

פרק יציאות השבת

דף ב' ע"א

א) הערות בנוגע להמקורות למלאכת הוצאה והכנסה.

א. המקורות למלאכת הוצאה והכנסה.

הנה מלאכת הוצאה היתה בהמשכן כדאיתא בדף מ"ט ע"ב, ובדף צ"ו ע"ב איתא בגמ' שיש גם ילפותא לאסור מלאכת הוצאה. ובעירובין דף י"ז ע"ב איתא ילפותא אחרת. וכתבו תוס' כאן בד"ה פשט וכו' שצריכים חדא להוצאה דעני וחדא להוצאה דבעל הבית.

וגם הכנסה היתה בהמשכן כדאיתא בדף מ"ט ע"ב. ובדף צ"ו ע"ב איתא שבנוגע להכנסה יש גם סברא דמה לי אפוקי מה לי עיולי. ועוד איתא שם שהכנסה היא תולדה, אבל הרמב"ן והרשב"א סוברים שרב פפא ורב אשי להלן בהסוגיא כאן סוברים שהכנסה היא ציור של אב. ובירושלמי כאן יש מ"ד שסובר שיש ילפותא להכנסה.

ובדף צ"ו ע"ב איתא שמעביר ד' אמות ברה"ר לא היתה בהמשכן אבל יש הלכה למשה מסיני שחייבים על זה.

ובריש פרק הזורק שם מבואר שמושיט לחבירו למעלה מיו"ד מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע ה' בהמשכן (והיינו שהוא עושה הנחה ע"י שמניח את החפץ בתוך ידו הפשוטה של חבירו ברה"י השני ואינו

מניחו על הארץ, תוס' בדף ג' ע"א בד"ה בעשותה). ורש"י בעירובין דף ל"ג ע"א בד"ה כשרבים מכתפין סובר שגם מעביר מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע חייב (ולא ידעתי אם גם בכה"ג הרי הוא צריך להניחו בידו של חבירו או האם מספיק בזה שהוא עוצר מללכת כי הוא עצמו נעשה כמו חבירו), והרשב"א להלן כאן בדף ד' ע"ב בד"ה הא דאמרינן וכו', וכן בדף צ"ז ע"א הביא שתוס' מחייבים, והרשב"א עצמו בעירובין שם פוטר. ועי' בתוס' כאן בד"ה שבועות שכתבו וז"ל, ליתני נמי מושיט ומעביר מרה"י לרה"י דרך רה"ר דחייב כדאמר לקמן עכ"ל.

וזרק מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע הוא מחלוקת רבי עקיבא ורבנן, ולפי צד אחד של רבה להלן בדף ד' ודף צ"ז איירי למעלה מיו"ד, דרבי עקיבא יליף זורק ממושיט ורבנן לא ילפי. ועי' ברשב"א בדף ד' שם בשם תוס' בנוגע לילפינן זורק ממעביר.

ולהלן כאן נבאר את דברי הראשונים בנוגע לכל המקורות הנ"ל.

ב. דברי ירושלמי.

הנה בירושלמי בריש מכילתין יליף רבי שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן מלאכת הוצאה מהא דכתיב ויצו משה ויעבירו קול במחנה לאמר איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקודש, ויכלא העם מהביא, כלומר שנמנעו להוציא מבתיהן

ולתת להגזבר במחנה לוי' שהי' רה"ר, וכן איתא להלן כאן בדף צ"ו ע"ב בשם רבי יוחנן, אלא שהתם הוסיפו דידעינן שהפסוק איירי בשבת מגזירה שוה העברה העברה, ותוס' שם בד"ה וממאי וכו' כתבו שהר"ח אינו גורס הך הוספה כי אין בו צורך כי חזינן מהפסוק שהוצאה נקראת מלאכה וא"כ אין צורך שיהי' מדובר שם בשבת, אלא מספיק בזה שהיא נקראת מלאכה. וגם הירושלמי לא הוסיף דבר זה. וגם הרמב"ם אינו מביא דבר זה.

ושוב אמרינן בירושלמי שם שר' יהודה בשם ר' אילא אמר שגם הכנסה אפשר ללמוד מהפסוק הנ"ל, דהיינו ממה שהגזברין נמנעו מלקבל מיד העם ולהכניס ללשכה. והנה חזינן שר' יונתן לא אמר כר' אילא שלומד משם הכנסה, ופשיטא דהיינו משום שהוא סובר שכיון שהעם לא הביאו א"כ לא היתה הזדמנות להגזברין להכניס, אבל ר' אילא סובר שבכל זאת אם אחד מהעם שפיר הוציא והביא היו הגזברין נמנעין מלקבל, וא"כ מבואר מהפסוק שהיו נמנעין גם מהכנסה. ברם צ"ע דהמלה מלאכה בהפסוק קאי על הבאת העם ולא על קבלת הגזבר. וצ"ל שר' אילא סובר את הגזירה שוה, והגזירה שוה קובעת שכל מה שנמנעו ממנו שם הרי זה אסור בשבת אע"פ שלא נאמר על זה המלה מלאכה, והרי גם מהכנסה נמנעו וכמו שביארנו.

והנה בפשטות הי' נראה שלפי רבי יונתן שהכנסה אינה כתובה הרי היא רק תולדה, אבל לפי ר' אילא הרי היא ציור של האב. ברם אין זה מוכרח, כי להלן נראה שגם אם הכנסה אינה כתובה, אלא שיוודעים

אותה מסברא, בכל זאת יתכן שהיא ציור של האב, וכן אפילו אם היא כתובה יתכן שהיא תולדה (ולעיל בסק"א הבאני את הגמ' בדף צ"ו ע"ב, וכן את דברי הרמב"ן ןהרשב"א, בענין אם הכנסה היא אב או תולדה).

ושוב יליף בירושלמי שם ר' חזקי' בשם ר' אחא הוצאה והכנסה מהא דכתיב בירמיהו ולא תוציאו משא מבתיכם ביום השבת וכל מלאכה לא תעשו, וביאר הקרבן העדה שלעיל שם כתובה גם הכנסה דכתיב השמרו בנפשותיכם ואל תשאו משא ביום השבת והבאתם בשערי ירושלים (דהיינו הכנסה) ולא תוציאו משא מבתיכם ביום השבת וכל מלאכה לא תעשו.

ג. הגמ' בעירובין דף י"ז ע"ב.

והנה בעירובין דף י"ז ע"ב הביאה הגמ' את דברי רבי רבי חייא שלוקין מהתורה על יציאה מהתחום שבת, והיינו מהפסוק דכתיב אל יצא איש ממקומו ביום השבת, והקשה רבי יוחנן הלא הוא לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד כי דרשינן אל יצא - אל יוציא, דהיינו מלאכת הוצאה, ומתוך רב אשי שמי כתיב אל יוציא, הלא אל יצא כתיב, ופירש"י שכוונת רב אשי היא שהפסוק לא איירי כלל במלאכת הוצאה, אבל תוס' שם פירשו שהכוונה היא רק שאין עיקר הפסוק בא למלאכת הוצאה אלא לתחומין, ועל כגון זה לא אמרינן שאין לוקין על לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד.

ותוס' אצלינו בד"ה פשט וכו' כתבו שצריכים את שני הפסוקים, דהיינו גם את

הפסוק של ויכלא העם מהביא וגם את הפסוק של אל יצא - אל יוציא, חדא להוצאה דעני וחדא להוצאה דבעל הבית, כי לא היינו יכולים ללמוד זו מזו כי הוצאה היא מלאכה גרועה.

ד. הגמ' להלן בדף צ"ו ע"ב.

והנה כבר הבאנו את דברי רבי יוחנן בדף צ"ו ע"ב שיליף מהפסוק של ויעבירו קול במחנה וגו' שהוצאה היא בגדר מלאכה. והקשו תוס' שם למה צריכים למצוא פסוק להוצאה הלא היתה במשכן כדאמרינן בדף מ"ט ע"ב, ותירצו דלא סגי בזה שהיתה במשכן כי היא מלאכה גרועה. אמנם לא תירצו תוס' שם למה אחרי שיש פסוק צריכים להא שהיתה במשכן, אבל הכא בדף ב' כתבו שאילו לא היתה במשכן היינו אוסרים "בכל מלאכות הדומות למלאכה גמורה אע"פ שלא הי' במשכן".

ושוב אמרינן בדף צ"ו שם שהכנסה ידעינן מסברא דמה לי אפוקי ומה לי עיולי, רק שבכל זאת הכנסה היא תולדה ולא אב נפרד, ומקשינן כיון שחייבים גם על אב וגם על תולדה אמאי קרי לה האי אב ואמאי קרי לה האי תולדה, ומתצינן שהנפ"מ בין אם היא אב או תולדה הוא היכא שעשה גם הוצאה וגם הכנסה בהעלם אחד אם הוא חייב חטאת אחת או שתים, דאם הכנסה היא תולדה אינו חייב עלי' במקום האב. ושוב מקשינן שלפי רבי אליעזר שמחייב על תולדה במקום אב אמאי קרי לה אב ואמאי קרי לה תולדה, ויש ג' גירסאות בהתירוץ, א', הך דהואי במשכן חשיבא קרי לה אב והך דלא הוות

במשכן חשיבא קרי לה תולדה, ב', הך דהוות במשכן וחשיבא לי', ולפי שתי הגירסאות האלו יוצא שיש מלאכות שהיו במשכן ובכל זאת הרי הן תולדות משום חסרון חשיבות, וכן הוא במנכש ומשקה, ג', הך דהוות במשכן חשיבא וקרי לה אב הך דלא הוות במשכן לא חשיבא וקרי לה תולדה, ולפי גירסא זו כל מה שהי' במשכן קרי לה אב ולא היו מלאכות במשכן שנחשבות תולדות.

ועי' בתוס' שם שהביאו שבדף מ"ט אמרינן שגם הכנסה היתה במשכן, וגם על זה הקשו תוס' למה צריכים גם העובדא שהיתה במשכן וגם הסברא, ותירצו וז"ל, דאי לאו סברא לא הוה מחשבינן לה תולדה דהוצאה, ואי לא הוה נמי במשכן לא הוה מחייבינן עלה מסברא לפי שמלאכה גרועה היא עכ"ל (ודבריהם קאי גם על הכנסה וגם על ד"א ברה"ר). מיהו כאן בדף ב' כתבו דרך אחרת, והיינו שגם אחרי שמצינו שהכנסה היתה במשכן צריכים את הסברא כי הכנסה דבעל הבית לא היתה במשכן, ואחרי שיש לנו את הסברא באמת לא בעינן להא שהיתה במשכן רק שבדף מ"ט איידי שהוצרכו לומר כן בנוגע להוצאה אמרו שגם הכנסה היתה במשכן.

והנה יש לעיין לפי תוס' בדף צ"ו שצריכים בהכנסה גם העובדא שהיתה בהמשכן וגם הסברא א"כ למה חייבים על הכנסה דבעל הבית הלא הכנסה דבעל הבית לא היתה במשכן כמש"כ תוס' בדף ב'.

מיהו יש לבאר בפשיטות דמאחר שמצינו הכנסה דעני בהמשכן, סגי בהסברא

להכנסה דבעל הבית אע"פ שלא היתה במשכן.

ה. המושיט מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע.

מיהו אכתי צ"ע בנוגע למרה"י לרה"י ורה"ר באמצע דהוי תולדה דמלאכת הוצאה, דנחי שמצינו אותה במשכן, אבל לפי תוס' בדף צ"ו צריכים או פסוק כמו בהוצאה או סברא כמו בהכנסה, והרי אין סברא לחייב בציוור זה דהא אינה כמו הכנסה שדומה ממש להוצאה, וגם אין פסוק.

והנה הר"ן על הרי"ף בדף ע"ג בד"ה בד"ה והמוציא וכו' הביא שבירושלמי הקשו למה לא תני בהמשנה של הל"ט מלאכות בדף ע"ג גם מושיט מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע בתור האב הארבעים, ותירצו משום שאינו דומה לשאר האבות שנעשים ע"י אדם אחד, דהא מושיט הוא ע"י שנים, דהיינו המושיט והמקבל, וכן בגלל שלשאר האבות יש תולדות משא"כ למושיט מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע אין תולדה. ומדברי הירושלמי מבואר דס"ל שהוא בגדר אב רק שלא תני לה התנא בהדי האחרים משום הטעמים הנ"ל, אבל כתב הר"ן שמזה שהבבלי לא הקשה את קושיית הירושלמי מבואר דס"ל שהוא תולדה דהוצאה "שאף הושטה בכלל המוציא מרשות לרשות היא כיון שאינו מתחייב עלי' אלא מפני רה"ר בינתיים". מיהו נראה פשוט שרק אחרי שיודעים כבר שהמושיט חייב א"כ מעתה הדמיון הנ"ל להוצאה שכתב הר"ן יכול לשמש כסיבה

לקובעו לתולדה דהוצאה ולא לאב בפני עצמו, אבל בודאי לא סגי בהדמיון הרפה הנ"ל כדי לקבוע את כל עיקר העובדא שהוא חייב כמו הסברא של מה לי אפוקי מה לי עיולי, וא"כ עדיין צ"ע כהנ"ל דלפי תוס' בדף צ"ו שלא סגי בזה שהי' במשכן, אלא צריכים גם סברא, מה היא הסברא לחייב מושיט מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע. ובסק"ז נכתוב תירוץ על זה.

ו. מעביר ד' אמות ברשות הרבים.

והנה הר"ן שם הקשה עוד, למה לא תני בהמשנה גם מעביר ד"א ברה"ר בתור האב הארבעים, ותי' משום דהוי תולדה של הוצאה כי ד' אמות של אדם רשותו הן, ומי שמוציא חוץ לד' אמות הוה לי' מוציא מרשות לרשות, והיינו כדעת הבעל המאור בתחילת פרק הזורק שמעביר ד"א ברה"ר הוא ביסודו ציוור של הוצאה. ועוד ביאר הר"ן שם שאע"פ שאמרינן בדף צ"ו ע"ב שידעינן מעביר ד"א ברה"ר מהלכה למשה מסיני, אבל בכל זאת המעביר חייב מיתה, כי אע"פ שאין מענישין על דבר שנלמד מהלכה למשה מסיני, אבל הכא ההלכה למשה מסיני רק מגלה לנו שזה בכלל מלאכת הוצאה וכהנ"ל. וכדבריו אלו כתב גם הרמב"ן בחידושו בדף ע"ג שם.

ועי' גם ברמב"ם בפ"ב מהל' שבת ה"ח שכתב וז"ל, וכן למדו מפי השמועה שהמעביר ברה"ר מתחילת ארבע לסוף ארבע הרי הוא כמוציא מרשות לרשות וחייב עכ"ל, ויש להבין דבריו כדברי הראשונים הנ"ל שמעביר ד"א ברה"ר הוא בעצם ציוור של הוצאה (והנה מדברי

הרמב"ן והר"ן משמע בפשטות שהם סוברים שכל הציורים של ד"א ברה"ר הם בגדר תולדה, אבל הרמב"ם שם סובר שהמעביר ד"א הוא בכלל האב, ורק זורק ומושיט ד"א ברה"ר הרי הם בגדר תולדה, וגם בהוצאה ס"ל שם שמעביר הוא בגדר אב אבל מושיט וזורק הם בגדר תולדה).

וכדברי הראשונים הנ"ל כתבו גם המהרש"א והמהר"ם בדף צ"ו שם כדי לבאר את דברי תוס' שם, דהנה תוס' שם הקשו שמשמע בגמ' שם שאם היינו מוצאים במשכן מעביר וזורק ד"א ברה"ר לא היינו צריכים הלכה למשה מסיני כדי לחייבו, וקשה דהא התם ליכא סברא והרי בתולדות דהוצאה צריכים גם סברא וגם שהיתה במשכן (כן היא שיטתם שם ודלא כשיטתם בדף ב' כאן בנוגע להכנסה שסגי או במשכן או בסברא וכמו שהבאנו כבר), ותירצו תוס' שגם בד"א ברה"ר יש סברא דמה לי הוצאה מה לי זריקת ד"א ברה"ר, וביארו המהרש"א והמהר"ם שכוונתם היא כדברי הבעל המאור שגם ד"א ברה"ר דומה להוצאה.

ולכאורה כן מבואר מתוס' כאן בדף ב' בד"ה פשט וכו' שהרי הקשו למה מעביר ד"א לא הוי תולדה דהוצאה גם בלי למצוא שהי' בהמשכן וכן בלי הלכה למשה מסיני, פי' כי זה דומה להאב, והוי תולדה, ותירצו שכדי להיות תולדה דהוצאה לא סגי בזה שהוא דומה להאב (כמו שמספיק בזה כדי להחשב תולדה של שאר האבות), כי הוצאה היא מלאכה גרועה, ולכן צריכים גם למוצאה במשכן, וחזינן שנקטו בקושייתם שיש דמיון בין מעביר ד"א ברה"ר להאב של הוצאה, וצ"ע איך הוא

דומה להאב של הוצאה אם לא משום סברת הראשונים הנ"ל.

והנה רש"י בסוכה בריש דף מ"ג הביא את הגמ' להלן כאן בדף ה' ע"ב שאם הגב"י שלא על מנת להוציא ואח"כ נמלך להוציא אינו חייב כי לא חשיב עקירה שמביאה לידי חיוב, אבל בנוגע להעברה ד' אמות ברה"ר גם אם עקר שלא על מנת להעביר ד"א ברה"ר חשיבא עקירה של חיוב. והקשו תוס' שם שהדין נותן שגם בנוגע להעברה ד"א ברה"ר לא תיחשב עקירה.

ובספר תוצאות חיים תי' שבמלאכת הוצאה צריכים עקירה מהרשות שהחפץ נמצא בה, ולכן צריכים שתחילת העקירה תהי' על מנת לגמור את העקירה מהרשות, אבל בהעברת ד"א ברה"ר צריכים רק עקירה מהקרקע, שהרי אין שם שום שינוי רשות, ומש"ה סגי בזה שהוא מתכוין לעשות עקירה מן מהקרקע, ואין צורך שיתכוין להעבירו ד"א, כמו שבהוצאה אין צורך שיתכוין על מנת להניח, אלא סגי בזה שהתכוין על מנת להוציאו מהרה"י.

והנה תירוצו הנ"ל לא שייך לפי הבעל המאור וסייעתו שגם מעביר ד"א ברה"ר הוא ביסודו משום דחשיב הוצאה מרה"י לרה"ר.

וע"ע בנוגע לדברי הבעל המאור להלן בסק"י וסקי"א, ולהלן באותיות י' סק"ב, ל"ח, קט"ו, קי"ט, ק"כ, וקכ"א (קטע "והנה לפי הבעל המאור").

ז. גדר חדש במלאכת הוצאה.

והנה יש לומר גדר חדש במלאכת הוצאה אשר לפי הגדר הזה גם במעביר

ד"א ברה"ר או מושיט מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע יש סברא לדמותו למוציא מרה"י לרה"ר, והיינו שיש לומר שיסוד הדין של מלאכת הוצאה אינו העובדא ששינה דוקא מרשות היחיד לרה"ר, אלא יסוד הדין הוא העובדא ששינה מקומו של החפץ שינוי חשוב ומשמעותי, ומרה"י לרה"ר הרי זה דוגמא אחת של שינוי מקום כזה, וכן גם מעביר ד"א ברה"ר נחשב שינוי מקום חשוב ומשמעותי, ואין צורך לומר שגם מעביר ד"א ברה"ר הוא בעצם ציור כמו מרה"י לרה"ר, ומעתה לפ"ז יש סברא גם לדמות מרשות היחיד לרשות היחיד ורשות הרבים באמצע להוצאה מרה"י לרה"ר כי גם זה מיקרי שינוי מקום חשוב ומשמעותי.

ח. זורק מרה"י לרה"ר.

והנה תוס' כאן בד"ה פשט וכו' סוברים שאע"פ שיש סברא לדמות מעביר ד"א להאב של הוצאה, בכל זאת צריכים להא שהי' במשכן או להלכה למשה מסיני. מיהו בנוגע להכנסה הרי הם סוברים כאן שסגי בהסברא שאיתא בגמ' בדף צ"ו שמה לי אפוקי מה לי עיולי ואין צורך בהעובדא שגם הכנסה היתה בהמשכן (ודלא כשיטתם בדף צ"ו שצריכים את שני הדברים), וצ"ל דהיינו משום שהסברא של מה לי אפוקי מה לי עיולי היא יותר חזקה מהסברא לחייב ד"א ברה"ר. ונראה שיש עוד סברא שהיא יותר חזקה אפילו מהסברא של מה לי אפוקי מה לי עיולי, והיינו הסברא לחייב זורק מרה"י לרה"ר משום שמה זה משנה אם הוציא ע"י העברה או ע"י זריקה, ונבאר דברינו, דהנה תוס' בדף צ"ו ע"ב בד"ה הכנסה וכו' סוברים שאע"פ

שהכנסה היתה בהמשכן, לא סגי בזה, אלא צריכים גם את הסברא של מה לי אפוקי מה לי עיולי, כי בלי הסברא לא היינו מחשיבים אותה תולדה דהוצאה, וכן לא סגי בהסברא אלא צריכים גם להא שהיתה בהמשכן, משום שהוצאה היא מלאכה גרועה, והקשו על זה למה הי' מספיק לנו אם מעביר ד"א ברה"ר הי' בהמשכן וכמו שמשמע בגמ' שאם הי' נמצא בהמשכן לא היינו צריכים ללמדו מהלכה למשה מסיני, ותירצו שבאמת גם במעביר ד"א ברשות הרבים יש סברא לחייבו וכמו שהבאנו וביארנו כבר. וכתב המהר"ם (בהדיבור השני של דבריו על התוס' הנ"ל) שזריקה מרה"י לרה"ר לא אשכחן שהיתה בהמשכן ובכל זאת חייבים עלי', והיינו משום הסברא הנ"ל דמה לי ע"י העברה מה לי ע"י זריקה, ואע"פ שלא סגי בהסברא של מה לי אפוקי מה לי עיולי לחוד, אלא צריכים גם משכן, אבל הך סברא של מה לי ע"י העברה מה לי ע"י זריקה הרי היא חזקה יותר ומספיק בה לבדה.

והנה המהרש"א שם הקשה על תוס' בדרך אחרת מהמהר"ם, דהמהרש"א נקט שזריקה מרה"י לרה"ר שפיר היתה בהמשכן ולכן הקשה למה הקשו תוס' רק על מעביר ד"א ברה"ר למה סגי בזה שהיתה בהמשכן ולא סגי בזה להכנסה, ולמה לא הקשו גם מזריקה מרה"י לרה"ר למה סגי בזה שהיתה בהמשכן ואילו להכנסה לא סגי בזה אלא צריכים גם סברא, ותי' משום שתוס' ידעו גם בתחילת דבריהם שיש יש סברא לחייב זורק מרה"י לרה"ר, ורק במעביר ד"א ברה"ר לא ידעו את הסברא שזה דומה להוצאה מרה"י

לרה"ר. והנה אליבא דהמהרש"א אין צורך לומר שסברא זו של מה לי ע"י העברה מה לי ע"י זריקה היא סברא אלימתא שאינה צריכה משכן, שהרי המהרש"א סובר ששפיר היתה בהמשכן, ברם בעיקרן של דברים יכול גם המהרש"א להודות שלמעשה סברא זו היתה מועלת גם בלי למצוא זריקה מרה"י לרה"ר בהמשכן.

ובנוגע למה שסובר המהרש"א שזריקה מרה"י לרה"ר היתה בהמשכן, כן הרשב"א בדף ד' ע"ב בד"ה הא וכו' בשם תוס'. וע"ע בזה בדף ו' ע"ב בתד"ה מושיט וברש"ש שם.

ולפי דברי המהרש"א והרשב"א שזריקה מרה"י לרה"ר היתה בהמשכן יש לפרש את כוונת הגמ' בתחילת פרק הזורק בדף צ"ו ע"ב, דהנה תנן שם שהזורק מרה"י לרה"ר או להיפך חייב, ובגמ' שם איתא שם מכדי זריקה תולדה דהוצאה היא, הוצאה גופה היכא כתיבא, וכבר הבאנו שביארו תוס' שם שלא מספיק בהעובדא שהוצאה היתה בהמשכן כי מלאכה גרועה היא ולכן צריכים למצוא שהוצאה כתובה בפסוק. ועי' בשנות אליהו שם על המשנה, וכן בפ"י על הגמ' שם, שהעירו למה לא הקשה הגמ' הוצאה היכא כתיבא כאן בתחילת המס' כאן שנזכרת הוצאה בהמשנה, והגר"א שם הוסיף להעיר דמשמע מהגמ' שהשאלה קשורה עם העובדא שזריקה היא תולדה של הוצאה, וצריך ביאור מה הוא הקשר, ועיי"ש בדבריהם.

מיהו לפי דברי הרשב"א והמהרש"א הנ"ל יש לבאר כך, דהנה לפי דבריהם גם

זריקה היתה בהמשכן כמו הוצאה ע"י העברה או הושטה, ובכל זאת היא נחשבת כתולדה, וא"כ בע"כ צ"ל שמה שהוצאה ע"י העברה נחשבת אב אין זה בגלל שהיתה בהמשכן שהרי גם זריקה היתה בהמשכן, וא"כ בע"כ הרי זה משום שהוצאה ע"י העברה כתובה בפסוק, ולכן מקשינן על המשנה ההיא שמוזכרת שם זריקה, שמכדי מכיון שזריקה היא רק תולדה בע"כ העברה היא אב משום שכתבא וא"כ הוצאה גופה היכא כתיבא.

ט. עוד בענין מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע, ובענין הגדר החדש שכתבתי בסק"ז.

מיהו צ"ע על מה שכתבנו שלדמות זורק למעביר או מושיט היא סברא פשוטה ומהני גם בלי שהיתה בהמשכן, דהנה בריש פרק הזורק מבואר שחכמים סוברים שאע"פ שהמושיט מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע חייב, אבל היינו רק המושיט, אבל לא הזורק, ולא ילפינן זורק ממושיט, וצ"ע דהא לפי הנ"ל יוצא שסברא פשוטה היא, ובהוצאה מרה"י לרה"ר סגי בזה גם בלי למוצאו במשכן, וא"כ למה לא סגי בזה לענין רה"י לרה"י ורה"ר באמצע.

ולכאורה יש לתרץ שבהוצאה מרה"י לרה"ר הקפידא היא על שינוי הרשות מרה"י לרה"ר או איפכא, ולכן סברא חזקה היא שלא משנה אם עשה כן ע"י העברה והושטה או ע"י זריקה, אבל ברה"י לרה"י ורה"ר באמצע הלא גם בתחילה וגם בסוף החפץ נשאר ברה"י, וא"כ התם הקפידא היא על המעשה כשהוא לעצמו, וא"כ

בנוגע לגוף המעשה אין הדבר ברור שאפשר להשוות זריקה להושטה כיון שסו"ס זריקה היא מעשה אחר. מיהו זהו דלא כהדרך שכתבנו לעיל בסק"ז שיסוד המלאכה בכלום הוא שינוי מקום חשוב ומשמעותי, ושגם מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע חשוב שינוי מקום חשוב ומשמעותי, דהא לפ"ז יוצא שגם שם הקפידא היא על שינוי המקום ולא על המעשה.

והנה כבר הבאנו לעיל בסק"א שרש"י בעירובין כתב שגם מעביר מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע חייב ושכן סוברים תוס' אבל שהרשב"א חולק. מיהו להלן כאן בדף ד' בתחילת דבריו על ע"ב הביא הרשב"א שתוס' מקשים על חכמים שסוברים שלא ילפינן זורק מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע ממושיט מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע, דלמה לא ילפינן זורק מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע ממעביר מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע, דהא מעביר כה"ג חייב כמו שהראו שם, והרי בנוגע להוצאה מרה"י לרה"ר חזינן ששפיר ילפינן זורק ממעביר כמו שמבואר בריש הזורק שם שזריקה היא תולדה דהוצאה, וא"כ למה לא ילפינן זורק ממעביר גם בנוגע למרה"י לרה"י ורה"ר באמצע. ותירצו שרק זריקה מרה"י לרה"ר היא תולדה משום שהיתה במשכן, אבל זריקה מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע לא היתה במשכן, מיהו כבר הבאנו שהמהר"ם נוקט שגם זורק מרה"י לרה"ר לא הי' במשכן (דלא כהמהרש"א), ועל קושיית תוס' יש לתרץ שמעביר מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע הוא תולדה כי מדמינן לי' למושיט ומש"ה שוב אי אפשר לדמות זורק

למעביר כי הוי תולדה דתולדה. מיהו לפ"ז צריך לצאת שהכנסה ע"י זריקה לא יהי' חייב כי הכנסה גופה תולדה היא, וצ"ע. ועי' בתוצאות חיים בנוגע לתולדה דתולדה.

י. עוד בענין דברי הראשונים שמעביר ד"א ברה"ר דומה להוצאה מרה"י לרה"ר.

והנה דברי הראשונים הנ"ל שהבאנו בסק"ו שיסוד החיוב של מעביר ד"א הוא משום דחשיב כמו הוצאה מרה"י לרה"ר משום שד"א של אדם הן מקומו, וכן הדרך שכתבנו אנחנו לעיל בסק"ז למה להשוותו להוצאה מרשות היחיד לרה"ר, הם דלא כדברי הגר"ח מבריסק המובאים בחידושי הגר"ח על הש"ס בכתובות דף ל"א שבמלאכת הוצאה מהות המלאכה היא העקירה מרשות היחיד וההנחה ברה"ר, ואילו עצם העברת הרשות מרשות היחיד לרה"ר אינה חלק מגוף המלאכה אלא רק הדרך איך להמציא עקירה ברה"י והנחה ברה"ר, משא"כ במעביר ד"א ברה"ר עצם העברת השטח של ד"א היא חלק מגוף המלאכה ולא תנאי צדדי.

ובחידושי חת"ס בריש פרק הזורק הקשה על הראשונים הנ"ל דבשלמא זורק ד"א ברה"ר יש להדמותו להוצאה מרה"י לרה"ר, אבל במעביר שהאדם הולך יחד עם החפץ הרי החפץ הוא תמיד בתוך הד"א של המעביר. מיהו צ"ל שמודדים עם הד"א שבתחילת העקירה, דע"י שהעביר את החפץ ד"א הרי הוציאו ממה שהי' אז רה"י והכניסו למה שהי' אז בגדר רה"ר,

בהוצאה הדבר שקובע שהיא מלאכה והדבר שמחייב הוא העובדא שהיתה בהמשכן. ומעתה לפי הדרך הראשון נראה שאפילו אם מעביר ד"א ברה"ר הי' בהמשכן אבל בכל זאת הי' נחשב תולדה כי אין לו פסוק, והרי הקובע שהאב של הוצאה הוא מלאכה הרי זה הפסוק, אבל אם הפסוק רק מגלה שגם הוצאה היא מלאכה כיון שהיתה בהמשכן א"כ אם גם מעביר ד"א ברה"ר הי' בהמשכן שפיר יש לומר שהוא נחשב ציור של אב.

ב) בענין יסוד הדין של מלאכת הוצאה.

א. דברי הגר"ח.

הנה בחידושי הגר"ח על הש"ס בכתובות דף ל"א איתא בשם הגר"ח שיסוד הדין של מלאכת הוצאה היא העקירה ברה"י וההנחה ברה"ר, ואילו מה שצריכים שיעביר את החפץ את הגבול הרי זה רק כדי להמציא שההנחה תהי' ברה"ר. והנה בדף צ"ג ע"א הביאה הגמ' דרשה למעוטי זה עוקר וזה מניח, וצע"ק דה"ה שהיו יכולים לצייר שנים שעשאוהו באופן שאחד עשה את העקירה ואת ההנחה ואדם אחר העביר את הרשות, ולכאורה יש להוכיח מזה כהגר"ח, כי לפי הגר"ח אי אפשר לומר ציור זה כי לפי הגר"ח בכה"ג הרי זה שעקר וגם הניח עשה את כל המלאכה, דהיינו העקירה ברה"ר והנחה ברה"ר.

מיהו יש לדחות את ההוכחה הנ"ל, דהנה תוס' שם העירו למה כשחיפשו שם ציור של שנים שעשאוהו בחרו דוקא את

וצ"ע. ואם לא נאמר כהנ"ל ה"ה שיהי' קשה למה חייב אם החפץ נח בתוך ד' אמותיו של אדם אחר

וגם בספר תוצאות חיים ראיתי שבהעברת ד"א ברה"ר עצם ההזזה של הד"א הוא חלק מגוף המלאכה ושמשה"ה אמות של מקום פטור אינן מצטרפות להד' אמות של המלאכה. וע"ע בענין אם אמות של מקום פטור מצטרפות להלן באות קכ"א.

יא. בענין מה שמעביר ד"א ברה"ר הוא בגדר תולדה.

הנה להלן בריש פרק הזורק ס"ד להש"ס שמעביר ד"א ברה"ר הי' בהמשכן, ושוב מסקינן שלא הי' בהמשכן רק דהלכתא גמירי לה. וכתב הרשב"א שלפי הס"ד שהי' בהמשכן הרי זה בגדר אב, אבל לפי המסקנא שהלכתא גמירי לה הרי זה בגדר תולדה, דההלכתא קובעת שהיא תולדה דהוצאה בגלל סברת הבעל המאור שדמי להוצאה כי ד"א של אדם היא כמו רשותו ומשה"ה כשהוא מוציא מהד"א הרי זה דומה למוציא מרה"י לרה"ר. ברם הריטב"א כתב שגם לפי הס"ד שהי' בהמשכן הרי זה בגדר תולדה בגלל סברת הבעל המאור. ויש לעיין במה פליגי.

ונראה לומר דהנה תוס' בריש פרק הזורק כתבו שאע"פ שמלאכת הוצאה היתה בהמשכן אבל בכל זאת צריכים לזה פסוק כי היא מלאכה גרועה. ומעתה יש לעיין האם לאחר שיש פסוק, הקובע שהוצאה היא בגדר מלאכה והדבר שמחייב הוא הפסוק, או האם הפסוק רק מגלה שגם

היא שסגי בזה שעקר והוציא ושאין צורך בהנחה ושממילא הראשון יהי' חייב. מיהו לק"מ כי שני הס"ד אמתיים הם, דמצד אחד יש ס"ד שאין צריכים הנחה בכלל, ולכן נקטה הגמ' בדף צ"ג את הציור של זה עוקר וזה מניח כדי להשמיענו שצריכים הנחה, ומצד שני אחרי שזכינו לדין שצריכים הנחה יש ס"ד שרק המניח יהי' חייב כיון שהוא גמר את המלאכה וזהו הס"ד של הגמ' בדף ג'.

ב. דברי השפת אמת.

והנה השפת אמת כאן כתב בבאור דברי רב פפא ורב אשי בגמ' שסוברים שהכנסה נמי הוצאה קרי לה שיסוד המלאכה היא יציאת החפץ מהרשות שהוא נמצא בה, לא שנא רשות הרבים ולא שנא רשות היחיד, והא דבעינן כניסה לרשות אחרת (כלומר הנחה) הרי זה כלי בלי זה אין זה נחשב הוצאה גמורה. והמגיה שם כתב שכן היא כוונת תוס' בדף צ"ג שם במה שכתבו שס"ד דלא בעינן הנחה, דכוונתם היא שגם בלי הנחה הרי הוציאו מהרשות הראשונה, והרי יסוד המלאכה הוא יציאת החפץ מהרשות שהוא נמצא בה, וקמ"ל ששפיר צריכים הנחה כי בלי זה אין כאן יציאה גמורה.

ומדברי השפת אמת יוצא דלא כהגר"ח, אלא שיסוד המלאכה היא רק היציאה מהרשות, וההנחה היא רק כדי לפעול שתהי' יציאה גמורה.

ג. דברי רש"י שהם דלא כהגר"ח ודלא כהשפת אמת.

וגם מרש"י בדף ג' בד"ה ידו לא ניח

הציור של זה עוקר וזה מניח, ולא ציור בשאר המלאכות וכגון כשזה כותב אות אחת וחבירו כותב אות אחת, ותירצו שנקטו זה עוקר וזה מניח כי בכה"ג יש הו"א מיוחד לומר שהוא חייב, והיינו דהו"א שמהות המלאכה היא העקירה וההוצאה מרה"י, ואין צריכים בכלל הנחה ברה"ר, וקמ"ל ששפיר צריכים הנחה, ומש"ה כשזה עוקר וזה מניח הרי יוצא שכל אחד מהם עשה רק חצי מלאכה. ומעתה לא קשה מה שהערנו למה לא נקטה הגמ' ציור שזה עקר והניח וזה הוציאו והעביר את הרשות, ואי אפשר להוכיח מזה כהגר"ח שבכה"ג זה שעקר והניח יהי' חייב, כי י"ל שגם בכה"ג שניהם פטורים רק שרצו לנקוט זה עוקר וזה מניח כדי להשמיענו שצריכים גם הנחה

(ואין להקשות דאכתי ננקוט זה עקר והניח וזה העביר את הרשות כדי להשמיענו דלא כהגר"ח שבכה"ג זה שעקר והניח חייב, דזה לק"מ דמאי אולמי' חידוש זה דלא כהגר"ח מהחידוש שצריכים הנחה).

ועכ"פ לכאורה דבריהם בדף צ"ג סותרים את מה שכתבו בדף ג' ע"א, דהנה הגמ' בדף ג' מקשה למה בהמשנה כאן שזה עוקר וזה מניח שניהם פטורים הלא "אתעבידא מלאכה מבינייהו", ותירצה הגמ' שיש דרשה המלמדת ששנים שעשאוהו פטורים, וכתבו תוס' שבהקושיא לא היתה כוונת הגמ' לומר שהראשון יהי' חייב, כי למה יהי' חייב על זה שבא חבירו וגמר את המלאכה, אלא הקושיא היתה שהשני יהי' חייב. ולכאורה דבריהם סותרים את מה שכתבו בדף צ"ג שההו"א

מבואר דלא כהגר"ח, דכתב ש"אין דרך הוצאה בלא עקירה והנחה", הרי שיסוד המלאכה היא ההוצאה, ואילו העקירה וההנחה (וכל דיניהם הפרטיים) הרי הן רק כדי להשלים את התנאי שצריכים "כדרך", וזהו דלא כהגר"ח, ודברי רש"י הם גם דלא כהשפת אמת בנוגע ללמה צריכים עקירה והנחה, דרש"י כתב שהיינו משום שצריכים "כדרך", ודלא כהשפת אמת שצריכים הנחה כדי לקבוע שהיציאה היא יציאה גמורה.

ד. דברי הרמב"ן.

והנה מדברי הרמב"ן כאן למדתי דרך שלישיית בהגדרת המלאכה, והיינו דלא כהגר"ח שיסוד המלאכה היא העקירה מרשות היחיד וההנחה ברשות הרבים או איפכא, וכן דלא כמו שמשמע מרש"י ודברי השפת אמת שיסוד המלאכה היא היציאה, אלא שמחלוקים בענין מה הוא התפקיד של ההנחה, אלא יסוד המלאכה הוא מה שהוא נושא משא, דהנה תוס' כתבו שהוצאה היא בגדר מלאכה גרועה ושיש בה חידוש, דהיינו שמותר להוציא מרשות היחיד לרשות אחרת, ורק לרה"ר אסור, אבל לא כתבו תוס' שיש חידוש בזה שבתוך רשות היחיד עצמה מותר להזיז מפינה זו לפינה אחרת, כי מזה לק"מ כי אין בזה שום שינוי רשות, ברם הרמב"ן הקשה באמת מדבר זה, ונראה דהיינו משום שנקט שיסוד המלאכה אינו שינוי הרשות, אלא יסוד המלאכה הוא העובדא שהוא נושא משא, ולכן כתב שיש בזה חידוש שבתוך רשות היחיד מותר לו

לישא אפילו משא כבד מאד ואילו מרשות היחיד לרשות הרבים אסור אפילו כגרוגרת וז"ל, הוצאה חידוש הוא שברה"י מותר לישא משא גדול, ואם הוציא לרה"ר כגרוגרת חייב וכו' עכ"ל.

ה. וע"ע לעיל באות א' סק"ז שכתבתי עוד דרך בהגדרת מלאכת הוצאה.

ג) בענין אם הכנסה היא אב או תולדה.

הנה להלן בע"ב אמר רב אשי, וכן סובר רב פפא שם, שהכנסה נמי הוצאה קרי לה, והיינו ממאי דתנן המוציא מרשות לרשות חייב, מי לא עסקינן דקא מעייל מרשות הרבים לרשות היחיד וקא קרי לה הוצאה, וטעמא מאי, דכל עקירת חפץ ממקומו, תנא הוצאה קרי לה, וכתבו הרמב"ן והרשב"א שרב פפא חולק על הא דאיתא בדף צ"ו ע"ב שהכנסה היא תולדה וז"ל, הרשב"א בד"ה אמר רב אשי, ודאמרינן התם מיהו הוצאה אב הכנסה תולדה, ההוא לישנא דלא כרב פפא עכ"ל, וביאר השפת אמת בריש מכילתין את סברת רב פפא דס"ל שביסוד המלאכה לא נאמר מרשות היחיד לרשות הרבים או מרשות הרבים לרשות היחיד, אלא רק הוצאה מהרשות שהוא נמצא בה, ולכן אין שום חילוק בין הוצאה מרשות היחיד (הוצאה), ובין הוצאה מרשות הרבים (הכנסה), וצריכים כניסה להרשות השני' (כלומר הנחה) כי בלי זה "לא נחשב הוצאה גמורה".

והנה בדף צ"ג ע"א מייתנין שיש מיעוט למעט שזה עוקר וזה מניח פטור, וכתבו

תוס' בד"ה חד וז"ל, דזה כתב אות אחת ובא חבירו וכתב אות שני' לא איצטריך קרא, אלא אהוצאה, דהו"א אהכנסה והוצאה הוא דקפיד רחמנא וליחייב אפילו בלא הנחה עכ"ל. וכתב המג"י בשפת אמת שם שתוס' אזלי עם הגדר הנ"ל, והיינו שהיסוד של המלאכה היא ההוצאה של החפץ מהרשות שהוא נמצא בה, ולכן הו"א שהוא חייב על זה שהוציאו משם גם אם לא הניחו ברשות אחרת (וקמ"ל דשפיר צריכים הנחה כי בלי זה אין כאן יציאה גמורה).

ועוד הביא המג"י את לשון הרמב"ם בפ"ד מהל' שבת ה"ב שכתב וז"ל, המוציא מרשות לרשות הוא שחייב שנאמר לא יצא איש ממקומו עכ"ל, הרי שכתב שכל שמוציא מרשות לרשות, דהיינו גם מרה"ר לרה"י, הרי הוא בכלל אל יצא - אל יוציא.

והנה בהוריות דף ג' ע"ב אמרינן שב"ד חייבים פר העלם דבר של ציבור רק אם הורו לעקור מקצת דבר, ולא היכא שהורו לעקור את כל הגוף, ולכן אם הורו שאין שבת בתורה הרי הם פטורים, אבל אם הורו שיש שבת בתורה אבל המוציא מרה"י לרה"ר פטור הרי הם חייבים, ובדף ד' ע"א אמרינן שאפילו היכא שהורו במקצת דבר אבל אם זה דבר שהצדוקים מודים בו הרי הם פטורים כי טעות בדבר שהוא זיל קרי בי רב אינה בגדר הוראה, ופרכינן שלפ"ז למה חייבים כשהורו להתיר הוצאה מרשות היחיד לרה"ר הלא כתוב לא תוציאו משא מבתיכם (ויש גורסים אל יצא איש ממקומו), ומתצינן שכוונת התנא

היא שהתירו הכנסה ולא הוצאה, ואיבעית אימא שאמרו שגם הוצאה וגם הכנסה אסורים רק שהתירו מושיט וזורק, וכתב המג"י בשפת אמת כאן שהאיבעית אימא סובר שגם הכנסה היא זיל קרי בי רב, כי גם הכנסה היא בכלל הלשון של הוצאה שכתוב בהפסוק (ברם לכאורה י"ל שגם הלשון הראשון סובר שהיא בכלל הפסוק רק שזה גופא שהיא בכלל הפסוק אינו בגדר זיל קרי בי רב כי י"ל שכוונת הפסוק היא להוצאה כפשוטו דהיינו מרה"י לרה"ר). ושוב הביא המג"י את דברי תוס' שם שכתבו שגם האיבעית אימא סובר שהכנסה לא כתיבא, אלא הרי היא מצד הסברא, רק שגם זה נחשב דבר שהצדוקים מודים בו.

ד) בענין חטאות על אבות ותולדות.

הנה בדף צ"ו ע"ב איתא בזה"ל, מיהו הוצאה אב, הכנסה תולדה, ומכדי אהא מיחייב ואהא מיחייב, אמאי קרי לה האי אב ואמאי קרי לה האי תולדה, נפקא מינה דאי עביד שתי אבות בהדי הדדי, אי נמי שתי תולדות בהדי הדדי, מיחייב תרתי, ואי עביד אב ותולדה דידי' (כגון טוחן וחותר את הירק דק דק), לא מיחייב אלא חדא, ופירש"י וז"ל, שתי אבות, דלא דמיין, ושתי תולדות, דשתי אבות עכ"ל, ומדבריו משמע שאם עשה שתי מלאכות ששתיהן הן ציורים של אב אחד, כגון זורע ונוטע, הרי הוא חייב רק אחת, שהרי כתב שרק בשני אבות דלא דמיין חייב שתיים (וכן מוכח, כי אל"כ משכחת יותר מל"ט

חטאות בהעלם אחד, וזה אי אפשר כמו שמבואר בדף צ"ז ע"ב מהדרשה של אלה הדברים, דלא כהירושלמי שהביא הר"ן בדף ע"ג בד"ה המוציא מרשות לרשות דשפיר שייך יותר מל"ט חטאות). מיהו צ"ע דאכתי קשה מה יוצא לנו מזה שנחשב בגדר תולדה הלא אפילו אם הי' נחשב ציור של האב הי' ג"כ חייב רק אחת.

והנה רש"י בב"ק דף ב' ע"א כתב שהיכא שעשה אב ותולדה דידי' דחייב רק אחת, הקרבן בא על האב ולא על התולדה, ולפ"ז י"ל שהיכא שעשה שני ציורים של אב אחד, כגון זורע ונוטע, הקרבן בא על שניהם, ויצטרך להתודות על שניהם, משא"כ כשעשה אב ותולדה דידי' הקרבן בא רק על האב, כי עשיית התולדה נטפלת לעשיית האב, ויצטרך להתודות רק על האב, וא"כ שפיר יש נפ"מ בזה שנחשב בגדר תולדה. מיהו דבר זה אינו נזכר בגמ'....

והוצאה בהעלם אחד דחייב רק אחת (וצ"ע דלפי זה שייך יותר מל"ט חיובי חטאת בהעלם אחד וזה אי אפשר כמו שמבואר בדף צ"ז ע"ב מהדרשה של אלה הדברים (דלא כהירושלמי שהביא הר"ן בדף ע"ג בד"ה המוציא מרשות לרשות דשפיר שייך יותר מל"ט חטאות).

והנה בירושלמי איתא שאם הוציא חצי גרוגרת והכניס חצי גרוגרת הרי הם מצטרפים לשיעור שלם. ויש לעיין לפי התוס' הרא"ש שסובר שהיכא שעשה הוצאה בדרך עני והוצאה בדרך עשיר בהעלם אחד הרי הוא חייב שתים ואין זה כמו הוצאה והכנסה בהעלם אחד, האם היכא שעשה חצי גרוגרת של הוצאה בדרך עני וחצי גרוגרת של הוצאה בדרך עשיר האם זה מצטרף כמו בהוצאה והכנסה לפי הירושלמי או האם גם בזה הרי הם כשתים.

דף ג' ע"א

(ו) בעי מיני' רב מרבי הטעינו חבירו אוכלין ומשקין והוציאן לחוץ מהו וכו'.

צ"ע למה נקט רב הטעינו, דהיינו על כתיפו או על גבו, ולא נקט נתן בידו.

והנה רש"י כאן כתב שצריכים עקירה והנחה כי "אין דרך הוצאה בלא עקירה והנחה". ויש לעיין למה כתב רש"י כן רק כאן ולא בהמשנה דמבואר שם שצריכים עקירה והנחה.

וי"ל דקמ"ל רב בזה שנקט אוכלין ומשקין על כתיפו או גבו שלא איכפת לן

(ה) תד"ה פשט.

עי' בדבריהם שכתבו שכיון שהוצאה היא מלאכה גרועה לכן בעינן שני פסוקים, חדא להוצאה דעני וחדא להוצאה בעל הבית, והקשה הפני יהושע דהא בדף צ"ו ע"ב אמרינן שידעינן הכנסה מסברא, דמה לי אפוקי מה לי עיולי, וא"כ ה"ה שי"ל מה לי הוצאה דעני ומה לי הוצאה דבעל הבית, ועיי"ש במה שכתב הפ"י על זה.

וע"ע בתוס' הרא"ש שכתב דהשתא שיש שני פסוקים א"כ אם עשה הוצאה דעני והוצאה דבעל הבית בהעלם אחד הרי הוא חייב שתים, ואין זה כמו הכנסה

בזה שאין הדרך להוציא אוכלין ומשקין על כתיפו או גבו, כי נהי שהטעם למה צריכים עקירה והנחה הרי זה כי דרך הוצאה היא ע"י עקירה והנחה וכמש"כ רש"י, אבל לא איכפת לן אם הוציא חפץ זה בדרך שאין זה הדרך איך להוציאו, ואין כאן חסרון של כלאחר יד, כי י"ל שיש חסרון של כלאחר יד רק כשהוציא בדרך שבכלל אין זה הדרך איך להוציא, כגון שקשרו בשערות ראשו וכדומה, אבל הכא הדרך הוא להוציא גם ע"י טעינה, רק לא אוכלין ומשקין, וא"כ קמ"ל רב שזה לא מפריע. ולכן כתב רש"י דוקא כאן שצריכים עקירה והנחה כי כן היא הדרך של הוצאה, דהיינו כדי שנבין שאעפ"כ העובדא שאין הדרך לעשות עקירה בדרך של אוכלין על כתיפו, אין זה מפריע וכמו שביארנו.

ברם בלשון תוס' בד"ה מאי טעמא וכו' מבואר ששייך לשון טעינה גם על הוצאה בידו.

ז) עקירת גופו כעקירת חפץ ממקומו דמי ומיחייב או דילמא לא.

הנה יש לפרש שזה ודאי שאם החפץ מונח על כתיפו והתחיל ללכת הרי זה נחשב שהחפץ נעקר, וכן היכא שהפסיק ללכת הרי זה נקרא שעכשיו החפץ נח, רק שהצד לומר שלא סגי בזה הוא משום שצריכים שגופו יעשה פעולה של עקירה על החפץ, וכגון היכא שהחפץ מונח על הקרקע והוא עוקר אותו, אבל הכא הרי הוא עצמו הולך, והחפץ מאליו נעקר יחד עם גופו, ואין זה נחשב שהוא עושה

פעולה להחפץ. וכן בנוגע להנחה הצד לומר שלא חשיב שהניח הרי זה כי צריכים שגופו יעשה פעולה של הנחה על החפץ, וכגון היכא שהוא מניח את החפץ על הקרקע, אבל הכא הרי הוא עצמו נעמד, והחפץ מאליו עומד יחד עם גופו, ואין זה נחשב שהוא עושה פעולה להחפץ. והצד שסגי גם בעקירת והנחת גופו הוא שאין צורך במעשה של עקירה והנחה על החפץ, אלא סגי בזה שהוא הסיבה למה החפץ נעקר או הפסיק לזוז. ועי' בחזו"א על או"ח בסי' ס"ב סק"ב שסובר ביאור זה.

(ורעק"א בדו"ח בע"ב בד"ה גמרא דתניא וכו' בדבריו על תד"ה הי' טעון וכו' סובר שהשאלה היא האם סגי בעקירת החפץ מהרשות או האם צריכים עקירת החפץ ממקומו על דבי הקרקע, והכא נהי שהוא עקר את החפץ מהרשות ע"י שהוציאו מהרשות, אבל זה שהטעין אותו הוא זה שעקר את החפץ ממקומו על גבי הקרקע.)

והנה היכא שהכניס העני את ידו בפנים והבעל הבית לקח מידו, הרי זה בגדר שנים שעשאוהו, ולא חשיב שהעני עשה את הכל אע"פ שידו עומדת דוממת בפנים ברה"י, ולפי הצד שלא בעינן מעשה הנחה אלא מספיק בזה שהוא הסיבה שהפסיק לזוז, הרי זה כי כיון שידו לא ניח, א"נ שידו בתר גופו גרירא, א"כ נמצא שהחפץ אינו נחשב עדיין בהרה"י, אלא הרי זה נחשב שהבעל הבית הכניסו לרה"י.

מיהו צ"ע דלפי הדרך הנ"ל שכתבנו שצריכים פעולה להחפץ איך חייבים תמיד על הוצאה, דנהי שאם הוא מרים מהקרקע

של רה"י ומניח על הקרקע של רה"ר יש כאן מעשה עקירה על החפץ וכן מעשה הנחה על החפץ, אבל העובדא שהוא יוצא מהרשות אינה בגדר מעשה על החפץ, ובשלמא היכא שהוא זורק או מושיט שפיר חשיב מעשה על החפץ, אבל היכא שהוא עצמו יוצא עם החפץ אין כאן מעשה על החפץ, כי כמו שעקירת גופו אינה כעקירת חפץ ה"ה שהוצאת גופו אינה כהוצאת חפץ (מיהו על דרכו של רעק"א לק"מ).

וצ"ל כיסודו של הגר"ח שיסוד המלאכה הוא העקירה ברה"י וההנחה ברה"ר, ואילו היציאה מרשות היחיד לרה"ר היא רק ההיכא תמצא איך לסבב שתהי' עקירה ברה"י והנחה ברה"ר.

והנה יש לפרש את שאילת רב גם בדרך אחרת, והיינו שהצד לומר שלא מהני הוא משום שהיכא שהטעינו חבירו הבסיס של החפץ נחשב עכשיו גופו, ואולי המושג של עקירה הוא שע"י שהוא עוקר את החפץ הרי עוקרו מהבסיס שלו, ומבטל את הבסיס מהיותו הבסיס של החפץ, וכן המושג של הנחה הוא שהוא קובע וממציא בסיס חדש להחפץ, ואילו ע"י עקירת גופו לא ביטל את הבסיס של החפץ, וכן ע"י הנחת גופו לא המציא בסיס חדש להחפץ, כי הבסיס הוא גופו, ומשום כך אין זה נחשב בגדר עקירה והנחה. ולפ"ז לק"מ על גוף היציאה מרשות לרשות כי החסרון הנ"ל שייך רק בהעקירה וההנחה.

והנה המהרש"א הקשה למה לא מיייתנן ראי' מהא שאם העני מכניס את ידו ונוטל מידו של בעל הבית הרי זה נקרא עקירה דהא חזינן מהדין הזה שכשהחפץ הוא בידו של בעל הבית הרי הוא נחשב בגדר

נח, ותי' המהרש"א דשאני התם שאיירי בהנחה לפני העקירה, ולפי שני הביאורים הנ"ל הדבר מבואר, כי לפי שני הדרכים הרי זה נחשב שהחפץ נח, רק שהחסרון הוא בזה שכשהוא מתחיל ללכת החפץ לא נעקר ע"י מעשה על החפץ, א"נ שהבסיס של החפץ לא השתנה, וא"כ כל זה שייך רק כשהמעביר התחיל ללכת, אבל אין זה חסרון בהציוור שהעני הכניס את ידו ונוטל מידו של בעל הבית, כי כשהחפץ הוא בידו של הבעל הבית הרי זה שפיר נחשב שהוא נח וכמו שביארנו, והרי העני ע"י שלקחו שפיר עשה מעשה על החפץ, וכן לפי הדרך השני שכתבנו הרי שפיר נשתנה הבסיס.

ועוד הקשה המהרש"א דגם בהנחה שאחרי עקירה מצינו שמיקרי הנחה שהרי אם הכניס העני את ידו והניח בידו של הבעל הבית הרי זה נחשב שעשה הנחה.

ותי' המהרש"א שכל השאלה היא רק בנוגע לעקירת המהלך והנחת המהלך, וגם זה מובן כי היכא שהכניס ידו והניח בידו של הבעל הבית הרי שינה את הבסיס וגם עשה פעולה. ומזה נראה שכוונת המהרש"א בתירוצו הנ"ל לא היתה לדברינו הנ"ל, כי א"כ לא הי' לו להקשות את קושייתו השני', כי גם זה אתי שפיר לפי שני הביאורים שכתבנו.

ח) וא"ל חייב ואינו דומה לידו מאי טעמא גופו ניח ידו לא ניח.

פירש"י וז"ל, ואינו דומה לידו הפשוטה לפנים וגופו לחוץ ונתן בעל הבית לתוכה

דפטר לי' תנא דמתניתין אף לעני שמוציא, ידו לא נייע, הלכך כי הוציא לא עקר מידי וכו', גופו נייע על גבי קרקע והויא עקירה, לישנא אחרינא ידו בתר גופו גרירא לא גרסינן דיתירא היא עכ"ל. והנה הר"י הבין שרש"י מפרש שהכוונה בידו לא נייע היא שזהו סיבה למה לא חשיב שהחפץ הוא במצב של הנחה ברה"י, דהיינו שהסיבה היא משום שידו אינה מונחת על הקרקע של רשות היחיד, ולא משום שהיא נגזרת אחר הגוף שעומד ברשות אחרת, וממילא אפילו אם היא יחד עם גופו בהרשות היחיד מה שמונח בתוך ידו לא חשיב נח, ועל זה חולק הר"י וסובר כהגירסא השני' של ידו בתר גופו גרירא, ולא עוד אלא שזהו גם הכוונה בהגירסא של ידו לא נייע, דהר"י מפרש שידו לא נייע אינו בגדר סיבה למה לא נחשב נח, אלא הסיבה למה לא נחשב נח ברה"י הרי זה כי ידו בתר גופו גרירא, דכיון שידו בתר גופו גרירא הרי זה נחשב שידו לא נייע ברה"י, ולפ"ז "ידו לא נייע" אינו בגדר סיבה למה לא מיקרי נח, אלא בגדר התוצאה של הסיבה, דהיינו התוצאה של העובדא שידו בתר גופו גרירא.

ותוס' הקשו על רש"י שלפי פירושו למה אם הניח העני בתוך ידו של הבעל הבית הרי הוא חייב, הלא אין זה נחשב הנחה כי ידו של הבעל הבית לא נייע על גבי קרקע, וכן למה אם נטל העני מתוך ידו של בעל הבית והוציא הרי הוא חייב, הלא לא עשה עקירה, כי החפץ לא הי' נחשב במצב של הנחה כשהי' בידו של הבעל הבית.

מיהו הרשב"א תי' קושיות אלו, דגם

הלשון של ידו לא נייע סוברת שהטעם הוא משום שידו בתר גופו גרירא, וכוונת הגירסא היא לסיבה אבל לא לסיבה למה לא הוי נח, אלא לסיבה למה אמרינן שבתר גופו גרירא, והיינו משום שאין היד מונחת על הארץ בפני עצמה, אבל אם היתה מונחת היא עצמה על הארץ אז הי' שפיר נחשב נח, ולא היינו אומרים שידו בתר גופו גרירא, ולכן גם לפי רש"י כשידו וגופו הם ברשות אחת, מה שמונח בתוך ידו חשיב הנחה אע"פ שהי' תלוי' באורי.

והביא הרשב"א שבדף צ"ב ע"א פליגי אביי ורבא על היכא שאינה באותה רשות כמו גופו, אלא מושטת לרשות אחרת, האם העובדא שידו מחוברת לגופו שמי' אגד או לא, ופליגי היכא שידו היא למטה מג', דרבא סובר שבכה"ג אמרינן לבוד, ושאגד יד בכה"ג לא שמי' אגד, ואביי סובר שמי' אגד (ומשמע שאם היד מונחת ממש על הארץ גם אביי אינו סובר שמי' אגד) ומבואר שאם ידו היא למעלה מג' לכו"ע שמי' אגד.

ועוד כתב הרשב"א דכיון שגם כוונת הגירסא של ידו לא נייע היא שהעובדא שידו לא נייע גורם שידו בתר גופו גרירא, לכן כתב רש"י שלא גרסינן ידו בתר גופו גרירא כי היא יתירא.

מיהו לא הבנתי דברי רש"י, לא לפי הבנת תוס' בדבריו, ולא לפי הבנת הרשב"א בדבריו, כי לפי תוס' יוצא שרש"י אינו סובר את הטעם של ידו בתר גופו גרירא אלא אפילו ברשות אחת לא הוי הנחה, וא"כ למה כתב רש"י על הגירסא ההיא שהיא מיותרת, דביותר הי' צריך

לכתוב שאינו נכונה, ולפי הבנת הרשב"א שגם הגירסא של ידו לא נייח סוברת שהטעם הוא משום שידו בחר גופו גרירא, א"כ למה כתב רש"י על הגירסא ההיא שהיא מיותרת, הלא אדרבה הגירסא ההיא עדיפא, כי היא מדויקת, ואילו הגירסא הראשונה של ידו לא נייח מיותרת ולא מדויקת, כי אפשר לטעות בה ולפרשו כמו שפירשו תוס' שהכוונה היא אפילו כשידו וגופו הם ברשות אחת.

ועוד קשה מה שהקשה בתוס' רעק"א על המשנה על רש"י בפירושו על המשנה, דרש"י בפירושו על המשנה בד"ה או שנטל מתוכה והוציא, על הציור של נטל העני מתוך ידו של בעל הבית והוציאו לרה"ר, כתב שהעני הניחו ברה"ר, ואילו זה קשה, כי כשידו היא ברשות אחת עם גופו הרי הנחה בתוך ידו חשיבא שפיר בגדר הנחה (כהבנת הרשב"א ברש"י ודלא כהבנת הר"י ברש"י), וא"כ למה צריכים שיניח על הארץ, הלא רבי ענה לרב שעקירת גופו היא כעקירת חפץ, וה"ה להנחת גופו (ותירץ שרש"י פי' לפי הס"ד של רב שי"ל שלאו כעקירת חפץ דמי, דכן היא דרכו של רש"י לפרש לפי הס"ד כמו שהביא מהתירו"ט בפאה פרק ב' משנה ב', אלא שהקשה על הר"ב שכתב גם הוא כדברי רש"י.

והנה נראה שי"ל דרך חדשה ברש"י, והיינו שלעולם גם רש"י מודה שאם ידו וגופו הם ברשות אחת החפץ נחשב נח, ודלא כהבנת הר"י בשיטת רש"י שאינו נחשב נח כי כוונת רש"י היא בגלל שהיד תלוי באויר אשר כן הוא גם כשהיא יחד עם הגוף ברשות אחת, וכן שאין כוונת

רש"י ב"לא נייח" לידו בחר גופו גרירא וכמו שהבין הרשב"א בכוונתו, אלא כוונת רש"י היא לסברא אחרת שלא שייכת כשידו וגופו הם ברשות אחת, דהנה יש לעיין לפי אב"י בדף צ"ב שלמטה מג' לא אמרינן לבוד אלא אמרינן שאגד יד שמי' אגד, מה הוא סובר בלמעלה מג', דבפשטות גם למעלה מג' הטעם הוא משום שאגד יד לגופו שהוא ברשות השני' שמי' אגד. מיהו גם י"ל שגם בלי אגד יד שמי' אגד ושידו בחר גופו גרירא, כיון שידו נמצאת לבדה בלי הגוף אין זה נחשב הנחה, כי היד נחשבת ככה"ג כדבר בפני עצמו שפורחת באויר ואינה מונחת על קרקע הרשות, וא"כ י"ל שזהו כוונת הגירסא של ידו לא נייח, וממילא כשידו וגופו הם ברשות אחת, לא מסתכלים על ידו כעל דבר נפרד, אלא כחלק מן הגוף, ומש"ה כשהוא מונח על ידו הרי זה נחשב שמונח על גופו, כי ידו היא חלק מגופו, ולעולם גם רש"י סובר שכשידו וגופו הם ברשות אחת, החפץ שפיר נחשב נח, אבל הרי זה גם בלי לומר שידו בחר גופו גרירא, אלא משום שאז ידו בזכות עצמה נחשבת מקום הנחה בהיותה חלק מהגוף, ומעתה יוצא שכשידו היא ברשות אחרת גם בלי לומר שבתר גופו גרירא אין החפץ נחשב כנח באותה רשות, וכשידו היא ביחד עם גופו, גם בלי לומר שידו בחר גופו גרירא הרי החפץ שפיר נחשב נח, ולכן כתב רש"י שלומר כאן שידו בחר גופו גרירא הרי זה מיותר.

ולפי הנ"ל מיושבת קושיית רעק"א, כי כשהכניס העני את ידו ונטל מידו של הבעל הבית הרי זה נחשב שהחפץ הי'

במצב של הנחה ושהעני עקר אותו כי אז ידו של הבעל הבית אינה כדבר בפני עצמו, אלא חלק מגופו של בעל הבית, אבל כשהעני שוב הוציא את ידו לחוץ הרי הוא פועל עם ידו לבד בלי גופו, ומש"ה העובדא שהחפץ מונח בידו לא חשיבא הנחה, דהיינו שלא חשיב חלק ממה שגופו מונח על הקרקע, אבל אם הי' כולו נכנס לרשות הבעל הבית ונוטל ממנו ויוצא ועומד הרי זה שפיר הי' נקרא שע"י יציאתו הרי הוא עוקרו ממקום הנחתו ושע"י עמידתו ברה"ר עשה הנחה, כי בכה"ג לא פעל עם ידו בלי גופו.

איברא, אכתי יש להעיר על דברי רש"י על המשנה שהבאנו שהצריך שהעני יניחנו על הארץ ברה"ר ולא סגי בזה שעצר מלכת, דנהי שכשהכניס את ידו בפנים פעל עם ידו בלי גופו אבל לאחר שהוציא הרי עכשיו ידו היא באותה רשות כמו גופו, וא"כ הדין נותן שיחשב נח.

ועכ"פ לפי הדרך שכשידו וגופו הם ברשות אחת הטעם למה החפץ שבידו נחשב נח הרי זה משום שידו בתר גופו גרירא, א"כ לפ"ז הרי זה נחשב מונח במקום רגליו, אבל אם הטעם הוא כמו שכתבנו עכשיו, דהיינו משום שכשידו וגופו הם באותה רשות, גם ידו היא מקום הראוי להנחה, אז המקום של ידו נחשב המקום ששם מונח. ויש לעיין אם העביר ברה"ר פחות קצת מד"א והניח לתוך ידו הפשוטה של חבירו ורגלי חבירו הם שפיר במרחק של ד"א, האם מיקרי שהעביר הראשון ד"א או לא, דאם ידו של האדם ההוא נחשבת המקום של ההנחה אין כאן ד"א, אבל אם מקום רגליו נחשב המקום

של ההנחה אז שפיר יש כאן השיעור של ד"א (ויש לצייר גם באדם אחד שהלך אחורה ושוב נעמד, וגופו כבר נמצא במרחק של ד"א, אבל ידו היא עוד בתוך ד"א, ויש לצייר גם איפכא והיינו כשהעביר בידו וידו כבר נמצאת במרחק של ד"א אבל גופו הוא בתוך ד"א. מיהו יש עוד לפלפל בנוגע לציורים אלו).

עוד כתב הרשב"א וז"ל, ומדברי רבינו בעלי התוספות ז"ל נראה דשני ענינין הן, וכן פירש רבינו הרב ז"ל. ואיכא בינייהו (בין שני הפירושים דהיינו בין הפי' שידו לא ניח הוא סברא בפני עצמה לבין הפי' שהכוונה היא לידו בתר גופו גרירא) כגון שהטעינו (חבירו) בידו והוציא ידו לחוץ וזרק, למאן דאמר ידו לא ניח לא מחייב דהא לא עקר, ולמאן דאמר ידו בתר גופו גרירא היא עקירה עכ"ל, פי' שהוציא את ידו וזרק ד"א, דלפי הדרך שידו לא ניח א"כ כשהוציא את ידו, החפץ לא הי' במצב של נח, וא"כ מה שזרקו ד"א הרי זה הי' בלי עקירה כי החפץ לא הי' נח, אבל לפי הדרך שידו בתר גופו גרירא החפץ הי' שפיר נחשב בגדר נח. והרשב"א המשיך להקשות דלפי דבריהם שידו לא ניח הוא סברא נפרדת א"כ גם כששניהם הם באותה רשות הדין נותן שנאמר כן. והנה צ"ע דלפי מה שנוקט שהסברא של ידו לא ניח שייכת גם כשידו היא ברשות אחת עם גופו א"כ למה בהנפ"מ שכתב נקט הרשב"א ציור שהוציא את ידו וזרק דלמה לא נקט ציור שהוא עצמו יצא עם ידו הטעונה ונעמד ברה"ר וזרק שהרי גם בכה"ג החפץ לא נח.

ונראה לבאר דבר זה על פי דרכינו

כי לכאורה אם החפץ הוא קטן מאד למה לא חשיב הנחה קבועה גם אם המקום אינו ד' על ד', וכן אם החפץ הוא גדול מאד גם בד' על ד' למה חשיב הנחה קבועה. ומחודש מאד לומר שאה"נ, מצד החפץ לא הי' ראוי שנקבע שיעור מקום של ד' על ד' לכל החפצים, רק שהמהות של מעשה עקירה ומעשה הנחה אינה רק שהחפץ נעקר או הונח, אלא גם שהמקום נתמלא או רוקן מהחפץ, דבזה שפיר י"ל שכדי להחשב מעשה עקירה והנחה חשובה צריכים שמקום חשוב נתמלא או רוקן.

(י) קלוטה כמי שהונחה דמיא.

א. שני ביאורים בקלוטה כמי שהונחה דמיא.

הנה בגמ' מקשינן על המשנה והא בענין עקירה והנחה מעל גבי מקום ד' על ד', ואמר רבה שהא מני רבי עקיבא שסובר שלא בעינן מקום ד' על ד' כי קלוטה כמי שהונחה דמיא, ולכאורה הכוונה היא שעצם העובדא שהחפץ נעקר מרשות אחת ונכנס להרשות השני' הרי זה בגדר עקירה והנחה, ומזה מוכח שאין צורך במקום ד' על ד'.

והנה תוס' בד"ה אבל למטה וכו' כתבו וז"ל, כשהחפץ בידו של עני או של בעל הבית לא שייך קלוטה, דהא כשנותן בעל הבית לתוך ידו והוציא לא מחייב עכ"ל, פי' דקשה למה אחרי שהבעל הבית עקר את החפץ והניח אותו לתוך ידו של העני לא מיקרי שהניח אותו ושוב יחשב שהעני עושה עקירה, ועל זה כתבו שמה שהבעל

הנ"ל, והיינו דהך איכא בינייהו שכתב הרשב"א אינו דברי עצמו, אלא דברי רבו עיי"ש, וכוונת רבו היא לדרכינו הנ"ל, והיינו שהלשון של ידו לא נייח סובר שרק היכא שהיד נמצאת לבדה בתוך הרשות קיים הך חסרון של ידו לא נייח, אבל לא כשהיא ביחד עם הגוף, וממילא היכא שהוא עצמו יצא לרה"ר ונעמד וזרק אז גם לפי הדרך של ידו לא נייח החפץ הי' נחשב נח והזריקה התחילה ע"י עקירה (ועכ"פ יש להעיר דגם לפי הדרך של ידו בתר גופו גרירא הלא יוצא שהעקירה היתה מרה"י שהוא מקום גופו, והרי יתכן שבהמלאכה של ד"א ברה"ר צריכים עקירה ברה"ר, עי' בזה להלן באות י"א, וי"ב, וצ"ג). מיהו לפי הנ"ל הי' הרשב"א צריך לומר שדברי רבו בהנפ"מ שהוציא רק את ידו אינם כפי הבנתו בידו לא נייח.

דף ד' ע"א

(ט) והא בעינן עקירה והנחה מעל גבי מקום ד' על ד'.

פירש"י וז"ל, דהוי חשוב למיהוי הנחתו הנחה ועקירתו עקירה עכ"ל. והנה לכאורה הי' נראה לפרש שהכוונה היא שכשאינן כאן מקום ד' על ד' אין זה נחשב שהחפץ קבוע שם, אלא הרי זה נחשב כעין הנחה עראית, וכיון שאין זה נחשב הנחה קבועה, ה"ה שאין עקירה ממצב כזה נחשבת עקירה, כי גם בלי עקירתו הרי החפץ במובן מסוים עקור משם כיון שאינו במצב של הנחה קבועה. מיהו לכאורה אין זה מובן כל כך

הבית הניח בידו של העני לא מיקרי הנחה כי אין כאן הנחה על גבי ד' על ד' וגם אין כאן קליטה מרשות אחרת, וא"כ לא שייך לומר בכה"ג שקלוטה כמי שהונחה דמיא. מיהו מלשון תוס' לא משמע שכוונתם היא משום שאין כאן קליטה מרשות אחרת, אלא משמע שכוונתם לומר שהחסרון הוא משום שעצם העובדא שהחפץ מונח בידו של העני הרי זה הסיבה למה לא חשיב כמונח, ורעק"א בגליון הש"ס ציין לדבריהם בדף צ"ב ע"א ששם ביארו שהטעם הוא משום שגופו של העני היא ברשות אחרת וידו בטר גופו גרירא. וגם החזו"א בסי' ס"ב סק"ז ביאר את כוונת תוס' כאן על פי דבריהם בדף צ"ב. ולפ"ז יוצא שתוס' סוברים שהכוונה בקלוטה כמי שהונחה דמיא היא שכל היכא שהחפץ קלוטה בתוך רשות הרי הוא כמונח על גבי הקרקע, ואין הכוונה שעצם העובדא שהחפץ נכנס מרשות אחת להשני' הרי זה בגדר הנחה בהרשות השני'.

ב. הקושיא למה הזורק ד"א ברה"ר חייב, נימא שכמי שהונחה דמיא, והקושיא תלוי' בשני הביאורים הנ"ל.

והנה הראשונים הקשו שאם קלוטה כמי שהונחה דמיא אין הזורק ד' אמות ברה"ר חייב, הלא החפץ נחשב כל הזמן כנח (והנה לפי דרכו של הבעל המאור שמעביר ד"א ברה"ר חייב משום שדומה להוצאה מרה"י לרה"ר לק"מ, כי בסוף הד' אמות יש כאן דוגמת עקירה מרה"י לרה"ר).

והרשב"א כתב וז"ל, ויש מי שפ"י דלא

אמרו אלא בקלוטה מרשות אחרת עכ"ל, וזהו כהדרך הראשון שכתבנו לעיל, אבל אלו שהקשו את הקושיא כנראה סוברים כמו שכתבנו שמשמע מתוס', והיינו שהכוונה בקלוטה כמי שהונחה דמיא היא שכל היכא שהחפץ קלוטה בתוך רשות הרי הוא כמונח על גבי הקרקע, ומש"ה הקשו אין אפשר להתחייב על זריקה ד' אמות ברה"ר. והנה חזינן שהם הקשו רק על הזורק אבל לא על מעביר, והיינו משום שהם סוברים שכשהחפץ הוא בתוך ידו, אפילו אם גם גופו נמצא שם ולא ברשות אחרת, אי אפשר לומר קלוטה כמי שהונחה דמיא, ודלא כתוס' בדף צ"ב.

והנה הרשב"א עצמו תי' וז"ל, איכא למימר דזורק ומעביר ארבע אמות ברה"ר הלכתא גמירי לה כדאיתא בפרק הזורק עכ"ל.

ועכ"פ חזינן שאע"פ שבהקושיא הזכיר הרשב"א רק זורק, אבל בתירוצו הזכיר גם מעביר, ומשמע שהתכוין להקשות גם על מעביר.

ג. הדרך שאמרינן כמי שהונחה דמיא רק לחומרא, א"נ רק כשנתחדש עי"ז דין מסוים.

עוד איתא ברשב"א וז"ל, ויש מי שתירץ דלא אמר רבי עקיבא אלא לחייב אבל לפטור לא אמר, ואינו מחזור בעיני דהא לענין גיטין אמרו כן נמי בפרק הזורק (בגיטין דף ע"ט) והתם מאי חיוב איכא ומאי פטור איכא עכ"ל (והנה לא ידעתי למה הוסיף הרשב"א את המלים "ומאי פטור איכא", הלא גם אם הי' ציור של

פטור לא הי' ראוי לומר קלוטה כמי שהונחה דמי לפי המתרץ (הוא).

והנה לכאורה אפשר לחלק בדרך אחרת אשר לפ"ז לא יהי' קשה מההיא דגיטין, והיינו שקלוטה כמי שהונחה דמיא אמרינן רק כשע"ז יתחדש דין מסוים, כגון הנחה, שע"ז מתהווה מלאכת הכנסה או הוצאה, וכן בגיטין שם שמתהווה דין גירושין, אבל בד"א ברה"ר אנו רוצים לומר כמי שהונחה דמיא כדי שלא יתהווה דין מעביר ד"א ברה"ר, ועל כגון זה לא נאמר שקלוטה כמי שהונחה דמיא. ועכ"פ אין זה משמעות לשונם של המתרצים ההם, אלא משמע שמושם חומרא וקולא אתו עלה. ועכ"פ צ"ע על שני החילוקים הנ"ל דבשלמא אם קלוטה כמי שהונחה דמיא היתה הלכה למשה מסיני, שפיר הי' אפשר לומר שההלכה נאמרה רק לחומרא ולא לקולא, א"נ רק כשמתהווה ע"ז דין מסוים, אבל משמע שאין זה הלכה למשה מסיני, אלא סברא בנוגע למה נחשב הנחה, וא"כ אין מקום להחילוקים הנ"ל.

ד. עוד גדר בכמי שהונחה דמיא שמתרץ זורק ד"א ברה"ר.

והנה לכאורה יש ליישב את הקושיא הנ"ל למה בד' אמות ברה"ר לא אמרינן קלוטה כמי שהונחה דמיא בדרך אחרת, והיינו שהגדר של כמי שהונחה דמיא הוא דחשיבא הנחה, אבל לא הנחה קבועה, רק שגם הנחה כזו היא מספיק כדי לחייב, וכן גם עקירה מתוך מצב כזה הרי זה מספיק בגדר עקירה כדי לחייבו, ומש"ה בזורק מרה"י לרה"י למטה מיו"ד ורה"ר באמצע

שייך לחייבו שתיים, אבל מ"מ מכיון שההנחה אינה קבועה גם העקירה הראשונה לא נתבטלה, ומש"ה בד' אמות ברשות רבים, אע"פ שקלוטה כמי שהונחה דמיא, הרי זה נחשב שזו גם מחמת העקירה הראשונה ומש"ה שפיר חייב.

ה. דברי תוס' שאם כמי שהונחה דמיא א"א למילף זורק ממושיט.

והנה תוס' כאן בד"ה דאמרינן קלוטה וכו' כתבו שאם סוברים קלוטה כמי שהונחה דמיא לא שייך ללמוד זורק למעלה מיו"ד מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע ממושיט מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע כי לא דמי זורק למושיט כי בזורק ע"י שאמרינן קלוטה כמי שהונחה דמיא הרי זה מרה"י למקום פטור ומקום פטור לרה"י ולא דמי למושיט דהוי מרשות היחיד לרשות היחיד, והת"י השיגו על דבריהם וז"ל, ואינה הוכחה דלא אמר קלוטה כמי שהונחה דמיא אלא לחומרא, דאי להקל נמי אמרו א"כ זורק ד"א ברה"ר היכא משכחת לה עכ"ל. מיהו י"ל שגם תוס' מסכימים לדבריהם, ולא נתכוונו לומר שבאמת גם בכה"ג אמרינן קלוטה כמי שהונחה דמיא, אלא כוונתם היא דכיון שהי' שייך לומר קלוטה כמי שהונחה דמיא (אם הי' לחומרא), א"כ משום כך אין זורק דומה למושיט, והרי תוס' בד"ה דרבי עקיבא וכו' כתבו שצריכים שהתולדות של הוצאה היו במשכן, ולא סגי בזה שהן דומות להאב, כי הוצאה היא מלאכה גרועה, רק שבכל זאת ילפינן זורק ממושיט כי זורק דומה למושיט יותר ממה ששאר

התולדות דומות להוצאה, וא"כ י"ל שכוונת תוס' כאן היא רק שמכיון שזה ציור שהי' שייך לומר שקלוטה כמי שהונחה דמיא (אם הי' לחומרא) הרי זה גורם שכבר אי אפשר ללמוד זורק ממושיט כיון שלא הי' בהמשכן.

ו. דברי הרמב"ן בגדר כמי שהונחה דמיא, וגדר מקום פטור.

והנה גם הרמב"ן הביא את דברי תוס' שאם סוברים שקלוטה כמי שהונחה דמיא אי אפשר ללמוד זורק ממושיט כי בזורק יש הנחה במקום פטור וכתב על זה בזה"ל, ולא נראה, דלמעלה מיו"ד, כיון דאיתפליג לי' רשותא מקרקע, והאי רשות ליכא למימר כמי שהונחה לפוטרו עכ"ל. ונראה דס"ל שקלוטה כמי שהונחה דמיא פירושו הוא שהקליטה לתוך הרשות חשיבא בגדר הנחה, וס"ל שזה שייך לומר רק כשיש על המקום תורת רשות, דאז העובדא שהחפץ נקלט לתוך הרשות חשיבא בגדר הנחה, כי ע"י שנקלט לתוך הרשות יש לו מעתה מקום, והעובדא שנתחדש לו מקום נחשב הנחה, אבל אם אין להמקום תורת רשות, ואין לו שום דין חיובי, אין זה נחשב שחפץ שנקלט לשם יש לו מקום, וס"ל להרמב"ן שמקום פטור אינו בגדר רשות במוכן חיובי, אלא הגדר הוא שאין זה נחשב בכלל בגדר רשות כי הגדר של רשות הוא מקום מסוים שמחמת אופי המקום יש עליו דינים מסוימים, כגון רשות היחיד שיש לה האופי של גבוהה י' ורחבה ד' וזה גורם לה דינים מסוימים, וכן כגון רשות הרבים שיש לה האופי של מקום

הילוך רבים ומדות מסוימות, וזה גורם לה דינים מסוימים, אבל למקום פטור כמו בקעה או מדבר אין אופי מסוים שגורם דינים, אלא ההגדרה היא שזה מקום בלי אופי, ומקום כזה אינו בגדר רשות, אלא בגדר מקום בעלמא, וכן עמוד ברה"ר שאין בו ד' על ד' הרי הוא מקום בעלמא ולא בגדר רשות. וע"ע בנוגע להמהות של מקום פטור להלן באות י"ח סק"ד, מ' (קטע "ואין להקשות"), ס"ט (קטע "מיהו בהגהות"), ע"ד, פ', צ"ב, צ"ז, ק"ב, ק"ט (קטע "והסיק שם הר"ן"), קי"ד, וקט"ז.

ז. זרק לה גט בגיטין דף ע"ט, ואויר שאין סופו לנוח בב"מ דף י"ב.

והנה בגיטין דף ע"ט ע"א תנן היתה עומדת בראש הגג וזרקו (הגט) לה, כיון שהגיע לאויר הגג הרי זו מגורשת, הוא מלמעלן והיא מלמטן וזרקו לה, כיון שיצא מרשות הגג הרי זו מגורשת, ובגמ' מוקי לשני הציורים באופן שנכנס הגט לבין המחיצות של רשותה, ופרכינן למה זה מהני לפי רבנן שסוברים שקליטה לאו כמי שהונחה דמיא, ותירצו שבגיטין אין צורך בהנחה אלא צריכים רק שיהי' "מינטר" כלומר שמור.

וכן מבואר בב"ק דף ע' ע"ב לענין קנין חצר שכיון שהגיע החפץ לתוך המחיצות הרי הוא קונה גם לפי רבנן כי סגי בזה ש"מינטר".

מיהו בירושלמי בגיטין שם בסוף ה"ג (כן בשבת כאן בפ"א ה"א) איתא טעם אחר, וזה"ל שם, מה בין גיטין ומה בין

שבת, אמר רבי אבא בשבת כתיב לא תעשה מלאכה, נעשית היא מאל"י, ברם הכא (בגיטין) כתיב ונתן בידה ברשותה, כלומר שרבנן סוברים שכדי להתחייב בשביל הוצאה בשבת לא סגי בקלוטה כמי שהונחה דמיא כי הנחה זו נעשית מאל"י. וחזינן שהירושלמי נוקטת שמה שרבנן חולקים על רבי עקיבא אין זה משום שהם סוברים שאין זה נקרא בגדר הנחה, אלא הרי זה שפיר נחשב הנחה, רק שהיא נעשית מאל"י.

והנה העובדא שצריכים "מינטר" לפעמים יכול לגרום שאינו קונה, דהנה בסוגיין מבואר שלפי רבי עקיבא דס"ל שקלוטה כמי שהונחה דמיא הרי זה אפילו באופן שאין סופו לנוח בתוך הרשות, דהיינו כשזרק מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע, ולפי הירושלמי גם רבנן היו מודים אלמלא העובדא שההנחה היא ממילא, ואילו בב"מ דף י"ב ע"א בעי רבא אם הוא קונה בקנין חצר היכא שזרקו ארנקי בפתח זה ויצא בפתח אחר, האם אויר שאין סופו לנוח כמונח דמי או לא. וי"ל ששאלת רבא היא לפי רבי עקיבא שסובר שקלוטה כמי שהונחה דמיא, והיינו משום שבקנין חצר צריכים "מינטר", והרי כיון שעומד לצאת בפתח אחר אין זה נחשב "מינטר", ומיבעיא לי' לרבא שאולי אם החפץ הוא ממש בתוך המחיצות תו לא בעינן "מינטר", וממילא מהני מה שקלוטה כמי שהונחה דמיא, ולכן מהני גם אויר שאין סופו לנוח, או האם תמיד בעינן "מינטר", והיכא שאין סופו לנוח אינו בגדר "מינטר". ולפי הדרך הזה יוצא שלפי רבנן שאינם סוברים שקלוטה כמי שהונחה דמיא

בודאי אינו קונה כיון שאינו בגדר מינטר. והנה עוד אמר רבא שם שם שאם הוא מתגלגל על גבי הקרקע הרי זה בודאי מהני, ואילו הוא מיבעיא לי' כשהוא באויר, ומעתה אם נאמר שקלוטה כמי שהונחה דמיא פירושו הוא דחשיב מונח על גבי הקרקע צ"ע למה שונה היכא שהוא בהאויר מהיכא שהוא על גבי הקרקע, הלא גם כשהוא בהאויר הרי זה כמונח על גבי הקרקע, והרי בשניהם איירי שם שאינו מינטר. וצ"ל שרבא אזיל שם לפי רבנן שאינם סוברים שכמו שהונחה דמי, וצ"ע.

ח. חילוקים של תוס' בע"ב בין קלוטה ובין הנחה ע"ג זיז.

והנה הגמ' בע"ב כאן דחתה שאולי קלוטה כמי שהונחה דמיא מהני רק לענין שאין צריכים הנחה על גבי ד' על ד', אבל אכתי יכול להיות שעקירה מעל גבי ד' על ד' שפיר בעינן, כי אולי ר"ע מחשיב את העובדא שנקלטה רק כהנחה, אבל גם הוא מודה שעקירה ממצב של קלוטה לא חשיב עקירה, והקשו תוס' בד"ה זרק וכו' מהא שלהלן בנוגע להנחה על גבי זיז כל שהוא לא נחתה הגמ' לחלק שאולי סגי בזיז כל שהוא רק להנחה אבל לא לעקירה, וכתבו תוס' וז"ל, וי"ל דסבר רב יוסף דדוקא אקלוטה דר"ע, דליכא הנחה כלל, איכא למיפרך הא עקירה בעי, אבל ארבי דבעי הנחה ע"ג זיז כל שהוא, ה"ה דלעקירה סגי בכל שהוא, ומיהו להש"ס בסמוך לית ליה סברא דרב יוסף, דפריך ארבי זירא דילמא אחרים בעו עקירת מקום ד', ולא סגי בכל שהוא כמו בהנחה עכ"ל, ויש

הביאו בשם ר"ת שאם נחה בפני הלבינה למעלה משלשה טפחים מהקרקע צריכים שיהיו בפני ד' על ד', כי צריכים הנחה על גבי ד' על ד', ואילו הריב"א סובר שגם אם נחה למעלה מג' אין צורך שיהי בפני הלבינה ד' על ד' כי כיון שהחפץ רואה פני הקרקע "חשיב כמונח על גבי קרקע", והקשה הר"י עליו דלפי דבריו כשהקשו למה חשיב הנחה כשהניח בידו של עני או של בעל הבית הלא בעינן הנחה על גבי ד' על ד', למה לא תירצו שאתי אפילו לפי רבנן שאינם סוברים שקלוטה כמי שהונחה דמיא רק דאיירי באופן שהחפץ רואה פני הקרקע. הרי שהריב"א סובר שגם לפי רבנן שסוברים שלא אמרינן קלוטה כמי שהונחה דמיא וכשנכנס לאויר הרשות אין עצם הכניסה והקליטה נחשבת הנחה, וכן לא אמרינן שהוא כמונח על גבי הקרקע, אבל היינו רק כשהחפץ זז כמו זורק מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע, אבל כשהוא נח ורואה פני הקרקע שפיר אמרינן שהוא כנח על גבי הקרקע.

י. הגמ' בעירובין ורש"י שם בענין הניח עירובו ע"ג עמוד.

וע"ע בעירובין דף ל"ג ע"ב דמבואר שאם נעץ קורה ברה"ר והניח עירובו עלי ואינה גבוהה י' ואין בה ד' על ד' עירובו עירוב, ופירש"י בד"ה אלא וז"ל, דכיון דלמטה מעשרה הוא לה כמאן דמנחה אארעא דמיא דכל למטה מעשרה הוי קלוטה כמה שהונחה דמיא עכ"ל. הרי שהוא סובר שקלוטה כמי שהונחה דמיא

לבאר דבריהם, דהנה השפת אמת בתחילת המסכת כתב שעיקר מלאכת הוצאה היא היציאה מרה"י, רק שצריכים הנחה ברה"ר כי בלי זה לא מיקרי יציאה גמורה, ומעתה י"ל שבאמת לפי ר"ע העובדא שנקלט לרשות אחרת אינו בגדר הנחה ממש, אלא הכוונה היא שהיכא שנקלט לתוך רשות אחרת הרי זה נחשב יציאה גמורה מהרשות הראשונה כמו היכא שנח על גבי הקרקע של הרשות האחרת, ולמלאכת הוצאה סגי בעקירה ואחרי' יציאה גמורה מהרשות, וא"כ לפ"ז אכתי שפיר י"ל שכיון שמה שנמצא באויר הרשות אין זה בגדר הנחה ממש אין היציאה מהרשות מתוך מצב כזה בגדר עקירה, אבל הנחה על מקום שאינו ד' על ד' הרי היא הנחה גמורה, רק שאינה הנחה חשובה וכמש"כ רש"י, וא"כ בזה סובר רב יוסף שאין לחלק בין עקירה להנחה, אלא סגי בזה גם לעקירה כמו לענין הנחה, ואילו הסתמא דהש"ס סוברת שאינה בגדר הנחה ממש כי היא רופפת, ולכן שפיר י"ל שסגי בזה כדי להחשב יציאה גמורה מהרשות הראשונה אבל לא סגי בזה להחשב עקירה.

ט. דבילה שמינה שדבוקה בכותל ורואה פני הקרקע.

והנה להלן בדף ק' ע"א תנן שהזורק ד' אמות בכותל למטה מי' טפחים חייב, ומוקי לה רבי יוחנן בדבילה שמינה שדבוקה בהכותל ולכן יש כאן הנחה, ולהלן בדף ז' ע"א אמר רבה בר שילא אמר רב חסדא לבינה זקופה ברה"ר וזרק וטח בפני' חייב, ותוס' בד"ה וטח וכו'

פירושו הוא שהוא כמונח על גבי קרקע (וכאלו שהקשו שבזורק ד"א ברה"ר נימא קלוטה כמי שהונחה דמיא), וכן שאמרינן כן גם כשהוא מונח על גבי עמוד. ולעיל בסק"א הבאנו שתוס' כאן הוכיחו דלא אמרינן קלוטה כמי שהונחה דמיא כשמונח בתוך ידו, והבאנו דהיינו רק כשגופו הוא ברשות אחרת.

יא. שרץ בתוך התנור והעביר מי חטאת מעל גביו.

ובזבחים דף צ"ג ע"א איתא שאם הי' שרץ בתוך תנור והעביר מי חטאת מעל התנור ר"ע מטמא, ורבה שם סובר דהיינו משום שהוא סובר שכמונח דמי, הרי שר"ע שם סובר כמונח דמי אע"פ שהוא למעלה ממחיצות התנור וגם אין סופו לנוח, מיהו אביי שם הראה שר"ע עצמו סובר שאם הזה הזאה והלכה ההזאה מעל התנור לא אמרינן שכמונח דמי, וא"כ צ"ל שטעמו גבי המעביר מי חטאת הרי זה מדרבנן משום גזירה כמו שביאר שם.

יב. נפחתו שולי מזרק עד שלא הגיע דם לאויר.

וע"ע בזבחים דף כ"ה ע"ב דבעי מיני' רבי אסי מרבי יוחנן הי' מקבל (דם), ונפחתו שולי מזרק עד שלא הגיע דם לאויר, מהו אויר שאין סופו לנוח כמונח דמי או לא, הרי שהתם אם הי' סופו לנוח, דהיינו שלא נפחתו שולי המזרק, היינו אומרים שכמונח דמי גם כשהוא למעלה מהמחיצות ודלא כמו בקנין חצר וגט שצריכים "מינטר". וצ"ע דבכל זאת לפי רבנן לא אמרינן קלוטה כמי שהונחה

דמיא. וצ"ל שבכה"ג הרי הם מודים דהוי כנח כיון שסופו לנוח באותו מקום.

(יא) בענין קלוטה כמי שהונחה דמיא היכא שעשה גם הוצאה וגם מעביר ד"א ברה"ר ביחד.

ע"י להלן בדף צ"ז ע"ב דתניא מרשות היחיד לרשות הרבים ועבר ארבע אמות ברשות הרבים, רבי יהודה מחייב וחכמים פוטרין, אמר רב יהודה אמר שמואל מחייב היה רבי יהודה שתים, אחת משום הוצאה ואחת משום העברה. דאי סלקא דעתך חדא הוא דמחייב מכלל דרבנן פטרי לגמרי, הא אפיק לה מרשות היחיד לרשות הרבים, ממאי, דילמא לעולם אימא לך רבי יהודה חדא הוא דמחייב, ורבנן פטרי לגמרי, והיכי משכחת לה, כגון דאמר עד דנפקא לי' לרשות הרבים תנוח, ובהא קמיפלגי, דרבי יהודה סבר אמרינן קלוטה כמה שהונחה, ואיתעבידא לי' מחשבתו, ורבנן סברי לא אמרינן קלוטה כמה שהונחה ולא איתעבידא ליה מחשבתו. ולפי הדרך שרבי מחייב שתים ורבנן מחייבים רק אחת ביאר רש"י שם שטעמו של רבי יהודה הוא משום דאמרינן קלוטה כמי שהונחה דמיא וממילא מיד כשנכנס לרה"ר יש כאן הנחה ברה"ר ושוב יש כאן עקירה והעברת ד"א ברה"ר.

ובדו"ח על דף ה' ע"ב ביאר רעק"א שהטעם למה לפי רבי יהודה צריכים לומר שקלוטה כמי שהונחה דמיא ולא מספיק בהנחה שעשה בסוף לחייבו על שני הדברים הרי זה כי אם לא נאמר קלוטה

כמי שהונחה דמיא יוצא שאנו רוצים לחייבו על מעביר ד' אמות ברה"ר בגלל העקירה שעשה ברה"י, ואילו בשביל להתחייב משום מעביר ד"א ברה"ר צריכים עקירה ברה"ר.

מיהו המאירי בסוכה דף מ"ג ע"ב סובר שמעביר ד"א ברה"ר חייב אפילו אם העקירה וההנחה היו ברה"י או במקום פטור (ועי' בזה לעיל בסוף אות ח' ולהלן באות י"ב, ובאות צ"ג).

מיהו לכאורה אפשר לומר ביאור אחר למה צריכים לומר קלוטה כמי שהונחה דמיא לפי רבי יהודה, והיינו משום שאי אפשר להתחייב שתיים עבור עקירה אחת והנחה אחת.

ועכ"פ יש לעיין למה לא ציירו גם להיפך והיינו שעבר ד"א ברה"ר והכניס לרה"י, דגם בכה"ג צריכים לומר קלוטה כמי שהונחה דמיא כדי לחייבו שתיים כי בלי לומר קלוטה כמי שהונחה דמיא אי אפשר לחייבו עבור מעביר ד"א ברה"ר לפי סברת רעק"א כיון שההנחה היא ברה"י ולא ברה"ר, וכן לפי הסברא השני' שכתבנו אי אפשר לחייבו שתיים עבור עקירה אחת והנחה אחת.

ברם בהציוור הנ"ל אי אפשר לומר קלוטה כמו שהונחה דמיא בסוף הד"א ברה"ר לפי הראשונים שהבאנו באות י' בסק"ב שסוברים ששייך לומר קלוטה כמי שהונחה דמיא רק מרשות לרשות.

יב) מרשות היחיד לרשות היחיד ורשות הרבים באמצע.

הנה תנן בדף צ"ו ע"א שהמושיט

מרשות היחיד לרשות היחיד אחרת ורשות הרבים באמצע, הרי הוא חייב אם שתי הרשויות היחיד הן בשורה אחת דהיינו בצד אחד של רשות הרבים ("דיוטא אחת"), כגון שתי מרפסות בצד אחד של הרחוב רק שיש קצת מקום רשות הרבים למטה ביניהם, והרי הוא חייב בכה"ג אפילו אם חברו העומד ברה"י השני' מקבלו באופן שההנחה נעשית ע"י חברו דבכל זאת המושיט חייב, אבל אם הן זו מול זו בשני צדי רשות הרבים ("שתי דיוטות"), הרי הוא פטור.

ואם הוא זורק מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע רבי עקיבא מחייב וחכמים פוטרם, ומיבעיא לי' לרבה בע"ב כאן ובדף צ"ז ע"א אם המחלוקת היא בלמטה מי' טפחים ונחלקו אם קלוטה כמי שהונחה דמיא (אשר לפ"ז איירי אפילו בשתי דיוטות), או האם איירי בלמעלה מעשרה ופליגי בענין אם ילפינן זורק ממושיט (אשר לפ"ז מה שרבי עקיבא מחייב הרי זה בדיוטא אחת כמו במושיט).

ובדף צ"ב ע"א אמר רבי אלעזר שהמוציא משא מרשות היחיד לרה"י דרך רה"ר למעלה מי' טפחים באופן שהוא עושה גם את העקירה וגם את ההנחה הרי הוא חייב כי כן הי' משא בני קהת בהמדבר. ופליגי הראשונים בענין אם חייב גם אם עבר החפץ את רשות הרבים למטה מי' טפחים, דתוס' מחייבים והרשב"א והריטב"א פוטרם. ופליגי האחרונים ביסוד החיוב הזה לפי המחייבים, האם הוא משום מעביר ד' אמות ברשות הרבים, והמעביר ד"א ברשות הרבים חייב אפילו אם העקירה וההנחה לא היו ברה"ר אלא

סוברים שכיון שהיא מלאכה גרועה צריכים שהתולדה היתה בהמשכן, ואילו ר"ע סובר שאע"פ שהיא מלאכה גרועה לא בעינין שהתולדה היתה במשכן.

והמאירי בדף צ"ו הביא טעם אחר למה לא ללמוד זורק ממושיט וז"ל, י"מ הטעם (למה לא ללמוד זורק ממושיט) מפני שידו בתר גופו גרירה וגופו למטה מעשרה אבל זורק הולכין אחר הנזרק וכו' עד שלמדו מכאן שאם היה עומד למעלה מעשרה והושיט פטור, ואין הדברים נראין עכ"ל. ולפי השיטה שהביא מושיט מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע חייב גם אם ידו היא למטה מיו"ד, ואדרבה הרי זה עדיף יותר כי זה נחשב שגם ידו היא ברה"ר. ועי' גם ברמב"ם בפ"ג מהל' שבת הי"ח שכתב שמושיט מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע חייב אפילו אם הוא מושיט למעלה מיו"ד, הרי שלמטה מיו"ד הוא יותר פשוט. וכל זה הוא דלא כתוס' כאן בד"ה אבל למעלה וכו' שנסתפקו אם מושיט חייב למטה מיו"ד ולא הוכיחו כן בפשיטות מצד הסברא.

וראיתי מקשים על השיטה ההיא שהביא המאירי דהא בסוגיין מבואר שיתכן שרבי עקיבא ורבנן פליגי למטה מיו"ד בענין אם קלוטה כמי שהונחה דמיא או לא, אבל למעלה מיו"ד לכו"ע פטור משום שלא ילפינן זורק ממושיט, ואילו לפי השיטה שהביא המאירי הלא כל הסיבה למה לא ללמוד זורק ממושיט קיימת רק למעלה מיו"ד, אבל למטה מיו"ד הרי הכל אירע ברה"ר ואין עדיפות למושיט על זורק כמו שיש למעלה מיו"ד וכמו שביארה השיטה

ברה"י או במקום פטור וכמש"כ המאירי בסוכה דף מ"ג ע"ב, דכן ס"ל לרעק"א והחת"ס בביאור דעת תוס' הנ"ל, או האם זה סוג חדש של חיוב של מוציא מרשות לרשות ואינו משום מעביר ד' אמות ברה"ר. וגם בנוגע להחיוב החדש הזה פליגי האחרונים בדינו, דמההרש"א בעירובין דף ל"ג בביאור לשון תוס' שם מבואר שחייב אפילו אם העביר בתוך הרה"ר פחות מד' אמות, אבל התוצאות חיים בסי' א' סובר שאע"פ שזה סוג חדש של חיוב אבל בכל זאת הרי הוא חייב על זה רק אם העביר מרחק של ד"א בתוך הרה"ר.

דף ד' ע"ב

יג) דר"ע סבר ילפינן זורק ממושיט ורבנן סברי לא ילפינן זורק ממושיט.

הנה תוס' בע"א בד"ה דרבי עקיבא סבר וכו' ביארו שאע"פ שהוצאה היא מלאכה גרועה, ושמשה צריכים שתולדותיו היו במשכן, ולא סגי בזה לחוד שהתולדה דומה במציאות להאב, אבל ר"ע סובר שזורק הוא יותר דומה למושיט ממה ששאר התולדות של הוצאה דומות להאב, ומשה לא בעינן שהי' במשכן. ולפ"ז יש לבאר שטעמם של רבנן הוא משום דס"ל שזורק אינו דומה יותר משאר התולדות.

מיהו רעק"א בדו"ח כתב ביאור אחר, והיינו שפליגי בזה גופא אם צריכים למצוא את התולדות של הוצאה בהמשכן, דרבנן

ההיא, וא"כ נהי שרבנן אינם סוברים שקלוטה כמי שהונחה דמיא, אבל בכל יתחייב משום שלמטה מיו"ד ילפינן זורק ממושיט.

מחייבין אותו על הדרך שהי' במשכך עכ"ל, ומעתה צ"ע כהנ"ל שאם לא ילפינן שתי דיוטות מדיוטא אחת למה ילפינן זורק ממושיט.

ומתרצים שי"ל שרבנן סוברים כהירושלמי שהבאנו שהכוונה בקלוטה לאו כמי שהונחה דמיא היא שלעולם שפיר יש כאן הנחה רק לא הנחה המחייבת כי ההנחה נעשית מאל"י, וא"כ יוצא שלמטה מיו"ד אי אפשר ללמוד זורק ממושיט כי בזורק החפץ נח באמצע.

וי"ל דכיון שהחידוש הי' בנוגע להרשויות וכמו שביאר המאירי, מש"ה אי אפשר לחייב כשיש שינוי בנוגע להרשויות, אבל בנוגע למושיט וזורק אין במושיט חידוש מצד המעשה ומש"ה שפיר אפשר ללמוד זורק ממושיט.

אלא שהקשה התוצאות חיים בסי' י"א אות ג' על הירושלמי דלפי דברי הירושלמי נהי שאי אפשר לחייב את הזורק עבור ההנחה שיש בהקליטה, אבל בכל זאת מכיון שהחפץ מיקרי נח למה אינו חייב על מה ששוב נעקר, דהא מה ששוב נעקר הרי זה משום שהחפץ ממשיך לנוע, וזה הרי בא מכחו שזרקו בתחילה, והרי הוא רוצה שימשיך וינוע, וא"כ למה אין זו עקירה שהוא חייב עלי'. ועיי"ש בתירושו.

טו) דברי התוצאות חיים.

והנה שוב התבוננתי בכל דברי התוצאות חיים בסי' י"א שם ומצאתי שם כמה מקורות ונקודות שהזכרתי לעיל, וראיתי להביא כאן את הקטעים בהסימן הנ"ל שנוגעים למה שכתבנו לעיל.

ואקדים שבתוך דבריו שם הזכיר שלשה צדדים במה היא הכוונה בקלוטה כמי שהונחה דמיא: א', שהכוונה היא דהוי כמונח על גבי הארץ. ב', דמיקרי שנח בהאוויר, כי גם האוויר הוא מקום הנחה, דכמו שסובר רבי ברשות מקורה דאמרינן שביתא כמאן דמליא דמי, כן סובר ר"ע גם כשאינו מקורה. ג', דעצם הדבר שנקלט לתוך הרשות הרי זה בגדר הנחה בלי להחשיבו כאילו נח על גבי דבר מה.

וז"ל שם, דחידשו התיו"ט והפנ"י דהטעם משום דנחשב כמונח בקרקע שתחתיו, והוכיחו כן מהא דזבחים (צ"ג ע"א) גבי לוגין של מי חטאת יעו"ש בפיה"מ דר"ע לטעמי' דסבר קלוטה נהרי זה כעין סברת תוס' שבת (ז' ע"א) ד"ה

יד) עוד בענין ילפינן זורק ממושיט.

יש לעיין לפי המ"ד שילפינן זורק ממושיט, למה לא ילפינן גם שתי דיוטות מדיוטא אחת, דהנה על הא דלא ילפינן שתי דיוטות מדיוטא אחת כתב המאירי בדף צ"ו ע"א על המשנה שם בזה"ל, ויש שואלים ומה ענין שנדקדק באיזה דרך היתה ההושטה, ומ"מ ההושטה היתה שם, יראה שמאחר שמן הדין היה לנו לפטור אחר שהוא למעלה מעשרה, ואין אנו מחייבין אלא מצד שהיו במשכך, דיינו אם

אם המלאכה נעשית אלא דהאדם לא עשאה וכו', ונראה להוכיח מזה דסובר הירושלמי גם בענין הנחה דיש חילוק בזה בין הפועל לנפעל וכו' ולכן סובר הירושלמי דכשם דלר"ע מהני הא דנקלט באויר הרה"ר לחשבו כמונח הוא ברשות, וזהו עיקר ענין הנחה ועי' רש"י שבת (ד' ע"א) יעו"ש, כן לרבנן כשדנין לגבי חפץ הנזרק, כיון דנקלט ברשות החדש תיכף יש על החפץ שם הרשות וזו היא הנחה לנפעל, ולכו"ע חשיב כמונח גם באויר כיון שיש לו דין רשות זה, אך טעם חכמים דפטרי בקלוטה הוא משום חסרון הפועל, דכיון דמכחו עדיין לא נגמרה הנחתו עד שיגיע לארץ לא הוי זה הנחה לחייב לפועל וכו' וזהו דאמר הירושלמי דאף דמצד הנפעל הוי כמונח, מ"מ זה נעשית מאל"י, אבל מצד האדם העושה לא נגמרה בהנחתו, ולכן פטרו רבנן, דבשבת בעינן שיהי' האדם העושה אבל לא כשנעשית מאל"י עכ"ל.

טז) עוד בענין קלוטה כמי שהונחה דמ"א.

הנה בחי' הר"ן להלן בדף ה' ע"ב הקשה הר"ן (וכן הקשה הירושלמי, הובא להלן באות ל"ג ובאות ל"ה) למה מעביר ד' אמות ברה"ר חייב לפי בן עזאי שסובר שמהלך הוא כעומד, הלא יש כאן הנחה באמצע הד"א, ותי' הר"ן שאמרינן מהלך כעומד רק מרשות לרשות כמו שקלוטה כמי שהונחה דמ"א אמרינן רק מרשות לרשות אבל לא באותה רשות. הרי שדימה הר"ן את העובדא שלא מהני מהלך כעומד דמי להפסיק את הד"א להעובדא

זרק דכשוראה פני הקרקע נחשבת כמונחת בקרקע יעו"ש], ועי' בפ"י ר"ח שבת (ד' ע"ב) דכיון דקלוטה באויר כמאן דמנחה אארעא דמ"א יעו"ש [אך צ"ב מדוע לא נחשבו כד' על ד']. אולם בירושלמי (פ"א דשבת ה"א) הלשון רבי עביר אויר מחיצות כממשה יעו"ש, וזה כהא דשבת (ה' ע"א) ביתא כמאן דמליא יעו"ש, דחשיב כמקום ד' על ד'. ולר"ע להירושלמי נראה דהחויב ג"כ משום דגם אוירו כממש דמי, אבל אינו נחשב כמונח בארץ רק כמונח באויר, ועי' רש"י ב"ק (ע' ע"ב) ד"ה קלוטה וכו' דסופו לנוח כמונח דמי יעו"ש, ואינו מבואר אם על חויב שבת קאי או על דין הקנין וכ"מ [ועי' תוס' שבת (ד' ע"א) דבמעביר בידו לא שייך קלוטה יעו"ש. אמנם בשבת (צ"ב ע"א) ד"ה התם דגם במעביר בידו אמרינן קלוטה יעו"ש, ויתכן דתליא בזה, דאם כמונח בארץ מחשבי' הא דקלוטה, שוב במעביר בידו דהיד מפסיק ומעכבתו אי אפשר לחשבו כמונח בארץ, אבל אם נחשב כמונח באויר גם במעביר בידו הוה כמונח] וכו' הירושלמי שבת (פ"א ה"א) מה בין גיטין מה בין שבת [אמאי בגיטין לכ"ע קלוטה כמי שהונחה ובשבת פליגי רבנן. וזה כעין הא דגיטין (ע"ט ע"ב) יעו"ש], ומשני תמן התורה אמרה לא תעשה מלאכה, נעשית היא מאל"י, ברם הכא התורה אמרה ונתן בידה ברשותה ע"כ, ומבואר מדברי הירושלמי דפטור קלוטה בשבת משום דנעשה מאל"י, ולכאורה צ"ע הא לרבנן קלוטה לאו כמי שהונחה דמ"א בשבת (ד' ע"א צ"ד ע"א) אם כן גם מאל"י לא נעשית כלל דהא אינה מונחת כלל, ופטור נעשה מאל"י שייך רק

שלא מהני קלוטה כמי שהונחה דמיא להפסיק את הד"א. והנה אם נאמר שהכוונה בקלוטה כמי שהונחה דמיא היא שעצם הכניסה לתוך הרשות חשיבא בגדר הנחה א"כ פשיטא שאפשר לומר כן רק מרשות לרשות ולא בד"א ברה"ר, וא"כ אין זה דומה למה שרוצים לומר שלא אמרינן מהלך כעומד אלא מרשות לרשות, וא"כ מוכח דס"ל להר"ן שקלוטה כמי שהונחה דמיא פירושו הוא דנחשב עומד בהאור א"נ כמונח על גבי קרקע, דלפ"ז שפיר דימה הר"ן וכתב שכמו שלא אמרינן קלוטה כמי שהונחה דמיא בד"א ברה"ר, אלא רק הנחה רגילה על גבי הקרקע יכולה להפסיק באמצע הד"א, הה"נ שלא אמרינן מהלך כעומד לענין ד"א ברה"ר לענין להפסיק באמצע הד"א.

והנה להלן בדף צ"ז ע"ב - צ"ח ע"א אמרינן שהזורק מרה"ר לרה"ר ורה"י באמצע, ד' אמות חייב, פחות מד"א פטור, ואמרינן פשיטא, ומתצינן שקמ"ל שרשויות מצטרפות ושלא אמרינן קלוטה כמי שהונחה דמיא, ופירש"י דאילו היינו אומרים קלוטה כמי שהונחה דמיא הי' צריך להיות חייב גם בהסיפא משום הכנסה והוצאה, והקשה הרשב"א ד"ל שאינו חייב משום שלא אמר כל היכא שתמצה ינוח, והביא שרב האי גאון פי' שאילו היינו אומרים שקלוטה כמי שהונחה דמיא (רק שאי אפשר לחייבו עבור הנחה זו משום הכנסה והוצאה כי לא אמר כל היכא שתמצה תנוח) אז הי' צריך להיות פטור גם בהרישא כי יש כאן הנחה בהרה"י באמצע הד' אמות. ובדעת רש"י י"ל שלא פירש כרה"ג כי ס"ל שלא אמרינן קלוטה כמי

שהונחה דמיא לקולא להפסיק את הד' אמות וכמש"כ הת"י, ושזהו הטעם למה לא אמרינן קלוטה כמי שהונחה דמיא בד"א ברה"ר לענין שיהי' נחשב שהניח באמצע הד"א, אבל רה"ג סובר שהטעם למה לא אמרינן קלוטה כמי שהונחה דמיא כדי להפסיק באמצע הד"א הרי זה משום דאמרינן קלוטה כמי שהונחה דמיא רק מרשות לרשות וכמו שהבאנו לעיל, ולעולם מרשות לרשות אמרינן קלוטה כמי שהונחה דמיא גם לקולא.

מיהו אפילו אם רש"י סובר שלא אמרינן קלוטה כמי שהונחה דמיא לקולא, אשר לפ"ז אתי שפיר למה בהרישא הוא חייב משום ד"א ברה"ר אפילו אם סוברים שקלוטה כמי שהונחה דמיא, אבל אכתי הי' יכול לפרש שמאי דאמרינן שקמ"ל הברייתא שלא אמרינן קלוטה כמי שהונחה דמיא הרי זה קאי על הרישא, והיינו משום שאם קלוטה כמי שהונחה דמיא הי' צריך להיות חייב שתים, דהיינו גם משום מעביר ד"א ברה"ר, כי לזה לא מהני קלוטה כמי שהונחה דמיא לפוטרו, וגם משום הכנסה לרה"י (ואם קלוטה כמי שהונחה דמיא סגי גם לעקירה אז צריך להיות חייב שלש).

מיהו באמת זה תלוי ביסוד הדין של קלוטה כמי שהונחה דמיא, דאם הכוונה היא שנחשב כמונח על גבי הקרקע, א"כ הרי זה תרתי דסתרי לומר שלענין ד"א ברה"ר אינו נחשב כמונח על גבי הקרקע ואילו לענין הוצאה והכנסה הרי זה שפיר נחשב כמונח על גבי הקרקע, אבל אם יסוד הדין של קלוטה כמי שהונחה דמיא היא דחשיב עומד באור וסגי בהמדריגה הזאת

של הנחה, א"נ שעצם הכניסה והקליטה לתוך רשות שני' חשיבא בגדר הנחה, א"כ בזה שפיר י"ל שאע"פ שלענין להפסיק באמצע הד"א לא סגי בהמדריגה הזאת של הנחה אבל לענין להתחייב משום הוצאה והכניסה שפיר סגי, וא"כ שפיר מוכח מהרישא דלית לי' קלוטה כמי שהונחה דמיא כי אם סוברים קלוטה כמי שהונחה דמיא הי' צריך להיות חייב שתיים.

ובאמת גם אם קלוטה כמי שהונחה דמיא פירושו הוא דהוי כמונח על גבי הקרקע, גם כן מוכח מהרישא דלית לי' קלוטה כמי שהונחה דמיא, כי אם שפיר אית לי' שקלוטה כמי שהונחה דמיא א"כ נהי שאי אפשר לחייבו גם משום מעביר ד' אמות וגם משום הכנסה לרה"י כי הוי תרתי דסתרי, אבל מהיכא תיתי לבחור לחייבו משום מעביר ד' אמות ברה"ר משום שרשויות מצטרפות ולא לחייבו משום הכנסה (וגם משום הוצאה אם סוברים שמהני גם לענין עקירה).

יז) ודילמא הנחה הוא דלא בעיא הא עקירה בעיא.

והנה בגמ' לעיל פרכינן על המשנה למה מהני הנחה לתוך יד ועקירה מתוך יד הלא צריכים עקירה והנחה מעל גבי מקום ד' על ד', ואמר רבה שהא מני רבי עקיבא דאמר שלא בעינן מקום שהוא ד' על ד' שהרי הוא מחייב זורק מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע משום שקלוטה כמי שהונחה דמיא, וא"כ מזה שר"ע סובר שמה שהחפץ קלוט בתוך הרשות הרי זה בגדר הנחה חזינן שאין צריכים ד' על ד', ובע"ב כאן פרכינן שאולי ר"ע סובר שרק הנחה אינה צריכה

להיות על מקום שהוא ד' על ד' אבל עקירה שפיר צריכה להיות מעל גבי מקום שהוא ד' על ד', ופירש"י שהרי ר"ע לא אמר שחייב שתיים אלא רק שחייב, והקשו תוס' עליו דהא להלן שם מיייתנן שגם רבי אמר חייב סתם ואמר רב יהודה אמר שמואל שהוא מחייב שתיים אחת משום הכנסה ואחת משום הוצאה. מיהו יש לדחוק שכוונת רש"י היא רק שמכיון שלא אמר חייב שתיים יש אפשרות לומר שהוא מחייב רק אחת, אבל בודאי אם יש קבלה שהוא מחייב שתיים אין זה סותר את סתמיות הלשון של חייב, ובנוגע לרבי היתה קבלה שהוא מחייב שתיים, אבל בנוגע לדברי ר"ע לא היתה קבלה כזו.

ועכ"פ יש להעיר על רש"י דלפי פירושו לעיל בע"א למה להצריך ד' על ד', דהיינו משום חשיבות, מה היא הסברא לחלק בין עקירה להנחה, ועוד למה אמרו שאולי ר"ע מחייב רק על הנחה שלא על גבי ד' על ד', כלומר שמה שהוקלט לתוך הרשות מיקרי הנחה, אבל עקירה צריכה להיות מעל גבי ד' על ד', דלמה לא אמרו גם להיפך, דהיינו שאולי רק בנוגע לעקירה סובר ר"ע שמה שנעקר מהרשות הרי זה בגדר עקירה אפילו אם לא הי' מונח על גבי ד' על ד', אבל כדי להחשב הנחה צריכים בדוקא שיהי' מונח על גבי ד' על ד', ובשלמא לפי הר"י שצריכים ד' על ד' משום שכתוב "ממקומו", א"כ זה איירי בעקירה וא"כ לכן י"ל שגם ר"ע מודה שצריכים עקירה מעל גבי ד' על ד' וכמש"כ תוס' בע"ב בד"ה ודילמא וכו', אבל על רש"י צ"ע.

והנה תוס' הקשו על רש"י דאם כל

הטעם לומר ש"הא עקירה בעיא" הוא משום שלא אמר ר"ע שחייב שתיים, א"כ אין כאן ראי', כי י"ל שהטעם למה ר"ע מחייב רק אחת הרי זה משום שלא מחייב על תולדה במקום אב, ובגליון הובא מהת"י שאה"נ, הגמ' ידעה שיתכן באמת שזהו הטעם, רק שגם יתכן שהטעם הוא משום דס"ל שעקירה מעל גבי ד' על ד' שפיר בעינן, ולכן אמרה הגמ' בלשון "דילמא", דהיינו כי יש אפשרות אחרת למה הוא מחייב רק אחת וכהנ"ל שאינו מחייב על תולדה במקום אב. ומעתה לפי הת"י שהלשון של "ודילמא" מורה שיש עוד אפשרות למה ר"ע מחייב רק אחת, א"כ י"ל שאה"נ יש גם אפשרות שהוא מחייב רק אחת כי הוא מחייב רק על עקירה אבל בשביל הנחה צריכים ד' על ד', ודוחק.

והנה גם הרשב"א נקט כתוס' שכוונת רש"י היא לומר שמוכח שר"ע מחייב רק אחת מדלא אמר שחייב שתיים, והקשה כתוס' מרבי, וכן שאולי מחייב הוא רק אחת כי אינו מחייב על תולדה במקום אב, ועוד הקשה שאם כרש"י שהקושיא היא מהדיוק לא הי' להש"ס להקשות בלשון "ודילמא" שהרי מוכח מהדיוק שהוא מחייב רק אחת (ברם כבר כתב הת"י שנקטו לשון "ודילמא" כי באמת אין הדבר ברור למה הוא מחייב רק אחת כי יכול להיות שהוא משום שאין חייבים על תולדה במקום אב), ופירש הרשב"א וז"ל, אלא סברא בעלמא קאמר דדלמא בגמר מעשה כל דהו סגי, אבל בתחילת מעשה חשובה בעי עכ"ל, כלומר שהדחי' של הגמ' אינה בנוי' על הלשון של "מחייב"

וכמו שהבין מרש"י, אלא הדחי' היא שמצד הסברא י"ל שרק הנחה על ד' על ד' לא בעיא.

והנה יש להביא סמוכין לסברא זו שכתב הרשב"א שהעיקר הוא תחילת המעשה מתוס' להלן בדרך צ"ג ע"א בד"ה חד למעוטי זה עוקר וזה מניח שכתבו וז"ל, וזה כתב אות אחת, ובה חבירו וכתב אות שני', לא איצטריך קרא, אלא אהוצאה, דהוה אמינא אהכנסה והוצאה הוא דקפיד רחמנא וליחייב אפילו בלא הנחה עכ"ל, הרי שיש הוה אמינא שבכלל אין צריכים הנחה, וא"כ גם השתא שצריכים הנחה אכתי י"ל שאין צריכים בה את החשיבות שצריכים בעקירה. מיהו זה אינו כי אדרבה השתא שצריכים הנחה כבר כתבו תוס' עצמם לעיל בדרך ג' ע"א בד"ה שניהם פטורין שההנחה היא העיקר כיון שהיא גמר המלאכה.

ועכ"פ הרשב"א נוקט שכוונת רש"י אינה כדבריו, שהרי לפי הבנתו רש"י כתב הכרח למה לומר שר"ע סובר שרק הנחה על גבי ד' על ד' לא בעינן. ברם כבר כתבנו שי"ל שאין כוונת רש"י לומר הכרח שר"ע אמר רק בנוגע להנחה, אלא כוונת רש"י היא רק לומר למה אפשר לומר כן, ושאין סתירה לזה מלשון הברייתא, וא"כ לפ"ז י"ל שלעולם גם רש"י סובר כסברת הרשב"א, דהיינו שמצד הסברא י"ל שרק בהנחה לא בעינן על גבי ד' על ד'.

יח) שדי נופו בתר עיקרו.

א. הנה בגמ' כאן הביא רב יוסף ברייתא דתניא בה זרק (ד' אמות ברה"ר) ונח על

גבי זיו כל שהוא רבי מחייב וחכמים פוטריין, ור"ל שטעמו של רבי הוא משום דס"ל שאין צריכים הנחה על גבי ד' על ד', ודחו שהברייתא איירי בהציור שאמר אביי להלן בדף ח' ע"א, דהיינו שאיירי באילן שעיקרו עומד ברה"י, ובהעיקר יש ד' על ד', ונפפו נוטה לרה"ר וזרק ונח על גבי הנוף, דרבי סובר שאמרינן שדי נופו בתר עיקרו ורבנן סוברים שלא אמרינן שדי נופו בתר עיקרו, וכתב רש"י בביאור שדי נופו בתר עיקרו וז"ל, והוי כמונח ברה"ר על מקום ד', דעיקר מחשב ל' לנוף עכ"ל, הרי שלא פ"י שהכוונה היא שהנוף בהיותו ברה"ר מקבל דין של רה"י, וכן אין הכוונה שרואים כאילו הנוף מוזז לתוך השטח של העיקר (כמו שפי' התוס' רי"ד כאן), דלפי שני הביאורים הנ"ל הי' חייב משום הכנסה לרה"י, אלא לעולם הנוף נשאר על מקומו רק שכיון שהוא נופו של העיקר הרי הוא מקבל את החשיבות של העיקר, ולפ"ז חיובו הוא משום ד' אמות ברה"ר.

והנה להלן בדף ז' ע"ב סובר רב חסדא שברה"י (אבל לא ברה"ר לפי רש"י ותוס') אין צורך בהנחה על גבי ד' על ד', ומקשינן שלכאורה רק רבי סובר כן בהברייתא הנ"ל, אבל חכמים פוטרים כי הם סוברים ששפיר צריכים ד' על ד', ואמר אביי שהברייתא איירי באילן שעיקרו עומד ברה"י ונפפו נוטה לרה"ר, דרבי סובר שאמרינן שדי נופו בתר עיקרו, וחכמים סוברים שלא אמרינן שדי נופו בתר עיקרו, ומפירש"י שם בלשונו הראשון נראה כמו שפירש כאן, דהיינו שהכוונה בשדי נופו בתר עיקרו היא שהנוף מקבל את החשיבות של ד' על ד', שיש להעיקר, אשר לפ"ז

המחלוקת בין רבי ורבנן אינה קשורה כלל לדברי ר"ח בנוגע להנחה ברה"י וכמו שכתב רש"י שם להדיא.

מיהו תוס' כאן בד"ה באילן וכו' פירשו שכוונת הגמ' בהתירוץ על רב חסדא שם היא שאיירי שהעיקר שעומד ברה"י אינו ד' על ד', ולפי רבי שדינן נופו בתר עיקרו ומיקרי שגם הנוף הוא ברה"י, ומש"ה לא בעינן הנחה על גבי ד' על ד' וכמו שאמר רב חסדא, ולעולם גם רבנן סוברים כרב חסדא רק שהם סוברים שלא אמרינן שדי נופו בתר עיקרו, וממילא הנוף נשאר רשות הרבים, ומש"ה שפיר צריכים ד' על ד'. והמהרש"א בדף ח' ע"א כתב שכן היא כוונת רש"י בהלשון השני שהביא בדף ח' שם עיי"ש. ובביאור הגמ' אצלינו מפרשים תוס' שנקטינן שגם בהנחה ברה"י צריכים ד' על ד', ושבהעיקר שברה"י שפיר יש ד' על ד', וממילא אם אמרינן שדי נופו בתר עיקרו יש כאן הנחה ברה"י.

ולפי הנ"ל יוצא שלפי רש"י בפירושו הראשון הכוונה בשדי נופו בתר עיקרו היא שהנוף מקבל את החשיבות של העיקר, ואילו לפי תוס', והביאור השני ברש"י, הכוונה היא שהנוף נחשב באותה רשות כמו העיקר.

ונראה שלפי תוס' והביאור השני ברש"י י"ל שאין הכוונה שרואים את הנוף כאילו הוא מוזז לתוך הרשות היחיד, א"נ שהרה"י מתפשט למקום הנוף, אלא הכוונה היא כן, דהנה אם יש חפץ שמצד אחד בולט ממנו חלק צר שאינו לבדו ד' על ד', והניח על גבי החלק ההוא, נראה שבכל זאת מיקרי הנחה על גבי ד' על ד', כי זה

מיקרי שהניח על כל החפץ, והרי יש בו ד' על ד', וא"כ גם בשדי נופו בתר עיקרו הכוונה היא שהנוף אינו נחשב חפץ נפרד לבדו, אלא הרי הוא נחשב חלק מהעיקר, וממילא כשהניח על הנוף יש לזה דין של הנחה ברה"ר, אע"פ שהנוף עצמו נמצא ברה"ר.

ב. והנה כבר הבאנו שרש"י כאן סובר שהנוף אינו נחשב שהוא ברה"ר, אלא הרי הוא רק מקבל דין של ד' על ד', וחיובו הוא משום זורק ד' אמות ברה"ר, ונראה דהיינו משום שרש"י הרי מפרש שצריכים ד' על ד' משום שד' על ד' הוא חשוב, וא"כ מספיק לומר שהנוף הוא חשוב כמו העיקר, ואין צורך לומר שהנוף חשיב באותה רשות כמו העיקר אשר אז חיובו הוא משום הכנסה לרה"ר, כי לפי רש"י אין צריכים הנחה על גבי ד' על ד' דוקא, אלא סגי בהנחה על דבר חשוב כמו שהנחה על גבי ד' על ד' היא על דבר חשוב, אבל לפי ר"ת לעיל בעיני ד' על ד' משום שכך הוא הרגילות ומן הסתם כך הי' במשכן, ולפי הר"י הרי זה כי כתוב 'מקום' ולכן צריכים דוקא הנחה על מקום חשוב ולא מיקרי מקום חשוב כשהוא פחות מד' על ד', וא"כ לדידהו לא סגי אם נייחס חשיבות להנוף, אשר אז חיובו הוא משום זורק ד' אמות ברה"ר, כי צריכים שטח של ד' על ד', ולכן לדידהו צריכים לומר שהנוף הוא ממש כמו העיקר, כי בלי לומר כן לא מיקרי שמונח על מקום שהוא ד' על ד', ומש"ה חשיב שגם הנוף הוא רה"ר, וחייב משום הכנסה וכמש"כ באמת תוס'.

ג. והנה תוס' בסוף דבריהם הקשו על

רש"י וז"ל, ורש"י שפי' כאן משום שדי נופו בתר עיקרו והוי כמונח ברה"ר על גבי מקום ד', אי אפשר להעמידה, דאי למטה מג' לא בעי רחב ד' לכו"ע (כלומר כי חשיב ארעא סמיכתא), ולמעלה מג' לא הוי רה"ר, אם לא נעמיד בדבילה שמנה שטח בצד הנוף עכ"ל. מיהו יש ליישב שלפי רש"י איירי למטה מג', רק דלא חשיב ארעא סמיכתא כי העובדא שהנוף מחובר להעיקר הרי זה מועיל להפקיע את השם של ארעא סמיכתא גם בלי לומר שדינן נופו בתר עיקרו לענין חשיבות או לענין להשוותו רה"ר.

ד. והנה תוס' כתבו וז"ל, אבל קשה אמאי לא משני אביי לקמן באילן העומד כולו ברה"ר ויש בעיקרו ד', דרבי סבר שדי נופו כו', וחשיב מקום ד', ולרבנן לא הוי מקום ד', דברה"ר מודה רב חסדא דבעינן מקום ד', דברה"ר דווקא קאמר רב חסדא כדמשמע לקמן דקאמר ברשות היחיד כולי עלמא לא פליגי כדרב חסדא, ויש לומר דברה"ר לא מצי לאוקמי דאי הנוף למטה מג' לא הוו פטרי רבנן אף על גב דליכא ד' דכארעא סמיכתא היא, ואי למעלה מג' לא הוה מחייב רבי דכרמלית היא אם רחב ארבע, או מקום פטור אם אינו רחב ד' עכ"ל. והנה תוס' אזלי שלהעיקר יש דין של כרמלית כי הוא ד' על ד' ואינו גבוה יו"ד, דרק הרשב"א להלן בתוס' מעמיד באופן שהעיקר הוא רה"ר, ולפ"ז צ"ע דכיון שתוס' סוברים שהנוף נחשב כמו רשות של העיקר א"כ למה כתבו שאם אין בהנוף ד' על ד' הרי הוא מקום פטור, הרי כיון ששדי נופו בתר עיקרו הדין נותן

המקום של העיקר א"כ גם בנוגע לכרמלית יש לומר כן, וצ"ע.

דף ה' ע"א

(ט) לא מחייב רבי אלא ברה"י מקורה דביתא כמאן דמליא דמיא.

א. עי' ברש"י שפי' שמקורה פירושו הוא שיש להרה"י גג, ושוב על "כמאן דמליא דמיא" כתב שאיירי שסתום מכל צד, דאז אין אירורו נחשב אור, אלא נחשב שהוא מלא חפצים וממילא יש כאן הנחה על ד' על ד', ובדף צ"ז ע"א בר"ה כמאן דמלי כתב רש"י וז"ל, מתוך שהוא חשוך ומלא הבלא עכ"ל.

ב. והנה לעיל אמרנו שאולי ר"ע סובר קלוטה כמי שהונחה דמיא רק לענין שנחשב הנחה, אבל לא לענין שעקירה ממצב של קלוטה נחשבת עקירה, ולכן אמרו שהא מני רבי, כי רב יהודה אמר בשם שמואל שרבי נתכוין לחייב גם על עקירה וגם על הנחה, משא"כ בנוגע לר"ע לא היתה קבלה כזו. מיהו לפי האמת שטעמו של רבי הוא משום דביתא כמאן דמליא דמיא וחשיב כמלא חפצים א"כ לפ"ז נראה שנקטינן שהוא מחייב שתים לא משום שכך נתקבל אלא משום שכך יוצא מצד הסברא, כי כיון שביתא כמאן דמליא דמי יש כאן גם הנחה על מקום ד' על ד' וגם עקירה מעל ד' על ד' ואין סיבה לחלק ביניהם, משא"כ בדעת ר"ע הרי טעמו הוא משום קלוטה

שיהי' נחשב כרמלית כמו העיקר. ועוד דבקושייתם רצו לומר שהנוף נחשב רה"ר וע"י שדי נופו בתר עיקרו נשלם השיעור של ד' על ד', וצ"ע דאדרבה כיון ששדי נופו בתר עיקרו יש להנוף דין של כרמלית כמו העיקר, וא"כ למה הוצרכו לומר שיש לו דין של כרמלית מחמת המדות שלו עצמו, הלא גם בלא"ה יש לו דין של כרמלית כמו העיקר.

ואולי י"ל שכשתיקנו חכמים את הדין של כרמלית אין הכוונה שתיקנו שיהי' עלי' חלות שם של רשות, אלא השאירו על מקומו שהיא בעצם מקום פטור, רק שתיקנו שיהיו לה הדין של רשות (ואנו נוקטים בזה שמקום פטור אינו בגדר רשות וכמו שכתבנו לעיל באות י' סק"ו), ומעתה יש לחקור בנוגע למה שסוברים תוס' שבשדי נופו בתר עיקרו הנוף מקבל את שם הרשות של העיקר, האם הכוונה היא שמסתכלים שהנוף נמצא בהמקום של העיקר, או האם הכוונה היא שמקום הנוף נחשב המשך של הרשות של העיקר והרי זה נקרא שהרשות של העיקר מתפשטת עד שם. ומעתה אם נאמר ששדי נופו בתר עיקרו פירושו הוא שמיקרי שהנוף נמצא בהמקום של העיקר א"כ גם כשהעיקר הוא כרמלית שייך לומר כן, אבל אם הפירוש הוא שהנוף נחשב המשך הרשות של העיקר א"כ שייך לומר כן רק כשיש להמקום של העיקר שם של רשות אבל אם כרמלית אינה במהותה רשות לא שייך לומר שתימשך.

וגם לפי הביאור שכתבנו בסוף סק"א שהכוונה בשדי נופו בתר עיקרו היא שהנחה על הנוף מיקרי גם הנחה על

כמי שהונחה דמיא אשר פירושו הוא שעצם הקליטה לתוך הרשות חשיב הנחה, א"נ שעצם העובדא שהוא נמצא באויר הרשות חשיב הנחה, וס"ל לר"ע שסגי בזה, וא"כ בזה י"ל שסגי בזה רק להנחה, אבל לעקירה בעינן מעל גבי ד' על ד' משום דכתיב ממקומו, א"נ משום שבמשכן לקחו מתוך תיבה שיש בה ד' על ד', מיהו אם הכוונה בקלוטה כמי שהונחה דמיא היא דהוי כמונח על גבי קרקע א"כ לפ"ז אין טעם לחלק בין עקירה והנחה.

ג. והנה רש"י בדף ק' ריש ע"ב סובר שהעובדא שהחפץ מתגלגל על הקרקע אינו נחשב חסרון בהנחה, אבל תוס' בסוף ע"א שם סוברים ששפיר הוי חסרון (לפי רבנן דר"ע). והנה במה שסובר ר"ע שקלוטה כמי שהונחה דמיא נכללים שני חידושים, חדא שאין צריכים הנחה על גבי ד' על ד', ועוד שאין חסרון בזה שהחפץ מתגלגל ואינו נח במקום אחד, וגם רבי שסובר שברה"י מקורה יש כאן הנחה על גבי ד' על ד', הרי הוא סובר כר"ע שלא איכפת לן בזה שהוא מתגלגל. ולפי רש"י י"ל עוד יותר והיינו דכיון דס"ל שביתא כמאן דמליא דמיא א"כ חשיב מתגלגל על גבי קרקע אשר אין חסרון בזה שהחפץ מתגלגל.

והנה תוס' בגיטין דף ע"ט ע"א בד"ה כמאן וכו', וכן בב"ק דף ע' ע"ב בד"ה כמאן וכו', כתבו וז"ל, דרבי לא אמר קלוטה כמי שהונחה דמיא אלא ברה"י מקורה כדאמר בריש שבת דביתא כמאן דמליא דמיא עכ"ל (בב"ק). ולכאורה אין

דבריהם מובנים כי רבי בכלל אינו סובר שקלוטה כמי שהונחה דמיא אלא שביתא כמאן דמליא דמיא. מיהו לפי הנ"ל ביאור דבריהם הוא שאזלי לשיטתם בדף ק' בסוף ע"א שמתגלגל על גבי קרקע הרי זה חסרון לפי רבנן דר"ע, ולכן צריכים לומר שרבי סובר שקלוטה כמי שהונחה דמיא וכר"ע לענין שאין בזה חסרון, רק שרבי סובר כר"ע רק לענין הא לחוד שאין חסרון במתגלגל על גבי הקרקע, אבל אכתי צריכים מקום של ד' על ד', דבזה אינו סובר כר"ע, ולכן קאמר רק ברה"י מקורה אשר אז אמרינן שביתא כמאן דמליא דמיא והוי הנחה על גבי ד' על ד', וא"כ זהו שכתבו תוס' בב"ק שם שרבי סובר שמהני קלוטה לענין שמתגלגל הוא כמי שהונחה, אבל רק ברה"י שיש כאן מקום ד' על ד' ע"י ביתא כמאן דמליא דמיא.

(כ) בשוחה, בגומא, בננס.

צ"ע למה לא אמרו דאירי במחזיק את החפץ מלמעלה והחפץ תלוי ומגיע לתוך ג' סמוך להקרקע, א"נ כשהחפץ גם נוגע בהקרקע. וצ"ל שדבר פשוט הוא שמכיון שהוא תופס את החפץ מלמעלה המקום של החפץ מיקרי ידו שהיא למעלה מג' ולא הקרקע. והנה הרמב"ן פי' שהציור של טרסקל הוא "שעומד ויש לטרסקל בית יד גדול עד שהוא עצמו עומד למטה מג'" (כדי שהחפץ לא יהי' למעלה מג' שזה כרמלית), הרי שהכא לא אמרינן שהמקום של החפץ הוא ידו שהיא למעלה מג'. וצ"ל דכיון שהחפץ הוא בתוך הטרסקל, הטרסקל נחשב מקומו של החפץ, ולא ידו שמחזיקה את הטרסקל.

שאינן בה ד' על ד'. ברם גם יש לומר שנהי שידו נחשבת מקום, אבל אולי המושג של רשות הוא יותר ממקום, ובשביל להיות נחשב רשות צריכים ד' על ד' ממש. ונכדי הבחור החשוב בן ציון וסרמן נ"י הוסיף שלענין שידו תקבע רשות לעצמה אמרינן שאינה קובעת רשות לעצמה כי בזה אמרינן שידו בטר גופו גרירא וגופו אינו בגדר רשות. שו"ר ברשב"א כאן שהביא מהראב"ד שהדין נותן שידו למעלה מיו"ד תיחשב רה"י אי לאו משום העובדא שכיון שאדם הוא נע ונד אינו קובע רשות לעצמו עיי"ש.

(כב) זה עוקר וזה מניח.

הנה בגמ' כאן אמרינן אמר רבי אבין אמר רבי אילעאי אמר רבי יוחנן עמד במקומו וקיבל חייב, עקר ממקומו וקיבל פטור. תניא נמי הכי, אחרים אומרים עמד במקומו וקיבל חייב, עקר ממקומו וקיבל פטור. בעי רבי יוחנן זרק חפץ ונעקר הוא ממקומו, וחזר וקיבלו מהו, מאי קמבעיא לי, אמר רב אדא בר אהבה שני כחות באדם אחד קא מבעיא לי, שני כחות באדם אחד כדאם דמי וחייב, או דילמא כשני בני אדם דמי ופטור, תיקו. ופירש"י וז"ל, כשני בני אדם דמיא ופטור דהוה להו שנים שעשאוהו, דכיון שלא הניח החפץ לילך עד מקום הילוכו ולנוח, אלא רץ אחריו ועכבו, הויא לי' עקירה קמייתא בלא הנחה עכ"ל. ובתוס' איתא בזה"ל, כשני בני אדם דמי ופטור, פי' כי היכי דבשני בני אדם פטור הראשון משום דלא עבד כלל הנחה, ה"נ כיון שחטפו מהילוכו ולא הניח החפץ ללכת עד מקום הילוכו לא

והנה להלן בדרף ז' ע"א בתד"ה וטח כו' סובר הריב"א שאם הדביק תמר להצד של לבינה ברה"ר הרי זה נחשב הנחה על גבי ד' על ד' אפילו אם אין בהלבינה ד' על ד' כי כיון שהתמר רואה פני הקרקע ובהקרקע הרי יש ד' על ד' הרי זה נחשב הנחה על גבי ד' על ד', והר"י חולק עליו כי לפי הריב"א למה לא תירצה כאן הגמ' שיש ד' על ד' כי הוא מחזיק את החפץ בדרך שהוא רואה פני הקרקע. מיהו כאן הקשינו שגם לפי הר"י שסובר שלא מהני רואה פני הקרקע אבל נוקמה בפחות מג' א"נ כשהחפץ נוגע בהקרקע, ועל זה תירצנו שהעובדא שהוא תופס את החפץ מלמעלה קובע שאין מקומו על הקרקע.

(כא) ידו של אדם חשובה לו כד' על ד'.

הנה רש"י לעיל פי' שצריכים ד' על ד' בגלל החשיבות שיש בד' על ד', וז"ל, דהוי חשוב למיהוי הנחתו הנחה ועקירתו עקירה עכ"ל. ולפ"ז הכוונה היא שגם לידו יש חשיבות במדה מספקת. ולפי ר"ת שצריכים ד' על ד' משום שכן הוא הרגילות וממילא מסתמא כן הי' בהמשכן, א"כ הכוונה היא שהרגילות היא לקבל בידו וממילא מסתמא גם זה הי' בהמשכן, ולפי שני הפירושים הנ"ל אין סיבה לומר שאם ידו היא למעלה מיו"ד הרי היא נחשבת כד' על ד' ושיש כאן רה"י. מיהו לפי הר"י לעיל שצריכים ד' על ד' כי כתוב ממקומו, א"כ הכוונה היא שגם ידו מיקרי בגדר מקום, ולפ"ז אולי אם ידו היא למעלה מיו"ד הרי היא בגדר רה"י אע"פ

הויה הנחה, דלא נח מכח הזורק, או דילמא כאדם אחד דמי וכיון דעביד עקירה והנחה חייב ולא דמי לשנים שעשאוה עכ"ל.

ובדף צ"ג ע"א אמרינן שיש מיעוט אחד למעט זה עוקר וזה מניח, ועוד מיעוט שני כדי למעט שנים שעשו מלאכה יחד בבית אחת, וכתבו תוס' וז"ל, וזה כתב אות אחת ובא חבירו וכתב אות שני' לא איצטריך קרא, אלא אהוצאה, דהוה אמינא אהכנסה ואהוצאה הוא דקפיד רחמנא, וליחייב אפי' בלא הנחה עכ"ל, מיהו לעיל בדף ג' ע"א בד"ה שניהם פטורים ובד"ה בעשותה כתבו דרך אחרת, והיינו שגם בלי הפסוק היינו יודעים שצריכים הנחה, רק שהיינו חושבים שרק המניח (וכן זה שכתב את האות השני') חייב כיון שהוא גמר את המלאכה, וכן משמע מהגמ' בדף ג' שם שהרי הקשה למה שניהם פטורים הלא "איתעבידא מלאכה מביניהו", הרי שגם בההו"א שאינו בדין ששניהם יהיו פטורים ידענו שגם ההנחה היא חלק מהמלאכה, ועי' במה שביארנו בזה לעיל באות ב' סק"א.

והנה יש ב' דרכים בהבנת המקורות הנ"ל: א', שלאחר שיודעים שצריכים הנחה א"כ מעתה מלאכת הוצאה היא כמו יתר המלאכות שצריכים שיעשה את כל המלאכה ולא חצי, ואין בהוצאה טעם מיוחד לפטור זה עוקר וזה מניח, אלא הטעם הוא כמו בכל המלאכות ששנים שעשאוה פטורים, ומיבעיא לי' לרבי יוחנן אם כשהוא עצמו עקר ממקומו וקיבלו ע"י כח חדש הרי זה בגדר שנים שעשאוה. וכן נראה מלשון רש"י כאן שהבאנו

בד"ה כשני בני אדם דמי ופטור שכתב שלפי הצד שכשני בני אדם דמי, כלומר דחשיב ציור של זה עוקר וזה מניח, הרי זה בגדר שנים שעשאוהו.

ועי' ברש"ש כאן שכתב וז"ל, קשה לי דבסוף פרק הבונה פלוגתת ר"ג וחכמים בכותב שתי אותיות, אחת שחרית ואחת בין הערבים, דר"ג מחייב, ואף חכמים לא פליגי עלי' רק מטעם דיש ידיעה לחצי שיעור. והא ודאי שני כחות הוא. ובכריתות ספ"ג תניא דר"ג מחייב אפי' בב' שכתות עכ"ל. והנה לכאורה אין כאן קושיא, כי שאני בכותב שתי אותיות דתמיד צורת המלאכה היא ע"י שני כחות של אדם אחד, שבתחילה כותב אות אחת ואחרי זה את האות השני', אבל הכא כשזרק הרי עשה כח של מלאכה שלימה, דהיינו כח של זריקה שיש בה גם עקירה וגם שעתידה לנוח ברה"ר, ושוב הפעיל כח חדש שעושה הנחה אחרת, ולכן שפיר יש לדמות ציור זה לשנים שעשאוהו.

והנה קי"ל שאם נתכוין לזרוק שמונה זרק ארבע הרי הוא חייב, וצ"ע למה הוא חייב, הלא כח אחר, דהיינו הרוח, עשה את ההנחה, והרי זה כמו היכא שעקר ממקומו וקיבל.

מיהו י"ל שאין הדבר כן, אלא איירי באופן שהזריקה היתה גם מתחילה ראוי רק לארבע, רק שהזרק טעה וחשב שהיא יכולה להתרחק שמונה, ולהלן נביא שכן הבין החי' הר"ן כאן את הציור של נתכוין לזרוק שמונה זרק ארבע, וגם נבאר למה נתכוין לזרוק ארבע זרק שמונה פטור.

ועוד י"ל שאירי באמת שלאחר שזרק

באה רוח כנגדו ועכבתו וגרם שיתרחק רק ארבע, רק שהפטור של שנים שעשאוהו הוא רק כשאדם אחר עשה את החלק השני של המלאכה אבל לא אם זה ע"י הרוח, ויש להסביר דהיינו משום שלעולם כדי לחייבו סגי במה שהוא הפעיל את ההתחלה, רק שאם אדם אחר עשה את הסוף הרי זה בגדר פוטר, דכך ילפינן בדרף צ"ג שם מהא דכתיב ואם נפש אחת תחטא, והפוטר הזה נאמר רק היכא שאדם אחר השלים את המלאכה, אבל לא כשזה ע"י הרוח, דכך היא משמעות הדרשה של נפש אחת ולא נפשות, אבל אם נאמר שצריכים שאדם אחד יעשה בפועל את כל חלקי המלאכה אז כמובן אי אפשר לחלק בין אדם אחר ולבין רוח.

ועכ"פ אפילו אם נאמר שלא איכפת לן במה שהרוח עשה את ההנחה, אלא איכפת לן רק באדם אחר, אבל היינו רק לענין הנחה, אבל לא לענין עקירה, דהא להדיא אמרינן להלן בסמוך מה לי הטעינו חבירו מה לי הטעינו שמים.

ב', שבזה עוקר וזה מניח מלבד הפטור של שנים שעשאוהו שנאמר בכל המלאכות כמו בזה כתב אות אחת וחבירו כתב אות שני, יש עוד חסרון, והיינו שההנחה תהי' מכח העקירה, דהיינו שההנחה תהי' התוצאה הטבעית של העקירה, כגון היכא שנתכוין לזרוק ארבע וזרק באמת ארבע, דההנחה היתה ההנחה הטבעית של העקירה, וכן היכא שהוציאו והוליך מרשות היחיד לרה"ר והניח ברה"ר הרי המקום הטבעי של ההנחה הוא המקום שיחליט להפסיק מללכת. אבל היכא שקדם אדם

אחר והפסיק את החפץ באמצע וקבע מקום חדש בשביל ההנחה אין ההנחה הזאת התוצאה הטבעית של העקירה. ולפ"ז י"ל (לפי דרכם של תוס' בדרף צ"ג) דהא שנקטו בדרף צ"ג זה עוקר וזה מניח, ולא זה כתב אות אחת וזה כתב אות אחת, הרי זה כי לזה כתב אות אחת וזה כתב אות אחת לא איצטריך קרא כמש"כ תוס' שם, ורק לזה עוקר וזה מניח צריכים פסוק כדי להשמיענו את החסרון הנ"ל.

ולפ"ז יש לבאר את השאלה של רבי יוחנן, דהיכא שקדם הוא ושינה את המקום של ההנחה אין זה בגדר שנים שעשאוהו, רק דמיבעיא לי' לרבי יוחנן אם נחשב שההנחה לא היתה מכח העקירה, או האם כיון שהעוקר הוא זה ששינה את המקום של ההנחה הרי זה עדיין נחשב שההנחה היא שפיר מכח העקירה, כי מיקרי שהעקירה היא על דעת שתנוח איפוא שהוא יחליט אפילו אם הוא ישנה את מה שנקבע בשעת העקירה להיות המקום של ההנחה.

מיהו צ"ע למה צריכים את הדין של עקירה מכח ההנחה, הלא גם בלי זה הרי יש החסרון של שנים שעשאוהו, ונהי שהציוור של רבי יוחנן שהוא עצמו שינה את המקום של ההנחה אינו בגדר שנים שעשאוהו, אבל הרי רבי יוחנן מצדד לומר שחשיב באמת גם הנחה מכח העקירה וכמו שביארנו, וא"כ לפי הצד הזה יוצא שאין צריכים את החסרון של הנחה שלא מכח העקירה.

מיהו י"ל שצריכים אותו בשביל הציוור שנתכוין לזרוק שמונה, והי' ראוי לילך

שמונה, רק שהרוח הפילו בסוף ארבע, דמצד שנים שעשאוהו הי' צריך להיות חייב וכהדרך שכתבנו לעיל שרוח אינה פוטרת, רק שהוא פטור משום שאין ההנחה מכח העקירה, וצ"ע. ועי' בסוף האות במה שהבאתי מהתוס' הרא"ש.

ונראה שגם אחרי שזכינו שבזה עוקר וזה מניח יש חסרון בזה שאין ההנחה מכח העקירה אכתי צריכים לזה עוקר וזה מניח גם את הפטור של שנים שעשאוהו, והיינו להיכא שזרק בכוונה שהשני יעקור ממקומו ויעשה את ההנחה אשר בכה"ג י"ל דשפיר מיקרי הנחה מכח העקירה כי העקירה נעשתה בתחילה על דעת שאדם אחר יקבע היכן תהי' ההנחה, ולכן צריכים את הדין של שנים שעשאוהו.

והנה הרמב"ם בפ"ג מהל' שבת הט"ו כתב וז"ל, הזורק ונחה בתוך ידו של חברו, אם עמד חבירו במקומו וקבלה, הזורק חייב שהרי עקר והניח, ואם נעקר חבירו ממקומו וקבלה פטור, זרק ורץ הזורק עצמו אחר החפץ וקבלו בידו ברשות אחרת או חוץ לארבע אמות פטור כאילו נעקר אחר וקבלו, שאין ההנחה גמורה עד שינוח החפץ במקום שהיה לו לנוח בו בשעת עקירה עכ"ל. הרי שכתב שצריכים הנחה מכח העקירה. ולהלן שם בהכ"א כתב וז"ל, המתכוין לזרוק שמונה אמות ברה"ר ונח החפץ בסוף ארבע חייב שהרי נעשה כשיעור המלאכה ונעשית מחשבתו, שהדבר ידוע שאין זה החפץ מגיע לסוף שמונה עד שיעבור על כל מקום ומקום מכל השמונה, אבל אם נתכוין לזרוק ארבע ונח החפץ בסוף שמונה פטור,

לפי שנה במקום שלא חשב שתעבור בו וכל שכן שתנוח, לפיכך אם חשב בעת זריקה שינוח החפץ בכל מקום שירצה חייב עכ"ל. וצ"ע דהנה בהט"ו כתב הרמב"ם שצריכים הנחה מכח העקירה וכמו שהבאנו, וא"כ לפ"ז למה בנתכוין לזרוק ח' וזרק ד' הרי הוא חייב הלא ההנחה לא היתה מכח העקירה, ומה לנו בזה שנתכוין שהחפץ יעבור גם מקום ד' הלא בכל זאת ההנחה לא היתה מכח העקירה.

וי"ל שהרמב"ם איירי בציור שהכח של זריקתו היתה באמת רק לארבע ולא לשמונה וכמו שהבאנו שמפרש הר"ן, רק שהוא חשב שילך שמונה, ומש"ה מיקרי שההנחה היתה מכח העקירה, וכן גם בנתכוין לזרוק ארבע וזרק שמונה אייר בציור שהכח של זריקתו כח הי' כח של זריקת שמונה, רק שהוא חשב שיש בכח זריקתו ללכת רק מרחק של ארבע, והא דפטור הרי זה משום שלא נתכוין לזריקה של שמונה, אבל היכא שחשב שילך שמונה והלך רק ארבע הרי זה שפיר נקרא שנתכוין גם לזריקה של ארבע וכמו שביאר הרמב"ם. מיהו צריכים להוסיף שלא איכפת לן בזה שלא נתכוין להנחה בסוף ד', וצ"ע.

והנה הא שצריכים באמת שההנחה תהי' מכח העקירה, י"ל דהיינו משום שכן הי' בהמשכן, וגם י"ל כי רק בדרך זה נחשבות העקירה וההנחה מלאכה שלימה, כי היכא שאין ההנחה מכח העקירה אין להן שייכות זו עם זו, ואין זה נחשב בגדר המלאכה של הוצאה, כי מצד הסברא ההוצאה צריכה להיות שלימות אחת של עקירה והנחה. מיהו לפי מה שהגדיר השפת אמת

בתחילת המס' שצריכים הנחה כי לפני ההנחה אין כאן יציאה גמורה מהרשות הראשונה לכאורה אין טעם מצד הסברא לדרוש שההנחה תהי' מכח העקירה, אלא שייך לפטור רק משום שנים שעשאוהו.

והנה רש"י כאן הזכיר רק שנים שעשאוהו, מיהו בחי' הר"ן הזכיר רק הנחה שלא מכח העקירה וז"ל, נעקר ממקומו וקבל פטור, וא"ת פשיטא דהא אין כאן הנחה מכחו וי"ל דקמ"ל דאע"ג שנתכוין לזרוקה לאדם זה ואיהו הוא שקבלה, אפ"ה כיון שלא נח מכחו פטור. וא"ת כיון שלא רצה להניח החפץ לילך למקומו אלא הוא בא ועכבה הוה לי' כנתכוין לזרוק שמונה וזרק ארבעה דחייב כדאמרינן לקמן שהרי כתב שם משמעון. וי"ל דהתם הוא בשההנחה מחמת העקירה, אבל כאן שמחמת העקירה היתה ראוי' לילך יותר, ובא זה וקלטה בדרך, דין הוא דליפטר עכ"ל. הרי שהזכיר רק הנחה שלא מכח העקירה, ולפ"ז שאילת רבי יוחנן בנעקר הוא עצמו ממקומו וקיבלו הרי זה אם חשיב הנחה מכח העקירה או לא, וגם משמע שכוונתו לומר שבנתכוין לזרוק שמונה וזרק ארבע הי' ראוי באמת ללכת רק ארבע, וממילא יש כאן הנחה מכח העקירה, רק שהזורק טעה וחשב שילך שמונה. ועוד משמע בדבריו שגם היכא שהזורק התכוין שהמניח יעקר ממקומו ויקבלנו יש בזה חסרון של הנחה שלא מכח העקירה. ולפ"ז בשביל זה עוקר וזה מניח אין צורך להדין של שנים שעשאוהו כי תמיד יש חסרון מצד שאין ההנחה מכח העקירה, וכבר כתבנו שלפ"ז במלאכת הוצאה שייך חסרון של שנים שעשאוהו

בציור ששנים יחד עשו את העקירה או את ההנחה.

והנה עד כאן כתבנו שני ביאורים בשאילת רבי יוחנן, א', דמיבעיא לי' אם חשיב בגדר שנים שעשאוהו, ב', אם חשיב הנחה מכח עקירה. מיהו עי' בתוס' הרא"ש שרצה לומר שאילת רבי יוחנן היא בזה גופא אם נאמר רק דין של שנים שעשאוהו אשר לפ"ז היכא שנעקר הוא עצמו וקיבלו יהי' חייב כי הוא עצמו עשה גם את העקירה וגם את ההנחה, או האם נאמר גם דין של הנחה מכח העקירה אשר לפ"ז היכא שהוא עצמו עקר ממקומו וקיבלו יהי' פטור, אלא שכתב הרא"ש שלא מסתבר לפרש כן כי בודאי סגי בהנחה גם שלא מכח העקירה דהא כן הוא בנתכוין לזרוק שמונה וזרק ארבע כי התם איירי שהי' ראוי באמת להתרחק שמונה. וז"ל, ה"ג רש"י כשני בני אדם דמי ופטור. דטעמא דבשני בני אדם פטור דכיון שלא הניחה לילך עד מקומה לא הויא הנחה ה"נ כיון שחטפה מהילוכה ולא היתה עדיין עומדת לנוח אינה נקראת הנחה, או דילמא כאדם אחד דמי דגבי שני בני אדם האי דפטור לאו משום דלא חשיבא הנחה אלא משום דהוי שנים שעשאוהו הילכך האי דעבד הכל חייב, ולא מסתבר להסתפק בזה דכיון שעשה הכל חייב אף על פי שלא הניחה לילך עד מקום שהיתה ראויה לילך דהוי כמו נתכוון לזרוק ח' וזרק ארבע עכ"ל.

כג) תד"ה כאן.

וז"ל, קשה לר"י מה עלה על דעתו של המקשן, דע"כ ידע דמתניתין מיירי למטה

מי' בלא פירכא דר' יוסי בר' יהודה, דכל למעלה מי' הוי מקום פטור ולא מחייב לכ"ע, וא"כ מאי פריך מרבי יוסי ברבי יהודה הא מילתא דפשיטא היא דלמטה מי' לא הוה רה"י דהא תנן לקמן בהזורק (בדף צ"ט ע"א) חולית הבור והסלע שהם גבוהים י' ורחבים ד' הנוטל מהן והנותן על גבן חייב, פחות מכן פטור, ופשיטא דרבי יוסי ברבי יהודה לא איירי אלא למעלה מי' עכ"ל. והנה צע"ק למה הביאו ממרחק לחמם להוכיח שרק למעלה יו"ד הוי רה"י, ולא הביאו את הברייתא להלן בסמוך בדף ו' ע"א. וי"ל דכיון שהגמ' כאן באה להעמיד את המשנה בקיבל בטרסקל, רצו להוכיח שיש סתם משנה שרק למעלה מיו"ד הוא רה"י. ועכ"פ הרשב"א כשהביא קושיית תוס' הוכיח גם מהמשנה הנ"ל בהזורק וגם מהברייתא בדף ו'.

והנה הרשב"א תי' על קושיית תוס' וז"ל, ומסתברא לי דקושיא מעיקרא ליתא, והא דקא מקשינן טרסקל ברשות הרבים רשות היחיד היא לאו למימרא דמשמע לן מתניתין בלמעלה מעשרה, אלא הכי קאמר מדמוקמת מתניתין בשקיבלה העני בטרסקל שבידו ואפילו הכי בעל הבית חייב, אלמא סבירא ליה לתנא דטרסקל לא פליג רשות לנפשיה כעמוד או תל גבוה למעלה משלשה דברשות הרבים חולקין רשות לעצמן להיות כרמלית או מקום פטור, דקא סבר תנא דכלים אין חולקין רשות לעצמן, אם כן פליגא אדרבי יוסי ברבי יהודה, דאילו לרבי יוסי ברבי יהודה אפילו רשות היחיד הוי שהוא רשות גמור דאורייתא בזמן שהוא ברשות הרבים למעלה מעשרה, וכל שכן שיחלק רשות לעצמו ברשות

דרבנן להיותו כרמלית למטה מעשרה ונתן בעל הבית לתוכו פטור, ומשני כי אמר רבי יוסי ברבי יהודה הני מילי למעלה מעשרה דאין שם רשות שיבטל הכלי לגבי, דרשות הרבים אינו עולה למעלה מעשרה, אבל הכא למטה מעשרה, כלומר ולמטה מעשרה דהוי רשות הרבים אין כלי חולק רשות לעצמו להיותו ככרמלית אלא בטל הוא לגבי הרשות, ומעתה לא תיקשי לך למטה מעשרה נמי להוי כרמלית, דהיינו קושיין, והיינו דפרקינן דלמטה מעשרה בטיל הוא לגבי הרשות, ולעולם נתן למעלה מעשרה לתוך ידו של עני או שנטל מתוכה פטור דמקום פטור הוא, ואף על גב דכשהיא משלשה ועד עשרה חייב מה שאין כן בעמוד או בתל, הא לא קשיא דאדם אינו נעשה רשות אלא עומד ברשות וכל שידו תוך רשות הרבים דהיינו למטה מעשרה הרי זה כמונח בארץ, אבל למעלה מעשרה אף על פי שאינו נעשה רשות מכל מקום לא נח ברשות הרבים ולא גרע מזרק וטח בכותל למעלה מעשרה דהוי כזורק באויר, כן נראה לי עכ"ל. מיהו יש לתמוה על פירושו דלפי פירושו היתה הגמ' צריכה לומר מרשות היחיד למקום פטור קא מפיק ולא מרה"י לרה"י קא מפיק.

כד) לא תימא קיבל אלא אימא קלט, והא בעינן עקירה מעל גבי ד' על ד'.

צ"ע דאולי סובר רבי יוחנן קלוטה כמי שהונחה דמי גם להשוותו עקירה (דעי' בת"י לעיל על הגליון בדף ד' ע"ב שכתב שנשאר בגדר ספק אם אמרינן קלוטה כמי

שלהם. והוסיף נכדי הבחור החשוב בן ציון וסרמן נ"י שלפי הנ"ל ניחא לפי רש"י הלשון כאן של "מיא מי עבידי דנייחי" ולא אמרו "מיא מי נייחי".

(כו) בענין הנחה על גבי ד' על ד' וכותל משופע.

הנה להלן בדף צ"ט ע"ב איתא בעא מיני רב מרדכי מרבא עמוד ברשות הרבים גבוה עשרה ורחב ארבעה, וזרק ונח על גביו מהו, מי אמרינן הרי עקירה באיסור הרי הנחה באיסור, או דילמא כיון דממקום פטור קאתיא לא, וביאר הרמב"ן שהספק הוא האם סגי בזה שהניח את החפץ על גוש הרשות היחיד אע"פ שאינו באויר רשות היחיד, כי ס"ל לרב מרדכי שרשות היחיד אינה עולה עד לרקיע בלי מחיצות, וז"ל הרמב"ן שם, ונראה לי לתרץ דרב מרדכי פשיטא לי' דכל דאתי ממקום פטור למקום חיוב ונח במקום חיוב ובאויר של חיוב בזורק חייב, וכי קא מבעי לי' כגון דהשתא נמי ברשות של אויר פטור קא מנח, כגון כלי של עמוד זה שכל גופו במקום פטור קאי, כלומר למעלה מעשרה, אלא שהוא מונח ע"ג עשרה, וכיון דגופו למעלה אפי' לאחר שנח, דילמא פטור, דחיובא ממקום פטור קא אתיא לי', שהרשות הזו מ"מ אויר פטור הוא כמו שפרש"י ז"ל דאינו אויר רה"ר, ואויר רה"י נמי לא הוי, דכי אמרינן רה"י עולה עד לרקיע דילמא באויר חצר, אבל בעמוד לא וכו' עכ"ל. והנה רבא ורב יוסף ואב"י שם פשטו לו דשפיר חייב, אלא שיכול להיות שזה בגלל שהם סוברים שגם בעמוד רשות

שהנחה דמיא גם לענין לשוי' עקירה), ואע"פ שרבי יוחנן להלן בדף ק' ע"א פי' את המשנה השני' שם בדרך דאתי כרבנן דלית להו קלוטה כמי שהנחה דמיא, אבל אולי פי' כן כי רצה לפרש שהמשנה שם מתוקמה גם לפי רבנן, אבל אולי הוא עצמו סובר שההלכה כרבי עקיבא שסובר קלוטה כמי שהנחה דמיא, ויש ליישב.

(כה) בכותל משופע.

ובהמשך הסוגיא בע"ב אמרינן שאין זה נחשב הנחה כי "מים מי עבידי דנייחי", ופירש"י ז"ל, אלא בדבר שיש לו תוך עכ"ל. והנה שיטת רש"י להלן בריש דף ק' ע"ב היא שמתגלגל על הארץ מיקרי הנחה אפילו אם סופו להתגלגל לחוץ, ואילו תוס' בסוף ע"א שם סוברים דלא מיקרי הנחה ומעתה לפי תוס' י"ל שהס"ד שעל כותל משופע חשיב הנחה היא שאע"פ שסוף המים לרדת מהכותל הרי זה שפיר נחשב מונח על הכותל וכרש"י, וקמ"ל דלא מיקרי הנחה וכמו השיטה שלהם, ולפי רש"י י"ל כהנ"ל שהס"ד הוא שמתגלגל על הארץ חשיב הנחה אפילו אם סופו לצאת, והקמ"ל הוא שהיינו רק כגון בדף ק' שם שהרוח מגלגלתו וסופה לגלגלו לחוץ, דהתם בלי הרוח, אלא מחמת התכונות שלו עצמו, ה"י עומד במקומו, ומש"ה בהתאם להתכונות שלו עצמו, להיות על הקרקע חשיב הנחה, ולא איכפת לן אם יש כח מבחוץ שמגלגל אותו, אבל במים, מכיון שמחמת עצם מהותם ותכונתם לא עבידי דנייחי, משום כך היותם על גבי כותל משופע לא חשיב הנחה בהתאם להתכונות

היחיד עולה עד לרקיע, וא"כ משם אין ראוי אם סגי במונח על הרשות או האם צריכים שיהי' באויר הרשות.

והנה גם יש להסתפק איפכא דהיינו האם סגי במונח באויר הרשות אע"פ שמקום ההנחה אינו גוש הרשות וכמו שנצייר.

דהנה בדרך ז' ע"א איתא שאם זרק דבילה שמינה ד"א ברשות הרבים ונח על פני לבינה ונדבקה שם בגלל שמינותה הרי הוא חייב. וכתבו תוס' בשם ר"ת שאם נח למעלה משלשה צריך שיהא בפני הלבינה ארבעה על ארבעה, ומה שמדובק בפני הלבינה חשוב כמונח עלי' אף על פי שהיא באויר, וכן הא דתנן בדרך ק' שאם זרק ד"א ברה"ר ונח על פני כותל למטה מי' הרי זה כזורק ונח בארץ והוא חייב ומוקי לה רבי יוחנן בדבילה שמינה, הרי זה ג"כ משום דכיון שנדבק בפני הכותל שהוא רוחב ד' על ד' חשוב כמונח עליו, וריב"א פי' דאף למעלה מג' לא בעי שיהא בפני הלבינה והכותל ד' על ד', דכיון שהדבילה רואה את הקרקע חשיב כמונח ע"ג קרקע, והקשה הר"י דלעיל (בדרך ד' ע"א) כי פריך אמתניתין דפשט ידו והא בעיא עקירה והנחה מע"ג מקום ארבע לוקי מתניתין במחזיק החפץ בענין זה שרואה את פני הקרקע עכ"ד. והנה יש לפרש שהתם גם פני הכותל נחשב הגוש של הרשות, באופן שהדבילה נקראת מונחת על הרשות ולא רק באויר הרשות, רק שחסר הנחה על גבי ד' על ד', ועל זה אמר ר"ת שאירי שיש בהכותל ד' על ד', ואילו הריב"א סובר שלא איפכת לן אם אינו ד' על ד' כי כיון שרואה פני הקרקע הרי היא כמונחת על

גבי הקרקע, ונראה לבאר דהתם נהי שהיא כמונחת על גבי הקרקע אבל הקרקע אינה הדבר שגורמת את ההנחה אלא הכותל הוא הדבר שגורם את ההנחה, כלומר שהכותל גורם שתהי' כאן הנחה על גבי הקרקע, וס"ל לר"ת שצריכים שד' על ד' גם יגרום את ההנחה כי כן הוא בהנחה רגילה, ור"ת אתי בזה לשיטתו שצריכים ד' על ד' כי כיון שכן היא הרגילות א"כ מן הסתם כן הי' בהמשכן (גם מובן שיטת ר"ת לפי הדרך שצריכים ד' על ד' כי צריכים הנחה חשובה, די"ל שמה שרואה פני הקרקע אינה הנחה חשובה על גבי הקרקע), ולכן סובר ר"ת שצריכים שהמקום של ההנחה יהי' פני הכותל ולבינה, אבל הריב"א סובר שמספיק בזה שיש כאן הנחה על גבי ד' על ד' אע"פ שהדבר שגורם את ההנחה אינו ד' על ד', והריב"א אתי שפיר לפי שיטת הר"י שצריכים ד' על ד' כי כתוב "ממקומו" והרי גם כאן הד' על ד' של הקרקע למטה הוא מקומו (וגם אם ד' על ד' הוא מהלכה למשה מסיני י"ל שכך אמרה ההלכה שסגי ברואה פני הקרקע) (והעירני נכדי הבחור החשוב בן ציון וסרמן נ"י שמתוס' הרא"ש נראה שכוונת הריב"א היא שמכיון שהכותל מחובר להקרקע הרי זה כאילו הדבילה נחה על הקרקע וממילא יש לה את המקום של ד' על ד' של הקרקע).

גם י"ל שלעולם פני הכותל אינו נחשב כגוש רה"ר אלא כמו מקום פטור, רק דלא דבעינן הנחה על הגוש של הרשות, וכן אין צריכים שהגוש של הרשות יהי' הגורם של ההנחה, אלא סגי בהנחה בתוך האויר של הרשות מעל הגוש של הרשות, אע"פ

שהדבר שגורם את ההנחה, דהיינו פני הכותל, אינו חלק מגוש הרשות (וגם חכמים דר"ע מודים לדבר זה כי מה שחכמים אינם סוברים קלוטה כמי שהונחה דמיא הרי זה כי התם אין החפץ מונח על שום גוש כלל), אלא שאכתי בעינן לפי רבינו תם שיהי' ד' על ד'.

ונראה שהרמב"ן סובר כהדרך השני הנ"ל שכתבנו, דהנה בגמ' כאן אמרין שהנחה על גבי כותל משופע מיקרי הנחה, וכתבו תוס' להלן בע"ב שצריכים שיהיו רבים מכתפים על הכותל המשופע כי אל"כ הכותל הוא מקום פטור, אבל הרמב"ן חולק עליהם וז"ל, בכותל משופע. מפורש בתוס' בשרבים מכתפין עליו, דאי אין רבים מכתפין עליו הו"ל כרמלית, ואני אומר אף על פי שאין רבים מכתפין עליו, דכל אור רה"ר עד עשרה רה"ר, ופני כותל משופע, וכותל שאינו משופע, שוין הן, ותנן למטה מעשרה כזורק בארץ, ואוקימנא בפני הכותל ממש ובדבלה שמנה כדלקמן כנ"ל עכ"ל. והנה מחלוקתו של הרמב"ן עם תוס' היא שהרמב"ן סובר שכותל משופע הוא כמו כותל זקוף בדבילה שמינה, דכותל משופע אינו כמו דף מושכב שקובע רשות לעצמו אלא הרי הוא כמו זקוף (ועי' ברשב"א שתמך בזה בדברי תוס' וז"ל, ומסתברא כלישנא קמא [דהיינו שיטת תוס'], דהתם הוא בדלא נח במקום מסוים אלא שנחה על פני הכותל מצד הדבילה שהיא לחה ושמינה, אבל כאן שהוא מקום מסוים לנוח בו החפץ, הרי הוא כתל שאם מכתפין בו הוי כרשות הרבים, ואי לא הוי כרמלית עכ"ל). מיהו צ"ב למה הוצרך הרמב"ן להקדים "דכל אור רה"ר עד

עשרה רה"ר". ונראה דס"ל כהדרך השני שכתבנו, דהיינו שבכותל זקוף פני הכותל אינו נחשב גוש של רשות הרבים, ואילו היינו צריכים בהנחה שיהי' מונח על הגוש של הרשות לא הי' נחשב הנחה כי לא מהני רואה פני הקרקע לענין זה, ואפילו אם שפיר מהני אבל הכא בכותל משופע אינו רואה פני הקרקע, אלא שלא איכפת לן בזה כי סגי בזה שמונח באוירה של רשות הרבים, והכא כיון דהוי ככותל זקוף, האויר נחשב שפיר אויר רשות הרבים, אע"פ שהכותל משופע מפסיק בין האויר שלמעלה ממנו ובין הקרקע, דבכל זאת כל אור רה"ר עד עשרה הוא רה"ר, ואע"פ שאין החפץ רואה פני הקרקע אבל נשלם כאן התנאי של על גבי ד' על ד' ע"י הכותל כי פני הכותל אע"פ שאינם בגדר גוש של רשות הרבים הרי הוא יכול להשלים את התנאי של ד' על ד'.

ועי' בראש יוסף כאן שמדקדק מדברי הרשב"א כאן שתוס' והרמב"ן חולקים בזה שתוס' סוברים שהכותל משופע קובע מקום לעצמו כמקום מסוים ומש"ה כדי לעשותו רשות הרבים צריכים שיהיו רבים מכתפים עליו, אבל הרמב"ן סובר שאין צריכים שיהיו רבים מכתפים עליו כי אינו נחשב מקום מסוים בפני עצמו.

דף ה' ע"ב

**(כז) הי' קורא בראש הגג וכו'
הא לא נח ואמר רבא
בכותל משופע.**

הנה עי' בעירובין דף צ"ח ע"א בתוס'

ד"ה והא לא נח שכתבו וז"ל, הוה מצי לאוקמא כרבי עקיבא דאית לי קלוטה כמי שהונחה דמיא אלא ניחא לי לאוקמא אפילו כרבנן עכ"ל. והנה לכאורה הי אפשר להעמיד לפי רבנן באופן שהגיע לתוך ג' סמוך לקרקע. מיהו להלן כאן בדף ק' בסוף ע"א אמר רבא שה"ה שתוך ג' סמוך לקרקע לא חשיב נח. ברם התם איירי בזו, אבל בלא אז כמו הכא, מבואר להלן כאן בדף צ"ב ע"א שאם זה תוך ג' סמוך לקרקע הרי זה שפיר נחשב מונח, ואיירי שם בלא זו, אלא במוחזק במקומו ע"י ידו שמושטת לרה"ר, דאם ידו למעלה מג' לא חשיב נח, אבל אם ידו למטה מג' חשיב שפיר נח.

כח) בענין מים ע"ג מים, ואגוז ע"ג מים, ואגוז בכלי ע"ג מים.

הנה בגמ' אמרינן מהו דתימא מים על גבי מים לאו הנחה היא קמ"ל, ואזדא רבא לטעמי' דאמר רבא מים על גבי מים היינו הנחתן, אגוז על גבי מים לאו היינו הנחתו, בעי רבא אגוז בכלי וכלי צף על גבי מים מהו, בתר אגוז אזלינן והא ניית, או דלמא בתר כלי אזלינן והא לא ניית דנייד, תיקו, שמן על גבי יין מחלוקת ר' יוחנן בן נורי ורבנן וכו', ופירש"י וז"ל, מהו דתימא (מים על גבי מים) לאו היינו הנחתן דתיהוי עקירתו עקירה, דהא נייד וזלי עכ"ל.

והנה ברש"י בדף ק' בתחילת ע"ב מבואר שאם אגוז מתגלגל על הארץ הרי זה נקרא במצב של נח, ודלא כתוס' שם בסוף ע"א, וכל הסוגיא כאן הוא אודות

היכא שהוא זו כשהוא על גבי דבר אחר שמונח על הארץ. ולכאורה דבר זה צריך ביאור דמה איכפת לן אם האגוז זו על גבי המים הלא אם הוא עצמו זו על גבי הארץ הרי הוא נקרא נח.

ויש לבאר דבשלמא היכא שהאגוז זו על גבי הארץ, הרי הארץ הוא דבר מוצק ומסוגל להחזיק את האגוז בלי שיזוז, רק שבא כח אחר כגון רוח או אדם שדחפו וגורם לו לזוז, ובוזה אמרינן שבכל זאת הרי הוא נקרא נח כי מצד המקום שהוא נמצא עליו, אלמלא כח אחר שמעורב בו, הי' מוחזק שם בלי לזוז, אבל באגוז שנח על גבי המים, הרי המים מחמת טבעם אין בכחם להחזיק את האגוז בלי תזוזה, ומש"ה אינם נחשבים בשביל האגוז בגדר מקום הנחה, אבל במים על גבי מים, מכיון שזה נחשב חיבור, וכן בשמן על גבי יין או על גבי מים, אם זה נחשב חיבור, א"כ הכל נחשב דבר אחד שנמצא על גבי הארץ שמחזיקו בלי לזוז, ומש"ה מיקרי נח אע"פ שהמים התחתונים אינם יכולים להחזיק את המים העליונים בצורה שלא יזוזו עליו. והשאלה באגוז בכלי וכלי על גבי מים היא האם המקום של הנחה של האגוז הוא הכלי, והכלי הרי הוא דבר מוצק שיכול להחזיקו בלי שיזוז, וממילא מיקרי שהאגוז נח, או האם בתר הכלי אזלינן כלומר שהמקום הנחה של האגוז הוא המים כמו שהמים הוא מקום הנחת הכלי, וא"כ הרי זה כמו אגוז על גבי מים.

מיהו לכאורה הנ"ל קשה מצד המציאות, כי גם כשדבר מונח בתוך מים, המים יחזיקו אותו שלא יזוז אם לא יבוא

איזה רוח או כח אחר מבחוץ שיגרום לו לזוז, וא"כ הרי זה ממש כמו מונח על הארץ.

כט) דברי תוס' בענין הנ"ל.

והנה רש"י הזכיר בדבריו על הסוגיא כאן רק את החסרון של נייד, אבל לא הזכיר בדבריו את הענין של כדרך או שלא כדרך.

מיהו זה לשון תוס' כאן, אגוז ע"ג מים לאו היינו הנחתו, ואף על גב דאמרינן בפ"ק דב"מ ספינה מינח נייחא ומיא הוא דקא ממטי לה, לגבי קנין שאני, דלא אקרי חצר מהלכת, דחצר ילפינן מיד, ויד נמי איהו דקא מסגי תותא וקא ממטי לה, אבל הכא ממשכן ילפינן, ושם לא היה מסתמא אלא כדרך שמצניעים חפצים בני אדם, ובעי אגוז בכלי וכלי צף ע"ג מים אם הוא דרך כך להצניע חפצים או לא, אף על גב דודאי לאו כמונח דמי דקי"ל רכוב כמהלך דמי, ובריש פרק בתרא משמע נמי דאם נותן על אדם כשהוא מהלך דלא חשיב הנחה, דקאמר מניחו עלי' כשהיא מהלכת ונוטל ממנה כשהיא עומדת (ועי' ברש"ש כאן שכתב שראיית תוס' משם אינה מובנת לו), ואמרינן נמי בהמוציא הוציא דיו כשיעור שתי אותיות וכתבן כשהוא מהלך חייב, כתיבתם זו היא הנחתם, משמע דוקא כתבן, שהניחן במקום שישארו שם לעולם, אבל אם שפך לכלי אחר לא חשיב הנחה כיון שהוא מהלך עכ"ל.

והנה מתחילת דבריהם נראה שהם סוברים שספינה על גבי המים, וכן אגוז שהוא על גבי מים, נחשבים בגדר נח, וכל

הסוגיא כאן הוא באם חשיב כדרך הנחה, דאגוז על גבי מים חשיב שלא כדרך הנחה, ומיבעיא לי' לרבא באגוז בכלי וכלי על גבי מים האם הדרך הוא לעשות הנחה בדרך זה או לא.

מיהו בהמשך דבריהם כתבו להדיא שלא חשיב נח וכמו שהביאו שרכוב הוא כמהלך וחייב לעמוד בפני רבו כשרבו רוכב כי זה נחשב שרבו מהלך, ולא אמרינן שהוא נח והבהמה היא שמוליכה אותו, וכן לענין אבן המנוגעת הולכים בתר המצב של האדם שנושא אותה אם הוא עומד או יושב, וא"כ חזינן שאזלינן בתר העובדא שהנושא את החפץ הוא מהלך, וצ"ע דאם לא חשיב כנח מהו הצד בסוגיין שחייב, ומה מהני העובדא שכן הוא הדרך, הלא סוף סוף לא נח.

ונראה שהם סוברים שביחס להמים הרי הספינה והאגוז נחשבים נחים, אבל ביחס להקרקע שמתחת למים הרי הם נחשבים מהלכים וזוים, ולענין אם חשיב חצר מהלכת, וכן לענין אם בנוגע למלאכת הוצאה חשיב נח, אזלינן בתר העובדא שביחס להמים אינם זוים, אבל לענין לעמוד בפני רבו, ולענין טומאת נגעים, אזלינן בתר היחס לעומת הקרקע, וביארו שאע"פ שגבי שבת חשיב כנח כמו בספינה על גבי מים, אבל בכל זאת באגוז על גבי מים אינו חייב כי חשיב שלא כדרך, ומיבעיא לן אם אגוז בכלי וכלי על גבי מים חשיב כדרך או לא, ובאמת אין לומר שגבי שבת באגוז על גבי מים אזלינן ביחס להקרקע, וביחס להקרקע האגוז זו כי לפ"ז גם אגוז בכלי וכלי על גבי מים הדין נותן

שלא יהי' נחשב כנח, וא"כ בע"כ צ"ל ששבת הוא כמו קנין חצר, דאזלינן ביחס להדבר שהוא מונח בתוכו, דהיינו העובדא שהספינה והאגוז אינם זזים ביחס להמים שהם מונחים בהם.

מיהו כמובן צ"ב למה בחצר ושבת מסתכלים על מה שאינו זז בתוך הדבר שמונח בתוכו, ואילו בנגעים ועמידה בפני רבו אזלינן בתר היחס שבין החפץ להקרקע.

והנה תוס' המשיכו לבאר דהיכא שאדם הוציא דיו, וכתב בהילוכו שתי אותיות על גבי נייר, הרי זה נחשב הנחה אע"פ שזה דומה לאגוז בכלי וכלי על גבי מים, דגם כאן יש דיו על גבי הנייר, והנייר הוא כמו הכלי שמונח בתוך המים וזו ביחס להקרקע למטה, וכתבו דשאני התם שהדיו עתיד להשאר על הנייר לעולם. ולכאורה צ"ע דלפי מה שכתבו בנוגע לאגוז יוצא שהספק באגוז בכלי וכלי על גבי מים הוא באם זה נחשב כדרך או לא א"כ ה"ה שיש להסתפק ספק זה בדיו על גבי נייר שזו ביחס להקרקע, וא"כ אם אינו נחשב כדרך מה יעזור העובדא שעתיד לעמוד שם לעולם, הלא במשכן היתה רק הנחה שהיא כדרך.

ואולי י"ל שכוונתם היא שמכיון שהדיו עתיד להשאר על הנייר לעולם, גם כשלא יהי' האדם כאן, א"כ הרי זה כאילו אין כאן אדם בכלל, ומשום כך האדם בכלל אינו נחשב מקום הנחה של הדיו, אלא רק הנייר, ודיו על נייר הוי שפיר הנחה כדרך, וצ"ע.

והנה תוס' לעיל בדרך ד' ע"א כתבו בשם ר"ת שצריכים הנחה על גבי ד' על ד'

משום שכן הי' בהמשכן, אבל רש"י שם כתב משום דבעינן הנחה חשובה, ולפי דבריו שם הי' אפשר לפרש בנוגע לאגוז בכלי וכלי על גבי מים כעין דרכם של תוס' כאן, רק לא מצד שאם זה כדרך הרי זה כמו ההנחה שהיתה בהמשכן, אלא מצד שאם זה כדרך הרי זה בגדר הנחה חשובה, דכיון שאגוז על גבי מים אינו כדרך, אין זה בגדר הנחה חשובה, ומיבעיא לי' לרבא אם אגוז בכלי וכלי על גבי מים הוא כדרך וממילא הרי זה הנחה חשובה או לא, ומעתה מכיון שמה שצריכים כדרך הרי זה כדי שתהי' בגדר הנחה חשובה, ולא כדי שתהי' סוג ההנחה שהיתה בהמשכן, א"כ שפיר י"ל שכיון שהדיו עתיד להשאר על הנייר לעולם, הרי זה קובע שהיא הנחה חשובה אע"פ שהנייר הוא על אדם המהלך.

ל) דרכם של הרמב"ן והרשב"א.

והנה מדברי הרמב"ן והרשב"א נראה כדרכו של רש"י, והנני מעתיק את הלשון של הרשב"א וז"ל, הא דבעי רבא אגוז בכלי וכלי צף על גבי מים אי אזלינן בתר כלי או בתר אגוז, איכא למידק ומאי שנא מהא דאמרינן בפרק קמא דמציעא גבי דגים שקפצו בספינה, ספינה מינח ניחא ומיא הוא דקא ממטו לה, וי"ל דהתם גבי קנין, כל חצר שאין היא עצמה מהלכת קונה אף על פי שאחרים מוליכין אותה כספינה וכקלתה הקשורה בה, אבל גבי שבת בעינן שיטול החפץ ממקום נח, להכי מספקא לן דלמא אף כשהכלי צף במים ואגוז בתוכו בעינן שיהא האגוז מונח

במקום שאינו מתנענע אפילו מצד תנועת אחרים עכ"ל.

והנה חזינן שהרשב"א לא הקשה מהגמ' בב"מ על הציור של אגוז על גבי מים כמו שהקשו תוס', אלא הקשה רק על הציור של אגוז בכלי וכלי על גבי מים. וי"ל דהיינו משום שהי' פשוט לו שי"ל שאגוז על גבי מים לא חשיב כדרך, אבל ס"ל שאגוז בכלי וכלי על גבי מים חשיב שפיר כדרך (ודלא כתוס') שזהו האיבעיא של רבא), ומש"ה הקשה על זה מספינה בב"מ שם.

ועל זה תי' שלעולם הרי זה שפיר נחשב שהספינה זזה לעומת הקרקע שלמטה, וכן כאן הרי זה נחשב שהאגוז זז לעומת הקרקע שלמטה, רק שבקנין חצר אין זה מפריע, כי לקנין חצר מספיק בזה שאין החצר מהלכת בכחות עצמה, ולא מפריע מה שיש דבר חיצוני שמוליך אותה, אבל בשבת מספקא לי' שאולי מספיק בזה שהאגוז אינו זז ביחס להכלי.

ולפ"ז שוב אין צריכים באגוז על גבי מים להגיע להעובדא דהוי שלא כדרך, אלא בכלל אינו נחשב כנח כיון שהוא זז לעומת הקרקע שלמטה אע"פ שהמים הם מה שמוליכים אותו.

לא) דרכו של הרמב"ם.

הנה זה לשון הרמב"ם בפרק י"ג מהל' שבת ה"ד, היה עומד באחת משתי רשויות ופשט ידו לרשות שני' ונטל משם מים מעל גבי גומא מלאה מים והוציאן חייב, שהמים כולן כאילו הן מונחין על הארץ, אבל אם הי' כלי צף על גבי מים ופירות

בתוך הכלי ופשט ידו ולקח מן הפירות והוציא פטור, שהרי לא נחו הפירות על גבי הארץ, ונמצא שלא עקר מעל גבי מקום ארבעה, ואין צריך לומר אם היו הפירות צפין על פני המים והוציאם שהוא פטור, וכן אם היה שמן צף על פני המים וקלט מן השמן והוציאו פטור עכ"ל.

והנה חזינן שהרמב"ם לא הזכיר חסרון של שלא כדרך, וכן לא חסרון שהאגוז זז, אלא הזכיר רק שלא היתה עקירה מעל גבי מקום של ד' על ד', ומבואר מזה שהוא סובר שאגוז על גבי מים חשיב שפיר נח רק שלא חשיב הנחה על גבי ד' על ד', והיינו משום שאינו מסתכל על המים כעל חפץ אחד שהוא ד' על ד', אלא כל משהו מים חשיב חפץ בפני עצמו ואינו ד' על ד'. ונראה דאיירי הרמב"ם באופן שהכלי הוא שפיר ד' על ד', והאיבעיא היא האם המקום של הנחה של האגוז נחשב הכלי, אשר לפ"ז יש כאן עקירה מעל גבי ד' על ד', או האם המקום הנחה של האגוז הוא המים וממילא אין כאן עקירה מעל גבי ד' על ד', ומה שכתב שכל שכן אם האגוז עצמו צף על גבי המים הרי זה כ"ש כיון שאין כאן ד' על ד' כלל משא"כ במונח בתוך כלי הרי הכלי הוא שפיר ד' על ד', אבל אם איירי הרמב"ם שגם הכלי אינו ד' על ד' אין כאן שום כ"ש.

מיהו לפי הרמב"ם צ"ע מה היא הכוונה במה שאיתא בגמ' או בתר כלי אזלינן והא לא נייח דנייד, דמה היא הכוונה במה שאמר דנייד, דבשלמא לפי תוס' העובדא שהוא נייד הוא הסיבה לומר דהוי שלא כדרך, ולפי הרשב"א זהו עצם החסרון,

אבל לפי הרמב"ם שהחסרון הוא בזה שהמים לא חשיב מקום ד' על ד', ולא הזכיר חסרון של נייד, א"כ מה היא הכוונה במה שאמר רבא מלה זו, הלא הי' צריך לומר או דלמא בתר הכלי אזלינן והכלי אינו מונח על גבי מקום של ד' על ד', וכי נאמר שהרמב"ם אינו גורס מלה זו.

לב) חוץ לד"א עמוד לפוש חייב, לכתף פטור.

הנה היכא שעמד לכתף יש לעיין האם זה שפיר נחשב שעשה הנחה, רק דהוי מלאכה שאינה צריכה לגופה כי אינו עושה כן לשם להניח כמו בעומד לפוש, אלא כדי לכתף ולתקן את המשך הליכתו, או האם מכיון שעושה כן לכתף אין זה נחשב בכלל שהחפץ נח, אלא הרי זה נחשב שהוא עור באמצע תנועתו.

ויש להמציא נפ"מ בזה היכא שהוא עומד כדי לכתף אבל יש לו גם כוונה לפוש ע"י עמידתו לכתף, דאם עומד לכתף חשיב הנחה רק שאינה צריכה לגופה, א"כ בהציוור הנ"ל הרי ההנחה שפיר צריכה לגופה שהרי הוא רוצה גם לפוש, ולא מיבעיא היכא שגם בלי לכתף הי' עומד לפוש שזה נחשב צריכה לגופה, אלא אפילו אם לא הי' עומד רק כדי לפוש, אבל בכל זאת י"ל שזה נחשב צריכה לגופה, אבל אם עמידה לכתף לא חשיבא בכלל בגדר עמידה והנחה, א"כ נהי שיש לו כוונה גם לפוש אבל מכיון שהוא עוסק בלכתף אין זה נחשב הנחה.

ונכדי הבחור החשוב בן ציון וסרמן נ"י ר"ל עוד נפ"מ, והיינו ספיקת החזו"א באו"ח סי' ס"ב סק"ד אם עקר אדם אחר

מאדם זה שעומד לכתף האם נחשב עקירה ממצב של הנחה.

ועוד ר"ל שאת לשון רש"י שכתב שאין זה עמידה אפשר לפרש גם כהצד הראשון, כלומר שאין לזה דין של עמידה כיון שאינה צריכה לגופה, אבל הר"ח כתב שכהולך דמי דהיינו כהצד השני.

ועכ"פ לא מצינו שרבי יהודה שמחייב על מלאכה שאינה צריכה לגופה מחייב גם את העומד לכתף, וא"כ משמע שבכלל אין זה נחשב מעשה הנחה.

והנה הגדרתי בהצד השני שהזכרתי שהיכא שהוא עומד לכתף אין זה נחשב בכלל שהחפץ נח, אלא הרי זה נחשב שהוא ממשיך לזוז, ומה שעמד הרי זה נחשב חלק מתזוזתו, וממילא נקטתי שאפילו אם הוא מתכוין גם לפוש, אבל מכיון שהוא גם מכתף הרי זה קובע שהחפץ הוא באמצע תזוזתו, מיהו העירני בני הרב אהרן שליט"א שי"ל צד שלישי, והיינו שלעולם הרי זה שפיר נחשב שהחפץ הפסיק מלזוז, רק שאין זה הנחה חשובה (דוגמת מה שכתב רש"י בדף ד' שהנחה על פחות מעל גבי ד' על ד' אינה הנחה חשובה), ומש"ה גם רבי יהודה פוטר, וממילא לפ"ז י"ל שהיכא שהוא מתכוין גם לפוש הרי זה שפיר נחשב הנחה חשובה.

לג) מהלך כעומד: שני דרכים בביאור דברי בן עזאי.

ע"י בגמ' דאמרינן תנו רבנן המוציא מחנות לפלטיא דרך סטיו חייב, ובן עזאי

פוסט, בשלמא בן עזאי קסבר מהלך כעומד דמי וכו'. והנה יש שני דרכים איך להבין את דברי בן עזאי.

א', שבן עזאי סובר שבמהלך, מכיון שרגל אחת נמצאת תמיד על הקרקע, אין כאן עקירה, ועוד סובר בן עזאי שגם העובדא שהוא מהלך וזו אינו פועל עקירה, אלא חשיב שהחפץ מונח, והא דחייב היכא שהוא מהלך מרה"י לרה"ר הרי זה משום שיש כאן עקירה מתוך הרשות של רה"י, אבל באמת עקירה מהקרקע אין כאן. ולכן כשהוא מהלך מרה"י לרה"ר דרך מקום פטור הרי הוא פטור כי יש כאן עקירת רשות מרה"י למקום פטור. ואילו חכמים סוברים ששפיר יש כאן עקירה מעל הקרקע כיון שהחפץ זו, ואין כאן הנחה עד שיפסיק מלזוז ולכן אין כאן הנחה בהמקום פטור.

והנה רש"י בתחילת דף ק' ע"ב סובר שהעובדא שהחפץ מתגלגל על הארץ אינו מפריע לנו להחשיבו כהנחה, ואילו תוס' בסוף ע"א שם סוברים ששפיר מפריע. ונראה שאפילו לפי רש"י שם יש להבין את דברי חכמים שמהלך אינו כעומד, והיינו משום שהתם מדובר שהחפץ מתגלגל מחמת הכח המקורי שהכניס בו המגלגל, אבל במהלך מה שהחפץ ממשיך לזוז הרי זה משום התחדשות תמידית של כח ע"י האדם שהולך, ודבר זה גורם שאי אפשר להחשיבו כעומד, דאי אפשר להחשיבו כנח בשעה שמתחדש בו כח חדש שמניעו, וצ"ע.

ולפי הדרך הנ"ל בן עזאי יסבור שגם רץ הוא כמהלך, כי אע"פ שהיכא שהוא

רץ יש שני' ששתי רגליו מורמות מעל הקרקע, וזה חשיב שפיר בגדר עקירה. אבל יש כאן הנחה כשרגלו אחת מגיעה שוב ארצה כי העובדא שהחפץ זו אינו מפריע וכהנ"ל.

ב', שלעולם סובר בן עזאי דהיכא שהוא מהלך שפיר יש כאן עקירה מעל גבי קרקע, אע"פ שרגלו אחת היא תמיד על הארץ, רק ששוב בהשני' ששתי רגליו הן על הארץ הרי זה בגדר הנחה, אע"פ שהוא זו כל הזמן וכהנ"ל. ולפי הדרך הזה בן עזאי יסבור שרץ אינו כעומד כי כשהוא רץ אין כאן שני' ששתי רגליו הן על הארץ, די' שני' שרק רגלו אחת היא על הארץ ויש שני' ששתי רגליו אינן על הארץ.

והנה תוס' כאן הביאו שבירושלמי כאן מקשינן שלפי בן עזאי למה המעביר ד"א ברה"ר חייב הלא יש כאן הנחה בכל אמה ואמה, וגם הרשב"א כאן הקשה בסגנון זה, דהיינו דהוי כמעביר פחות פחות מד"א, ומזה מוכח כהדרך השני שכתבנו שלעולם יש כאן עקירה רק שיש גם הנחה, דאילו לפי הדרך הראשון שכתבנו הקושיא היא למה מעביר ד"א ברה"ר חייב הלא אין כאן עקירה.

**(לד) עוד בענין מהלך כעומד:
בענין למה ה"כעומד"
אינו בגדר עמידה לכתף.**

והנה יש להקשות למה הנחה זו במקום פטור פוטרת אותו הלא הוי בגדר הנחה לכתף. ברם בדברי הרשב"א בשט"מ בכתובות דף ל"א ע"ב בשם הראב"ד מבואר שבן עזאי סובר שלכתף מבטל את

השם של הנחה רק ברה"ר, אבל לא ברה"י או במקום פטור, וז"ל הרשב"א, וא"ת לבן עזאי מעביר ד' אמות ברה"ר דחייב היכי משכחת לה, דהא הו"ל מוליך פחות פחות מד' אמות, י"ל דהלכתא גמירי לה, א"נ י"ל דלא אמר בן עזאי אלא במהלך ברשות היחיד א"נ במקום פטור [תדע לך דהא לא מייתי לה הכא אלא עלה דמי שהגביה ברה"י, שטמ"ק], אבל במעביר ברה"ר לא אמר בן עזאי דלא עדיף מעומד לכתף, כן תירץ הראב"ד ז"ל עכ"ל, וצ"ע מה היא סברת החילוק. ועי' להלן בהאות הבאה..

והנה הקושיא הנ"ל שהקשינו למה לא חשיב ההנחה בהמקום פטור בגדר עומד לכתף, בנוי על הדרך השני שכתבנו בהאות הקודמת שכוונת בן עזאי היא שבהשני' ששתי רגליו הן על הארץ יש כאן הנחה בהמקום פטור, דלפ"ז קשה שההנחה ההיא הרי היא בגדר לכתף, אבל לפי הדרך הראשון שכתבנו שכן עזאי סובר שבמהלך אין כאן שום עקירה לק"מ.

לה) עוד בענין מהלך כעומד: קושיית הירושלמי איך יתכן לפי בן עזאי מעביר ד"א ברה"ר, וספיקת הריב"א בעומד לפוש.

והנה יש לעיין בהדרך שכתבנו שכן עזאי סובר שיש כאן עקירה רק שהוא סובר שבהשני' ששתי רגליו נמצאות על הארץ הרי זה בגדר הנחה, האם הוא סובר שזה בהחלט מיקרי הנחה, ואין כאן אופי שאינו דומה להנחה אע"פ שהוא זו ומהלך, או

האם גם הוא מודה שיש כאן אופי שאינו דומה להנחה, רק שמצד הסברא הרי הוא סובר שהאופי של הנחה גוברת ומכריעה שהוא כעומד.

והנה תוס' כאן הביאו שבירושלמי הקשו שלפי בן עזאי איך שייך לחייב על ד' אמות ברה"ר הלא אין כאן העברה ד"א בבת אחת, ובהירושלמי תירצו דשייך בקופץ ד' אמות בקפיצה אחת, וכתבו תוס' שמזה שבהבבלי לא הקשו כן מבואר דס"ל שכן עזאי מחייב מעביר ד"א ברה"ר גם ע"י הליכה ולא רק בקופץ, ושלא קשה קושיית הירושלמי ממעביר ד"א ברה"ר, וכתבו שהבבלי סובר שההלכה למשה מסיני אומרת שלא נגיד במעביר ד"א ברה"ר שמהלך הוא כעומד.

ואולי פליגי הבבלי והירושלמי בהתקירה הנ"ל, והיינו שהירושלמי סוברת שזה נחשב הנחה גמורה שאין לפקפק עלי', וממילא לא שייך לומר שההלכה למשה מסיני הולכת נגד מציאות מוחלטת, ולכן הוכרחה לומר שמעביר ד"א ברה"ר משכחת לה רק בקופץ, אבל הבבלי סוברת שגם בן עזאי מודה שיש כאן גם אופי של אי הנחה, וממילא י"ל שההלכה למשה מסיני קובעת שבנוגע למעביר ד"א ברה"ר צריכים ללכת לפי אופי זה שאין כאן הנחה.

והנה הריב"א בתוס' כאן מסתפק מה הדין לפי בן עזאי אם עמד לפוש באמצע הד"א ברה"ר, האם ההלכתא אמרה שגם זה לא יהי' נחשב כעומד. ולפי ביאורנו הנ"ל שלא שייך לומר שההלכה אומרת על מה שמצד המציאות היא הנחה גמורה

שאינה נחשבת הנחה לענין להפסיק את הד"א א"כ לכאורה לא שייך ספקו, דהא לכאורה עמידה לפוש הרי היא הנחה גמורה.

ועי' בדברי הרשב"א כאן שסובר שההלכה למשה מסיני היתה יכולה לכלול גם עמידה לפוש כמו מהלך כעומד אע"פ שעמידה לפוש היא הנחה גמורה, ודלא כדרכנו הנ"ל, רק שההלכה אמרה בפירוש לא לומר מהלך כעומד, אבל שפיר לומר את הדין של עמידה לפוש וז"ל, טעמי דבן עזאי משום דקסבר מהלך כעומד דמי. וא"ת אם כן מעביר ארבע אמות ברשות הרבים היכי משכחת לה דחייב לבן עזאי, י"ל דארבע אמות ברשות הרבים הלכתא גמירי להו, וא"ת אם כן אפילו עמד לפוש תוך ארבע יהא חייב, י"ל דהא נמי הלכתא גמירי לה מהלך חייב עומד פטור עכ"ל.

לו) עוד בענין מהלך כעומד: ספקו השני של הריב"א ודינו של הרשב"א בתוס'.

עוד מסתפק הריב"א בתוס' כאן על היכא שאחרי שהולך ד"א ברה"ר לא עמד, אלא לקח אדם אחר ממנו, האם אמרינן שמהלך כעומד דמי וזה שהולך את הד"א חייב כי הוא עצמו עשה הנחה בסוף הד' אמות ע"י שמהלך הוא כעומד, וביאר רעק"א שספיקת הריב"א היא האם ההלכה למשה מסיני אמרה שבנוגע למעביר ד"א ברה"ר לא אמרינן מהלך כעומד משום שע"י אמירת מהלך כעומד נצטרך לפוטרו, אבל כדי לחייבו שפיר אמרינן מהלך כעומד דמי, אשר לפ"ז בהציור של הריב"א

יהי' חייב, או האם כוונת ההלכה למשה מסיני היתה שלא אמרינן מהלך כעומד כשמדובר בתוך רשות אחת, כגון הכא דאיירי ברה"ר, אלא אמרינן מהלך כעומד רק בהוציא מרשות לרשות, אשר לפ"ז בהציור של הריב"א לא נגיד מהלך כעומד ויהי' פטור. ולכאורה צ"ע דהא בסוף דבריהם הביאו שסובר הרשב"א שבתוך רה"י שפיר נגיד מהלך כעומד, ושלכן לפי בן עזאי היכא שעקר על מנת להעביר מפניה לפינה ושוב נמלך להוציא יהי' חייב משום שכשנמלך יש כאן עקירה ע"י שמהלך הי' כעומד, ולא משמע מתוך דברי תוס' שיש לדברי הרשב"א שייכות אם ספיקת הריב"א, והרי לפי ביאורו של רעק"א שהריב"א מצדד שההלכה למשה מסיני אומרת שלא אמרינן מהלך כעומד ברשות אחת, כן צריך להיות גם בהציור של הרשב"א.

מיהו י"ל שהכוונה היא שבן עזאי סובר שההלכה למשה מסיני אמרה שלא נגיד מהלך כעומד לענין מלאכת רשות אחת, משא"כ דברי הרשב"א בסוף התוס' הם בנוגע למלאכת הוצאה מרה"י לרה"ר.

והנה נראה שיש לומר ביאור אחר בספיקת הריב"א ולא ביאורו של רעק"א שהצד לא לומר מהלך כעומד בסוף הד"א הוא כי ההלכה למ"מ אמרה לא לומר מהלך כעומד לענין מלאכת רשות אחת, אלא הטעם הוא כך, דהנה כשאדם מעביר ברה"ר ולא עמד בסוף הד"א אלא המשך ללכת יותר מד"א, גם ההליכה היתירה הזאת היא בכלל המלאכה, והרי זה כמו מרבה בשיעורין (ובהאות הבאה נדון על

דף ו' ע"א

(לח) בענין מעביר ברה"ר יותר מד"א.

ע"י בגמ' דאמרינן מי דמי התם כל היכא שמנח ל"י מקום חיוב הוא, הכא אי מנח לה בסטיו מקום פטור הוא.

והנה לכאורה הגמ' היתה יכול לדחות עוד יותר, והיינו דשאני מעביר יותר מד' אמות שגם השטח שהוא יותר מד"א הראשונות נכנס להחיוב, והרי הוא חייב על כל השטח, ואם הזיק גם בשעה שהלך את האמות היתרות יהי' פטור משום קים ל"י בדרכה מיני'.

מיהו לפי הבעל המאור וסייעתו שהחיוב על ד"א ברה"ר הרי זה משום שדומה להוצאה מרשות היחיד לרה"ר כי מקומו של אדם הוא ד"א, א"כ יוצא שאין להאמות הנוספות קשר עם החיוב.

ועוד י"ל שבגמ' רצו לומר דיחוי שיתאים גם למוציא מרה"י לרה"ר שהרי ה"י אפשר למינקט גם מידי דהוה אמוציא מרשות היחיד לרה"ר כמו שכתבו תוס', והרי במוציא מרה"י לרה"ר מה שהוא מתרחק מהרה"י לפני שהוא מניח אינו נכנס בהחיוב.

(לט) תד"ה מידי דהוה אמעביר חפץ ברה"ה.

וז"ל, הוה ל"י למנקט המוציא דאיירי ב"י לעיל, דכל כמה דלא מנח ל"י מיפטר, אלא משום דבתר הכי נקט מעביר, נקט ל"י נמי השתא עכ"ל. וצ"ע למה גם להלן לא נקט מוציא מרה"י לרה"ר, דהיינו שאע"פ שאם שוב הניח ברה"י לא ה"י חייב, בכל

זה יותר), ולכן כמו שאמרה ההלכה למ"מ לא לומר מהלך כעומד בתוך הד"א, ושלא נפסיק את המלאכה באמצעיתה, ה"ה שלא נאמר מהלך כעומד לאחר ד"א, כי גם זה נחשב שמפסיקים את המלאכה באמצע כיון שגם השטח הזה ה"י נחשב בכלל המלאכה, וא"כ נמצא שזה שלקחו מידו הוא זה שעשה הנחה ולא המהלך.

וגם לפ"ז אתי שפיר למה סובר הרשב"א שאמרינן מהלך כעומד בתוך רשות היחיד, דהיינו בתוך רשות אחת, גם לפי מה שמצדד הריב"א לא לומר מהלך כעומד בסוף הד"א.

(לז) עוד בענין מהלך כעומד: קושיא מלהלן בדף צ"ו ע"ב.

הנה ע"י בדף צ"ו ע"ב דפרכינן הוצאה גופה היכא כתיבא, ואמר רבי יוחנן דאמר קרא ויצו משה ויעבירו קול במחנה, משה היכן הוה יתיב במחנה לוי, ומחנה לוי רשות הרבים הוא, וקאמר להו לישראל לא תפיקו ותיתו מרשות היחיד דידכו לרשות הרבים, ופירש"י וז"ל, מרשות היחיד דידכו, מאהליכם עכ"ל, ומזה יוצא שרק בתוך האהלים ה"י בגדר רה"י, אבל בין האהלים ה"י בגדר מקום פטור, וכן נראה פשוט שבין האהלים לא ה"י רה"י, ובכל זאת היתה נחשבת מלאכת הוצאה כשהוציאו מאהליהם למחנה לוי שהיתה רה"ר, ומעתה הרי זה דלא כבן עזאי שסובר מהלך כעומד דמי, ושאם הוציא מרה"י לרה"ר דרך מקום פטור הרי הוא פטור.

זאת אם המשיך להוציא הרי הוא חייב, א"כ הה"נ במוציא מרה"י לרה"ר דרך סטיו אע"פ שאם הניחו בהסטיו הרי הוא פטור, בכל זאת אם המשיך להכניסו להרה"ר הרי הוא חייב.

מיהו יש ליישב דהנה במוציא מרה"י לרה"ר דרך מקום פטור אם הי' מניח בהמקום פטור שוב לא הי' יכול לגמור את המלאכה ולהיות חייב, וכן במעביר ד"א ברה"ר אם הי' מניח באמצע הד"א לא הי' יכול לגמור את המלאכה ולהתחייב ע"י הנחה בסוף הד"א (אע"פ שהי' יכול להעבירו ד"א חדשות), משא"כ במוציא מרה"י לרה"ר אם הי' מניחו בהרה"י הרי הי' יכול להמשיך ולעשות את אותה מלאכה שרצה לעשות דהיינו להוציא מרה"י הזאת להרה"ר הזאת, וא"כ פשיטא שמה שהי' יכול לעשות הנחה כזאת אין זה מקלקל את המלאכה.

(מ) ד' רשויות לשבת וכו'.

עי' בתוס' בד"ה ארבע רשויות לשבת שכתבו וז"ל, קשה לרשב"א ליתני ה' רשויות, דהא קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה הזורק מרה"ה לתוכו או איפכא חייב ואין מטלטלין בו אלא בד"א, וי"ל דההיא רה"י גמור אלא לענין דאין מטלטלין בו אלא בד"א עשאוה ככרמלית והרי כבר שנה רה"י וכרמלית, ולהכי נמי לא תני חצר שלא עירבו עכ"ל.

והנה יש לעיין בדבריהם שכיון שע"י דבריהם נחתו ליישב גם למה לא מנו חצר שלא עירבו לרשות נפרדת, א"כ למה לא קבעו בתחילה את הקושיא על דבר זה,

ולמה הוצרכו להקשות על קרפף שבכלל לא נזכרת בתוך הברייתא, דביותר היו צריכים להקשות מחצר שלא עירבו ולהקשות שיש סתירה בתוך הברייתא, דפתח בארבע רשויות ושוב פרט חמש.

וצ"ל שהי' פשוט להם שאי אפשר להחשיב חצר שלא עירבו כרשות נפרדת כי היא ממש רה"י, וגם חכמים לא אסרו לטלטל בתוכו יותר מד"א, רק שגזרו שלא להוציא מרה"י לרה"י אחר כדי שלא יתרגל להוציא מרשות לרשות ועי"ז יבוא להוציא מרה"י לרה"ר וכמו שפירש"י, אבל בקרפף הרי אע"פ שמן התורה הוא רשות היחיד בכל זאת אסרו לטלטל בתוכו יותר מד"א כמו ברה"ר וכרמלית, וא"כ זה נראה כבר כסוג אחר של רשות, ועל זה תירצו שבכל זאת מכיון שבעצם הרי זה רה"י רק שנתנו לו מדרבנן דין של כרמלית אין זה נחשב רשות בפני עצמו, והוסיפו שה"ה שמספיק בזה גם לתרץ חצר שלא עירבו גם בלי זה שמותר לטלטל בתוכו.

ואין להקשות על תירוצם שהרי מצינו שהחשיבו כרמלית כרשות בפני עצמה אע"פ שמן התורה הרי היא מקום פטור רק שנתנו לה דינים של רה"ר שאסורה בטלטול, דזה לא קשה כי כבר ביארנו לעיל באות י' סק"ו שיסוד הדין של מקום פטור הוא שאינו נחשב בגדר רשות חיובי, אלא בכלל אינו בגדר רשות במובן החיובי (רק שבלשון בני אדם קרי לה הברייתא בשם רשות), ולכן בכרמלית חידשו שמדרבנן תיחשב באמת בגדר רשות, ולכן כרמלית נמנית שפיר כרשות במנין הרשויות.

מא) בענין השיעור של ד' טפחים על ד' טפחים ברה"י.

הנה מקום ד' טפחים על ד' טפחים שמוקף מחיצות בגובה י' הוא רשות היחיד. ויש לעיין אם העובי של המחיצות יכול להיות חלק מהד' על ד'. והנה אם הד' על ד' הוא דין של שיעור, אז הרי זה תלוי באם השיעור הוא של החלל שבין המחיצות, או האם השיעור הוא של כל הרשות אשר לפ"ז י"ל שגם עובי המחיצות עולות, אבל אם השיעור של ד' על ד' הוא משום שזה מה שנחשב מקום שימוש, ורשות היחיד צריכה להיות מקום שימוש, א"כ לפ"ז בודאי שעובי המחיצות אינו עולה.

והנה רש"י להלן בע"ב כאן כתב שראשו של עמוד שהוא ד' על ד' נחשב רשות היחיד כי אמרין גוד אסיק, והנה אם עובי המחיצה אינה בכלל השיעור של ד' על ד' לכאורה הדין נותן שנצטרך ד' ומשהו על ד' ומשהו כדי לתת מקום לומר גוד אסיק מחיצות. מיהו יש לדחות, כי אפילו אם ד' על ד' הוא שיעור של כמה חלל צריכים א"נ שד' על ד' נחשב מקום הראוי לשימוש, א"כ כיון שאין כאן מחיצות במציאות שממעטות את החלל ומפריעים להשימוש אין כאן סיבה לא להכשיר ד' על ד' בצמצום.

והנה זה לשון המשנה ברורה בסימן שמ"ה בסק"ג, והנה מסי"ט מוכח דבעינן שיהא בין המחיצות חלל ד' על ד' כי עובי המחיצות אין מצטרפות לזה, וזהו דעת רוב הפוסקים (ובשער הציון ציין שכן היא דעת

והנה בתוס' בעירובין דף ס"ז ע"ב בד"ה ומאי וכו' מבואר שיש להם שם דרך אחרת בביאור הענין, דכתבו שם שצ"ל שמותר להוציא מקרפף יותר מבית סאתים לכרמלית אחרת, כי אם הי' אסור היו צריכים למנות לקרפף יותר מסאתים כרשות נפרדת, ואילו לפי תירוצם כאן צ"ע למה, הלא גם אז הי' קיים העובדא שבעצם הרי היא רה"י מהתורה רק שרבנן נתנו לה החומרות גם של רה"ר דהיינו שאסור לטלטל בתוכה יותר מד"א וכן שאסור להוציא ממנה לכרמלית כמו שאסור להוציא מרה"ר לכרמלית, שהרי גם השתא שמותר להוציא ממנה לכרמלית הרי זה צירוף של מהתורה רה"י ומדרבנן כרמלית. ומבואר שהתם אינם סוברים את המהלך שהם סוברים כאן, דהיינו המהלך שבקרפף יש רק צירוף דינים של שאר הרשויות, אלא שם הרי הם סוברים שקרפף אינה נימנית כרשות חמישית כי מדרבנן הרי היא ממש בגדר כרמלית, דהיינו שאסור להוציא ממנה לרה"י או לרה"ר, וכן אסור לטלטל בה יותר מד"א, וכן מותר להוציא ממנה לכרמלית אחרת, אבל אם הי' אסור להוציא ממנה לכרמלית אחרת אז הי' יוצא שמדרבנן אין לה לגמרי דין של כרמלית, אלא מדרבנן נתנו לה גם את הדין הזה של רה"ר, דהיינו שאסור להוציא ממנה לכרמלית, ולכן הי' בדין למנותה כרשות חמישית, כי צירוף של דינים של רשויות אחרות היא שפיר סיבה למנותו כרשות נפרדת. והא דלא תירצו תוס' כאן כתירוצם בעירובין י"ל דהיינו משום דס"ל כאן שבאמת אסור להוציא ממנה לכרמלית אחרת.

על גבי העובי חשיב רשות היחיד, דהנה טעם השיטה ההיא משום שנחשב שם כראש עמוד שגבוה י' ורחב ד' על ד', וגם אפשר לומר שם גוד אסיק. מיהו איך שייך להחשב שם רשות היחיד, הלא אין ריצוף לחלק מהרשות היחיד הזה, דהיינו למעלה בין המחיצות, אלא יש רק אויר.

ועוד דאם בכל זאת חשיב שם למעלה בגדר רשות היחיד, למה לא חשיב מה שלמטה כחורי רשות היחיד.

והנה לפי רבי מאיר בדרף ז' ע"ב שסובר שחוקקין ומשלימין לשיעור ד' על ד' בודאי צ"ל שהשיעור של ד' על ד' אינו משום שימוש, אלא הוא דין של שיעור דהא אם צריכים מקום שימוש איך מועיל מה שרואים כאילו חוקקין ומשלימין, וי"ל שלכן באמת רבנן חולקים על זה ולא ס"ל שחוקקין ומשלימין.

והנה רש"י בדרף ו' ע"א כאן בד"ה אינן לא כרה"י כתב שכרמלית אינה רשות היחיד כי אין לה מחיצות, אבל בדרף ג' ע"ב בד"ה בעי אביי כתב משום שאינה "תשמיש רשות היחיד", הרי שבדרף ג' כתב שרשות היחיד צריכה להיות מקום הראוי לשימוש, מיהו אולי אין כוונתו שם להסביר למה צריכים ד' על ד', אלא כוונתו היא להסביר רק למה רשות היחיד צריכה להיות מופרדת ע"י גובה של י' טפחים, דס"ל ששיעור גובה י' הוא משום שעי"ז הרי זה נחשב מקום שימוש יחיד. מיהו אע"פ שרש"י שם בא להסביר מהו כרמלית באופן כללי אבל קאי שם על ידו שפרוסה לרה"ר דהיינו מקום שאין בו ד' על ד'.

ואם נאמר שרש"י בדרף ג' שם קאי על

הר"ח והרי"ף והרמב"ם והרמב"ן והרשב"א והריטב"א). ויש מן הראשונים שכתבו דגם עובי המחיצות מצטרף לשיעור הזה (ובשער הציון ציין שכן היא דעת רש"י והבעל המאור ותוס' והרא"ש), ובא"ר הביא בשם הרשב"א [וכה"ג איתא ג"כ במלחמות] לחלק בענין זה, דמחיצות עבות שראוי להניח מלמעלה דף על גביהם ולהשתמש שם, מצטרף העובי עם החלל לשיעור זה כיון שראוי להשתמש שם, ואם לאו אין מצטרף (ובשער הציון הביא שהא"ר מצדד שאולי כך היא גם דעת רש"י), ועיין באחרונים שהסכימו דכ"ז לענין שיהא נקרא שם רה"י על עובי המחיצה מלמעלה, אבל לענין חלל שבתוך המחיצות לכו"ע לא נקרא רה"י כ"ז שאין בחללו ד' על ד' (ובשער הציון ציין שכך כתבו האה"ע והת"ש ות"מ והפמ"ג) עכ"ל. הרי שהביא ג' שיטות, א', שלמעלה אינו רה"י, ב', שלמעלה הוא שפיר רה"י, ג', שרק אם ראוי להניח דף למעלה הוא רה"י, אבל למטה בתוך החלל לכו"ע אינו רה"י. וע"ע שיטות בזה להלן באות ק"ו ואות ק"י.

ולכאורה כל הסיבה לומר בהציון הנ"ל שאין עובי המחיצות מצטרף הרי זה כי אין מקום שימוש של ד' על ד' ביחד במקום אחד, שהרי העובי של ראש המחיצה אינו ביחד וברצף עם יתר הד' הטפחים, שהרי למטה בתוך החלל אין את השטח של עובי המחיצה, ולמעלה אין את הריצוף שלמטה, אבל בראשו של עמוד של ד' על ד', שכל הד' על ד' הוא ביחד, אכתי י"ל שלכו"ע אין הגוד אסיק מפריע.

ועכ"פ לא הבנתי את השיטה שלמעלה

מב) בענין מנין מחיצות של רה"י.

הנה רש"י בע"ב בד"ה קמ"ל גמורה כתב וז"ל, וכן גדר דאמרינן מד' צדדין גוד אסיק פני המחיצה על ראשו ונמצא ראשו מוקף מד' צדדין עכ"ל, הרי שכתב שצריכים ד' מחיצות. וכתב הרש"ש בזה"ל, מוכח להדיא דאזיל כאן בשיטת הרמב"ם רפ"ד מהל' שבת ה"ד, ובפ"ז ה"ט, ועיי"ש בנו"כ, דלא הוי רה"י עד דאיכא ד' מחיצות. וזה סותר גירסתו ופירושו בעירובין (דף י"א ע"ב, י"ב ע"ב) דמוכח דבג' מחיצות הוא רה"י עכ"ל. ושמעתי מתרצים שהתם איירי רש"י בכמה מחיצות צריכים מהתורה כמו שמבואר בגמ' שם, וא"כ י"ל שמש"כ הכא שצריכים ד' מחיצות הרי זה מדרבנן.

ובענין כמה מחיצות צריכים מן התורה, עי' בביאור הלכה בסי' שס"ג שסיכם את השיטות בזה"ל, ולענין אי מיקרי רה"י מן התורה לחייב הזורק מתוכו לר"ה יש פלוגתא בזה בין הראשונים, לדעת הרמב"ם פ"ד לא מקרי רה"י מן התורה אלא בארבע מחיצות, או עכ"פ בג' מחיצות שלימות ולחי בכותל ד' דחשיב כמחיצה, וכן מוכח דעת ר"ח בפירושו בדף י"ב עיי"ש, אכן לדעת רוב הפוסקים [היינו רש"י בעירובין י"ב ע"ב, ותוספות בכמה מקומות, והראב"ד בהשגותיו, והרא"ש פ"ק דסוכה, והרשב"א בעבוה"ק ובחידושי, והריטב"א] בשלשה מחיצות, או בשתי מחיצות ולחי, רה"י גמור הוא מן התורה. ודע דאין נ"מ לדעה זו אם שתי המחיצות היו כמין גם או שתי

הא שצריכים גובה של יו"ד, א"כ יוצא שיש שני טעמים למה צריכים גובה י', א', מה שכתב שם שפחות מהפרדה של י' אינו נחשב מקום "תשמיש רשות היחיד", ב' מה שכתב בדף ו' כאן שאין לו מחיצות, ולעולם צריכים גם הפרדה של י' וגם מחיצות, ובעמוד גובה י' ויש בו ד' על ד' כתב רש"י בע"ב כאן שבאמת יש גם מחיצות ע"י גוד אסיק.

ברם הרמב"ן בדף צ"ט ע"ב סובר שבאמת בעמוד גובה י' לא אמרינן גוד אסיק כי אין כאן מחיצות ניכרות, ומשום כך רק ראש העמוד חשיב רשות היחיד כיון שהוא מופרד מהרה"ר י' טפחים, דזה מספיק כדי להחשב רשות היחיד ואין צורך במחיצות, אלא שבכה"ג רק ראש העמוד הוא רה"י אבל לא כל האויר עד לרקיע כי לזה בעינן מחיצות כדי שנוכל לומר גוד אסיק.

והגר"ח על הל' סוכה ביאר ששיטת הרמב"ם היא שלא אמרינן בכה"ג גוד אסיק, רק שגם בלי לומר גוד אסיק מיקרי שהמקום גדור עד לרקיע ע"י גובה צדדי העמוד, ומספיק בזה כדי לפעול שכל האויר הוא רשות היחיד, משום שלא בעינן שלהמקום יהיו מחיצות אל סגי בזה שהוא גדור.

והנה המקום שמדובר אם צריכים ד' על ד' של חלל או האם גם עובי המחיצות מצטרף הוא להלן בדף ח' ע"א בהסוגיא של כוורת, ובס"ד נדון על זה שם, וכן בדברי הגר"ח על הרמב"ם בענין חורי רה"י, וכאן הבאתי רק בכלליות את הסברות והצדדים שי"ל בענינים אלו.

איש ממקומו, ומקרא דויעבירו קול במחנה, דלא תפיקו מרה"י דידכו, איירי מסתמא בכה"ג במקום דירה ממש, מש"ה לא איצטריך למיתני, אלא הנך דקתני שיש בהם חידוש, דאף בעמוד גבוה י' ורחב ד' שאינו מיוחד לדירה, והמחיצות נמי אינן אלא על ידי גוד אסיק, וקתני נמי חריץ שעמוק י' ורחב ד' דלא הוי נמי מקום דירה, וכי היכי דלא נימא שאין מחיצות אלא בגובה ולא בעומק, קמ"ל דאפ"ה דינו כמו רה"י גמורה, ובזה יתיישב לשון גמורה כמו שאבאר לקמן בשמעתין (בד"ה הבא). ועוד נראה לי דלא מצי למיתני מקום המוקף ד' מחיצות דהא לקושטא דמילתא אפילו בשלשה מחיצות הוי רה"י לחייב הזורק מרה"ר לתוכו, ואפילו בשתי מחיצות ולחי קי"ל בעירובין דהזורק לתוכו חייב, ולא מצי למתני נמי שלש מחיצות או שתי מחיצות ולחי כיון דמ"מ לא הוי רה"י מדרבנן, דהא אסור לטלטל בתוכו יותר מארבע אמות, משא"כ הנך דקתני הוי רה"י גמור בין מדאורייתא ובין מדרבנן, כן נראה לי עכ"ל.

ולא הבנתי את תירוצו השני, כי בנוגע לגדר יתכן שראש הגדר גבוה מרשות הרבים י' טפחים מכל הצדדים, וכן יתכן שהוא גבוה רק מג' צדדים, וצד הרביעי שוה לרה"ר, דמה שמובלע בתוך הג' צדדים הרי זה רשות היחיד דאורייתא, וכן יתכן בחריץ שעמוק מרשות הרבים משלשה צדדים והצד הרביעי פרוץ לרה"ר אחרת, דמה שמובלע בתוך השטח של הג' צדדים שמוקפים עם כותלי החריץ הוא רשות היחיד דאורייתא, וא"כ גם בחריץ וגדר אי אפשר לנקוט מד' צדדים כי

המחיצות זו כנגד זו, דגם בזה מיקרי רה"י מן התורה כיון שיש לו עוד לחי (הכי מוכח מעירובין דף י"ב ע"ב מקושיית הגמרא שם מברייתא דר' יהודא עיי"ש), אכן אם ר"ה מהלכת בין המחיצות מוכח בשבת דף ו' ע"ב דלכו"ע לא מהני בזה הלחי לשוי' רה"י, כיון דרבים בוקעין בין המחיצות, ועיין בעירובין י"ב ע"ב בתוספות ד"ה איתיביה, ובדף כ"ב ע"א ד"ה דרבנן אדרבנן וכו', דמשמע לכאורה בהיפוך מדברינו, אבל כבר תמה עליהם הגרע"א בדף י"ב ע"ב בהגהותיו מהך סוגיא דשבת הנ"ל, וכן מצאתי בריטב"א דף כ"ב ע"א בשם התוספות גופא דלישנא דאין מערבין ר"ה בכך משמע אפילו מדאורייתא לא מהני. ודע עוד דיש קצת מן הראשונים דעושין הכרעה בין השיטות, ומובא בט"ז, דהיכא שפתוח המבוי או החצר לר"ה, כיון דזמנין דחקי ביה רבים ועיילי לגויה, אין עליהם מן התורה שם רה"י, ומתיישב בזה הסוגיא דכל גגות דף צ"ד ע"א דמוכח שם לכאורה להדיא דכל שנפרצה כותל אחד מחצירו הסמוך לר"ה אם זרק מתוכה לר"ה פטור עיין שם בריטב"א ובהרה"מ פי"ז מהלכות שבת ובכ"מ שם בשם הרמ"ך עכ"ל.

מג) ואיזו היא רה"י חריץ וכו' וכן גדר וכו'.

עי' בפ"י שהקשה למה לא תני הציור הרגיל של היקף מחיצות וז"ל, והא דלא קתני עיקר רשות היחיד שהוא מקום המוקף מארבע מחיצות גמורות, נראה לי דהא לא איצטריך לאשמעינן, דהא עיקר הוצאה דכתיב באורייתא בקרא דאל יצא

מהתורה אין צורך בד' צדדים, וכן אי אפשר לנקוט ג' צדדים כיון שמדובר אינו כמו רשות היחיד, וא"כ כמו שתנא גדר סתם וחריץ סתם, למה לא יוכל למיתני מקום מוקף מחיצות סתם בלי לפרט את מספר המחיצות. וכי נימא שסובר הפ"י שבגדר וחריץ צריכים מהתורה עומק וגובה י' מכל ד' הצדדים.

מד) רוחב ט"ז אמה בסרטיא וכן במבואות המפולשין.

הנה בהברייתא תניא איזו היא רה"ר סרטיא ופלטא גדולה ומבואות המפולשין, אבל המחבר הזכיר רק שווקים ורחובות, ולא הזכיר סרטיא דהיינו מסלה ההולכת מעיר לעיר, ולכאורה הרי זה משום שאין בזה שום חידוש, כי הרי היא מפולשת כמו מבואות, וגם בה צריכים רוחב של ט"ז אמה, והברייתא הזכירה סרטיא רק לעוד דוגמא בעלמא.

מיהו רש"י כאן הזכיר רוחב ט"ז אמה רק בנוגע למבואות ולא בנוגע לסרטיא, אבל המ"ב שם בסק"י הוסיפה בשם הפוסקים.

ובשער הציון בסקי"ח כתב בשם הרמב"ם שגם בה צריכים רוחב של ט"ז אמה, דהנה לשון הרמב"ם בפ"ד מהל' שבת ה"א היא כך, אי זו היא רה"ר, מדברות, ועיירות, ושווקים, ודרכים המפולשין להן, ובלבד שיהי' רוחב הדרך ט"ז אמה וכו' עכ"ל, והשער הציון הבין שמש"כ "והדרכים המפולשין להן" קאי גם על עיירות, דהיינו הדרכים שהולכין מעיר לעיר, דהיינו סרטיא, וממילא מש"כ ובלבד

שיהי' רוחב הדרך ט"ז אמה הרי זה קאי גם על הדרך ההוא שהולך מעיר לעיר.

מיהו לכאורה יש לפרש שמש"כ והדרכים המפולשין להן הכוונה היא המפולשין להשווקים, ולא קאי על עיירות, ולעולם הדרכים שבין העיירות הן רה"ר גם בפחות מרוחב של ט"ז אמה, אשר לפ"ז יוצא שגם הרמב"ם לא הזכיר סרטיא.

ברם לכאורה צודק השער הציון, כי אם סרטיא היא רה"ר גם בפחות מרוחב של ט"ז אמה א"כ בודאי היו הרמב"ם והמחבר צריכים להזכירה כיון שיש לה דין אחד ממבואות המפולשין.

ועוד שהרי הטעם למה צריכים רוחב של ט"ז הרי זה כי כן הי' רוחב הליכת העגלות בדגלי מדבר, וא"כ כן צריך להיות גם בהרה"ר של סרטיא, ורק אם הטעם למה צריכים ט"ז אמה הי' משום שרק זה נחשב מקום שראוי להכיל אנשים רבים הי' אפשר לומר שכיון שסרטיא היא ארוכה מאד, שהרי היא הולכת מעיר לעיר, הרי היא מקום הראוי לרבים גם בלי רוחב של ט"ז אמה.

מיהו עי' במאירי כאן שהביא שיח אומרים שאפילו במבואות המפולשין של הברייתא לא בעינן רוחב של ט"ז אמה וז"ל, ומבואות המפולשים להם משני צדדין, פירשום גדולי המחברים וחכמי הצרפתים כשהן רחבים שש עשרה אמה כמו שכתבנו למעלה וכמו שלמדנו בפרק הזורק מעגלות, ומ"מ חכמי הדורות משיבים עליה שאף בלא רחב שש עשרה אמה יהא קרוי רה"ר לפעמים הואיל

ופלושיו ישרים ומכוונים זה לזה ושבקיעת רבים מצויה שם עכ"ל.

והנה בהברייתא תניא פלטיא גדולה, וי"ל שהכוונה ב"גדולה" היא לזה שצריכה להיות רחבה ט"ז אמה. וכן כתב המאירי כאן בתחילת דבריו שבפלטיא צריכים רוחב של ט"ז אמה, וכן כתב המחבר בס"י שמ"ה סעיף ז'.

מה) בענין אם פלטיא צריכה להיות מפולש.

הנה החידושי הר"ן כאן כתב בזה"ל, וכתב הרא"ה ז"ל ומסתברא דפלטיא נמי בענין מפולשת, אלא דבמבואות איצטריך משום דאיכא סתומין עכ"ל.

מיהו במאירי איתא בזה"ל, ופלטיא, והיא רחבה שמתקבצים בה לסחורה, אף על פי שאינה מפולשת וכו' עכ"ל.

ובשו"ע בס"י רמ"ה סעיף ז' נפסק ששפיר צריכים מפולש.

והנה הטעם לומר שאין צריכים מפולש הרי זה כי כל הטעם להצריך מפולש הוא משום שע"ז הרי הוא מקום שמתאים להעברת רבים, ואילו שווקים גם בלי זה הרי הם מקומות של רבים בגלל שהם מקומות של כינוס רבים ולא של מעבר, והטעם לומר ששפיר צריכים שיהיו מפולשין הוא משום שמפולשין אינו כדי להכשיר את המקום לרבים אלא הרי זה דין בצורת רשות הרבים כי כן ה"י בדגלי מדבר.

והביאור הלכה שם כתב שאע"פ שצריכים מפולשין אבל אחרי שהן מפולשין, מעתה גם מה שבולט שלא כנגד

הפילוש הרי זה בכלל הרה"ר וז"ל, אם הם מפולשין משער לשער - עיין במ"ב סק"כ מש"כ בשם המ"א דיש לאותו דרך המפולש כל דין ר"ה, ונראה פשוט דגם כל הרחוב והשוק יש עליו דין ר"ה אף שהוא מתרחב הרבה מכנגד הפילוש, דאפילו קרן זוית הסמוכה לר"ה ה"י ר"ה אי לאו משום דלא ניחא תשמישתא כדאיתא בשבת זי"ן, וכ"ש בזה דכל עיקר מקום קיבוץ הרבים הוא במקום שנתרחב, וגם ראייה ברורה ממש"כ הב"ח והעו"ש בדעת הרמב"ם דאפילו יערות הסמוכין לדרכים ג"כ ר"ה הם משום דשכיחי רבים המסתלקין מן הדרך והולכין שם, וכ"ש בזה, ומש"כ המ"א דיש לאותו דרך כל דין ר"ה, נראה דכוונתו דבעינן שיהא רוחב הדרך ט"ז אמה, וגם שלא יהיה מקורה, כדי שיהיה חל עליה שם ר"ה, וממילא חל על שאר מקום השוק אף שאינו מכוון נגד הפילוש וכנ"ל, דאל"ה אין חל שם ר"ה על כל השוק עכ"ל.

מו) בענין מבוי מפולש.

הנה הרשב"א בעירובין דף כ"ב וכן בעבודת הקודש, כתב שכדי להחשב רשות הרבים צריכים שהמבוי יהי' מפולש בלי עקמימות. וכן משמע ברש"י בעירובין דף ו' ע"ב בד"ה ירושלים שכתב שצריכים שיהי' מפולש משער לשער, וכן כתב לעיל שם בע"א. ובע"א הוסיף דהיינו משום שכן ה"י בדגלי מדבר, והרא"ש שם בס"י ח' העתיק את דברי רש"י בע"ב, וכן ביאר המג"א בס"י שמ"ה בסק"ו את לשון השו"ע שם שכתב משער אל שער, והמ"ב שם

בסק"כ העתיק את דבריו. וכל זה הוא דלא כהריב"ש בסי' ת"ה. והריטב"א בעירובין בדף ו' ע"א כתב שלא כל המפרשים הסכימו לדברי רש"י.

והנה גם הרמב"ן שם כתב שצריכים משער לשער אבל לא כתב את הטעם של דגלי מדבר. וגם הרא"ש לא כתב טעם זה. ואולי יש לומר טעם אחר, והיינו שכיון שיש עקמימות א"כ יוצא שיש על כל מקום ומקום בהמבוי היקף של ג' מחיצות.

מז) בענין התנאי של ששים ריבוא.

הנה בגמ' וברש"י כאן לא נזכר שצריכים לרה"ר ששים ריבוא. ברם רש"י בעירובין דף ו' ע"א בד"ה רשות הרבים כתב וז"ל, רשות הרבים, משמע רחב שש עשרה אמה, ועיר שמצויין בה ששים ריבוא ואין בה חומה, (או) שהי' רשות הרבים שלה מכוון משער לשער שיהא מפולש, דומה לדגלי מדבר עכ"ל. וכן בדף נ"ט ע"א שם בד"ה עיר של יחיד כתב וז"ל, עיר של יחיד, שלא היו נכנסין בה תמיד ששים רבוא של בני אדם, ולא חשיבא רשות הרבים, דלא דמיא לדגלי מדבר עכ"ל.

ולשון המחבר בסי' שמ"ה סעיף ז' היא, ששים רבוא עוברים בו בכל יום עכ"ל, והמ"ב שם בסקכ"ד כתב שלא מצא מי מן הראשונים שסובר שצריכים שעוברים שם ששים ריבוא בכל יום. מיהו מצאתי בר"ן על הרי"ף להלן על תחילת פרק במה אשה בשם ספר התרומה שצריכים בכל יום. ולכאורה כן הוא גם משמעות כוונת רש"י במה שכתב "תמיד".

ובשער הציון שם כתב וז"ל, ורק ברש"י בעירובין נ"ט מצאתי שכתב, עיר של יחיד שלא היו נכנסין בה תמיד ס' רבוא של בני אדם ולא חשובה רשות הרבים וכו', וגם שם אין כוונתו שיהיו ס' רבוא בוקעין בו בכל יום [וראיה, בדף ו' ששם מקור דין רשות הרבים, לא זכר רש"י תנאי זה כלל], ורק שבא לבאר דברי המשנה שאמרו עיר של יחיד ונעשית של רבים, דהיינו שלא היה שם מעולם באותה העיר ס' רבוא, רק אחר כך נתיישבו באותה העיר הרבה אנשים עד שנתקבצו בהעיר סמ"ך רבוא, אבל אין הכרח שיהיה צריך להסמ"ך רבוא שיעברו בכל יום דרך המבוי המופלש עכ"ל.

והמחבר שם הביא את השיטה שצריכים ס' ריבוא בשם יש אומרים, והמ"ב בביאור הלכה שם האריך בזה, והביא את כל השיטות, וכן הביא את דברי הראשונים שנביא להלן כאן בביאור כוונת השיעור של ס' ריבוא.

וזה לשון הריטב"א בעירובין דף נ"ט, מתני' עיר של יחיד ונעשית של רבים וכו'. פרש"י ז"ל עיר של יחיד כל שאין נכנסין בה ששים רבוא תדיר, דכיון שכן אין רחוב שלה חשוב רשות הרבים, אפי' רחב שש עשרה אמה, לפי שאינו דומה לדגלי מדבר, ועיר של רבים היא שנכנסין לה ששים רבוא תדיר, והא דקתני עיר של יחיד שנעשית של רבים, כגון שנתוספו בה דיורין ושוקים עד שנכנסין בה ששים רבוא וכו', ועוד הקשה ר"ת ז"ל דא"כ היכי משכחת לה עיר שהיתה של רבים בתחילתה, דהא ודאי מילתא דלא שכיחא, הוא שיתיישבו שם בתחילתה ששים רבוא,

ולעולם לא משכחת לה אלא שהיתה בתחילתה עיר של יחיד, ובטלה דין משנתינו בעיר של רבים, וגם זו אינה קושיא כ"כ, כי רש"י ז"ל אינו מצריך שייתשבו בעיר ששים רבוא אלא שיכנסו בה ששים רבוא כאלו הכרכים והעיירות שהם פתוחים למקומות הרבה ורגילין בהם סוחרים וכיוצא בהם, ותדע שאף ירושלם לא היו בה ששים רבוא תדיר, ואעפ"כ יש בה משום רשות הרבים אלמלא דלתותיה ננעלות בלילה, ומעתה כל שבתחילתה נתייבשה ככרכים ושווקים גדולים להיות ונכלת העמים, זו היא של רבים עכ"ל.

ובחידושי הר"ן כאן בע"ב בד"ה כאן כתב בזה"ל, כאן בזמן שהיו ישראל שרויין במדבר וכו'. פי' הרא"ה ז"ל דאפשר דאתא למימר דבזמן שישראל שרויין במדבר היה מקום שהיה בו רשות הרבים, ואף על גב דלאו מקום קבוע, שפעמים היו כאן ופעמים כאן, א"נ אפשר דבאותו זמן אפי' שאר מדברות שהי' להם דרך לשם לאותו מדבר הוו ר"ה, דאע"ג דפי' רש"י ז"ל ובה"ג דלא הוי רשות הרבים אלא של ששים רבוא, לאו דבעינן ששים רבוא, אלא שיש כאן דרך לששים רבוא, כלומר שיהו רגילין לילך שם אנשים רבים תדיר כששים רבוא, וכאן הרי היו שיירות מצויות של ששים רבוא, ואף על פי שלא היו כולם כאן בדרך כאחד עכ"ל, ולא יכולתי לעמוד על דיוק כוונת הרא"ה.

והרמב"ן בדף נ"ט שם השיג על רש"י וז"ל, פירש"י ז"ל עיר של יחיד היינו שאין בה ששים רבוא בני אדם, וקרי לה של יחיד לפי שאין בה רשות הרבים מפני שעמה מועטים ולא דמיא לדגלי מדבר,

ונעשית של רבים שניתוספו בה דיוורין, וזה הענין בכמה מקומות פירש אותה שאין רשות הרבים גמורה אלא בעיר שיש בה ששים רבוא, ולא ידענו מנין לו לרש"י כן, שלא הוזכר בתלמוד בשום מקום, אבל בהלכות גדולות נמצא כן, והרי הדבר תלוי באילנות גדולות. ומ"מ אנו תמהים אם כן בתחילת מסכת שבת ששנו בברייתא ארבע רשויות לשבת, היאך לא אמרו סרטיא ופלטיא גדולה ומבואות המפולשות זהו רשות הרבים גמורה והוא שיעברו שם ששים רבוא, אי נמי ליתני בכרמלית ים ובקעה ואסתניית ומקום שאין בו ששים רבוא, וכי תימא במקומות קא מיירי, באינשי לא מיירי וכו', והא אתמר התם (להלן בע"ב כאן) וליתני נמי מדבר, דתניא איזהו רשות הרבים סרטיא ופלטיא גדולה ומבואות המפולשין ומדבר, ותרצינן אמר אביי לא קשיא כאן בזמן שהיו ישראל במדבר כאן בזמן הזה, אלמא בדירין נמי איירינן בברייתא, ועוד מדקא אמרינן מדבר בזמן שהיו ישראל שם הוי רשות הרבים ובזמן הזה כרמלית מכלל דעיר ואיסטריטאות אף על פי שאין בהם ששים רבוא הוו רשות הרבים כיון שהדרכים כבושין ובני אדם עוברין בהם וכו', ועוד מדקדקין עליו בתוספות שהרי במדבר כפלי כפלים היו בו, אנשים ונשים וטף וערב רב, והם מתרצים קושיא שלהם ז"ל כיון דממשכן גמרינן לכל מילי דשבת, מן המנין שהוזכר בתורה ילפינן, ואין התירוץ נכון שהרי כתוב ויבאו האנשים על הנשים, ועוד ליבעו ששים רבוא מבני עשרים ועד ששים, וסוף דבר אין לנו אלא מה שמוזכר בתלמוד, רשות הרבים שש עשרה אמה

דגמרינן ממשכן כדאיתא בפרק הזורק (להלן בדף צ"ט ע"א), ושאינו מקורה כדאמרינן בפרק קמא דשבת (לעיל בדף ה' א'), אבל דיריין לא ילפינן, הילכך כל מבוי שמפולש בשני ראשין ומכוון עד חוץ למדינה ורחב שש עשרה אמה, הוא רשות הרבים גמורה בכל עיירות ובכל כפרים שבעולם עכ"ל.

והנה הרמב"ן שם כתב עוד באמצע דבריו שני דרכים איך להסביר את השיטה של ששים ריבוא.

(א) וז"ל, דטעמא דמדבר משום שאין שם דרך כבושה ולא מכוונת לילך בה לשום מקום ודמי לבקעה שהיא רשות היחיד לשבת, ור"ש (רש"י) עצמו כתב שם מדבר בזמן הזה אינו מקום הלוך לרבים דהולכי מדברות לא שכיחי, ומינה דדרכים ועיירות דשכיחי אף על גב דלא הוו תמן ששים רבוא עכ"ל. ויש לבאר שכוונתו לומר שאין צריכים שיהיו ס' ריבוא בהמקום שהוא של רבים, אלא שיהי' פתוח לס' רבוא ושיהיו לס' רבוא גישה לשם, ומש"ה בעיר ובסרטיא שפתוחות לכל העולם, ורגילים ללכת שם, אין צריכים שבאותו מקום עצמו יגורו ס' רבוא, אבל מדבר, מכיון שהוא מקום מבודד, ואין הולכים שם, צריכים שיהיו שם ס' ריבוא ולא מספיק בסתם רבים. ולפי הדרך הזה מבואר בדבריו שגם בעיר לא נצטרך ס' רבוא.

(ב) ועוד כתב עוד דרך וז"ל, ושמא דעת הראשונים לומר שהאיסרטיא שהיא כבושה חוץ לעיירות והולכים ממנה מעיר לעיר וממדינה למדינה עד סוף כל העולם אין

מדקדקין בה בעוברין עלי' ששים רבוא דהא דכולי עלמא הוא, אבל בתוך העיר אין שם רשות הרבים בלא ששים רבוא דתהוי כדגלי מדבר, וגם זה אינו מחוור עכ"ל. הרי שבדרך זה כתב שגם בעיר נצטרך ס' רבוא, ורק בסרטיא אין צריכים. ברם כוונתו בתי' זה צ"ב, דממ"נ אם למשכן ולישראל מדמינן א"כ למה בסרטיא אין צריכים ס' רבוא כמו שצריכים בעיר. וי"ל שגדר הדבר הוא שצריכים שהמקום שייך בבעלות לששים רבוא (נוסף על מה ששכיחי שם רבים בלי הגבלה), וממילא מדבר וסרטיא הם רה"ר כי הם שייכים לכל העולם, וכלשונו שכתב "דהא דכולי עלמא הוא", אבל עיר שייכת רק לתושבי', ומש"ה בעיר צריכים ששים רבוא. מיהו לפ"ז תיסגי בזה שהעיר שייכת לס' ריבוא, דהיינו שיש בהעיר ס' ריבוא תושבים, גם אם אין ס' ריבוא עוברים בתוך הסרטיא או הפלטיא.

והנה הרמב"ם בפ"ד מהל שבת ה"א סובר שאין צריכים אפילו שרבים יהיו מצויים שם, אלא מספיק בזה שיש רשות לרבים ללכת שם, שהרי כתב שם שגם מדברות ויערות הם רשות הרבים, וכתב הכ"מ וז"ל, כתב הרב המגיד מ"ש רבינו המדברות והיערים ר"ה הוא, דבר מתמיה וכו'. כתב ה"ר אברהם בנו של רבינו שיי"מ בזמן שישראל חונים במדבר, והיו מחנותיהם סדורים בו, הי' לגבן כמו בקעה ושדה ומאי דדמי להו, ובזמן הזה שאין ישראל דרים בו, אלא כל מי שירצה הולך ועובר בתוכו, הוא רה"ר, וטעמא דמסתברא הוא, ולענין יערים, לא דמי לים ובקעה, שהים אין תשמישו נוח כיער, והבקעה

מחיצות והוי רשות הרבים, ורק אם "לא ניחא תשמישתי" כלל" והיא שייכת ליחיד סובר רבי יהודה שאינה רשות הרבים (ורבנן סוברים שבכלל אין רבים מבטלים מחיצות).

מט) כרמלית וחצרות של רבים.

הנה רש"י כאן בד"ה אין נושאין וכו' כתב על מקומות שהם בגדר כרמלית וז"ל, משום דדומין לרה"ר גזרו בהן רבנן אטו רה"ר עכ"ל. ולהלן על חצרות שלא עירבו בד"ה לא עירבו אסורין כתב וז"ל, לעשות סייג לתורה להרחיק האדם מן העבירה שלא יוציאו מרה"י לרה"ר עכ"ל. ומלשונות אלו מבואר שהן שני סוגים של גזירה, דבכרמלית גזרו שמא יחשוב שגם כרמלית הוא רשות הרבים וכמו שמותר להעביר שם ד"א ה"ה שמותר ברה"ר, וכן שכמו שמותר להוציא להכרמלית מרה"י, ה"ה שמותר להוציא לרה"ר מרה"י, אבל הגזירה שלא להוציא מרשות היחיד לחצר שלא עירבו אין זה שמא יחשוב שחצר שלא עירבו הוא רשות הרבים, רק דכיון שלמעשה הרי היא רשות היחיד אחרת, אם יהי' מותר להוציא משם ולהכניס לשם, יבוא להוציא ולהכניס גם מרה"ר.

נ) גדר מקום פטור.

הנה עי' ברש"י כאן בד"ה אדם עומד על האיסקופה נוטל מעני העומד בחוץ ונותן לו כו' שכתב וז"ל, וזהו מקום פטור שהוזכר למעלה, שאינו חשוב רשות לעצמו, לפי שאינו רחב ארבעה כדמפרש

והאצטוונית וקרן זוית אף על פי שיש רשות לרבים להכנס לתוכן, אין להם צורך בהם כיער שהכל צריכים לעצים, ולהם דרך עליו כמדבר עכ"ל, פי' שבזמן שישראל היו חונים במדבר מקום המחנה במדבר שם הי' כמו בקעה ושדה, אבל בזמן הזה (וכן שאר המדבר בזמן שישראל היו חונים במדבר), הם רה"ר כי "כל מי שירצה הולך ועובר בתוכו". ברם צ"ע דבריש פרק הזורק מבואר שמחנה לוי' הי' בגדר רה"ר.

מח) עוד בענין רשות הרבים ששייכת ליחיד.

הנה רש"י להלן בע"ב בד"ה רה"י לשבת כתב שבקעה אינה כרה"ר משום שאין שם הילוך רבים. ולכאורה ה"ה שהי' יכול לומר משום שאינה שייכת לרבים שהרי היא שייכת רק לבעלי השדות אשר שם. ועיין בעירובין דף צ"ד ע"א דמבואר שם שחצר שנפרצה לרשות הרבים אינה נעשית רשות הרבים אלא כרמלית, ולכאורה היינו משום שהיא שייכת ליחיד.

וע"ע בריטב"א בדף נ"ט ע"א שם שסובר שאם היא שייכת ליחיד אינה בגדר רשות הרבים וז"ל, דעיר של הרבים חשובות מבואותי' וסרטיאותי' רשות הרבים, מה שאין כן בעיר של יחיד דכיון שאינן מסורות לרבים אין בה דין רשות הרבים עכ"ל, וכן כתב הרשב"א שם.

מיהו תוס' שם בדף כ"ב ע"ב בד"ה יהושע וכו' סוברים שאפילו מקום ששייך ליחיד יכול להיות נחשב רשות הרבים, ואפילו אם רבים בוקעים בו רק בדוחק סובר רבי יהודה שאומרים שרבים מבטלים

לקמן, ובטל אצל רשות היחיד ואצל רשות הרבים עכ"ל, ומלשונו שכתב שאינו חשוב רשות לעצמו, וכן שהוא בטל וכו' משמע שמקום פטור אינו בגדר רשות, אלא יסוד דינו הוא שבכלל אינו בגדר רשות, וכוונתו במש"כ שבטל הוא אצל רה"י ורה"ר היא שאין לו שום חשיבות בפני עצמו לקבוע שם לעצמו כרשות נפרדת מהם אלא הרי הוא מקום בעלמא בלי החשיבות של רשות, וכבר ביארנו דבר זה לעיל באות י' סק"ו.

נא) בענין איסקופה.

הנה בהברייתא של רשויות שהביאה הגמ' תניא אדם עומד על האיסקופה, נוטל מבעל הבית ונותן לו, נוטל מעני ונותן לו, ובלבד שלא יטול מבעל הבית ונותן לעני, מעני ונותן לבעל הבית, ואם נטל ונתן שלשתן פטורים. והנה מהלשון של ובלבד שלא יטול משמע שאם עושה כן, רק הוא עובר על איסור ולא הבעל הבית והעני, ואילו מהא דתניא ואם נטל ונתן שלשתן פטורים משמע ששלשתם עוברים על איסור, דהא בכל מקום פטור פירושו הוא פטור אבל אסור. ולפ"ז צריכים לפרש שהכוונה ב"בלבד שלא יטול" היא שלא יטול מפני שאם יטול, שלשתם יעברו על איסור.

והנה יש שלש אפשרויות איך העומד על האיסקופה מעביר מרשות לרשות דרך האיסקופה על ידי העני והבעל הבית.

א', כשהעני והבעל הבית אינם עושים כלום, אלא הוא שעומד על האיסקופה הושיט ידו בפנים ולקח מידו של הבעל

הבית והוציא להאיסקופה, ושוב עשה הנחה על האיסקופה, ושוב עקר אותו מן האיסקופה והניח בידו של העני, אשר בכה"ג הוא העומד על האיסקופה עשה את הכל, ובכה"ג קשה לומר ששלשתן עוברים על איסור, אם לא שנאמר שהם עוברים על איסור בגלל שלא מנעו ממנו לעשות כן.

ב', היכא שהוא לא עשה כלום אלא הם עשו את הכל, דהיינו שהבעל הבית הוציא והניח בידו של זה שעומד על האיסקופה והעני הכניס את ידו להאיסקופה ונטל ממנו, דבכה"ג הבעל הבית עקר ברה"י והניח על האיסקופה והעני עקר מן האיסקופה והניח ברה"ר, ואילו זה שעומד על האיסקופה לא עשה כלום, ובכה"ג קשה להבין למה נחשב שהעומד על איסקופה עובר על איסור, אם לא משום שלא מנע מהם לעשות כן.

ג', היכא שזה שעומד על האיסקופה הושיט ידו בפנים והבעל הבית הניח בידו והוציא והניח על האיסקופה, דזהו ציור של זה עוקר וזה הניח בנוגע לההוצאה מהרשות היחיד להאיסקופה, ושוב עקר את החפץ והוציא ידו לרה"ר והעני לקח מידו והניח, אשר זהו ציור של זה עוקר וזה הניח מהאיסקופה לרה"ר, ובכה"ג מכיון שלשתן משתתפים בהוצאה, שפיר יש להבין למה שלשתם עוברים על איסור.

נב) בענין תל המתלקט עשרה מתוך ארבע.

א. בענין האויר שמעל התל.

הנה בדף ק' ע"א איתא אמר רב יהודה, אמר רב תל המתלקט עשרה מתוך ארבע,

ב. בענין הדין של השיפוע עצמו.

הנה רשום אצלי (אבל איני מוצאו כעת) שהחזו"א סובר שרק ראש התל הוא רה"י ושצריכים מקום ד' על ד' בראש התל, והשיפוע אינו מצטרף לזה. וכתב שהחלק של השיפוע שהוא כבר למעלה מ' טפחים הוא מקום פטור. והנה רש"י בדף ק' שם כתב שהוא "רה"י במקום גובהו", ומשמע כהנ"ל שרק ראש התל הוא רשות היחיד. מיהו המהרש"ל שם כתב שכוונת רש"י היא שמהמקום שהשיפוע הגיע לגובה י' טפחים ולמעלה מזה, הרי הוא מצטרף להד' על ד' והוי חלק מהרשות היחיד.

וראיתי מעירים שמתוס' בעירובין דף פ"ט ע"א בד"ה במחיצות וכו' משמע ששיפוע גגי הבתים הוא רשות היחיד, ואינו בגלל פנים הבית שהרי הגג מפסיק.

והחלק של השיפוע שהוא למטה מ' טפחים מהקרקע יש לו דין של רשות הרבים אם רבים מכתפים עליו כמו שכתבו תוס' לעיל בדף ה' ע"ב בד"ה בכותל (ושאם אין רבים מכתפים עליו הרי זה כרמלית כמו שהביא הרמב"ן בדף ה' שם מתוס', אבל הרמב"ן עצמו סובר שגם בכה"ג הרי זה רה"ר).

והמהרש"ל להלן בדף ק' כתב שמלשון הרמב"ם משמע כפשוטו שכל התל עצמו נעשה רשות היחיד, וצ"ע.

ג. בענין איך מודדים את הד"א.

ע"י בשפת אמת שכתב וז"ל, יש לעיין אי חשבינן הד' אמות בדרך הילוכו באלכסון בשיפוע ההר, או שיהי' אורך ד' אמות בקו השווה למקום התחלת התל,

וזרק ונח על גביו חייב. תניא נמי הכי מבוי שווה לתוכו ונעשה מדרון לרשות הרבים, או שווה לרשות הרבים ונעשה מדרון לתוכו, אותו מבוי אינו צריך לא לחי ולא קורה. רבי חנינא בן גמליאל אומר תל המתלקט עשרה מתוך ארבע, וזרק ונח על גביו חייב.

והנה שיטת רש"י להלן כאן בע"ב בד"ה קמ"ל היא שמה שעמוד שיש בו ד' אמות על ד' אמות וגבוה עשרה טפחים הוא רשות היחיד הרי זה כי אמרינן גוד אסיק על ראש העמוד וממילא יש סביבו היקף מחיצות, אבל שיטת הרמב"ן בדף צ"ט ע"ב היא שבאמת לא אמרינן בכה"ג גוד אסיק כי אין מחיצות ניכרות בראש העמוד, רק שראש העמוד הוא בגדר רשות היחיד גם בלי מחיצות כיון שהוא מקום מופרד מרה"ר בגובה י' טפחים, ובכה"ג באמת רק ראש העמוד הוא רה"י, אבל לא אמרינן שגם האויר הוא רשות היחיד כמו היכא שיש היקף מחיצות.

ומעתה לפי רש"י בתל שמתלקט שיש בו גובה עשרה מתוך ארבע אמות, צ"ל שלהמדרון הזה יש דין של מחיצה ונוכל לומר על ראש התל גוד אסיק כי בלא"ה אינו רשות היחיד כמו שהבאנו מרש"י בע"ב, אבל לפי הרמב"ן אינו צריך להחשב מחיצה אלא מספיק בזה שהמדרון קובע שראש התל חשיב מקום נפרד מרה"ר.

ובין לפי רש"י ובין לפי הרמב"ן נראה פשוט שצריכים שהמדרון יהי' בשיעור כזה משלשה צדדים כי אם לא כן אין כאן מחיצות מג' צדדים (לפי רש"י), וכן אין המקום מופרד מרה"ר משלשה צדדים (לפי הרמב"ן).

ומלשון רש"י ומאירי משמע דחשבינן בשיפוע וצ"ע עכ"ל, כלומר האם הכוונה היא לד"א באורך המדרון, או האם הכוונה היא לד"א על הקרקע.

והנה המשמעות מלשון המאירי ברורה, דכך היא לשונו של המאירי, תל המתלקט עשרה מתוך ארבע ר"ל שהוא משפע ועולה במדרון, אלא שאין עליית המדרון נוחה כל כך, כגון שאם תמדוד משיפוליו עד מקום גבהו אי אתה מוצא בו אלא שיפוע ד' אמות, והוא מתלקט ועושה מדרון עד שכלה בראשו לעשרה טפחים, הרי הוא רה"ר והזורק מרה"ר לתוכו חייב עכ"ל. ברם המשמעות מלשון רש"י לא ברירא לי, דז"ל רש"י, תל המתלקט, שהוא מדרון, והולך ומתלקט מעט מעט עד שמגבי' עשרה מתוך ארבע אמות עכ"ל, דיכול להיות שכוונתו היא לארבע אמות על הקרקע, אבל את לשון המאירי קשה לבאר כן.

ד. בענין אם אין כל הד' אמות משופעין אלא יש מישור באמצע.

עוד כתב השפ"א וז"ל, וי"ל דאפי' אם אין כל הד"א משופעין, ויש אמה או יותר חלק ונוח להילוך, מצטרף ג"כ להיות בראשו רה"ר עכ"ל. והנה לפי הרמב"ן יותר נקל לומר כדבריו, כי אפילו אם יש חלק באמצע שאינו מדרון, בכל זאת ראש התל מורם מרה"ר עשרה טפחים שהתלקטו בתוך ד"א, אבל לפי רש"י שצריכים תורת מחיצה א"כ י"ל שרק צדדי שני החלקים שהם במדרון מסוגלים להיות נחשבים מחיצות, אבל לא הצדדים של החלק שאינו מדרון, כי החלק ההוא שאינו מדרון אינו

תורם כלום להשם רשות היחיד, כי אין בו שום גובה, וא"כ מכיון ששני חלקי המחיצה הם רחוקים זה מזה ג"ט אינן מצטרפין להחשב מחיצה, דוגמת גידוד חמשה ומחיצה חמשה.

וראיתי מוכיחים מדברי הרמ"א בסי' שנ"ח סעיף ב' בשם התרומת הדשן שאם יש מישור ברוחב ד' טפחים הרי זה מפסיק ואין שני השיפועים מצטרפין, דמבואר שם שאם יש מחיצה יותר מגובה עשרה טפחים, כגון מחיצה שגבוהה ט"ז טפחים, רק שמילא את צדדי המחיצה בעפר בגובה שמונה טפחים וברוחב ד' טפחים, המחיצה בטלה, כי העפר אינו בגדר מחיצה כי יש בו רק גובה ח', וגם להמחיצה יש רק גובה ח', והמ"ב בסק"ב ובשער הציון אות ל"א הביא מתוס' שהטעם למה צריכים רוחב ד' טפחים הוא משום שבפחות מד' טפחים "אין ראוי לעמוד עליו ולהתעכב", וצ"ע למה אין שני החלקים מצטרפים יחד, ויהי' כהל' שמתלקט י' טפחים בארבע אמות ויחשב הכל בגדר מחיצה, ולא נתבטל השם של מחיצה. ובע"כ צ"ל שכשיש הפסק של ד' טפחים אין שני החלקים מצטרפים, וכן נקט החזו"א בסי' קי"א סק"ד בד"ה נראה, אבל בסי' ס"ה סק"ב נקט שגם רוחב ג' טפחים מפסיק, ועוד מבואר בדבריו שמפסיק לא רק אם זה מישור אלא ה"ה אם הוא במדרון אבל פחות מכפי חשבון י' טפחים בתוך ד' אמות.

ועי' בביה"ל בסי' שס"ב סעיף ב' בד"ה שעשה וכו' שנוטה לומר שמצטרפין את ב' השיפועין.

ה. בענין אם מתלקט עשרה מתוך יותר מד' אמות, האם זה נחשב חלק מהרה"ר או האם זה כרמלית.

והנה עוד כתב רש"י שם וז"ל, ודוקא נקט מתוך ארבע אמות, דאי מתוך חמש הרי הוא כשאר רשות הרבים דניחא תשמישתי' להילוך עכ"ל. וכתב השפ"א שם בזה"ל, יש לעיין מנ"ל (לרש"י) לפרש דהוי ר"ה, דלמא גם במתוך ה' עדיין לא ניחא תשמישתי' כר"ה, אלא דהוי כרמלית ופטור, וגם משמע הכי מלישנא דגמ' תל המתלקט עשרה מתוך ארבע וזרק ונח ע"ג חייב, ואם נאמר דבמתלקט מתוך ה' הוי ר"ה א"כ גם בזה חייב מטעם זורק ד"א ברה"ר עכ"ל. והנה לכאורה יש לפקפק במה שכתב שכן משמע מלשון הגמ', כי י"ל שרב יהודה אמר רב איירי גם באופן שלא זרק מרחק של ד"א, וכגון שיש מדרון רק מג' צדדים, והצד הרביעי הרי הוא גבוה י' בוקיפה, וזרק מהצד הרביעי לראש התל, דבכה"ג לא זרק מרחק של ד' אמות. ובענין עצם קושייתו מנא לו לרש"י שביותר מד"א הוי רה"ר, אולי לא ניחא תשמישתי' להילוך כרשות הרבים והרי זה כרמלית, אולי י"ל שרש"י סובר שאם לא ניחא תשמישתי' להילוך כרשות הרבים הי' לזה דין מחיצה גם בחמש אמות, ואין להקשות שאם יש לזה דין של מחיצה א"כ אפילו אם ניחא תשמישתי' להילוך כרשות הרבים, ורבים בוקעים לשם, למה מהני מה שרבים בוקעים לשם, הלא לא אתי רבים ומבטלי מחיצה כדאמרינן לענין פסי ביראות, י"ל שהני מילי היכא שיש כבר דין של מחיצה, אבל הכא בודאי הרבים יכולים לפעול שלא תיחשב בגדר מחיצה,

וכן לפי הרמב"ן י"ל שאי לאו שרבים עוברים בהמדרון של חמש אמות גם מדרון כזה הי' קובע שראש המדרון הוא מקום נפרד מרה"ר וממילא הי' נחשב רה"י.

והנה הגמ' בדף ק' שם הוכיחה כדברי רב יהודה אמר רב מדברי רבי חנינא בן גמליאל בהברייתא שהביאה. והעיר על זה השפ"א בזה"ל. לכאורה מאי מייתי ראי' מרחב"ג כיון דהת"ק סתם דבריו משמע דפליג עליו ולא בעי שיהא מתלקט מתוך ד', ואפ"ל דת"ק דמיירי בהיתר מבוי דהוא דרבנן, גם ביותר מד' מועיל השיפוע להתיר, ורחב"ג דמיירי מדאורייתא, לחייב הזורק לתוכו, בעי שיהא מתלקט י' מתוך ד' ולא פליגי נוכ"מ בדברי הרמב"ם (פי"ז מה"ש ה"ד) שלא הזכיר במבוי שיהא התל מתלקט י' מתוך ד' וכמ"ש הב"י (באו"ח סוף סי' שס"ג) לדעתו ע"ש, ושפיר הוי סייעתא לרב, אך בשו"ע (שם) פוסק כרחב"ג גם במבוי, משמע דפליגי [וכדעת הראב"ד והרשב"א שהביא הה"מ שם], א"כ שוב קשה כנ"ל, וגם למ"ש הרשב"א בחי' כאן דבתוספתא קתני בהדיא גם בדברי ת"ק במבוי שיהא מתלקט עשרה מתוך ד', אלא דבגמ' הובא בקיצור ע"ש, עדיין קשה כיון דבלא דברי הת"ק ליכא ראי' לרב כנ"ל לא הו"ל לבעלי הגמ' כאן לקצר דברי ת"ק עכ"ל. והנה לפני שהביא השפת אמת מהתוספתא שגם ת"ק איירי במתלקט י' מתוך ד', לפני זה, כשהוכיח מהמחבר שיש מחלוקת ושממילא קשה מה מייתי מרחב"ג הלא ת"ק חולק, הלא הצליח להוכיח מדברי המחבר רק שרחב"ג חולק על ת"ק בנוגע למבוי דרבנן וסובר שגם במבוי בעינן מתלקט י' טפחים בתוך

ד' אמות, אבל אכתי יכול להיות שת"ק מודה לרחב"ג בנוגע לרה"י דאורייתא, וא"כ שפיר הוכיחה הגמ' מרחב"ג. ברם זה אינו כי אם נקטינן שרחב"ג התכוין לשני הציורים ה"ה שצריכים לנקוט שגם ת"ק התכוין לשני הציורים, ומש"ה אכתי קשה מה מיייתי מרחב"ג הלא ת"ק חולק.

דף ו' ע"ב

(נג) שני בתים בשני צדי רשות הרבים.

הנה בגמ' הביאו את דברי רבי יהודה בשני בתים בשני צדי רשות הרבים עושה לחי מכאן ולחי מכאן או קורה מכאן וקורה מכאן ונושא ונותן באמצע, ופירש"י דהיינו משום שהוא סובר שמהתורה סגי בשתי מחיצות, אלא שצריכים לחי או קורה משום היכרא, ומה שאמר התנא של הברייתא של ד' רשויות זוהי רשות היחיד גמורה הרי זה לאפוקי מרבי יהודה. והקשו תוס' דהא גם בלי לומר זו היא רה"י גמורה יש לדעת שת"ק סובר דלא כרבי יהודה מהא דאמר שמבואות המפולשין הן רשות הרבים, דהא לפי רבי יהודה הרי הן רשות היחיד כיון שיש להן שתי מחיצות, ותירצו שאם לא היו ה"ה התנא אומר זוהי רשות היחיד גמורה ה"ה אפשר לומר שטעמו של רבי יהודה אינו משום דס"ל ששתי מחיצות הן רשות היחיד, אלא משום דס"ל כהמ"ד שסובר שלחי וקורה הן משום מחיצה, וא"כ אכתי ה"ה אפשר לומר שאע"פ שאמר התנא של הברייתא שמבואות המפולשין הן רשות הרבים, אבל ע"י הוספת לחי וקורה

הרי הן רשות היחיד, ולכן הוצרך לומר זוהי רשות היחיד גמורה כדי ללמדנו שהוא סובר שלחי וקורה אינן משום מחיצה עכ"ד, ומה שהביאו שיש מ"ד שסובר לחי וקורה הם משום מחיצה, הנה בעירובין דף י"ב ע"ב סוברים רב יהודה ורבה שלחי הוא משום מחיצה וקורה היא משום היכר, ורבא שם סובר שגם לחי הוא משום היכר, ואביי בדף ה' ע"א סובר שגם קורה היא משום מחיצה.

והנה לפי המבואר בתוס' הנ"ל כאן לכאורה יתכן לומר שבאמת טעמו של רבי יהודה הוא משום שלחי וקורה הם משום מחיצה, ודלא כרש"י שטעמו הוא משום שהוא סובר שמספיק בשתי מחיצות. מיהו כדברי רש"י איתא בעירובין דף צ"ה ע"א, דהנה תנן שם הבונה עליי' על גבי שני בתים, וכן גשרים המפולשים, מטלטלין תחתיהן בשבת, דברי רבי יהודה, וחכמים אוסרין, ועוד אמר רבי יהודה מערבין למבוי המפולש, וחכמים אוסרין, ובגמרא אמר רבה לא תימא היינו טעמא דרבי יהודה משום דקא סבר שתי מחיצות דאורייתא, ושגם בלי העלי' או הגשר ה"ה מותר מהתורה לטלטל תחתיו, אלא משום דקסבר פי תקרה יורד וסותם וממילא יש כאן ד' מחיצות, איתיביה אביי יתר על כן אמר רבי יהודה מי שיש לו שני בתים משני צדי רשות הרבים עושה לחי מכאן ולחי מכאן, או קורה מכאן וקורה מכאן, ונושא ונותן באמצע, אמרו לו אין מערבין רשות הרבים בכך, אמר ליה מההיא אין, מהא ליכא למשמע מינה, אמר רב אשי מתניתין נמי דיקא (שי"ל שטעמו של רבי יהודה בהרישא הוא משום פי תקרה יורד

וסותם), מדקתני ועוד אמר רבי יהודה מערבין למבוי המפולש וחכמים אוסרין, אי אמרת בשלמא משום דקא סבר פי תקרה יורד וסותם, היינו דקתני ועוד, אלא אי אמרת משום דקא סבר שתי מחיצות דאורייתא מאי ועוד, שמע מינה, ופירש"י בה"לשון אחר" שהכוונה היא דבשלמא אם טעמו בהרישא הוא משום פי תקרה יורד וסותם, אז אתי שפיר ה"ועוד", כי הוא בא להוסיף שאפילו היכא שלא שייך פי תקרה יורד וסותם, בכל זאת מספיק בב' מחיצות, ולפ"ז י"ל שכוונת רבה היא רק לומר שלא תימא שמוכח מהרישא שהוא סובר שמספיק בב' מחיצות כי י"ל שטעם הרישא הוא משום פי תקרה יורד וסותם.

מיהו צ"ע למה אמר רבה רק שמהברייתא של שני בתים בשני צדי רה"ר מוכח שהוא סובר שמספיק בשתי מחיצות, ולא אמר שבאמת מוכח כן מהסיפא של המשנה שם כמו שאמר רב אשי. וגם למה לא הקשה אביי לרבה מהסיפא של המשנה שם כמו שאמר רב אשי. וי"ל שרבה סובר שאין הכרח מהסיפא של המשנה שם כי אתי לשיטתו שלחי הוא משום מחיצה, וא"כ יש לפרש שכוונת רבי יהודה בהסיפא במה שאמר מערבין למבוי מפולש היא ע"י לחי מכאן ולחי מכאן באופן שיש ד' מחיצות, אבל רב אשי סובר שגם לחי הוא משום היכר, א"נ שמלשון מערבין מבואר שכוונת רבי יהודה היא לעשות עירוב דרבנן ולא להשלים מחיצות מהתורה (עי' בזה בהאות הבאה), ועכ"פ י"ל כהנ"ל שרבה סובר שאין ראי' מהסיפא של המשנה. ומה שסובר רבה שיש ראי' מהברייתא של שני בתים בשני צדי רשות

הרבים הרי זה לשיטתו שהוא סובר שקורה היא משום היכר ולא משום מחיצה, וא"כ מזה שרבי יהודה אומר שאפשר לעשות קורה ומכאן וקורה מכאן מוכח דס"ל שסגי מהתורה בשתי מחיצות, אבל לפי אביי שסובר שגם קורה וגם לחי הם משום מחיצה, אין ראי', ומה שהוכיח לרבה מהברייתא הרי זה לשיטת רבה שקורה היא משום היכר. ומעתה יוצא שלפי אביי ששניהם הם משום מחיצה א"כ כיון שאינו סובר כרב אשי בנוגע להמשמעות של לשון מערבין (מהא דלא הוכיח לרבה מהסיפא של המשנה), אלא הרי הוא סובר בזה כרבה, א"כ יוצא שאין הכרח לא מהמשנה ולא מהברייתא שטעמו של רבי יהודה הוא משום שהוא סובר שמספיק מן התורה בב' מחיצות.

והנה רש"י שם כתב בדברי רב אשי וז"ל, אין, מההיא מצית למשמע דשתי מחיצות דאורייתא וכו' עכ"ל, הרי שכתב רק ש"מצית למשמע", אבל לא כתב שמוכח בהחלט כן, וי"ל דהיינו משום שאם סוברים כאביי שלחי וקורה הם שניהם משום מחיצה אין ראי'. ברם קשה ליחס כוונה זו לרבה (דהיינו במה שאמר מההיא אין), דקשה לומר שרבה שסובר שקורה הוא משום היכר התיחס לשיטת אביי.

ועכ"פ לפי הנ"ל יוצא שלמעשה אין ראי' החלטית שרבי יהודה סובר שמספיק מהתורה בב' מחיצות. וכן יוצא באמת מתוס' שם בדף כ"ב ע"א שאין הכרח וכמו שנבאר.

דהנה בהמשנה בדף כ"ב ע"א שם תנן שרבי יהודה סובר שבפסי ביראות אם דרך

הרבים מפסקתן, דהיינו שרבים בוקעים לתוך הפסים, הרי זה מפריע וצריכים לסלק את הרבים משם, והיינו משום שהוא סובר שרבים מבטלים מחיצה, וחכמים סוברים שאינו צריך, ובגמ' הקשו סתירה מדברי רבי יהודה שבשני בתים בשני צדי רה"ר עושה לחי או קורה מכאן ומכאן, ופירשו תוס' דס"ד להמקשן שטעמו של רבי יהודה בב' בתים הוא משום דס"ל שבאמת צריכים מהתורה שלש מחיצות רק שלחי וקורה הם שניהם משום מחיצה אשר לפ"ז יוצא שהוא סובר שרבים אינם מבטלים את המחיצה הזאת השלישית אע"פ שהם עוברים בתוך המבוי, והגמ' תרצה על זה ש"רבי יהודה ארבי יהודה לא קשיא התם דאיכא שתי מחיצות מעלייתא, הכא (בפסי ביראות) ליכא שתי מחיצות מעלייתא, וכתבו תוס' וז"ל, ומשני קסבר שתי מחיצות דאורייתא א"נ אפילו קסבר שלש מחיצות דאורייתא לא אתו רבים ומבטלי מחיצה שלישית כיון שאיכא שתי מחיצות שלימות עכ"ל הרי שלא רצו להחליט הדבר שרבי יהודה סובר שמספיק מהתורה בב' מחיצות.

והנה גם בדף ו' ע"ב שם הביאו את דברי רבי יהודה בשני בתים בשני צדי רה"ר, ורש"י שם כתב בזה"ל, לחי מכאן, פאת הבית האחד, ולחי מכאן אצל פאת השני לאותו בית עצמו, והוא סתימה לשני ראשי רשות הרבים וכו' עכ"ל, ומשמע דאתי עלה משום מחיצות.

והנה עוד הקשו בגמ' בדף כ"ב שם שקשה גם מרבנן ארבנן, כי בב' בתים הרי הם חולקים על רבי יהודה וסוברים שרבים

שפיר מבטלים מחיצה, ומתריצין ש"דרבנן ארבנן לא קשיא הכא (בפסי ביראות) איכא שם ארבע מחיצות, התם ליכא שם ד' מחיצות", כלומר שרבנן חולקים על רבי יהודה משום שהם סוברים שלא מספיק בב' מחיצות, וגם סוברים שלחי וקורה הם משום היכר, וכתבו תוס' וז"ל, הוה מצי לשנויי דרבנן לא פליגי אדרבי יהודה (כלומר מהתורה), אלא מדרבנן (ובפסי ביראות לצורך עולי רגל לא החמירו) אבל מדאורייתא מודו לי' עכ"ל.

נד) בשוגג חייב חטאת, במזיד ענוש כרת ונסקל.

יש לעיין למה לא אמרו "במזיד חייב כרת וסקילה", כמו שאמרו חייב חטאת, שהרי בהרבה פעמים בש"ס מצינו את הביטוי חייב כרת, ולהלן בדף קנ"ג ע"ב ודף קנ"ד ע"א איתא הביטוי חייב סקילה.

וי"ל שכאן לא רצו להשתמש בביטוי זה, כי הכא תניא גם חייב חטאת שפירושו הוא שהוא עצמו חייב חטאת, אבל ב"ד אינם מכריחים אותו, וכדקי"ל שאין ממשכנין על חטאות, ואילו כרת וסקילה אינם חיובים שהוא עצמו חייב לעשותם ואינם תלויים ברצונו, ולכן קאמר שענוש כרת וסקילה.

והא דשינו את הלשון בין כרת לסקילה, ואמרו ענוש כרת, ולא אמרו נכרת, וכן אמרו נסקל ולא אמרו ענוש סקילה, י"ל דהיינו משום שהרי במזיד דנין אותו מיד אחרי שבת ביום ראשון ועושים הלנת דין ומוציאין אותו לסקילה, ולכן אמר נסקל כי ס"ל שהמשמעות של נסקל היא שעושים

כן בהקדם, משא"כ בנוגע לכרת הרי אין כורתים אותו מן השמים עכשיו, אלא אחרי זמן הרבה לפני שמגיע לגיל נ', ולכן אמר ענוש כרת, כי ס"ל שהמשמעות של של ענוש כרת היא רק שמוטלת עליו ענוש כרת, אבל לא שהוא נכרת עכשיו.

הוצרך רש"י לומר דבר זה, אבל לומר שהוא נסקל הוא חידוש, כי הי' שייך לומר שבמקושוש הי' בגדר הוראת שעה. אבל לדורות חייב חנק וכדכתיב בשמות ל"א י"ד מחללי' מות יומת וסתם מיתות בתורה הן חנק.

נה) חייב חטאת, פשיטא.

פירש"י שמספיק לומר חייב בלי המלה חטאת, אבל תוס' פירשו שגם זה אינו צריך, אלא מספיק למיתני במזיד ענוש כרת ונסקל.

והנה ז"ל רש"י, כיון דתנא חדא רה"י וחדא רה"ר ניתני סתמא ואם הוציא והכניס חייב ואנא ידענא דשגגתו חטאת דהא שבת זדונו כרת הוא עכ"ל, וצ"ע דלפי מה שפי' שהקושיא היא למה צריכים לפרט חטאת א"כ לא הי' צריך להקדים כיון דחדא רה"י וחדא רה"ר, הלא הי' מספיק לומר רק דכיון דתנא חייב אנא ידענא שהכוונה היא לחטאת וכמו שסיים כיון שזדונו כרת. ומה שכתב כיון דתני שחדא רה"י וחדא רשות הרבים הרי זה מתאים לפירושם של תוס' דכיון שידעינן שחדא רה"י וחדא רה"ר א"כ פשיטא שחייב, ותוס' באמת כתבו לשון זה בתוך פירושם.

נו) במזיד ענוש כרת ונסקל אצטריכא לי', הא נמי פשיטא.

פירש"י וז"ל, הא נמי פשיטא דבהתראה סקילה ממקושוש עכ"ל, הנה גם ענוש כרת פשיטא שהרי להדיא כתוב בשמות ל"א ט"ו "ונכרתה" על מחלל שבת, ולכן לא

נד) והא קמ"ל הא מהנך דלא מספקן.

הנה תוס' כאן הוכיחו שאיסי בן יהודה לא קאי על חיוב חטאת אלא זה פשיטא שעל כל המלאכות חייבים חטאת. ולכאורה ה"ה דלא קאי על ענוש כרת, דהא אם חייבים חטאת הרי זה מראה שזדונו כרת, וא"כ לא קאי איסי בן יהודה אלא על סקילה.

והנה הא דידע איסי בן יהודה שהוצאה אינה זאת שאין עלי' חיוב מיתה י"ל שידע כן ממקושוש כי ס"ל כשמואל בדף צ"ו ע"ב שסובר שהמקושוש העביר ד' אמות ברה"ר (שזה תולדה דהוצאה), ודלא כהברייתא שם שסוברת שהי' תולש, וכן דלא כרב אחא ברבי יעקב שסובר שהי' מעמר.

נח) ובקעה אינה לא כרה"י ולא כרה"ר וכו'.

ע"י בגמ' דפרכינן ובקעה אינה לא כרה"י ולא כרה"ר, והא תנן דבקעה וכו' רה"י לשבת. וצ"ע איך ס"ד לומר שבקעה היא רשות היחיד הלא אין בה מחיצות.

עוד צ"ע למה הזכירה הגמ' בהקושיא שבקעה אינה כרה"ר, הלא גם לפי הקושיא

אינה כרה"ר אלא כרה"י, וא"כ הגמ' היתה צריכה לומר רק ובקעה אינה רה"י.

נט) תד"ה ואמר רבי יוחנן וכו'.

וז"ל, אלא מדברי איסי נמי יש לדקדק כן, מדקתני מניינא כדדייק לקמן בכלל גדול עכ"ל, פ"י דאם איסי סובר שאם עשה כולם בהעלם אחת חייב רק אחת, א"כ למה הוצרך לומר שיש ל"ט, וא"כ בע"כ צ"ל שמנה ל"ט כדי לומר שחייב על כל אחת ואחת, רק שיש אחת שאינו חייב עלי'. מיהו צ"ע דאולי רק בנוגע להמשנה יש להקשות מניינא למה לי, כי המשנה כבר פרטה שם את כל המלאכות, וא"כ אין צורך לסכם את המנין, אבל איסי לא פרט את המלאכות, והרי תוס' אזלי שאין הכרח לומר שאיסי מודה להמשנה, וא"כ לפ"ז שפיר הי' יכול לומר מניינא ולא לסמוך על המשנה, וא"כ לעולם י"ל שאיסי סובר שחייב על כולן בהעלם אחד רק חטאת אחת.

דף ז' ע"א

ס) קרפף [א].

בענין הוקף לדירה ולא הוקף לדירה.

הנה בגמ' כאן הביאו את המימרא של עולא בשם רבי יוחנן שקרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה, ואפילו כור ואפילו כוריים, הזורק לתוכו חייב, מ"ט

מחיצה היא אלא שמחוסרת דיורין, ופירש"י וז"ל, ולא הוקף לדירה שאין ביתו סמוך לה קודם היקף עכ"ל, ובגליון הש"ס ציין לדברי רש"י בדרך פ' ע"א בד"ה והוא שיש חיוב וכו' שכתב שכרמלית היא כגון קרפף יותר מבית סאתיים, והרי זה סותר את האמור בסוגיין שגם ביותר מבית סאתים ואפילו אם לא הוקף לדירה הרי זה רה"י.

ועוד ציין לדברי רש"י בדרך צ"ט ע"ב בד"ה מוקף לכרמלית, ועיי"ש דאיירי לענין שההיקף יעשנו רשות היחיד דאורייתא, וכתב רש"י שבקעה שהיתה כרמלית נעשית רשות היחיד ע"י "שהוקף לדירה, או אם לא הקיפו בו אלא בית סאתים" ולא יותר, הרי שמיקרי רה"י אם לא הוקף לדירה רק אם היתה רק בית סאתים ולא יותר, או אפילו אם היתה יותר מבית סאתים אבל הוקף לדירה, ואילו הכא מבואר שמיקרי רה"י אפילו אם היא יותר מבית סאתים וגם לא הוקף לדירה.

והשפת אמת כאן כתב ליישב את קושיות רעק"א בזה"ל, ולכאורה יראה שיטת רש"י דדוקא כשאחר היקף בנה בתוכו דירה, אף על גב דמעיקרא לא הוקף לדירה, הוי רה"י, אבל בליכא דירה כלל, בהיקף בלבד לא הוי רה"י ביותר מב"ס וצ"ע [ועי' ברש"י סוכה (מ"ג) מפורש ג"כ דמקרפף לרה"ר ליכא איסור הוצאה מדאורייתא] עכ"ל. מיהו דבריו אינם מיישבים את דברי רש"י בדרך צ"ט כי רש"י שם כתב שאם הוקף לדירה הוי רה"י אפילו אם הוא יותר מבית סאתים אע"פ שאין שם עכשיו דירה כי מספיק בהוקף

לדירה, וא"כ צריכים להוסיף לדברי השפ"א שה"ה אם הוקף לדירה אפילו אם אין שם עכשיו דירה, וכן אם לא הוקף מתחילתו לדירה אבל יש שם עכשיו דירה.

ולפי הנ"ל יוצא שהיכא שהוקף בתחילה לדירה הרי הוא רשות היחיד אפילו אם הוא יותר מבית סאתים ואין בו עכשיו בית דירה, וה"ה שאם לא הוקף לדירה אבל עכשיו יש בו דירה הרי זה רשות היחיד, ורק היכא שלא הוקף בתחילה לדירה וגם עכשיו אין בו בית דירה אינה רשות היחיד אלא מקום פטור (ומדרבנן כרמלית). ואם לא הוקף לדירה ואין בו עכשיו בית הרי הוא רשות היחיד רק אם אין בו יותר מסאתים.

סא) קרפף [ב].

בענין מחיצות שנעשו מאליהן, ובענין היכולת לראות את המחיצות, ובענין מחיצות שאינן מעכבות את הרבים כלום.

והנה בעירובין דף כ"ב ע"ב איתא שבבל לא חשיבא רה"י מדין קרפף אע"פ שהיא מוקפת ע"י נהר פרת, וכן כל העולם לא מיקרי רשות היחיד על ידי אוקיינוס, וביארו תוס' שם בד"ה דילמא וכו' דהיינו משום שבמחיצות העשויות מאליהם ולא בידי אדם אמרינן שרבים מבטלים מחיצות.

והריטב"א הביא בשם הרמב"ן שבין בנעשות מאליהן ובין בנעשית בידי אדם אם המחיצה אינה נראית למי שעומד באמצע המקום המוקף אינה מחיצה, וגם הרשב"א בדף כ"ב ע"ב שם סובר כהרמב"ן שאין חילוק בין נעשית מאלי' לנעשית ע"י

אדם, אלא הדבר תלוי במרחק, אבל לא החליט את הדבר כמה הוא המרחק שגורם שכבר אינה בגדר מחיצה.

מיהו ברמב"ן עצמו בעירובין דף נ"ט ע"א נראה שיטה אחרת, והיינו שגם הוא מסכים לתוס' שרק אם המחיצה נעשית מאלי' לא חשיבא מחיצה, אלא שתוס' כתבו שזה בצירוף מה שרבים מבטלים מחיצה, ואילו הרמב"ן סובר שזה תלוי באם המחיצה נראית מהאמצע, אבל בעשוי' בידי אדם הרי הוא מסכים לתוס' שלא איכפת לן בגודל המרחק. ועוד פ"י הרמב"ן שם וז"ל, וא"נ היכי שאין המחיצה מעכבת וממעטת על הרבים כלום אין בה תורת מחיצה וה"נ משמע ההיא דעושין פסין גבי סולמא דצור ואוקיינוס עכ"ל, פ"י דאע"פ שאין רבים מבטלין מחיצות, ונשאר הדין של מחיצה אע"פ שרבים בוקעין לשם, אבל היכא שאין המחיצה מעכבת את הרבים כלל וכלל כמו בכבל, אינה נחשבת מחיצה. וכל השיטות הנ"ל הובאו בביאור הלכה על ס"י שמ"ו סעיף ג'.

והנה יש לעיין מה הדין לפי הרמב"ן היכא שאינו יכול לראות את המחיצה בגלל שיש שם דבר המפסיק את ראייתו, ואלמלא הדבר ההוא הי' שפיר רואה, ואם נאמר שזה שפיר מקלקל יש לעיין האם מספיק בזה שהוא יכול לראות את הטפחים הגבוהים של המחיצה או האם הוא צריך בדוקא לראות את העשרה טפחים התחתונים שהם הקובעים את המקום להיות רה"י.

גם יש לעיין אם הוא צריך לראות את

המחיצה הרביעית שצריכים אותה רק מדרבנן.

ומעמידו על עשר ודיו, כלומר ומעמידו על עשר לשם דירה עכ"ל.

סב) קרפף [ג].

הנה בעירובין דף כ"ד מבואר שאע"פ שקרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה הוא רשות היחיד מן התורה אבל בכל זאת חכמים נתנו לו דין של כרמלית ואסרו לטלטל בו יותר מד' אמות, ואמר רב נחמן אמר שמואל קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה כיצד הוא עושה פורץ בה פירצה יותר מעשר (אמות) וגודרו ומעמידו על עשר ומותר, ופירש"י וז"ל, קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה, ואחרי כן בנה אצלו דירה, ואמרינן לקמן הוקף שלא לדירה ולבסוף פתח לו פתח דירת ביתו לא מהני. כיצד הוא עושה, פורץ לו פרצה יותר מעשר דהוי כמי שאין בו מחיצות, וגודר וסותם אותה פירצה ומעמידה על עשר, והוי כפתח ולבסוף הוקף לדירה שנפתחה לו, דלעולם בעינן שיגדור יותר מעשר אמות, דאי פריץ עשר לבד וגדרה לא חשיב ההוא היקף לשם דירה, אלא כמי שעשה פתח, דעד עשר לעולם הוי פתח עכ"ל.

והנה הרשב"א כאן, והרמב"ם בפט"ז מהל' שבת ה"ה, סוברים שבשעה שהוא מקיף אין צריכים שכבר יהי' שם בית, אלא מספיק בזה שהוא עושה לשם דירה, כלומר שבדעתו לעשות שם דירה אח"כ.

וזה לשון הרשב"א, וגרסינן בפרק עושין פסין אמר רב נחמן אמר שמואל קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה פורץ בה פרצה יותר מעשר אמות וגודרו

וז"ל הרמב"ם, מקום שהוקף שלא לשם דירה, אם פרץ בו פרצה יתר על עשר אמות בגובה עשרה טפחים, וגדר בה לשם דירה עד עשר, מותר לטלטל בכלו עכ"ל.

ברם ברש"י שם יש סתירה מיני' ובי', דבד"ה קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה כתב "ואחרי כן בנה אצלו דירה" כמו שהבאנו, הרי שכתב שבנה אצלו דירה, ומשמע שצריכים בנה ממש ולא סגי בגדר לשם דירה, ולכאורה כתב כן מפני שבלא זה לא מיקרי גדירתו כהיקף לדירה, כי בשביל להיות נחשב היקף לדירה שצריכים שתהי' שם דירה ממש, אבל להלן בד"ה כיצד הוא עושה וכו' כתב "לשם דירה".

וי"ל שכוונת רש"י היא כך, שלעולם ס"ל כהרשב"א שסגי בלשם דירה, וכלשונו בהדיבור השני, רק שכוונתו בהדיבור הראשון היא להשמיענו שאפילו אם בנה בית ממש לבסוף (ולא רק פתח לשם פתח), אכתי לא סגי בזה, אלא גם בכה"ג צריכים שיסתור ויגדור ויקיף לשם דירה, דהוה אמינא דלא בעינן לסתור ולגדור אלא כשפתח לשם דירה, אבל לא באופן שבנה בית ממש, ולכן קמ"ל רש"י שגם בכה"ג צריך לסתור ולגדור, אבל אה"נ מאחר שהוא סותר וגודר שוב לא בעינן שתהי' שם בית בשעה שהוא חוזר וגודר, אלא סגי גם אם רק מתכוין לשם דירה.

מיהו הנ"ל הוא דלא כהכנת המ"מ בדעת רש"י, דעל דברי הרמב"ם שהבאנו

לעיל תפס את דברי רש"י בעירובין הראשונים דבעינן שיהי' שם בית ממש בשעה שהוא חוזר ומקיף (דלא כהרמב"ם שם), ובע"כ צ"ל שהמ"מ מפרש שמה שכתב רש"י אח"כ "לשם דירה" אין כוונתו דסגי בזה, אלא שבנוסף למה שיש שם בית צריכים שגם יתכוין שההיקף הוא לשם דירה. ובאמת בע"כ צ"ל שזוהי גם כוונת הרשב"א בדבריו שהבאנו שהרי המ"מ הביא מהרשב"א שצריכים בית ממש.

סג) קרפף [ד] (בענין הנ"ל).

הנה כבר הבאנו שאע"פ שקרפף יתר על סאתים שלא הוקף לדירה הוא רה"י מהתורה אבל חכמים נתנו לו דין של כרמלית אא"כ סתר יותר מעשר אמות של ההיקף ושוב גדר לשם דירה דאז הרי זה נחשב הוקף לדירה, אבל אם סתר רק עשר אמות או פחות אין זה נחשב שהתבטלה המחיצה ושוב הוקף המקום לשם דירה.

ועוד אמרינן בעירובין שם אמר רב נחמן אם פתח לו פתח (מביתו להקרפף) מותר לטלטל בכולו, פתח מתירו, ולא אמרן אלא פתח ולבסוף הוקף, אבל הוקף ולבסוף פתח לא, ופרכינן פתח ולבסוף הוקף פשיטא (דהא הוקף לדירה), ומתריצין לא צריכה דאית בי' בי דרי, מהו דתימא אדעתא דבי דרי עבדי' קמ"ל, ופירש"י וז"ל, לא צריכא דאית בי' בי דרי, גורן אחר הבית קודם היקף הרחבה, מהו דתימא אדעתא דבי דרי פתחי' ולא אדעתא להקיף שם רחבה עכ"ל.

והנה בהא שאם הוקף ולבסוף פתח אין זה מועיל להחשב מעתה הוקף לדירה

ושיהי' מותר לטלטל שם גם מדרבנן, יש לומר ב' ביאורים:

א', מכיון שצריכים מחיצה של מקום דירה, א"כ השם של מחיצה של מקום דירה יכול להקבע רק בשעת בניית המחיצה, ואם בשעת בניית המחיצה לא היתה לשם דירה, אין שמה משתנה אח"כ.

ב', לעולם השם של המחיצה יכול שפיר להשתנות אח"כ, בשעה שפתח לבסוף, דמאותה שעה ואילך נקראת מחיצה של מקום דירה, רק שמ"מ לא התירו חכמים לטלטל שם יותר מד"א אא"כ היתה בגדר מחיצה של דירה משעת הבני', שאז היא שעת קביעת השם של הרשות היחיד.

והנה חזינן שרש"י לא כתב שס"ד שאדעתא דבי דרי הקיף, אלא כתב שס"ד דאדעתא דבי דרי פתח, וחזינן מזה שהוא סובר שצריכים שגם הפתח יהי' עשוי לשם דירה, ויהי' נחשב פתח למקום דירה, ומש"ה היינו חושבים שמכיון שכשפתח, הי' שם גורן, לא מיקרי פתח לשם דירה, ואע"פ שאח"כ הקיף בכל זאת אין השם של הפתח יכול להשתנות אח"כ וכמו הצד הראשון שכתבנו לעיל כאן, א"נ כהצד השני שהשם יכול שפיר להשתנות אח"כ, רק שמ"מ לא התירו חכמים לטלטל שם יותר מד"א אא"כ הי' בגדר פתח של דירה משעת הבני'.

ואת הקמ"ל של הגמ' יש לפרש בכמה דרכים:

א', דקמ"ל שהשם של הפתח יכול שפיר להשתנות אח"כ, אשר לפ"ז בשעה שהקיף, שהיא שעת קביעת הרשות היחיד, שפיר

נחשב פתח של דירה. א"נ שקמ"ל שחכמים התירו גם אם לא הי' פתח לשם דירה מתחילתו.

ב', דקמ"ל שנקטינן שבאמת בשעת עשיית הפתח התכוין גם להקיף אח"כ (וצ"ע).

ג', שזה ודאי שהתכוין כן, רק דקמ"ל שמחשבה זו אינה נקראת טפילה אצלו לכוונת עשיית הפתח בשביל הגורן.

ד', דקמ"ל דלא בעינן בכלל שהפתח יהי' לשם דירה.

דף ז' ע"א

סד) בענין קרן זוית, בין העמודים, צדי רשות הרבים, וחורי רה"ר.

הנה קרן זוית הוא כרמלית כדאמרינן בגמ' כאן. ובין העמודים לפי ר' זירא בשם ר' יהודה הוא רה"ר ולפי ר' דימי בשם רבי יוחנן בשם רב יהודה הוא כרמלית, וצדי רשות הרבים לפי רבי אליעזר הם רה"ר, ולפי רבנן הם כרמלית, וחורי רשות הרבים לפי אביי להלן בע"ב כאן הם רשות הרבים ולפי רבא הם כרמלית.

והנה בנוגע לקרן זוית איתא בגמ' שזימנין דדחקי רבים לשם אבל לא ניחא תשמישתיה.

ובנוגע לבין העמודים אמר ר' דימי בשם רבי יוחנן שהוא כרמלית כי אע"פ שדרסי ב'י רבים אבל לא מסגי לשם בהדיא, ובדעת ר' זירא בשם ר' יהודה אמרינן שהוא רשות הרבים או כי ניחא

תשמישי' (לכה"פ לעומת איצטבא) או משום דזימנין דדרסי ב'י רבים.

ובנוגע לחורי רשות הרבים רבא הקשה לאביי מאי שנא מקרן זוית, וענה לו אביי שקרן זוית לא ניחא תשמישתיה אבל חורי רשות הרבים שפיר ניחא תשמישתיה.

וביארנו תוס' בע"ב שיש ג' מדריגות בנוגע לניחא תשמישתיה, דהיינו קרן זוית וצדי רה"ר וחורי רה"ר, ורבי אליעזר שסובר שצדי רה"ר הם רה"ר הרי הוא סובר שניחא תשמישתיה יותר מקרן זוית (וצ"ל שאפילו כשיש חפופי), וגם לפי רבנן ניחא תשמישתיה יותר מקרן זוית (כי אי אפשר לומר שפליגי בהמציאות), ובכל זאת הרי הם סוברים שאין זה מספיק אלא צדי רה"ר הם כרמלית, ואביי נתכוין לומר שחורי רשות הרבים ניחא תשמישתיה עוד יותר מצדי רשות הרבים, וממילא גם לפי רבנן הרי הם רשות הרבים.

מיהו צ"ע דהא חזינן שרבא סובר שחורי רשות הרבים הם רק על המדריגה של קרן זוית, ופליגי על אביי בנוגע להמציאות, וא"כ למה אי אפשר לומר שגם רבנן דצדי רשות הרבים ס"ל שצדי רה"ר הם כמו קרן זוית ודלא כר"א שסובר שהם ניחא תשמישתיה יותר מקרן זוית.

ועכ"פ תוס' כאן בע"א כתבו שלא רצתה הגמ' לומר ש"כרמלית" בהברייתא אתי לרבות צדי רשות הרבים כי רבי אליעזר סובר שהם רה"ר ואפילו אם אית בהו חיפופי (כלומר ולכן לא אמרו צדי רה"ר דאיתא להו חיפופי), הרי שתוס' גם כאן סוברים כדבריהם בע"ב שגם ר"א

מודה בקרן זוית, שהרי כתבו שאמרו קרן זוית בגלל ר"א.

ולפי דבריהם כאן מיושב גם למה לא אמרו שכרמלית אתי לבין העמודים כי גם על זה יש לתרץ שלא אמרו כן משום שלפי רבי זירא בין העמודים הוא רה"ר.

ולא אמרו איצטבא כי זהו איסטוונית שקתני בהברייתא.

והנה הרמב"ם בפ"ד מהל' שבת ה"ד ה"ו וה"י פוסק שבין העמודים הוא רה"ר, אבל בחורי רה"ר הרי הוא פוסק כרבא שאינם כרה"ר, אלא הרי הם נידונים כפי מידותיהם, דהיינו שאם יש להחזיר ד' על ד' ברום י' טפחים הרי הוא רה"י, ואין לו גובה י' הרי הוא כרמלית, ואם אין לו ד' על ד' הרי הוא מקום פטור.

ולפי האמור לעיל הרי הוא פוסק שבין העמודים הוא רשות הרבים כי בבין העמודים יש דרסי ב' רבים וזהו יותר מהדחקי ב' רבים והלא ניחא תשמישתי של קרן זוית.

מיהו השפת אמת כתב דרך אחרת בכל זה, וז"ל כאן, הרמב"ם (פ"ד משבת) והטור (סי' שמ"ה) פי' (קרן זוית) כגון מבווי שיש לה ג' מחיצות ולא עשו קורה ולחי ע"ש, והיינו דס"ל דמה"ת נמי כל שפרוצה במלואה אינו רה"י, ולכאורה נראה דגם פי' א' של רש"י הוא כן, דהא כיון שבית א' נכנס א"כ יש לחלל זה ג' מחיצות, מיהו לשון הגמ' כיון דלא ניחא תשמישתי וכו' קשה, דהא בלאו האי טעמא נמי, כיון שיש לו ג' מחיצות, וודאי לא הו"ר עכ"פ, ואפשר דנקט כן למ"ד לקמן דחורי רה"ר כרה"ר דמי לכך צריך

הכא לומר הטעם משום דלא ניחא תשמישתי כדאי' לקמן (ע"ב), ולפ"ז א"ש נמי מה דפסק הרמב"ם (פ"ד מה"ש ה"ו) כרב יהודא דבין העמודים הו"ר רה"ר, ולכאורה ללשון ב' דמפרש הטעם משום דדרסי ב' רבים ה"י נראה דגם בקרן זוית הו"ר רה"ר (מיהו צ"ע דהא בקרן זוית איתא דדחקי ב' רבים וכמו שהבאנו כבר), ור' יוחנן (שאמר שכרמלית בהברייתא אתי לרבות קרן זוית) לטעמי' אזיל דס"ל בין עמודים נמי לא הו"ר רה"ר, וא"כ הרמב"ם ושו"ע דפסקו כר"י דבין עמודים הו"ר רה"ר א"כ ה"ה בקרן זוית, וגם ללשון א' בגמ' דהטעם הוא משום דניחא תשמישתי נראה לפרש דניחא יותר מאיצטבא, אבל שיהי יותר ניחא מקרן זוית אין סברא, אבל למ"ש א"ש, דאנן דקיי"ל דחורי רה"ר לאו כרה"ר א"צ כלל לטעם דלא ניחא תשמישתי (גבי קרן זוית), אלא משום דיש לו ג' מחיצות לא הו"ר רה"ר, ול"ד כלל לבין העמודים. ולכאורה ה"י נראה דהתוס' נמי ס"ל כפי' הרמב"ם הנ"ל ממ"ש התוס' ד"ה לא נצרכא דגם לר"א דס"ל צידי רה"ר הו"ר רה"ר ואפי' באית לי' חיפופי מ"מ בקרן זוית מודה ע"ש, וקשה הטעם כיון דאיכא חיפופי א"כ דומה ממש לקרן זוית דלא ניחא תשמישתי ע"י החיפופי, ולפי' הרמב"ם והטור א"ש הואיל והכא איכא ג' מחיצות לא הו"ר רה"ר, אכן באמת אין כן דעת רוב הפוסקים, אלא כפשטא דגמ' בכמה מקומות מבווי דרבנן [וסגי בלחי וקורה, ובכרמלית לא מהני לחי וקורה], משמע דמה"ת רה"י היא, ובב' מחיצות פליגי ר"י ורבנן, אבל בג' לכו"ע רה"י הוא וכדמשמע בפ"ק דסוכה דופן שבת כדופן

סוכה כו', וגם התוס' ס"ל הכי ומ"ש דצידי ר"ה חשיב יותר מקרן זוית היינו משום דצידי רה"ר חשיב טפי ניחא תשמישתי' מקרן זוית כמ"ש התוס' (ע"ב) ד"ה התם ע"ש וצ"ל הטעם דחיפופי אינו מעכב כ"כ הדרך כמו הכא דיש בתים שלימים בכל צד, ועיקר הפי' דקרן זוית כמ"ש רש"י בלשון שני עכ"ל

סה) עוד בענין בין העמודים.

הנה תוס' בד"ה אבל בין העמודים כתבו וז"ל, כרה"ר דמי, אע"פ שאין בין עמוד לעמוד ט"ז אמות, הוי רה"ר כיון שבני רה"ר בוקעין בה וחוז' לבין העמודים רחב ששה עשר אמה עכ"ל, הרי שהם סוברים שצריכים ט"ז אמה חוץ מהמקום שעליו עומדים העמודים, מיהו הרשב"א כאן כתב וז"ל, לא מסתברא שיהא העמוד ממעט בשיעור הרשות עכ"ל.

ויש לומר שתוס' סוברים שהשיעור של ט"ז אמה הוא שיעור של מקום שימוש, ולכן צריכים שבמציאות יהיו ט"ז אמה בלי העמודים כדי שיהיו ט"ז אמה של שימוש, אבל הרשב"א סובר שהשיעור של ט"ז אמה הוא שיעור בגודל המקום, ולכן הרי הוא יכול לסבור שהעמודים אינם מבטלים את גודל המקום אלא הרי הם נחשבים כחפץ שנמצא בתוך המקום.

מיהו באמת י"ל שלעולם גם תוס' יכולים לסבור שט"ז אמה הוא שיעור של מקום, רק שהם סוברים שהמקום שתחת העמוד נחשב מקום בפני עצמו, ואין זה נחשב שהעמוד הוא חפץ שמונח בתוך הרה"ר, אלא הרי הוא קובע שם מקום בפני

עצמו. וכן לעולם גם הרשב"א יכול לסבור שהשיעור של ט"ז אמה הוא שיעור של מקום שימוש, רק שהוא סובר שהיות העמוד שם הרי זה בגדר שימוש של המקום ההוא, ולכן הרי הוא בכלל הט"ז אמה.

סו) עוד בענין בין העמודים.

הנה חזינן שהלשון הראשון בגמ' אמר שבין העמודים הוא רה"ר כי ניחא תשמישתי', ואילו הלשון השני אמר משום דדרסי לי' רבים. ויש לעיין האם שייך לומר שהלשון השני סובר שצריכים דוקא השימוש של דריסה, ואילו הלשון הראשון סובר שסגי בכל תשמיש.

ועוד יש לעיין, האם שייך לומר שהלשון השני סובר שצריכים שלמעשה רבים ידרסי שם ולכן לא קאמר רק שניחא דריסתו, אלא כתב שדרסי, ואילו הלשון הראשון סובר שסגי בהיכולת, אע"פ שלמעשה רבים אינם משתמשים שם, ולכן אמר ניחא תשמישתי' ולא שמשתמשים ממש.

סז) עוד בענין בין העמודים.

הנה הרמב"ם פוסק כר' זירא בשם רב יהודה שבין העמודים הוא רה"ר, ותמה הרשב"א על זה למה אינו פוסק כרבי יוחנן, הלא ההלכה היא כרבי יוחנן אפילו נגד רב, וא"כ כ"ש נגד ר' יהודה שהוא תלמידו של רב, וצידד לומר שאולי טעמו של הרמב"ם הוא משום דחזינן שהברייתא לעיל בדף ו' לא נקטה בין העמודים כציוור של כרמלית, אלא שדחה שאי אפשר

לפסוק כר' יהודה בגלל דבר זה, כי א"כ הגמ' היתה צריכה להקשות על רבי יוחנן למה לא תני בין העמודים בהברייתא, ואם הגמ' לא חישבה דבר זה כקושיא על רבי יוחנן איך נסמוך אנחנו על קושיא זו כדי לפסוק כר' יהודה.

מיהו אכתי צ"ע למה באמת לא הקשה הגמ' כן על רבי יוחנן.

וי"ל דהנה ר' יהודה כאן איירי באיצטבא שלפני העמודים, מיהו איסטוונית שבהברייתא לעיל היא איצטבא שלפני החניות וכמו שפירש"י שם, ומעתה אם הכוונה של הברייתא היתה לאיצטבא שלפני העמודים, אז הי' משמע באמת שרק האיצטבא היא כרמלית אבל בין העמודים הם רה"ר, כי אל"כ ליתני שאפילו בין העמודים הם כרמלית וכמו שדייקה הגמ' מדברי ר' יהודה, אבל מכיון שלא איירי הברייתא באיצטבא שלפני העמודים, א"כ לא קשה למה לא נקטה הברייתא בין העמודים, כי הברייתא אינה חייבת להזכיר כל ציור של כרמלית אלא נקטה רק כמה דוגמאות.

והנה הרשב"א המשיך להקשות מה קמ"ל ר' יהודה בזה שאמר שאיצטבא היא כרמלית הלא קתני בהברייתא לעיל שם שאיצטוונית, דהיינו איצטבא, היא כרמלית. והנה קושייתו אינה מתורצת על פי דברינו הנ"ל, כי נהי שביארנו שאיצטבא של רב יהודה ואיצטוונית של הברייתא הם בב' מקומות, דהיינו שאיצטבא של רב יהודה היא בין העמודים, ואיצטוונית של הברייתא היא לפני החניות, אבל מ"מ אין הבדל בין שני המבנים עצמם, ומש"ה

פשיטא שגם איצטבא שלפני העמודים הוא כרמלית.

והנה המ"מ בפ"ד מהל' שבת ה"ו על דברי הרמב"ם הנ"ל כתב שהרמב"ם פוסק כר' יהודה כי הוא בתרא, ועוד משום שלא קתני בהברייתא שבין העמודים הוא כרמלית, והלח"מ שם ביאר דבריו וז"ל, כלומר האיסטוונית שהוא איצטבא הזכירו, אבל מה שבין העמודים לא הזכירו וכו', מ"מ הי' להם להזכיר מה שבין העמודים כיון שנחית להזכיר האיצטבא עכ"ל, ונראה לבאר כוונתו דהנה הרמב"ם לא כתב איצטבא שלפני העמודים אלא כתב איצטבא שבין העמודים, והבין הלח"מ שזהו הכוונה באיסטוונית של הברייתא, והבין הלח"מ שחוץ ממה שיש איצטבא בין העמודים יש עוד מקום ריק בין העמודים, וזהו שכתב שמכיון שהברייתא הזכירה את האיצטבא שבין העמודים ודיברה אודות בין העמודים א"כ היתה צריכה לומר שגם המקום הריק הוא כרמלית, ולכן פסק הרמב"ם שהוא רה"ר (וכבר כתבנו שגם אם הברייתא איירי באיצטבא שלפני העמודים יש לדייק שבין העמודים אינו כרמלית).

סח) רב אשי אמר אפילו צואה.

עי במאירי שכתב שצואה ברה"ר נחשב חלק מהרשות הרבים כי אמרינן לבוד. וצ"ע דאע"פ שלבוד פועל שאין הצואה נחשב מקום בפני עצמו אבל בכל זאת הלא אין דורכים על הקרקע שמתחתיו, וא"כ הרי זה כמו כמו קרן זוית שלא ניחא

תשמישתי'. וצ"ל דצואה שאני מפני שאינו קבוע שם, ומש"ה אינו מבטל את השם של ניחא תשמישתי של הקרקע שתחתיו.

ט) לבניה

הנה בגמ' אמרינן אמר רבה בר שילא אמר רב חסדא לבניה זקופה ברה"ר וזרק וטח בפני' חייב, על גבה פטור. הנה לכאורה אין שום חידוש במה שאמר שאם טח בפני' חייב כי זה משנה בפרק הזורק שהביאה אותה הגמ' להלן כאן בריש ע"ב, דהיינו מה דתנן שהזורק בכותל למטה מי' כזורק בארץ. מיהו אם איירי בלבינה שיש בה רק ג' על ג', כמו שפירש"י שסתם לבניה היא ג' על ג', י"ל שקמ"ל כהריב"א דחשיב כמו הנחה על גבי ד' על ד' כיון שהתאינה רואה את פני הקרקע. אבל אם איירי בלבינה שיש בה ד' על ד', וכמו שפי' המאירי, וכמו שיוצא מדברי ר"ת בתוס' כאן, לכאורה אין כאן שום חידוש נוסף על האמור בהמשנה.

וגם מה שאמר שעל גבה פטור אינו חידוש לפי מה שכתב רש"י שהלבינה היא ג' על ג', דהא לפ"ז פשיטא שפטור משום שאין כאן הנחה ע"ג ד' על ד'.

ובשלמא אם איירי בלבינה שהיא ד' על ד' א"כ אז קמ"ל (במה שאמר שעל גבה פטור) שאין זה נחשב מקום רה"ר, כי אע"פ שאין כרמלית בכלים אבל הרי זה נשאר מקום פטור, דמקום פטור שפיר יש גם בכלים וכמש"כ ההגהות אשר"י כאן, וכל כלי שיש בו שיעור כרמלית נשאר ברה"ר בגדר מקום פטור.

ובסיכום, אם איירי בלבינה שהיא ד' על

ד' אין חידוש במה שאמר שאם זרק וטח בפני' חייב, ואם איירי בלבינה שהיא ג' על ג' אין חידוש במה שאמר שעל גבה פטור.

ולפי תוס' לעיל בדף ה' ע"א בד"ה כאן וכו' דמבואר מדבריהם שגם מקום פטור אין בכלים א"כ אם איירי בלבינה שהיא ד' על ד' קשה למה אינו חייב, הלא יש כאן הנחה ברה"ר על גבי ד' על ד', וא"כ צריכים לומר שהלבינה היא רק ג' על ג' אלא שקשה על זה כהנ"ל דפשיטא שהוא פטור דהא אין כאן הנחה ע"ג ד' על ד'.

ואולי י"ל דאיצטריך להיכא דאחשבי', דהיינו שנתכוין שינוח על גבי הלבינה, דהא מצינו לעיל בדף ה' ע"א שאם נתכוין לעשות הנחה בהיד הרי זה נחשב אחשבי' כדי' על ד' ולא בעינן ד' על ד', א"כ י"ל שקמ"ל שרק בידו שייך הענין של אחשבי' מחמת החשיבות העצמית שיש לידו ולא בלבינה. מיהו באמת אם נתכוין שינוח על גבי העמוד למה לא אמרינן אחשבי' כמו בזורק לפי כלב, ועי' להלן באות צ"ג שהבאנו שהשפ"א העיר כעין זה על הגמ' בע"ב בחורי רה"ר.

ע) רש"י ד"ה ה"ג אין כרמלית פחותה מד'.

פירש"י שצריכים ד' רוחב. ונראה פשוט שצריכים ד' על ד' כמו רשות היחיד, דהיינו שגם הצד השני יהי' ד' ולא פחות, שהרי נתנו בו קולי רשות היחיד, דהיינו דהוי רשות רק אם יש בו המדה של רה"י וא"כ היינו ד' על ד'. וכן נראה בבאור לשונו כי אם הצד השני יכול להיות פחות מד' אז הצד של ד' אינו הרוחב, כמו

שכתב רש"י, אלא האורך (אבל השתא שכל צד הוא ד' שפיר אפשר לקרוא לכל צד בשם רוחב).

עא) תד"ה וטח וכו'.

ע"י לעיל באות כ"ו שתליתי את המחלוקת שבין ר"ת והריב"א במה הוא הטעם למה צריכים עקירה והנחה מעל גבי מקום ד' על ד'.

עב) בא"ד.

וז"ל, דכיון שרואה את הקרקע חשיב כמונח ע"ג קרקע עכ"ל. מיהו היינו רק בגלל שהיא מונחת באויר רה"ר, אבל אם היכא שטח בכותל למעלה מיו"ד שהוא אויר מקום פטור לא מהני מה שרואה פני הקרקע, כי כיון שאינה באותה רשות כמו הקרקע אין לה שייכות עם הקרקע שלמטה.

עג) א"ד.

וז"ל, וקשה לר"י דלעיל כי פריך אמתניתין דפשט ידו והא בעיא עקירה והנחה מע"ג מקום ארבע, לוקי מתניתין במחזיק החפץ בענין זה שרואה את פני הקרקע עכ"ל. ותי' הרשב"א וז"ל, ואינה קושיא בעיני, דפירות לא נייחי בכענין זה, דנתן לתוך ידו של עני או שנטל מתוכה מידו פשוטה משמע, דאילו תפסם ממנו העני, או שהיה תופס אותם בידו כדי שלא יפלו, אם כן כשתפסם וסגר ידו, או שהיתה ידו סגורה ופשטה כדי ליתן לו את החפץ, הא קא עביד מעשה, וכענין נתינה או לקיחה היא, ורישא הא אמרינן בריש

מכילתין דלא עביד מעשה ופטור ומותר קאמר עכ"ל. והנה בהציוור שכתב שהוציא הבעל הבית את ידו כדי להניח בתוך ידו של העני והעני תפס מהבעל הבית לכאורה בכה"ג הרי זה נחשב שהעני עצמו עשה את ההנחה כמו היכא שעקר ממקומו וקיבל לעיל בדף ה' ע"א. ובהציוור השני שכתב, דהיינו שהעני הי' תופס אותם בידו כדי לא יפלו, ופתח את ידו כדי שהבעל הבית יקח מידו הרי הבעל הבית עשה עקירה שלימה רק שבכל זאת סובר הרשב"א שגם העני עובר על איסור דרבנן כיון שהוא עושה מעשה, ואילו המשנה קאמר פטור ומותר, כ"נ כוונתו.

עד) בענין אין כרמלית בכלים.

הנה הרשב"א כאן כתב שאין כרמלית בכלים מפני שאינם קבועים שם, כלומר דחשיב חפץ שנמצא בתוך רה"ר. ולפ"ז לכאורה ה"ה שאין מקום פטור בכלים וכהנ"ל דמיקרי שיש חפץ שמונח ברה"ר. וזהו כמו שיוצא מדברי תוס' לעיל בדף ה' ע"א בד"ה כאן וכו'.

מיהו בהגהות אשר"י כאן כתב שמקום פטור שפיר שייך בכלים. וי"ל דהיינו משום שהוא סובר שאין כרמלית בכלים כי כלי אינו מסוגל להחשב בגדר רשות, ומש"ה כלי יכול שפיר להיות מקום פטור, והיינו כהצד שכתבנו כמה פעמים שי"ל שמקום פטור אינו בגדר רשות חיובי, אלא הכוונה היא שאין שם שום רשות כלל (ובדעת רש"י נבאר באות פ' שיש שני סוגים של מקום פטור, א', כמו איסקופה שאינה בגדר

רשות, ב', עמוד בנוי שהוא בגדר רשות של מקום פטור).

עוד י"ל שגם תוס' סוברים שאין כרמלית בכלים כי כלי אינו יכול להיות בגדר רשות, רק שהם סוברים שגם מקום פטור הוא בגדר רשות, ומש"ה כלי אינו יכול להיות מקום פטור.

ברם צ"ע איך שייך לומר שכלי אינו יכול רשות הלא להלן בדף ח' מבואר שכוורת יכולה להיות בגדר רשות היחיד.

ועוד צ"ע איך יפרנס ההגהות אשר"י את הגמ' בדף ה' ע"א שקאי עליו תוס' שם דמוכח שגם מקום פטור לא הוי.

ורצה אחד לומר שבאמת נאמרו בזה ב' הלכות, א', שאין כרמלית בכלים משום שכלים אינם קבועים, ולפ"ז כלים שאינם קבועים אינם יכול להיות גם מקום פטור אלא ישאר רה"ר, ב', דאפילו כלי קבוע אינו יכול להיות כרמלית כי בכלים לא גזרו חכמים את הגזירה של כרמלית כי כלי אינו דומה לרשות, ולפ"ז הכלי ישאר בגדר מקום פטור שאינו בגדר רשות. ולפ"ז י"ל שאין מחלוקת בין הרשב"א וההגהות אשר"י כי ההגהות אשר"י איירי שם בקופה קבועה ששפיר יכולה להחשב מקום פטור רק שבכל זאת אינה כרמלית כי לא גזרו את הגזירה של כרמלית בכלים כיון שאינם דומים לרשות, אבל הרשב"א איירי בדבר שאינו קבוע שם, וגם לעיל בדף ה' י"ל דאיירי בדבר שאינו קבוע שם, ומש"ה כמו שאין כרמלית בכלים בכה"ג שאינם קבועים, ה"ה שאין מקום פטור בכלים מהאי טעמא שאינם קבועים, וחשיבי חפצים שנמצאים בתוך רה"ר.

מיהו צ"ע על הנ"ל כי תוס' בדף ה' שם בנוגע לאין כרמלית בכלים כתבו שבכלים "לא גזרו" כרמלית, ואילו לפי הנ"ל לא היו צריכים לומר שלא גזרו כי לפ"ז אכתי יכול להיות מקום פטור, וביותר היו צריכים לומר שכלים אינם קבועים שם ומש"ה חשיבי כחפץ שמונח בתוך רה"ר אשר משום כך גם אינם יכולים להחשב מקום פטור.

עה) אין כרמלית פחותה מארבעה.

הנה בגמ' מבואר שאין כרמלית פחותה מארבעה על ארבעה משום שנתנו לכרמלית קולי רשות היחיד, דהיינו שצריכים ד' על ד' ובפחות אינו רשות היחיד אלא מקום פטור. וצ"ע דגם בלא ליתן לה קולי רשות היחיד, בע"כ צ"ל שצריכים ד' על ד', כי אל"כ אין כאן עקירה או הנחה ע"ג מקום ד' על ד'. מיהו י"ל דאי לאו משום שנתנו לה קולי רשות היחיד ושתחשב מקום פטור, אלא אם גם פחות מד' על ד' ה"י נחשב כרמלית ולא מקום פטור, א"כ אע"פ שצריכים מהתורה עקירה והנחה ע"ג מקום ד' על ד', אבל אכתי י"ל שמדרבנן מיהא אסור. וכן מוכח מהא שנתנו לעמוד ברה"ר שאין בו ד' על ד' דין של מקום פטור ושמותר לכתחילה להוציא ממנו לרה"י או לרה"ר יען היותו מקום פטור, דתיפוק לי' שאפילו אם ה"י נחשב כרמלית אבל אין כאן עקירה והנחה ע"ג ד' על ד', ובע"כ צ"ל כהנ"ל, דהיינו שאכתי ה"י צריך להיות אסור מדרבנן.

גם י"ל שאע"פ שאין בראש העמוד ד'

על ד' אבל אם יש בראשו טרסקל שבולט לתוך אויר הרה"ר ויש בו ד' על ד', א"כ אם להעמוד הי' דין של כרמלית והחפץ נח על החלק של הטרסקל שכנגד ראש העמוד, אולי הי' אסור משום הנחה בהכרמלית, כי כל החפץ נח בהשטח של העמוד, וא"כ אולי לא איכפת לן אם השיעור של ד' על ד' נשלם ע"י רשות אחרת.

והנה לפי רש"י שהטעם למה צריכים הנחה ע"ג מקום ד' על ד' הוא משום שצריכים הנחה חשובה א"כ לכאורה מה איכפת לן אם חלק מהד' על ד' הוא ברשות אחרת, הלא כל החפץ מונח בהחלק שברשות הזאת והרי זה גם הנחה חשובה כיון שיש בהבסיס ד' על ד', וכן לפי ר"ת שצריכים ד' על ד' כי כך היא הנחה רגילה, א"כ גם לדידי' לכאורה סגי בהציור הנ"ל, כי כיון שהבסיס הוא ד' על ד' יש כאן הנחה רגילה, אבל לפי הר"י שצריכים עקירה והנחה ע"ג ד' על ד' כי כתיב ממקומו, א"כ אולי צריכים שכל הד' על ד' יהיו באותה רשות שהוא עוקר ממנה או מניח בה.

עו) אילימא דאי איכא מחיצה עשרה הוא דהוי כרמלית ואי לא לא הוי כרמלית וכו'.

פירש"י וז"ל, כגון בקעה המקופת גדר והיא יתירה על בית סאתים ולא הוקפה לדירה עכ"ל, ועל זה פרכינן בגמ' מרב גידל בשם רב חייא בר יוסף בשם רב שאמר שבית שקריו משלימו לעשרה, על גג מותר לטלטל בכולו, אבל בתוכו רק

בתוך ד"א, וכתב רש"י על זה דחזינן מזה איפכא, וממה שכתב איפכא משמע שהקושיא מרב גידל היא על שני הדברים, חדא דקשה על מה שרצו לומר שלמעלה מי' הוא כרמלית, דהא חזינן מרב גידל שהוא רה"י, ועוד קשה על מה שרצו לומר שלמטה מי' אינו כרמלית, דהא רב גידל אמר שבתוך הבית היא שפיר כרמלית.

ועי' בתוס' שהקשו שעל הס"ד שלמעלה מי' היא כרמלית לא היו צריכים להקשות מרב גידל, כי פשיטא שמכיון שיש מחיצות עשרה הרי זה רה"י.

מיהו לעיל באות ס' הבאנו את דברי השפת אמת בבירור שיטת רש"י שאם לא הוקף לדירה וגם אין בו עכשיו בית דירה אינו רשות היחיד מן התורה אלא מקום פטור, והרי רש"י לא הזכיר כאן שיש בו בית דירה. מיהו לפ"ז לק"מ קושיית הגמ' על למעלה מיר"ד.

עז) בית שאין בתוכו עשרה וקריו משלימו לעשרה וכו' בתוכו אין מטלטלין בו אלא ד"א.

עי' בכיפור הלכה בסי' שמ"ה בד"ה תוכו כרמלית שצידד לומר שמהתורה תוכו היא רה"י כיון שהמחיצות משלימות אותו לעשרה. ונראה דאזיל בצד זה שהכוונה בהשיעור של י' היא שצריכים מחיצות עשרה אבל לא שצריכים חלל עשרה.

עח) רש"י ד"ה דעד י' הוי כרמלית.

וז"ל, או קולט מן האויר עכ"ל. י"ל שכוונתו היא כר"ע שסובר קלוטה כמי

שהונחה דמי. א"נ שמדרכנן אסור אפילו עקירה ממקום פחות מד' על ד'.

עט) תד"ה אילימא.

וז"ל, ונראה לר"י דהכי פירושו אילימא עד דאיכא מחיצות י' היינו אויר הראוי למחיצות עשרה לאפוקי בקעה מסוככת בפחות מ" על גבי קונדסין דלא הוי כרמלית כיון דאין גבוהה י' והוי מקום פטור ומותר לטלטל בכולו והאמר רב גידל וכו' עכ"ל. ע"י ברשב"א שהזכיר בפירוש זה שהבקעה היא יותר מבית סאתים, ולא ידעתי למה.

פ) בענין מקום פטור בתוך כרמלית.

ע"י ברש"י בד"ה דעד י' הוי כרמלית שכתב שעמוד שאין בגבו ד' על ד' העומד בתוך כרמלית הרי זה מקום פטור כמו כשעמוד כזה עומד בתוך רשות הרבים. מיהו הר"ן הביא סוברים שהוא נעשה כרמלית כי מצא מין את מינו וניעור כמו בעירובין דף ט' ע"א דמבואר שם שבין לחי אחד לחבירו הרי זה כרמלית ולא מקום פטור כי הוא מתחבר עם הכרמלית שחוצה לה משום שמצא מין את מינו.

והנה כדי להסביר את דעת רש"י יש להקדים שלכאורה יש סתירה בדברי רש"י בנוגע להגדרה של מקום פטור, דלעיל בדף ו' ע"א בד"ה אדם עומד על האיסקופה וכו' כתב שהוא "בטל אצל רשות היחיד ואצל רשות הרבים", ומשמע שהגדר של מקום פטור הוא שאינו נחשב בכלל בגדר רשות, ואילו להלן בע"ב כאן בד"ה כזורק

בארץ כתב וז"ל, ולא דמי לנח על דבר המסוים (פי' כמו עמוד) למטה מיו"ד דההוא חשיב למיהוי רשות חשוב לעצמו או כרמלית או מקום פטור עכ"ל, ומבואר מלשונו שמקום פטור חשיב שפיר בגדר רשות.

מיהו י"ל שלפי רש"י נאמרו באמת שני סוגים של פטור, דמקום פטור שהוא דבר מסוים כמו עמוד שאין בו ד' על ד' הרי הוא בגדר רשות בפני עצמו, וממילא אם העמוד עומד בתוך כרמלית הרי זה נחשב כרשות בפני עצמה של מקום פטור כמו היכא שהוא עומד ברה"ר וכמש"כ רש"י בע"א כאן שהוא בגדר מקום פטור, ולכן בכה"ג לא אמרינן שמצא מין את מינו, משא"כ בעירובין שם מדובר על השטח שבין לחי ללחי, והתם סובר רש"י שאינו בגדר רשות בפני עצמה, אלא ההגדרה היא שאין שם שום רשות חיובי, ולכן הרי הוא מצטרף להיות חלק מהכרמלית. וכן לעיל בדף ו' ע"א איירי רש"י באיסקופה, דהיינו מפתן, שגם הוא אינו מקום מסוים, אלא ארעא סמיכתא, ולכן אינו בגדר רשות, אלא ההגדרה היא שיש שם העדר רשות.

פא) בענין רשות היחיד למעלה מ"י.

ע"י בגמ' דאמר שמואל לרב יהודה שלמעלה מ"י נפסקת הרשות, ואמרינן שאין הכוונה לרשות היחיד משום שרשות היחיד עולה עד לרקיע, ופירש"י וז"ל, כל אויר שכנגד רה"י, בין אויר חצר, בין אויר עמוד ברשות הרבים גבוה י' ורחב ד', כנגדו עד

לרקיע שם רשות היחיד עליו עכ"ל. הרי שרש"י סובר שגם בהסוג רה"י של עמוד, שאין מחיצות ניכרות על ראש העמוד, בכל זאת הרשות עולה עד לרקיע, ואתי לשיטתו לעיל בדף ו' ע"ב בד"ה קמ"ל גמורה שאומרים על כגון זה גוד אסיק מחיצות וממילא הרי זה כמו חצר שמוקפת מחיצות.

מיהו הרמב"ן בדף צ"ט ע"ב סובר שרק בחצר המוקפת מחיצות אמרינן שרה"י עולה עד לרקיע אבל לא בראש העמוד כי לא אמרינן בכה"ג גוד אסיק כי אין מחיצות ניכרות, וממילא רק הגג של העמוד הוא רשות היחיד, דהיינו אם יניח או יעקור מראש העמוד, אבל האויר אינו בגדר רשות היחיד, ואין הרשות עולה עד לרקיע.

ולפי הרמב"ן י"ל שהטעם למה לא אמרינן ששמואל התכוין להצויר הזה כשאמר שאין רשות למעלה מ"י הרי זה כי הגמ' הבינה שהתכוין לכלל הרשות, ולא לצויר מסוים לחוד.

ועוד די"ל דזה לא מיקרי למעלה מ"י כיון שלא מדובר למעלה מ"י מגג העמוד שהוא הרשות.

דף ז' ע"ב

(פב) מקולי רשות היחיד דאי איכא מקום ארבעה וכו'.

ע"י בחידושי הר"ן שהקשה דגם דבר זה אפשר ללמוד מרשות הרבים כי גם רשות הרבים צריכה להיות לפחות מקום ארבעה.

ונראה שכוונתו היא לעמוד פחות מגובה י' שרבים מכתפים עליו שיש לו דין של רשות הרבים וסובר הר"ן שצריכים שהעמוד יהי' ארבעה על ארבעה, ולהלן נביא שפליגי הראשונים בדבר זה.

(פג) מקולי רשות הרבים דעד י' טפחים הוא דהויא כרמלית וכו'.

צ"ע למה לא תיקנו כקולי רשות הרבים גם לענין שצריכים שהכרמלית לא תהי' מקורה כמו שרשות הרבים אינה יכולה להיות מקורה, ושאם הכרמלית היא מקורה לא יהי' לה דין של כרמלית אלא דין של מקום פטור, ואילו תוס' לעיל בע"א בד"ה אילימא וכו' סוברים שבקעה מקורה היא כרמלית.

וי"ל שתיקנו כקולי רשות היחיד וכקולי רשות הרבים רק בנוגע לשיעורים שהם שיעורים של חשיבות הרשות, דתיקנו שגם כדי להיות כרמלית צריכים את השיעורים הנ"ל של חשיבות, דהיינו שיהי' בו ד' על ד', וכן שיהי' קרוב י' להקרקע, אבל מה שרה"ר אינה יכולה להיות מקורה הרי זה כי בדגלי מדבר לא הי' קירו, אבל מצד טיב חשיבות הרשות העובדא שאינה מקורה אינו נחשב דבר של חשיבות, ומש"ה בזה לא תיקנו שצריכים כקולי רשות הרבים.

(פד) רש"י ד"ה כזורק בארץ.

וז"ל, וחייב, דאויר רה"ר משנח משהו הוי הנחה עכ"ל. הנה י"ל שכוונתו במש"כ "משהו" היא למשהו של זמן, דאין צורך

שישה שם. גם י"ל שכוונתו היא שנח על גבי משהו דהיינו אפילו אם אין בהמקום ד' על ד', כי סגי בזה שרואה פני הקרקע וכריב"א בתוס' לעיל בע"א בד"ה וטח וכו', ודלא כשיטת ר"ת שם, וכן מוכח ממה שכתב רש"י לעיל דאיירי בלבינה ששטח פני' הוא ג' על ג' כמו שכתבנו לעיל באות ס"ט.

פה) ואם חקק בו ד' על ד' כדי להשלימו לעשרה מותר לטלטל בכולו, מ"ט הוי חורי רשות היחיד וכו'.

פירש"י דאיירי שחקק בהקרקע. והנה היכא שחקק בעובי התקרה ד' על ד' והשלים את הגובה של החלל לעשרה והתקרה עדיין סתומה מחמת שהיא עבה, א"כ הרי זה שוה ממש להיכא שחקק בהקרקע, אלא שהקשה השפת אמת למה לא פירשו שכוונת אביי היא שחקק בהתקרה ד' על ד' עד שפרץ בה פרצה של ד' על ד', דבכה"ג כל הגובה הזה שהוא בתוך הבית הרי הוא רשות היחיד, וכתב שלא פירשו כן כי לפ"ז למה הוצרך אביי לומר והשלימו לעשרה הרי ממילא יוצא שיש מעתה בתוך הבית גובה עשרה כיון שפרץ את התקרה וכבר אמרו שהגג הוא בגובה עשרה. ועוד דחה שהיכא שפרץ פרצה בהגג א"כ אפילו אם לא גרם עי"ז שיש גובה י' בתוך הבית, וכגון היכא שיש עפר וביטלו על הריצפה, אבל בכל זאת מה שבתוך הבית צריך להחשב חורי רשות היחיד כיון שהשטח של הגג הוא רשות היחיד. ולכאורה ה"ה שיש לדחות שאם

פרץ פרצה בהגג א"כ אין הפרצה צריכה להיות ד' על ד' כי גם בפחות מזה מכיון שהשטח של הגג הוא רה"י הרי מה שבפנים הרי זה חורי רשות היחיד.

מיהו יש לפקפק על עיקר חידושו של השפת האמת שיש להחשיב את פנים הבית כחורי רשות היחיד של הגג, דהנה רש"י כתב שחורי רשות היחיד הם פאות תשמיש רשות היחיד, ומשמע שלא מספיק בזה שהוא מקום שיוצא ומסונף להרשות היחיד, אלא צריכים שיהי' נח לשימוש מתוך הרשות היחיד, וא"כ לפ"ז לא שייך להחשיב את חלל הבית בגדר חור רשות היחיד של הגג, כי העומד על הגג אין נח לו לשמש בהחלל של הבית.

פו) תד"ה ואם חקק וכו'.

וז"ל, והכא מהני חקיקה אפילו מופלגת מן הכותל הרבה עכ"ל. והרשב"א הוסיף דמשמע כן משום שסתמא איתמר. ולכאורה י"ל יותר מזה כי אם איירי רק במופלגת פחות מג', וצריכים לומר לבוד, א"כ לא שייך לומר כדברי אביי שמותר לטלטל בכולו משום חורי רשות היחיד, כי ממ"נ אם הכוונה היא שמסתכלים ע"י לבוד שכאילו החקק מגיע עד קירות הבית א"כ מה שחוץ מהחקק אינו חורי רשות היחיד אלא חשיב חלק מגוף הרשות היחיד, ואם מסתכלים שמחיצות הבית מוכנסות פנימה ועומדים על שפת החקק א"כ מה שחוץ להחקק הרי זה חוץ להבית, בצד החוץ, ואינו בגדר חורי רשות היחיד.

פז) בא"ד.

וז"ל, כדי שיהיו סמוכות לסכך שכנגד

הנקב עכ"ל. מלשונם משמע שהם סוברים שאופן הלבוד הוא שמסתכלים על המחיצה החיצונה כאילו היא כנוסה למקום שפת החקק שנקרא בלשונם "נקב". ואולי נקטו כן משום שאם נגיד שע"י לבוד מסתכלים כאילו החקק מגיע למקום המחיצות לא יעזור דבר זה כי בין כך לא יוכל לשבת בהמקום שאינו גבוה י' במציאות כי הוי דירה סרוחה באותו מקום, וא"כ אכתי אין הדפנות מגיעות להסכך שהוא יכול לשבת תחתיו.

פח) דברי התוס' ישנים כאן.

הנה אביי כאן אמר שאם בתוך הבית אין גובה י', ומבחוץ התקרה משלימו לי', אז אם חקק בתוך הבית ד' על ד' כדי להשלימו לעשרה מותר לטלטל בכולו. ופי' הת"י כאן פי' שהמחיצות של הרשות היחיד הזה הן המחיצות של הבית מבחוץ, דהיינו גם מה כנגד עובי התקרה, רק שהוצרך לחקוק כדי שיהי' אויר י', ולפ"ז יוצא שאין צורך שהמחיצות של גובה י' יהיו כנגד החלל של י', שהרי בהציור של חקק כאן החלק של המחיצה י' שהוא עובי התקרה אינו כנגד החלל.

ויש להקשות על זה דהנה לעיל בדף ר' ע"ב פירש"י שבעמוד גבוה י' מה שלמעלה הוא רשות היחיד כי אמרינן גוד אסיק מחיצתא, והרי האויר הוא אויר רשות היחיד עד רקיע, והרמב"ן בדף צ"ט ע"ב סובר שבכה"ג לא אמרינן גוד אסיק כי אין כאן מחיצות ניכרות, ומש"ה רק גג העמוד הוא רשות היחיד ולא כל האויר עד לרקיע, כי אין לזה מחיצות, ואילו לפי הנ"ל למה

צריכים גוד אסיק דלמה אין צדדי עמוד עצמם נחשבים מחיצות על כל החלל שלמעלה עד לרקוע אע"פ שאינם כנגד החלל. והגר"ח בהל' סוכה ביאר באמת שדעת הרמב"ם היא שאע"פ שלא אמרינן בכה"ג גוד אסיק, ואין כאן מחיצות עד לרקיע, אבל בכל זאת הוי רשות היחיד עד לרקיע כי ע"י צדדי העמוד הרי זה נחשב שהמקום גדור עד לרקיע ומספיק בזה כדי להחשב רשות היחיד, אלא שאנחנו מקשים שלפי הת"י הדין נותן שיחשב שיש גם דין של מחיצות על כל החלל עד לרקיע.

ואולי י"ל שהת"י סובר שרק היכא שרק מיעוט מהמחיצה אינו כנגד החלל שפיר דמי, אבל לא היכא שכל המחיצה היא שלא כנגד החלל של הרשות.

פט) בענין חקק בה כדי להשלימה לעשרה.

הנה אביי כאן אמר שבבית שאין בו חלל בגובה י' וקריו משלימו לי', אם חקק בתוך הבית ד' על ד' כדי להשלימו לעשרה מבפנים מותר לטלטל בכולו. והבינו תוס' שהיינו על ידי הקיר הפנימי של הבית בנוסף להקיר של החקק, ואפילו אם יש ביניהם ג' טפחים אשר בכה"ג אי אפשר לומר לבוד.

והנה בגיטין דף ט"ו ע"ב אמר רב חסדא גידוד חמשה ומחיצה חמשה אין מצטרפין עד שיהא או כולו במחיצה או כולו בגידוד, ושוב הביאו שדרש מרימר שגידוד חמשה ומחיצה חמשה שפיר מצטרפין, ושוב אמרו והלכתא מצטרפין, ופירש"י שם דאיירי לענין שבת שצריכים

מחיצה גבוהה עשרה או עומק עשרה כדי להחשב רשות היחיד, ואיירי שהי' חריץ עמוק חמשה ומחיצה חמשה מקפת אותו. וכתבו תוס' וז"ל, וקשה לר"ת דאמר בשבת בפרק הזורק (דף צ"ט ע"א) ובפ' בתרא דעירובין (דף צ"ט ע"ב) דבור וחולייתו מצטרפין לעשרה, ואף על פי שזה בגובה וזה בעומק, ועוד דאמר פרק כל גגות (שם דף צ"ג ע"ב) בהדיא גבי שתי חצרות זו למעלה מזו, ויש גידוד חמשה ומחיצה חמשה, דמודה רב חסדא בתחתונה הואיל ורואה פני עשרה דמערבת שנים ולא אחד, וי"ל דלענין ב' חצרות זו למעלה מזו איירי הכא, ולגבי עליונה לענין עירוב כדמוכח פרק כל גגות (שם), א"נ לענין תל ברה"ר גבוה חמשה והקיף על גביו מחיצה חמשה דלא חשיב רה"י לענין שבת, וא"ת ויחשב רה"י מטעם דאי בעי מנח עליה ומשתמש כדאמר בפרק חלון (שם בדף ע"ח ע"א) גבי מילאו כולו ביתדות, וי"ל דמיירי ברחב הרבה דלא שייך מנח עלי' מידי אלא בדבר צר עכ"ל. הרי שהם סוברים שרב חסדא סובר שאינם מצטרפין משום שצריכים שזה שנמצא על העמוד יראה מחיצה של י', או שיראה שהוא מובדל מרשות הרבים י', אבל בתל גבוה ה' ומחיצה גבוהה ה' אינו רואה לא מחיצה י' ולא שהוא מובדל מרה"ר בגובה י' אלא הרי הוא רואה מחיצה של חמשה.

והנה יש להעיר על פירושם בגיטין שם. וכ"כ גם בסוכה, דהנה לפי פירושם יוצא שהטעם למה אינו מועיל אינו משום חסרון בהמחיצות, דהא החמשה של התל והחמשה של המחיצות שפיר מסוגלות להצטרף וכדאיתא כאן, רק שיש חסרון

בזה שאין מקום שמוקף בי' טפחים או שניכר שהוא מובדל מרה"ר י' טפחים, אבל אין כאן חסרון בהיכולת להצטרף, ולפ"ז צע"ק למה איתא על זה לשון שגידוד חמשה ומחיצה חמשה אינן מצטרפין (ויש ליישב).

והנה תוס' בגיטין לא הזכירו סוגיא דידן, אבל בסוכה הקשו על סוגיא דידן מהגמ' בגיטין הנ"ל, וכתבו לתרץ וז"ל, מיהו ההיא ההיא (הגמ' בסוגיא) יש לדחות שחקק ארבעה בעומק עשרה עכ"ל. ברם צ"ע דאין זה המשמעות של "חקק בו ד' על ד' והשלימו לעשרה" שאמר אביי.

צ) עוד בענין חקק בה כדי להשלימה לעשרה.

הנה תוס' כאן הביאו את קושיית הריב"א מסוכה דף ד' דהתם מבואר שחקק בה מהני רק אם אין ג' טפחים בין החקק לקירות הבית. ות"י הריב"א בזה"ל, ות"י (הריב"א) דשאני התם גבי סוכה דבעינן שיהיו מחיצות סמוכות לסכך, דילפינן התם (דף ו' ע"ב) מחיצות מבסכת בסכת בסכות כדאמרי' התם הרחיק הסיכוך מן הדפנות פסולה, ולהכי בעינן שיהא פחות מג', דצריך לצרף הגידוד של חקק למחיצות כדי שיהיו סמוכות לסכך שכנגד הנקב וכו' עכ"ל.

והנה יש שני דרכים איך לחלק בין שבת לסוכה, א', שאם כל העשרה טפחים אינם ביחד אין זה בגדר מחיצה, ולכן בסוכה צריכים לקרב אותם ע"י לבוד, אבל בשבת לא בעינן שם של מחיצה אלא סגי בזה שיש הפסק ניכר של י' טפחים שמעכב את

הרבים מלבקוע לשם. ב', דלעולם גם בשבת צריכים מחיצה, ובאמת גם אם יש ריווח של ג' טפחים בין החלקים הרי זה בגדר מחיצה, רק שבסוכה צריכים תוך ג' משום שבסוכה צריכים שכל המחיצה תהי' סמוכה להסכך, ואילו אם יש ביניהם ג' טפחים אין החלק התחתון מחובר להסכך, אבל בשבת אין צריכים שכל המחיצה תהי' סמוכה להמקום שיש שם גובה של י', אלא צריכים רק שיהי' מחיצה, ולכן אין צורך לקרב את שני החלקים זה לזה ע"י לבוד. ומדברי הריב"א משמע כהדרך השני שכתבנו, דהיינו שלעולם גם בשבת צריכים מחיצות ולעולם גם בריחוק ג' חשיב בגדר מחיצה, אבל בסוכה מכיון שילפינן דפנות מהמלה סוכה (סכך) נאמר דין מיוחד שצריכים שכל המחיצה תהי' סמוכה להסכך.

מיהו בסוכה שם כתבו תוס' תירוץ זה בזה"ל, וי"ל דלא דמי רשות שבת שהוא למנוע רגל רבים לסוכה דבעינן מחיצות סמוכות לסכך עכ"ל. הרי שתוס' בלשונם שם תפשו את שני הקצוות, דבתחילה תירוצם כתבו שרשות שבת היא למנוע רגל רבים, ומשמע שכוונתם לומר שכדי לקבוע רה"י אין צריכים שם של מחיצה, ולפ"ז הי' מספיק לומר שבסוכה שפיר צריכים שם של מחיצה, ושבשביל השם של מחיצה צריכים שלא יהי' בין שני החלקים מרחק של שלשה טפחים, אלא שהמשיכו לומר שבסוכה צריכים לבוד כי צריכים שכל המחיצה תהי' סמוכה להסכך, ומש"ה צריכים שיהי' ביניהם פחות מג"ט, והרי לפ"ז הי' מספיק לומר שבשבת לא נאמר שצריכים שכל המחיצה תהי' סמוכה

להגובה י', ומש"ה גם אם יש ביניהם ג', ואי אפשר לומר שהם סמוכים זה לזה ע"י לבוד, שפיר חשיב מחיצה, כי לא בעינן לענין להחשב מחיצה שתהי' כולה יחד.

וי"ל שתוס' שם נקטו את שני הקצוות כי הם סוברים שכן הוא האמת, דהיינו שבשבת אין צורך בהשם של מחיצה, ושבסוכה לא רק שצריכים מחיצה אלא צריכים גם שתהי' כולה סמוכה להסכך.

גם י"ל שמה שכתבו שם שצריכים מחיצות סמוכות להסכך אין זה תנאי בפני עצמו, אלא הטעם למה צריכים צירוף הרי זה כי בלי זה לא חשיב מחיצה, כי כדי להחשב מחיצה צריכים כולה יחד, וכוונתם היא לומר שצריכים שכל המחיצה תהי' סמוכה להסכך כי צריכים שכל המחיצה תהי' במקום אחד, ובלי זה לא חשיב בגדר מחיצה, אבל בשבת מספיק בזה שאין רבים בוקעים לשם. ולפ"ז ניחא למה תוס' בסוכה שם לא סמכו את עצמם על הא דילפינן מחיצות מבסכת בסכת בסכות כמו שעשו כאן.

וכהדרך הראשון שכתבנו לעיל מבואר בדברי הר"ן בסוכה שם שכתב גם הוא לתרץ את קושייתם וז"ל, ולא קושיא היא דהכא גבי סוכה שמצותה בדפנות, דהכי גמירי, בעינן שיהיו דפנותיה סמוכות לה בפחות מג' כדי שיהיו נראות כשלם, אבל לענין רה"י, ברשות מיוחד שאין הרבים בוקעין בו סגי, הלכך כל שהוא מוקף מחיצות ליכא לאיפלוגי בין סמוכות למופלגות עכ"ל, ומבואר מדבריו שבסוכה צריכים דפנות ולכן צריכים שלא יהי' מרחק של ג' טפחים בין החלקים, כי רק

ע"י שהכל הוא ביחד הרי זה נחשב דופן, אבל בשבת אין צורך במחיצות.

מיהו לכאורה יש סתירה בדברי הר"ן שם בנוגע לאם צריכים בשבת שם של מחיצה, דע"י להלן שם שכתב וז"ל, וגרסי' תו בגמ' [דף ד' ע"ב בסוכה שם] היתה גבוהה מכ' אמה ובנה בה עמוד גבוה עשרה טפחים וכו' הכשר סוכה, סבר אביי למימר גוד אסיק מחיצתא, א"ל רבא בעינא מחיצות הניכרות וליכא, פירוש דאע"ג דלגבי שבת אמרינן גוד אסיק, לא אמרינן הכי לגבי סוכה, דבעינן בה מחיצות הניכרות כעין דירה, ולא דמי לסכך על גבי אכסדרה שיש לה פצימין דשילהי פירקין [דף י"ח ע"א - ע"ב], דפי תקרה חשיב מחיצות הניכרות טפי מעמוד עכ"ל, הרי דס"ל שגבי שבת כדי ליתן להעמוד דין של רה"י צריכים להגיע לגוד אסיק כדי שיהיו מחיצות, ולא סגי בזה שאין רבים בוקעים לשם (והמאירי תי' באמת שבשבת אין צורך במחיצות אלא סגי בזה שאין רבים בוקעים לשם).

וכדרך השני משמע מדברי הר"ן בשבת כאן וז"ל, ותירץ (הריב"א) דשאני סוכה דבעינן שיהו מחיצות [שלימות] סמוכות לסכך, דדפנות ילפינן התם [דף ו' ע"ב] מבסכת בסכת בסכות, הילכך בעינן פחות משלשה כדי שיהו סמוכות לסכך שכנגד החקק, אבל לענין שבת לא בעינן מחיצות אלא כדי שלא יהו רבים בוקעים שם, וכיון שחקק זה מחיצות עשרה מקיפות אותה מבחוץ לא חיישינן אם הם סמוכות לחקק או מרוחקות ממנו עכ"ל, הרי שלא כתב שגבי שבת "לא

בעינן מחיצות אלא בעינן רק שלא יהיו רבים בוקעים שם", אלא כתב "לא בעינן מחיצות אלא כדי שלא יהיו רבים בוקעים שם", כלומר דשפיר בעינן מחיצות אבל רק כדי לפעול שלא יהיו רבים בוקעים שם.

והנה מלשון הנ"ל של הר"ן כאן מבואר דרך אחרת בנוגע לרה"י בשבת, והיינו שהמחיצות אינן שני חלקי המחיצות שנראים בתוך החקק, דהיינו הגידוד ומחיצה, אלא העובדא שיש מחיצות גמורות מבחוץ.

וכן מבואר בהתוס' ישנים בגליון התוס' כאן שכתבו וז"ל, ועוד י"ל דהכא יש מחיצות גבוהות מבחוץ, ואין צריך לצרף הגידוד, אלא דאין אור י', וכשחקק דאיכא אור י' במקום אחד, הוי רשות היחיד, אבל בסוכה צריך לצרף הגידוד וביותר מג' לא מצטרף עכ"ל. מיהו יש חילוק בין דברי הת"י ובין דברי הר"ן, דהת"י ביאר שהמחיצות מבחוץ הן כותלי הבית בצירוף עובי התקרה, ואילו מדברי הר"ן משמע שהמחיצות מבחוץ הן כותלי הבית בצירוף עוד טפחים מבחוץ שיצר ע"י שחקק וכמו שנבאר, דכן משמע מלשונו שכתב "וכיון שחקק זה, מחיצות עשרה מקיפות אותה מבחוץ" הרי שלא כתב שכיון שחקק זה ומחיצות עשרה מקיפות אותה מבחוץ, אלא כתב וכיון שחקק זה מחיצות עשרה מקיפות אותה מבחוץ", כלומר שהחקיקה יצר את המחיצות עשרה, ולא רק את החלל י'.

ומדברי הרא"ש כאן מבואר כהדרך השני שכתבנו, דהיינו שגבי סוכה בעינן סמוכות לסכך אבל בשבת סגי במחיצות

וז"ל, ואם חקק בו ד' על ד' וכו'. הקשה ריב"א מאי שנא מההיא דאמרינן בפ"ק דסוכה גבי סוכה שאינה גבוהה עשרה וחקק בה כדי להשלימה לעשרה אם יש משפת חקק ולכותל שלשה טפחים פסולה, והכא קאמר דמותר לטלטל בכולו אפי' אם יש משפת החקק ולכותל שלשה, ותירץ דלא דמי, דגבי סוכה בעינן מחיצות סמוכות לסכך כדאמרינן התם שאם הרחיק הסיכוך מן הדפנות פסולה, אבל גבי שבת מחיצות חיצונות של הבית הויין ליה מחיצות, אף על פי שרחוקות מן הגג אין בכך כלום, כי הוא משתמר על ידם, ונקרא רשות היחיד על ידי מחיצות החיצוניות הגבוהות עשרה, אבל לא על ידי המחיצות שבתוך אויר הבית כי אינן גבוהות עשרה ואין גדודי החקק מצטרפים עמהם כיון דמופלגין מהם שלשה עכ"ל.

והמגן אברהם בסי' שמ"ה סקי"ג הבין שכוונת הרא"ש היא כהת"י שיש מחיצות עשרה מבחוץ ע"י שמצרפים את עובי התקרה לקירות הבית וכדאיתא בגמ' כאן שקרוי משלימו לעשרה, וקאי שם המג"א על מה שפסק המחבר כהגמ' בשבת כאן שאם חקק בה הרי זה קובע רה"י לענין שבת אפילו בריחוק ג"ט מהקיר, וכתב המג"א בזה"ל, ולא דמי לסוכה דבעי' שיהא סמוך (פחות מג') טפחים כמ"ש סי' תרל"ג, דגבי סוכה בעינן מחיצות סמוכות לסכך, אבל גבי שבת לא בעי' רק שהרשות משתמר ע"י המחיצות, אפי' רחוקים ממנו הרבה קרוי רשות היחיד, הלכך ע"י מחיצות החיצונות שגבוהות י' נקרא רשות היחיד, אבל לא ע"י הפנימיות, שאין שפת החקק מצטרף עמהם כיון שרחוקים ממנו

ג"ט עכ"ל הרא"ש, משמע דאם אין גבוהים י' עם הקירוי בעינן שיהי' החקק סמוך לכותל פחות מג"ט עכ"ל המג"א.

מיהו האלי' רבא שם השיג על המג"א, וביאר את כוונת הרא"ש בדרך אחרת וז"ל, גם צ"ע לחשוב הקירוי למחיצה לטלטל בתוכו (כלומר קשה לומר שעובי התקרה נחשב מחיצה), ויותר הי' נ"ל לפרש דברי הרא"ש דאף שאין מצרפין שפת החקק, מ"מ חשבינן המחיצה בחוץ מלמטה נגד תוך החקק, וצ"ע עכ"ל. ונראה שכוונת האלי' רבא היא שרק עובי הקרקע שכנגד עובי המחיצה נחשב המשך המחיצה לתוך הקרקע, אבל אין כוונתו לומר שכל העובי עד "שפת החקק" נחשב המשך המחיצה.

צא) חורי רשות הרבים - הגדר של ניחא תשמישתי.

הנה אביי כאן סובר שחורי רשות הרבים הם כרשות הרבים ורבא חולק עליו וסובר שאינם כרה"ר. והקשה רבא לאביי מ"ש מקרן זוית שאינו לו דין רה"ר, ותי' לו אביי שהתם לא ניחא תשמישתי, משא"כ חורי רה"ר ניחא תשמישתי. וצ"ע מה סובר רבא, וכי חולק הוא על אביי במציאות וסובר שחורי רה"ר לא ניחא תשמישתי.

וי"ל דהנה לעיל אמרינן בנוגע לקרן זוית שאע"פ שזימנין דדחקי בי' רבים אבל לא ניחא תשמישתי, ומעתה י"ל שרבא סובר שמה שקרן זוית אינו רה"ר הרי זה משום שרק דחקי בי' רבים ולא "מסגי להו להדיא", דס"ל לרבא שכדי להחשב רה"ר צריכים שיהי' מקום דריסה להדיא, וא"כ

משום זה גם חורי רה"ר אינן כרה"ר כי אע"פ שניחא להו תשמישתי' אבל אינם מקום דריסה, ואילו אביי סובר שגם בגלל שאר תשמישים נחשב רה"ר משא"כ קרן זוית שאיננו נח לתשמיש.

ולעיל בע"א יש לשון ראשון בגמ' שבין העמודים חשיב רה"ר כי ניחא תשמישתי', והלשון השני אמר משום דדרסי בי' רבים. וי"ל שפליגי בהנ"ל דהיינו האם סגי בשאר תשמישים או האם צריכים דריסה והילוך.

מיהו צ"ע דלהלן בדף ח' ע"א אמר עולא שעמוד גבוה תשעה ברה"ר ורבים מכתפים עליו הרי הוא רה"ר, ואין מחלוקת בדבר, הרי שלא צריכים דוקא דריסה. מיהו י"ל דכיון שמה שהם מכתפים הרי זה לצורך המשך הילוכו הרי זה נחשב כמו דריסה.

מיהו אכתי צ"ע, דלהלן בדף ח' שם ס"ל לרב יוסף שכן הוא גם בגומא, כמו דברי עולא בעמוד, ופירש"י שרבים מניחים שם את החפצים שבידיהם עד שיחזרו ולכן חשיב רה"ר, והרי התם הרי זה שימוש בעלמא ולא דריסה, ואפילו רבא שחולק שם על רב יוסף הרי זה משום שהוא סובר שתשמיש ע"י הדחק לא שמי' תשמיש כמו שאמר שם, אבל לא משום שצריכים דריסה והילוך, וא"כ מוכח שאין צריכים דוקא הילוך ודריסה אלא ה"ה לכל שימוש, ומעתה צ"ע למה סובר רבא שחורי רה"ר אינם רה"ר.

ועוד צ"ע דאביי שם בעי מרב יוסף בגומא מאי, וצ"ע מה קאמיבעיא לי', דמאי שנא מחורי רשות הרבים שהם כרשות הרבים כי ניחא תשמישתי' ולא בעינן

דריסה, וכי נאמר שמיבעיא לי' איך הוא המציאות דהיינו האם ניחא תשמישתי' או לא.

ויש לבאר שיש שני ענינים, א', האם המקום נוח לתשמיש או לא, דהיינו האם קל להשתמש שם, או האם גוף השימוש הוא לא נח, ב', אפילו אם המקום נח לשימוש אבל האם בני רה"ר רגילים להשתמש בו או האם משתמשים בו רק כשהם דחוקים ואין להם ברירה אחרת. ואמרינן שקרן זוית דחקי בי' רבים ולא ניחא תשמישתי', כלומר שאין המקום נח להילוך אלא צריכים להדחק לשם ולכן אין לזה דין של רה"ר, ואביי סובר שמספיק בזה שהמקום נח לשימוש ולא איכפת לן אם משתמשים שם רק מתוך הדחק, ולכן אמר שקרן זוית לא ניחא תשמישתי' משא"כ חורי רה"ר נחים לשימוש, אבל רבא סובר שלא מספיק בזה שנח לשימוש אלא צריכים שיהיו רגילים באמת להשתמש שם ולא רק בשעת הדחק, ומש"ה ס"ל שחורי רה"ר אינם כרה"ר, כי בחורי רה"ר משתמשים רק מתוך הדחק. ומעתה י"ל עוד שגם גומא הוא כך, והיינו שאע"פ שהיא נוחה לשימוש, אבל משתמשים בה רק מתוך הדחק, ולכן סובר רבא שם שאיננו כרה"ר וכמו שאמר משום שתשמיש ע"י הדחק לא שמי' שימוש, וזה גופא קא מיבעיא לי' לאביי מרב יוסף, דהיינו האם סגי בנח לשימוש או האם צריכים משתמשים בו גם שלא מתוך הדחק, וענה לו רב יוסף שמספיק בנח לשימוש, וי"ל שעל סמך תשובת רב יוסף סובר אביי שחורי רה"ר הם כרה"ר, אבל רבא חולק וסובר שגומא אינה כרה"ר כיון

שמשמששים בו רק ע"י הדחק, ולכן גם חורי רה"ר אינם כרה"ר.

והנה הרמב"ם לא הביא את הציור של גומא, וי"ל דהיינו משום דכיון שפסקינן כרבא שחורי רה"ר אינם כרה"ר ממילא הה"נ לגומא וכמו שביארנו.

והנה התוס' רי"ד להלן בדף ח' שם הביא גירסא דגריס בדברי רבא לענין גומא שהילוך ע"י הדחק שמי' הילוך אבל תשמיש ע"י הדחק לא שמי' תשמיש, כלומר דעמוד ט' שרבים מכתפים עליו חשיב רה"ר כי הילוך ע"י הדחק שמי' הילוך, וכוונת רש"י שם במש"כ ה"ג וכו' היא לאפוקי מגירסא זו והרי הוא גורס רק שתשמיש ע"י הדחק לא שמי' תשמיש. וחזינו שהגירסא הנ"ל קרי להא שמכתפים על העמוד בשם "הילוך", וזהו כהביאור שכתבנו שכיון שהוא לצורך הילוכו הרי זה נחשב חלק מגוף ההילוך. והתוס' רי"ד שם ביאר שרש"י אינו סובר כהגירסא הנ"ל כי מה שרבים מכתפים על העמוד אינו ע"י הדחק אלא הרי זה שימוש נח. מיהו כבר ביארנו שמה שקרי לי' רבא ע"י הדחק אין כוונתו שהשימוש אינו נח אלא הכוונה היא שעושים שימוש זה רק כשדחוק להם, וכגון נושאי משא שמרגישים שהם צריכים לכתף. ואין להקשות על רבא איך הוא סובר שהילוך ע"י הדחק שמי' הילוך הלא לעיל בדף ז' ע"א אמרינן שקרן זוית לא הוי רה"ר כי דחקי בי' רבים ולא ניחא תשמישתי', דזה לק"מ, דהא כבר ביארנו שהתם הכוונה היא שעצם הכניסה להקרן זוית אינו נח וכמו שביארנו.

וכהנ"ל מבואר בתוס' רי"ד עצמו וז"ל,

והנכון בעיני שלא לשבש הספרים שאע"פ שהכיתוף שלו (כלומר בגומא) הוא נח, מ"מ רה"ר לאו לכיתוף עבידא אלא להילוך, הכיתוף שאנן מחשבין כמו הילוך (דהיינו בעמוד) ע"י הדחק הוא, ושמי' הילוך, אבל תשמיש ע"י הדחק (כלומר גומא) לא חשיב עכ"ל.

שו"ר ברשב"א שם שכתב ביאור אחר בדברי רב יוסף וז"ל, הא דאמר רבא הילוך על ידי הדחק שמי' הילוך. תמיהא לי דנקט הילוך, דהוה ליה למימר כיתוף על ידי הדחק שמי' כיתוף, דהילוך מאן דכר שמייה, ועוד דלאו כיתוף על ידי הדחק הוא אלא בהדיא מכתפי עלי', ומאי הילוך על ידי הדחק דקאמר, וראיתי בהלכות מורי הרב רבינו יונה ז"ל דרב יוסף דאמר וכן בגומא לאו לעמוד תשעה מדמי לי' דהתם לאו על ידי הדחק הוא, דבהדיא מכתפי עלי', אלא רב יוסף לרקק מים שרשות הרבים מהלכת בו מדמי לי' כדמייתי לה עלה במסקנא, ובהא מיתרצא לי' לישנא דהתם הילוך על ידי הדחק הוא, והיינו דאהדר לי' רבא הילוך על ידי הדחק שמי' הילוך עכ"ל.

והנה בחידושי הר"ן שם על שימוש ע"י הדחק לא שמי' שימוש כתב דלא כדברינו הנ"ל אלא שע"י הדחק פירושו הוא שגוף השימוש הוא ע"י טורה ואינו נח, ואם נפרש כן גם לפי הגירסא שגורסת הילוך ע"י הדחק שמי' הילוך יוצא שהכוונה היא להילוך שגוף ההילוך אינו נח, אלא שלפ"ז עדיין ישאר קשה מאי שנא מקרן זוית. מיהו יש לחלק בשני דרכים אחרים, א', שבקרן זוית רק זימנין דדחקי בי' רבים ולא

תמיד, משא"כ על עמוד תשעה תמיד מכתפים עליו. מיהו להלן שם אמרין בלשון אחד שהטעם של המ"ד שסובר שבין העמודים הוא רה"ר הרי זה כי זימנין דדרסי ב' רבים, הרי דסגי בזימנין, ב', שבקין זוית אין שם הילוך אלא רק נדחקים ועומדים שם, אבל אין הולכים שם בפילוש. וכן הוא בגומא לפי הפי' של הר"ר' שהביא בחידושי הר"ן שם שפי' שנכנסים לתוך הגומא, ומיקרי שימוש ולא הילוך כי אין הולכים בפילוש כדרך ההולכים.

והנה אם נפרש כמו הביאור שכתבנו שהילוך ע"י הדחק פירושו הוא שההילוך אינו נח אלא הוי טרחה א"כ י"ל שהטעם למה הילוך ע"י הדחק שמי' הילוך אבל תשמיש ע"י הדחק לא שמי' תשמיש הרי זה משום שהילוך אינו בא כדי לתת הנאה אלא כדי להביא את האדם להמקום שהוא רוצה להגיע לשם, אבל שימוש בא כדי להנות את האדם מגוף השימוש ומש"ה ע"י הדחק לא שמי' תשמיש.

ולפ"ז יש לפרש את שתי הלשונות בדף ז' שם בנוגע לבין העמודים, דהלשון הראשון אמרה שהוא בגדר רה"ר כי ניחא תשמישתי', והלשון השני' אמרה משום דזימנין דדרסי ב' רבים, הרי שלענין הילוך לא הזכירו ניחותא.

צב) בענין חור רה"ר שיש בו המדות של רה"ר.

פירש"י בדעת רבא בד"ה לאו כרשות הרבים דמו שלפ"ז אם יש בהחור המדות של כרמלית הרי הוא כרמלית, ואם אין בו

המדות של כרמלית, דהיינו שאין בו שטח של ד' על ד', הרי זה מקום פטור, כלומר אבל לפי אב"י בשניהם הרי הם כרה"ר. והנה רש"י לא הזכיר את הציור שיש בו המדות של רה"ר דהיינו ד' על ד' ברום עשרה, והיינו משום דס"ל שגם לפי אב"י בכה"ג אין לו דין רה"ר אלא דין רשות היחיד. מיהו הרי"ף כתב להדיא שלפי אב"י גם בכה"ג הוא כרה"ר.

ויש לבאר שרש"י סובר ש'רשות' אינה יכולה להחשב בגדר חורי רה"ר, ושאינה מקום פטור שאינו בגדר 'רשות' כמו שביארנו כבר לעיל באות י' סק"ו ובעוד מקומות (וגם כרמלית מן התורה הרי היא מקום פטור), דאם לא נאמר כהנ"ל אלא שגם 'רשות' יכולה להיות בגדר חורי רה"ר למה כל בית שפתוח לרה"ר אינו בגדר חורי רה"ר, אבל הרי"ף סובר ש'רשות' יכולה שפיר להחשב בגדר חורי רה"ר, ושאינה בית משום שנוסף על מה שהוא 'רשות' יש לו חשיבות עצמית, ו'רשות' שיש לה חשיבות עצמית אינה יכולה להחשב בגדר חורי רה"ר, וכן כל כיוצא בזה.

צג) בענין חורי רשות הרבים ועקירה והנחה על גבי ד' על ד'.

ע"י ברש"י בד"ה לא כרשות הרבים דמו שכתב שאם חורי רשות הרבים אינם כרה"ר וכמו שסובר רבא, אז אם המקום הוא פחות מד' על ד' הרי זה מקום פטור, ומשמע שלפי אב"י שסובר שחורי רה"ר הם כרה"ר הרי החור הזה שאין בו ד' על ד'

הוא כרה"ר, והיינו לענין להתחייב. וצ"ע איך יהי' חייב הלא צריכים הנחה על גבי מקום ד' על ד'.

ועוד צ"ע דבגמ' רצו להעמיד את המשנה של זרק ד' אמות בכותל דאיירי שנח בתוך חור (בהכותל) שאין בו ד' על ד' ולכן אם זרק למעלה מ' הרי הוא כזורק באויר כי אינו רה"י כיון שאינו ד' על ד', אבל אם זרק למטה מ' הרי הוא חייב כי חורי רה"ר הם כרה"ר. וצ"ע איך הוא חייב כשזרק למטה מ', הלא אין כאן הנחה על גבי ד' על ד', וקושיא זו כבר הקשו תוס', ותירצו שאה"נ הגמ' היתה יכולה להקשות כן. והפ"י תי' שהגמ' אתיא כאן לפי המ"ד שסובר שאין צריכים הנחה על גבי ד' על ד'. והשפת אמת כתב לתרץ שכשהוא זורק בכוונה שינוח בתוך החור הרי זה נחשב שאחשבי' להחור והרי זה כמו זורק לפי כלב ולפי תנור, אבל למעלה מ' אין זה מועיל ליחשב רה"י.

ולפי ר"ת שסובר שצריכים ד' על ד' משום שכן היא הנחה רגילה ומן הסתם כך הי' בהמשכן י"ל שלהניח בחורי רה"י או רה"ר, מכיון שהמקום משתמר, הרי זה הרגילות להניח שם וכך הי' גם בהמשכן. ואולי י"ל עוד שאם חורי רה"ר הם כרה"ר א"כ הרי החור הוא חלק מגוף מבנה הרשות וא"כ י"ל שבכה"ג מכיון שזה נקרא שחפץ מונח על גבי חלק של הרשות יש להמקום דין של ד' על ד' כמו היכא שיש חפץ גדול וכולטת ממנו פינה שאי אפשר לרבעות בה ד' על ד' והניח על אותה פינה, דבודאי חשיב בגדר הנחה על גבי ד' על ד' כיון שהניח על גבי חפץ שיש בו ד' על ד'.

והנה כבר הבאנו שהגמ' רוצה להעמיד שהזורק בכותל למטה מיו"ד חייב באופן שנח בחור דהוי הנחה ברה"ר כיון שחורי רה"ר הם כרה"ר, ובהמשך הגמ' מבואר שהכוונה היא לחור שאין בו ד' על ד' ושלכן אם זרק למעלה מ' הרי הוא כזורק באויר כי אינו רה"י, וצ"ע דשיטת המאירי בסוכה דף מ"ג היא שמעביר ד"א ברה"ר חייב גם אם ההנחה לא היתה ברה"ר אלא במקום פטור, וא"כ גם אם חורי רה"ר אינם כרה"ר יש להעמיד כשנח בחור רה"ר כיון שאין צריכים הנחה ברה"ר. מיהו מהדרך הראשון הנ"ל שכתבנו יוצא שאם חורי רה"ר אינם כרה"ר חסר בהתנאי של הנחה על גבי ד' על ד', ולכן אתי שפיר רק אם נאמר שחורי רה"ר הם כרה"ר.

צד) ציורים שונים של חור המפולש בכותל המפריד בין רה"י לרה"ר.

הציור של הר"י ותד"ה והלכה וכו'.

ע"י בתד"ה והלכה וכו' שכתבו וז"ל, ואומר ר"י דאיירי בחורין שדרכן לעשות בשעת הבנין שמפולשין לרה"ר ובצד רה"י הם רחבים ד' אבל לא מצד רה"ר, ולכו"ע הוי חורי רה"י דהא חורי רה"י כרה"י דמי, ולא פליגי אלא לשווי' מקום ד' על ד', דלרבי מאיר חוקקין להשלים והוי כד' על ד', אבל ממש בחור כל שהוא אפילו רבי מאיר מודה דלא אמרינן חוקקין להשלים וכו' עכ"ל. ועי' בשפ"א שכתב שלכאורה יש לפרש שכוונת תוס' היא שהחור יש בו ד' רק לכיוון אחד, דהיינו למשל שהוא

פרכינן דאיך הוא חייב משום הנחה ברה"י הלא אין בו ד' על ד', ואילו לפי המהרש"א שצריכים גם שיהי' להחזיר חלל בגובה י' הגמ' היתה צריכה לשאול גם שאין בו גובה י', ובע"כ צ"ל כהנ"ל שבאמת אין צריכים שיהי' בו חלל בגובה י'.

והשפ"א כתב שבראש יוסף איתא שצריכים שיהי' תוך החזיר חלל בגובה י' כי כיון שיש להחזיר תקרה אי אפשר לומר גוד אסיק, וראש עמוד או גדר חשיב רשות היחיד רק משום שאמרינן גוד אסיק ועי"ז יש מחיצות של י' (וכמו שמבואר ברש"י לעיל בדף ו' ע"ב ודלא כהרמב"ן בדף צ"ט ע"ב דבעינן גוד אסיק רק כדי לפעול שגם האויר עד לרקיע יהי' בגדר מקום רה"י). והשפ"א הוכיח דלא כדרך זה מהא דלא פרכינן והא לית בי' גובה י' וכמו שהבאנו.

מיהו בתוס' הרא"ש כאן איתא להדיא כדברי המהרש"א והראש יוסף ששפיר צריכים גובה י' בתוך החזיר ושצריכים לומר חוקקין להשלים גם כדי לפעול שיהי' נחשב שיש כאן חלל י' וז"ל, פרש"י והוה ליה זורק מרשות הרבים לרה"י דהא גבוהה עשרה הויא רשות לעצמה וכדמסיק דאע"ג דלית ביה ד' על ד' חוקקין להשלים, ולא מסתבר למימר הכי דבחזיר כל שהוא חוקקין להשלים לאחשובי רשות היחיד כאלו היה חקוק לרוחב ד' על ד' ולאויר בגובה עשרה דבענין אחר לא חשיב רשות היחיד, דאפילו עמוד גבוה עשרה ורחב ארבעה אם היה עליו גג ובין הגג לעמוד פחות מעשרה אין העמוד קרוי רשות היחיד כיון שאין חלל עשרה עליו, הילכך

רחב ארבעה אבל לעומק הכותל אינו עמוק ארבעה, באופן שאין בו שטח של ד' על ד', אשר לפ"ז כולו הוא חורי רשות היחיד ולא רשות היחיד עצמה, ואם הי' פתוח לכרמלית הי' כולו חזיר כרמלית, וכתב שכנראה כן הבין המהרש"א. ועוד כתב המהרש"א שחז"ל מהטעם הנ"ל שאין בו ד' על ד', הרי החזיר הוא רק בגדר חורי רה"י ולא רה"י בזכות עצמו כי אין בחללו גובה י'. והשפ"א תמה על זה כי אין צריכים שיהי' בתוך החזיר גובה י', כי כיון שהחזיר הוא למעלה מעשרה טפחים מהקרקע א"כ רצפת החזיר הוא כמו רצפת עמוד או ראש גדר שהוא גבוה י' דחשיב רשות היחיד. והשפ"א עצמו מפרש שבאמת כוונת הר"י היא

שלא צד הרה"י יש בתוך החזיר שטח של ד' על ד', רק שבצד הרה"ר אין שם ד' על ד', אבל יש להצד של רה"ר דין של חורי רשות היחיד כי הוא חזרו של הרה"י של הצד הפנימי של החזיר, רק שצריכים לומר חוקקין להשלים כדי שיהי' נחשב הנחה ע"ג ד' על ד', וכתב שכן איתא להדיא בתוס' בעירובין. מיהו לא הבנתי למה צריכי חוקקין להשלים דהנה אם יש בסיס שהוא ד' על ד' רק שבקצה אחד הוא מתקצר ויש שם שטח שאי אפשר לרבע בו שטח של ד' על ד', דבודאי אם הניח על החלק ההוא הרי זו הנחה מעלייתא כי סך הבסיס הוא יותר מד' על ד', וא"כ למה צריכים לומר חוקקין להשלים.

והשפ"א הוכיח כדבריו, ודלא כהמהרש"א, משום שלפי רש"י איירי שהחזיר הזה שהוא למעלה מ' פתוח רק להרה"ר, ואינו מפולש גם לרה"י, ובגמ'

היה צריך לחוק רוחב ד' על ד' בגובה עשרה ובכולי האי לא אמרינן חוקקין וכו' עכ"ל.

ובמרכבת המשנה על פי"ד מהל' שבת הי"ח ראיתי שתמה גם הוא על המהרש"א שסובר שצריכים חלל בגובה י' בתוך החור כדי להחשב רשות היחיד, אלא שהמרכבת המשנה שם סובר שבשביל להחשב הנחה ע"ג ד' על ד' צריכים גם גובה ד' טפחים, וגם על זה לפי ר"מ חוקקין להשלים.

צה) עוד בפירושו של הר"י בתד"ה והלכה.

וז"ל, ולכו"ע הוי חורי רה"י דהא חורי רה"י כהר"י דמי עכ"ל. צ"ע למה אמר הר"י דבר זה, הלא אחרי שאומרים חוקקין להשלים הרי הוא רה"י בזכות עצמו, ולפני שאומרים חוקקין להשלים למאי הלכתא אמרינן שהוא חורי רה"י, הלא אין כאן הנחה ע"ג ד' על ד'.

צו) בא"ד (עוד בענין ציורו של הר"י).

א. וז"ל, אבל שלמטה מעשרה אין בני רה"י משתמשים שם מפני בני רה"ר שמשתמשים בהן עכ"ל, פי' שהי' קשה להם שגם למטה מעשרה נאמר שהם בגדר חורי רה"י שבהצד השני של הכותל וע"י חוקקין להשלים יש כאן מקום הנחה של ד' על ד', ועל זה תירצו שלמטה מעשרה אין בני רה"י משתמשים בו, והנה מתוס' משמע שאם בני רה"י היו שפיר משתמשים בו הי' נחשב חורי רה"י, וצ"ע למה יחשב

חורי רה"י יותר מחורי רה"ר. והשפ"א כאן הקשה שיחשב חורי רה"ר כיון שבני רה"ר הם הרבים.

ואולי י"ל שאה"נ, אם בני רה"ר משתמשים בכל שטח החור, אז הרי הוא חורי רה"ר גם אם המקצת אנשים של הרה"י משתמשים בו, אבל היכא שבני רה"ר משתמשים רק בחצי העומק, אז אם מקצת בני רה"י משתמשים בחצי העובי שאצל רשות היחיד, הדין נותן שהחצי ההוא יחשב חור רה"י, ולכן כתבו תוס' דאירי שאין בני רה"י משתמשים בו כלל אשר אז י"ל שגם החצי הפנימי של החור הוא חורי רה"ר אע"פ שלמעשה בני רה"ר אינם משתמשים בו.

ויש להוסיף על הנ"ל דהא שרצו תוס' שכל עומק החור יהי' בגדר חורי רה"ר, הרי זה כי רצו להעמיד גם היכא שאפילו ע"י חוקקין להשלים אין בהחור הרבה יותר מד' על ד', אלא רק קצת, אשר לפ"ז אם חציו הפנימי הי' נחשב חורי רה"י אכתי אין כאן הנחה על גבי מקום של ד' על ד' שהוא רה"ר.

מיהו יש לעיין בזה באמת, כי אולי מספיק בזה שהחפץ מונח על החלק של הד' על ד' שהוא ברה"ר, ולא איכפת לן אם חלק מהד' על ד' הוא ברה"י, דהא יש כאן הנחה ע"ג מקום ד' על ד', וגם הנחת החפץ ברה"ר.

והנה לפי רש"י שהטעם למה צריכים הנחה ע"ג מקום ד' על ד' הוא משום שצריכים הנחה חשובה, א"כ לכאורה מה איכפת לן אם חלק מהד' על ד' הוא רשות אחרת, הלא כל החפץ מונח בהחלק

שברשות הזאת, והרי זה גם הנחה חשובה כיון שיש בהבסיס ד' על ד', וכן לפי ר"ת שצריכים ד' על ד' כי כך היא הנחה רגילה א"כ גם לדידי' לכאורה סגי בהציור הנ"ל כי כיון שהבסיס הוא ד' על ד' יש כאן הנחה רגילה, אבל לפי הר"י שצריכים עקירה והנחה ע"ג ד' על ד' כי כתיב ממקומו, א"כ אולי צריכים שכל הד' על ד' יהיו באותה רשות שהוא עוקר ממנה או מניח עליו דרך אז הרי זה נקרא ממקומו.

ב. הנה המג"א בסי' שמ"ה סק"ב הביא מהעולת שבת שגם לפי רבא שסובר שחורי רה"ר אינם כרה"ר בכל זאת לא יהי' להחור דין של חורי רשות היחיד, והיינו משום שנהי שאינו מקבל תורת רשות הרבים אבל בכל זאת מכיון שבני רה"י אינם משתמשים בו בגלל שימוש בני רה"ר הרי זה מועיל להפקיע ממנו דין של חורי רשות היחיד. והמג"א חולק עליו וסובר שמאחר שחורי רשות הרבים לאו כרה"ר דמו, שפיר יש עליו תורת חורי רשות היחיד. ועי' בשפ"א כאן שדן בזה.

צז) דברי החידושי הר"ן על חוקקין להשלים.

בגמ' מיייתנן הא דאמר רב יהודה א"ר חייא זרק למעלה מי' טפחים והלכה ונחה בחור כל שהוא באנו למחלוקת ר"מ וחכמים דר"מ סבר חוקקין להשלים ורבנן סברי אין חוקקין להשלים, ובחידושי הר"ן איתא בזה"ל, ודוקא בחור שהיא למעלה מעשרה דהוי מקום פטור, לשווי' מקום חשוב ולעשותו רשות היחיד, ולחייב הזורק

בחור, אבל תוך עשרה דהוי רשות הרבים, וכן פני הכותל, לא אמרינן חוקקין להשלים לאפוקי מרשותי, הרא"ה ז"ל עכ"ל. ואולי מבואר מדבריו דס"ל שמקום פטור אינו בגדר רשות אלא בגדר חלל והעדר רשות, ולכן התם החוקקין להשלים אינו בא "לאפוקי מרשותי". ברם יש לדחות דאפילו אם נחשב שפיר בגדר רשות אבל בכל זאת ע"י חוקקין להשלים משווים אותו ל"מקום חשוב" וכו', משא"כ למטה מי' לא אמרינן חוקקין לאפוקי מרשותי כיון דאינו כדי לעשות מקום יותר חשוב כי גם רה"ר הוא מקום חשוב.

והנה עוד מבואר ביתר דבריו שם שאינו מעמיד כהר"י, כי לפי הר"י הפעולה של החוקקין להשלים אינו כדי לעשותו רה"י, כי בלא"ה יש לו דין של חור של רה"י מהצד של רה"י, אלא החוקקין להשלים בא רק כדי להשלים את התנאי של הנחה ע"ג ד' על ד'.

צח) חוקקין להשלים.

הנה מהא דאמרינן שחוקקין להשלים מהני להשלים את התנאי של הנחה ע"ג מקום ד' על ד', חזינן שהשיעור של ד' על ד' אינו שצריכים מקום שימוש של ד' על ד', דהא נהי שחוקקין להשלים, אבל אין כאן מקום שימוש של ד' על ד', וא"כ בע"כ צ"ל דהוי שיעור בגודל המקום, אשר לענין זה שפיר י"ל שע"י חוקקין ומשלימין יש כאן ד' על ד'.

והנה רש"י לעיל בדף ד' ע"א כתב שצריכים ד' על ד' כי בכך הוי הנחה חשובה. ולפ"ז י"ל שגם ע"י חוקקין

ומשלימין הרי זה נחשב הנחה חשובה. וכן לפי הר"י שם שפי' משום שד' על ד' מיקרי מקום י"ל דמהני לזה חוקקין ומשלימין, אבל לפי ר"ת שם שסובר שצריכים ד' על ד' כי הרגילות היא להניח על גבי ד' על ד' ולא פחות, ומסתמא כן הי' בהמשכן, א"כ קשה להבין איך מועיל לזה חוקקין ומשלימין, הלא בכל זאת אין הרגילות להניח על מקום קטן כזה.

צט) נעץ קנה ברה"י וזרק ונח על גביו וכו'.

הנה הגמ' הביאה כאן את דברי רב חסדא שאם נעץ קנה ברה"י, וזרק ונח על גביו, אפילו גבוה מאה אמה, חייב, מפני שרה"י עולה עד לרקיע. והנה חזינן שרב חסדא סובר ב' דברים, חדא שרשות היחיד עולה עד לרקיע, ועוד שאין צריכים ברה"י הנחה על גבי ד' על ד'. וי"ל ששני הדברים תלויים זה בזה, דיי"ל שיש שני גדרים נפרדים, חדא גוף הרשות, וב' אויר הרשות, וגוף הרשות יכול לעלות עד לרקיע, אבל אויר הרשות יכול לעלות רק עד י', אבל האויר שלמעלה י', אם אינו בגדר גוף הרשות, אין לו קשר עם גוף הרשות, ומה שרשות היחיד עולה עד לרקיע הרי זה כי האויר נחשב גוף הרשות, ומש"ה הרי הוא עולה עד לרקיע, ומעתה י"ל שמכיון שגוף הרשות של רה"י עולה עד לרקיע משום כך הקנה שנעוצה בתוך קרקע הרשות נחשבת חלק מעצם הרשות, ולא כחפץ שנמצא באויר הרשות, והרי זה כאילו הוא גוף אחד ביחד עם הקרקע כמו שהאויר של רשות היחיד עד לרקיע חשיב כגוף אחד ביחד עם הקרקע, וממילא אין צריכים

שבהקנה עצמו יהי' ד' על ד', אלא אע"פ שאין בו ד' על ד' הרי זה נחשב שיש כאן הנחה על גבי חפץ שהוא ד' על ד', כמו היכא שיש בבסיס של חפץ מסוים ד' על ד', ובולטת ממנו פינה שאי אפשר לרבע בה הד' על ד', דבודאי אם הניח על אותה פינה הרי זה נחשב הנחה על גבי ד' על ד', וכן הוא גם כשמניח על גבי קנה ברשות היחיד, משא"כ ברשות הרבים רק הקרקע חשיב גוף הרשות והאויר נחשב רק בגדר אויר הרשות, ובזה נקטינן שאויר רשות עולה רק עד י', ולכן ברשות הרבים אין הקנה נחשב חלק מגוף הרשות אלא כחפץ בפני עצמו העומד באויר הרשות ומש"ה הנחה על גבי הקנה אינה בגדר הנחה על גבי ד' על ד'.

מיהו אם נאמר שרב חסדא סובר רק שבהנחה לא בעינן על גבי ד' על ד', אבל עקירה שפיר צריכה להיות מעל גבי ד' על ד' גם ברשות היחיד, לכאורה אי אפשר לומר את ההסבר הנ"ל שכתבנו כי לפי ההסבר הנ"ל אין נראה שום סיבה לחלק בין עקירה להנחה.

ועכ"פ כההסבר הנ"ל נראה מתוך דברי הר"ח שהביא הרמב"ן כאן וזה"ל שם על פי הגהות הגרא"ז מלצר זצ"ל, דאתא רב חסדא לאשמועינן דרה"י עולה עד לרקיע, והויא כמונחת בקרקע וכו', דהנחה כל דהו ברה"י הויא הנחה כמו שהוא מקום ד', הלכך לא בעינן הנחה על גבי מקום ד' אלא כגון ברה"ר, אי נמי לאדם שהוא עומד ברה"י שאינו דומה לקנה נעוץ שהוא כרה"י עצמה עכ"ל.

והנה בהמשך הגמ' אמר אביי שרבי

ורבנן איירי באילן שעיקרו עומד ברה"י ונופו נוטה לרה"ר ופליגי באם שדינן נופו בתר עיקרו ונחשב שיש הנחה על גבי ד' על ד' ברה"ר, ופירש"י בלשונו הראשון שלפי אביי בין רבי ובין רבנן אינם סוברים כרב חסדא, וביאר המהרש"א שהלשון הזה סובר שבע"כ צ"ל כן, כי אם לא בעינן ברשות היחיד ד' על ד', אלא סגי בכל שהוא, א"כ אפילו כשיש ד' על ד' אינו יכול להועיל לענין שיהי' נחשב שגם בהנוף שברה"ר יש ד' על ד', וי"ל דהיינו על פי דברי הר"י לעיל בדף ד' ע"א שצריכים ד' על ד' כי צריכים עקירה והנחה מע"ג דין מקום, ומעתה לפי רב חסדא שברשות היחיד סגי בנח על גבי כל שהוא משום שכל האויר נחשב גוף הרשות ולכן גם הקנה מיקרי גוף הרשות וכאחד עם הקרקע, א"כ משום כך אפילו כשיש בהעיקר ד' אינו נקבע למקום בפני עצמו כי בין כך כל האויר נקרא מקום של רשות היחיד, ולכן אין העיקר מועיל להנוף לקבוע דין מקום להנוף.

דף ח' ע"א

ק) רחבה ו' פטור.

הנה בגמ' אמר אביי שאם זרק מרה"י לרה"ר כוורת שהיא גבוהה י' ואינה רחבה ו' חייב, ואם היא רחבה ו' פטור. ופירש"י שרחבה ו' פטור משום שהיא רה"י ואין חיוב על זריקת רשות כיון שאינו דומה למחטין, ותוס' פירשו משום דחשיב מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע.

ובחידושי הר"ן כתב שאם היא רחבה ו'

הרי הוא פטור גם אם זרק אותה ד"א ברה"ר. והנה הר"ן פי' כתוס' שפטור משום דחשיב עקירה והנחה ברה"י, ומזה מוכח שהר"ן סובר שבשביל החיוב של מעביר ד"א ברה"ר צריכים עקירה והנחה ברה"ר, דאל"כ, אלא חייב גם אם העקירה וההנחה היו ברה"י, למה מיפטר בכה"ג, ובשלמא לפי רש"י הרי הוא פטור משום שהעביר רשות ולא חפץ כמו מחטין, אבל לפי תוס' הי' צריך להיות חייב, וא"כ בע"כ מוכח דס"ל שצריכים עקירה והנחה ברה"ר, וזהו דלא כהמאירי בסוכה דף מ"ג שסגי גם בעקירה והנחה ברה"י או במקום פטור, וז"ל הר"ן, אמר אביי זרק כוורת ברה"י פי' עגולה היא, ואם זרק אותה כיון שהיא גבוה עשרה ורחבה ששה פטור, משום דהוי רשות היחיד, דלא חייבה תורה אלא בזרק כלי, אבל לא בזרק רשות דלא חשיבא הנחה ברשות הרבים עכ"ל, הרי להדיא שהוא מפרש כתוס' שזרק כוורת פטור משום שאין הנחה ברה"ר.

מיהו אולי גם לפי המאירי לא שייך לחייב בכה"ג משום מעביר ד' אמות ברשות הרבים כי צריכים שהחפץ יעבור בתוך הרה"ר, ואילו הכוורת מכיון שהיא עצמה היא רשות אין זה נקרא שעברה ברה"ר, כי היא נמצאת ברשות בפני עצמה, ואינה נחשבת חפץ שנמצא ברה"ר, אלא היא נמצאת ברשות עצמה. ועי' עוד באות ק"ג וק"ד בנוגע לאיך היא נחשבת בזמן שהיא עפה בהאויר.

קא) רחבה ו' פטור.

עי' בחי' הר"ן שכתב וז"ל, ואני תמה על רבינו יהונתן ז"ל שכתב דדוקא שזרקה

בקומתה שהיא נחשבת רשות, אבל אם זרקה שלא בקומתה אלא כמין ארובה מיחייב אף על גב דרחבה היא ששה וגבוהה עשרה דהא נחה כולה ברשות הרבים ע"כ, ולא הבנתי מה לי ארובה מה לי בקומתה, כיון דרשות היחיד היא, והא לא חייבה תורה אלא כלים וכיוצא בהם עכ"ל.

ובספר תוצאות חיים כתב לבאר שפליגי בהא שהר"י אזיל כתוס' שהטעם למה הוא פטור הרי זה כי חשיב זורק מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע, אשר לפ"ז אם זרק אותה על צדה כמין ארובה הרי אינה בהנחתה רה"י אלא חפץ שמונח ברה"ר, אבל לפי רש"י שפטור משום שזרק רשות ואין זה דומה למחטין, א"כ גם כשזרקה על צדה אינה דומה למחטין כי יש לה המדות של רשות היחיד.

מיהו צ"ע על דרכו, דהא לפי דרכו יוצא שהר"ן עצמו סובר כרש"י ואילו לעיל בסמוך פי' כתוס', הובא לעיל בהאות הקודמת. ועוד דאין כוונת רש"י שהיכא שיש להכוורת את המדות של רה"י אינה דומה למחטין משום שהיא חפץ גדול, דהא חייבים גם על חפץ גדול מאד, אלא כוונת רש"י היא דוקא משום שחל עלי' שם של רשות ולא שם של חפץ שנמצא בתוך רשות, וא"כ גם לפי רש"י אם היא שוכבת על צדה באופן שאינה בגדר רשות הרי זה שפיר דומה למחטין כיון שהיא חפץ ולא רשות.

קב) גבוהה י' ואינה רחבה ו' חייב.

וה"ה שהוא חייב אם היא רחבה ו' אבל

אינה גבוהה י'. והקשה רש"י למה חייב בכה"ג הלא גם בכה"ג הרי זה נקרא שזרק רשות (ולא הוי דומיא דמחטין) כי הרי היא כרמלית, ותי' שכרמלית היא רשות רק מדרבנן, אבל מן התורה אינה רשות, ולכן הרי הוא חייב. ולכאורה צ"ע דהא בכל זאת מהתורה הרי היא מקום פטור, וא"כ אכתי מיקרי שזרק רשות. וכעין זה הקשה המהרש"א, והיינו למה אם היא גבוהה י' ואינה רחבה ו' הרי הוא חייב הלא הוי מקום פטור, וא"כ נמצא שזרק רשות. ותי' המהרש"א שמקום פטור אינה "רשות לעצמה" ומש"ה הרי הוא חייב כי הוי שפיר דומיא דמחטין.

והנה תוס' כאן אינם מפרשים כרש"י שהטעם למה הוא פטור הוא משום שזרק רשות ואין זה דומה לזריקת מחטין שהיתה בהמשכן, אלא פירשו שהוא פטור משום דחשיב שזרק מרשות היחיד לרשות היחיד ורה"ר באמצע דפטור, וכתב המהרש"א שתוס' אינם מפרשים כמו שפירש"י כי הם סוברים שאם פטורים על זריקת רשות הדין נותן שיהי' פטור גם על זריקת מקום פטור, וכן גם על כרמלית, כי מהתורה כרמלית היא מקום פטור, ו"אע"ג דלא הוו רשות לעצמן מ"מ רשויות אחרות מקרו ואף מדאורייתא, וכאלו (כצ"ל) נמי לא היו זורקין".

ובדו"ח לרעק"א הקשה על המהרש"א דהא אם קשה להו לתוס' קושיא זו על רש"י א"כ הקושיא הזאת קשה גם על הפירוש שלהם, דגם באינה גבוהה י' או באינה רחבה ו' הלא מדאורייתא הרי היא מקום פטור וא"כ אין כאן הנחה ברה"ר אלא הנחה במקום פטור.

ברם באמת לא הבנתי את הגדר הנ"ל שכתב המהרש"א, דהיינו שאינה רשות לעצמה אבל רשות מיהא הוי, כי לכאורה ביאור המהות של מקום פטור הוא או שגם זה הוא סוג של רשות, או שמקום פטור בכלל אינו בגדר רשות כי הגדר של רשות הוא מקום מסוים שמחמת אופי המקום יש עליו דינים מסוימים, כגון רשות היחיד שיש לה האופי של גבוהה י' ורחבה ד' וזה גורם לה דינים מסוימים, וכן כגון רשות הרבים שיש לה האופי של מקום הילוך רבים ומדה מסוימת וזה גורם לה דינים מסוימים, אבל למקום פטור כמו בקעה או מדבר אין אופי מסוים, אלא ההגדרה היא שזה מקום בלי אופי, ומקום כזה אינו בגדר רשות, אלא בגדר מקום בעלמא, וכן עמוד ברה"ר שאין בו ד' על ד' הרי הוא מקום בעלמא ולא בגדר רשות, ומעתה לפי הדרך שאינה בגדר רשות א"כ הכוורת נשארת בגדר כלי, וממילא לפי רש"י הרי היא שפיר דומה למחטין, וכן לפי תוס' הרי היא נקראת כלי שנח ברה"ר כי אינה בגדר מקום, ואילו לפי ביאורו של המהרש"א תוס' מחשיבים אותה כמו מדבר או בקעה ולא בגדר כלי שנמצא ברה"ר. ורעק"א שם אזיל עם הנחת המהרש"א שמקום פטור חשיב שפיר רשות, והקשה כהנ"ל שא"כ קשה גם על תוס' דהא יש כאן הנחה במקום פטור ולא הנחה ברה"ר, וכתב רעק"א שצ"ל שתוס' אזלי שאינה לא כרמלית ולא מקום פטור משום שאין כרמלית וכן מקום פטור בכלים (ובנוגע לאם מקום פטור חשיב בגדר רשות עי' לעיל באות י' סק"ו).

והנה לפ"ז שתוס' סוברים דהוי כמו כלי

אכתי חסר לנו טעם למה תוס' אינם לומדים כרש"י שעל כוורת גבוהה י' ורחבה ששה הרי הוא פטור משום דהוי רה"י ואינה דומה למחטין, משא"כ בפחות מזה הרי זה כלי ולא רשות. מיהו י"ל שלא רצו ללמוד כרש"י משום קושיית רעק"א בגליון הש"ס כאן על רש"י, א"נ משום קושיית התוס' ישנים כאן על רש"י עיי"ש.

קג) גבוהה י' ואינה רחבה ו' חייב, רחבה ו' פטור.

והנה תוס' כאן אינם מפרשים כרש"י שהטעם למה הוא פטור הוא משום שזרק רשות ואין זה דומה לזריקת מחטין שהיתה בהמשכן, אלא פירשו שהוא פטור משום דחשיב שזרק מרשות היחיד לרשות היחיד ורה"ר באמצע דפטור.

וכן נראה שמפרש הרמב"ם, שהרי כתב שהוא פטור משום שהוא "כמוציא מרשות היחיד לרשות היחיד", אלא שלא כתב כתוס' שבשעת הילוכה הרי היא כמהלכת ברה"ר. ונראה דהיינו משום שתוס' סוברים שבזמן הילוכה באויר אינה בגדר רשות אלא כחפץ שעף בתוך רה"ר, ואילו הרמב"ם סובר שגם בשעת הילוכה הרי היא בגדר רשות לעצמה. ולכן אין זה נחשב שהיא חפץ שנמצא ברה"ר, אלא הרי היא רשות לעצמה שאין לה שייכות עם הרה"ר, דוגמת בית בנוי ברה"ר. מיהו ממה שכתב שזה כזורק מרשות לרשות מבואר שהוא מסתכל על הכוורת כרה"י שמונח בתוך הרשות היחיד שסביבה, ולכן הרי זה בגדר זריקת הכוורת מרה"י אחת לרשות היחיד שני, וא"כ למה אין זה נחשב

שהרשות היחיד הזאת נמצאת ועברה בתוך רה"ר. וצ"ל שאין כוונתו לומר שהכא הרי זה ציור של זורק מרשות לרשות, אלא כוונתו לומר שהוא פטור משום שלא גרע מהיכא שהוא זורק חפץ מרה"י אחת לרה"י שני, אבל באמת הכא עדיפא מינה, כי הכא לא שינה את מקומה כלל, כי היא תמיד בתוך רשות עצמה.

וגם הרשב"א (הובא להלן באות ק"ה) כתב לשון זה שהוא כזורק מרשות לרשות, ומשמע מדבריו כביאורנו בלשון הרמב"ם וז"ל, והוא לה רשות לעצמה, וכזורק מרשות היחיד לרה"י הוא, דכל מקום שהיא רשות היחיד היא עכ"ל.

ובאמת צ"ע על תוס' דאם בשעת הילוכה אינה בגדר רשות אלא בגדר חפץ, ורק בשעת הנחתה מתחדשת עלי' שוב תורת רשות, א"כ אין זה הרשות שעקר אלא פנים חדשות באו לכאן, וא"כ תיפוק לי' דפטור משום שמה שעקר לא הניח ומה שהניח לא עקר.

והנה על מה שסובר רבא שהיכא שהפכה על פי' ויש בה שבעה ומחצה הרי הוא פטור פירש"י דהיינו משום שכשהיא מגיעה לפחות מג' סמוך לקרקע אמרינן לבוד וממילא השולים בולטים למעלה מעשרה והיא אגידא למקום פטור. מיהו תוס', מכיון שהם מפרשים דאיירי ברחבה ד' על ד', פירשו שלאחר שאמרינן לבוד א"כ הרי הוא פטור משום דהוי רשות היחיד, ופטור כמו לעיל משום דהוי מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע. והקשו האחרונים למה להו להא דהוי רה"י תיפוק לי' משום שהשולים בולטים למעלה מעשרה לתוך מקום פטור. מיהו לכאורה לק"מ כי תוס'

אמרו את האמת, דהיינו שהיא באמת בגדר רשות היחיד אשר מעתה כל האויר למעלה הוא אויר רשות היחיד עד לרקיע, וא"כ אין זה נכון לומר שהיא בגדר חפץ שאגיד למקום פטור.

מיהו צ"ע על פירושם למה אינו חייב אחרי שהכוורת נחה על הקרקע דהא יש כאן עקורה מרה"י דהיינו הכוורת בהיותה פחות מג' סמוך לקרקע והנחה ברה"ר, משא"כ לפי הביאור שהיא אגידא למקום פטור הרי זה עקירה ממקום פטור.

מיהו לק"מ כי נהי שיש כאן עכשיו עקירה של רה"י מרה"י, אבל כדי לחייבו על זה צריכים ליחס דבר זה לעקירתו הראשונה וכמו שביארנו לעיל באות י' סק"ד, והרי אי אפשר ליחס את זה לעקירתו הראשונה כי עקירתו הראשונה היתה על כלי ולא על רשות. ועוד דמצד עקירתו הראשונה הרי היתה רה"ר באמצע. ועוד שגם הנחתו עכשיו על הקרקע היא הנחת כלי ולא הנחת רשות כמו העקירה שנעקרה מפחות מג' סמוך לקרקע שהיתה עקירת רשות. ועוד דאולי אין זה בכלל צורת המלאכה כשהנחה היא על הקרקע והעקירה מפחות מג' סמוך לקרקע באותה הרשות, ועי' בזה בב"ק דף כ"ט ע"ב.

והנה רש"י מפרש שהא שכפאה על פי' ויש בה שבעה ומשהו הרי הוא חייב, הרי זה איירי כשאינה רחבה ו', וביאר המהרש"א שפי' כן כי אם היא רחבה ו' הרי הוא פטור כי בשעת ההנחה, דהיינו כשהיא מגיעה לפחות משלשה סמוך לקרקע, אמרינן לבוד, והרי היא נעשית רה"י, ויש כאן הנחת רשות ולא הנחת כלי, והרי הוא פטור. והנה בכה"ג אין זה ציור

של זריקת רשות, שהרי כשהוא עוקרו מהרה"י שהיתה בה הרי עקר כלי ולא רשות היחיד, וכן כשהיא באויר אין לה המדות של רה"י, ורק בשעת ההנחה, דהיינו כשהיא קרובה לקרקע, הרי היא נעשית רשות היחיד, ויש כאן הנחת רשות ולא הנחת כלי, והדין נותן שיהי' פטור. ובאמת יש עוד סיבה לפוטרו, והיינו משום שהעקירה היתה על כלי ואילו ההנחה היא הנחת רשות, וא"כ מה שעקר לא הניח ומה שהניח לא עקר.

קד) קושיית תוס' כאן שנימא קלוטה כמי שהונחה דמיא.

הנה תוס' כאן אינם מפרשים כרש"י שגבוהה י' ורחבה ששה פטור משום שאינה דומה למחטין אלא פירשו שהוא פטור משום דהוי כזורק מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע, כי בהנחתה הרי היא רה"י. ושוב הקשו דמה נגיד לפי ר"ע שסובר שקלוטה כמי שהונחה דמיא וז"ל, ואפילו לרבי עקיבא דאמר קלוטה כמי שהונחה דמיא הכא פטור דכל מקום שהיא מונחת חשיב רה"י עכ"ל. והנה תירוצם של תוס' נכונה רק אם סוברים שהכוונה בקלוטה כמי שהונחה דמיא היא דחשיב כאילו היא מונחת על הארץ, דלפ"ז שפיר כתבו שכשהיא מונחת על הארץ הרי היא בגדר רה"י, אבל לפי הדרך שהכוונה בקלוטה כמי שהונחה דמיא היא שעצם הכניסה וקליטה לאויר הרשות חשיב בגדר הנחה בתוך הרשות, ולעולם הרי היא נחשבת פורחת באויר הרשות, א"כ באותה שעה שהיא פורחת באויר אינה בגדר רה"י אלא

בגדר כלי (ודלא כדעת הרמב"ם כמו שביארנו לעיל באות ק"ג) וא"כ שפיר יש כאן הנחת כלי ברה"ר.

והנה הת"י בהגליון תירצו על קושיית תוס' וז"ל, דכל למעלה מי' פטר ר"ע עכ"ל, פי' שבשעה שהכוורת עפה בהאויר הרי היא בהכרח למעלה מי' כי היא עצמה גבוהה י'.

וי"ל שתוס' מודים לתירוצו של הת"י רק שרצו לתרץ אפילו באופן שלא זרק בהאויר אלא גרר את הכוורת על גבי הקרקע, ואע"פ שהגמ' איירי באופן שהיא עפה באויר, דהא אביי אמר "זרק", אבל תוס' רצו לתרץ גם באופן שגרר.

א"נ י"ל שתוס' רצו לתרץ גם באופן שהיא עפה בהאויר אבל קרוב להקרקע באופן שרק מיעוט ממנה היא למעלה מי' די"ל שבכה"ג סובר אביי דלא מיקרי שהיא אגידא במקום פטור כמו שהוא סובר שע"י קרומיות של קנה לא מיקרי אגידא למקום פטור, וממילא אכתי שייך לומר שקלוטה ברה"ר כמי שהונחה דמיא, ולכן תירצו מה שתירצו.

קה) רבא אמר אפילו אינה רחבה ו' פטור מ"ט אי אפשר לקרומיות של קנה שלא יעלו למעלה מי'.

ע"י ברשב"א כאן שכתב שגם רבא מודה שאם זרק מרה"ר לרה"י הרי הוא חייב, כי ברה"י לא איכפת לו במה שקרומיות של קנה עולות למעלה מי' כי רשות היחיד עולה עד לרקיע וא"כ גם הקרומיות הן ברה"י. מיהו צ"ע דנהי שלא איכפת לן בזה

שהקרומיות ברה"י עולות למעלה מ"י, אבל ברה"ר שפיר איכפת לן, וא"כ אין כאן עקירה מרה"ר כי אי אפשר לקרומיות של קנה שלא יעלו למעלה מ"י באופן שהכוורת אגידא למקום פטור וא"כ אין כאן עקירה מרה"ר כמו שלא חשיב כגון זה הנחה ברה"ר.

וז"ל הרשב"א (בהדפוס החדש כי בהדפוס הישן חלו שיבושים), רבא אמר אפילו אינה רחבה ששה פטור אי אפשר לקרומיות של קנים שלא יעלו למעלה מעשרה, פירוש והוי אגדה במקום פטור, ודוקא בזרק מרשות היחיד לרשות הרבים, דאין אויר רשות הרבים עולה למעלה מעשרה, אבל זרק מרשות הרבים לרשות היחיד, כל שאינה רחבה ששה חייב דרשות היחיד עולה עד לרקיע, ולי נראה דזורק מרשות הרבים לרשות היחיד אפילו גבוהה עשרה ורחבה ארבעה (כלומר רחבה ששה אשר אז יש בה ארבעה על ארבעה) חייב, דכיון דרשות היחיד עולה עד לרקיע אין כלי חולק בו רשות לעצמו, ולא חשיבא רשות לעצמה אלא ברשות הרבים שאין תופסת אלא עד עשרה, (ואי אפשר) [ואיפשר] דאפילו ברשות היחיד פטור דכל שגבוהה עשרה ורחבה ארבעה יצאה מתורת כלי והויא לה רשות לעצמה וכזורק מרשות היחיד לרשות היחיד הוא דכל מקום שהיא רשות היחיד היא עכ"ל.

קו) שיטת הר"ח שרחבה ששה כולל גם את מחיצות הכוורת.

הנה בגמ' כאן אמר אביי שאם זרק לרה"ר כוורת שהיא גבוהה י' ואינה רחבה

ו' חייב, ואם היא רחבה ו' פטור. ופירש"י שאם היא רחבה ו' אפשר לרבע בה ד' על ד' וממילא חשיב רה"י ולא חפץ בתוך הרשות הרבים. ועוד פירש"י שבאמת כדי לרבע ד' על ד' מספיק ברחבה חמשה טפחים ושלושה חומשין של טפח, רק שאביי לא דק לחומרא ואמר שפטור רק ברחבה ששה. והרשב"א הקשה על זה דהא מה שאמר אביי שאם אינה רחבה ששה חייב משמעוהו היא שהוא חייב חטאת בשוגג, וכרת וסקילה במזיד, ואילו לפי רש"י אין זה אמת, כי בפחות משה חומש אחד או שנים הרי זה אסור רק מדרבנן, ועוד שמה שאמר אביי שאם רחבה ששה הרי הוא פטור הכוונה היא שפטור אבל אסור וא"כ גם מזה יוצא שמה שאמר אביי שבפחות משה הרי הוא חייב הכוונה היא שחייב מיתה וקרבן, והרי לפי רש"י גם בפחות משה חומש אחד או שנים הדין הוא שפטור אבל אסור. ועוד דכל היכא שלא דק הגמ' מקשה ומתצת שלא דק.

והנה תוס' הביאו שהר"ח מפרש שמה שנקטו ששה הרי זה דוקא כי הגמ' איירי שעובי מחיצות הכוורת הוא חמישית טפח בכל צד ולעולם רוחב החלל הוא ה' טפחים וג' חומשין, וצריכים רוחב ד' על ד' של חלל ואין עובי המחיצות בכלל. והנה י"ל שגם רש"י סובר שהחלל צריך להיות ד' על ד' בלי המחיצות רק שהוא מפרש שהכוונה ברחבה ששה היא להחלל בלי המחיצות, ולכן כתב שלא דק, ואינו מפרש כהר"ח שרחבה ששה כולל גם את המחיצות של הכוורת. וכן נראה שהבין הרשב"א את כוונת רש"י שהרי כתב שלפי

הר"ח רחבה ששה כולל גם את המחיצות ומשמע שהבין מרש"י שרחבה ששה כולל רק את החלל.

והנה נראה שלפי הר"ח היכא שיש בהחלל חמשה טפחים וג' חומשין, רק שהרוחב של כל הכוורת הוא פחות מששה משום שהמחיצות של הכוורת הן דקות, גם בכה"ג יהי' פטור כי הכוורת היא רשות היחיד ובכל זאת אין זה נקרא שלא דק כי מה שיוצא מהצויר של רחבה ששה שהחלל יש בה חמשה ושלושה חומשין הרי זה דוקא.

קז) שיטת ר"ת בהכוונה בהשיעור של ד' על ד' וכן הכוונה בהשיעור של האלפים אמה של תחום שבת.

הנה בגמ' כאן אמר אב"י שאם זרק לרה"ר כוורת שהיא גבוהה י' ואינה רחבה ו' חייב, ואם היא רחבה ו' פטור. ופירש"י שאם היא רחבה ו' אפשר לרבע בה ד' על ד' וממילא חשיב רה"י ואין חייבים על זריקת רשות כי אינה דומה למחטין. ובהגהות אשר"י כאן הביא את שיטת ר"ת שמה שנזכר שרה"י צריכה להיות ד' על ד', וכן שצריכים עקירה והנחה מע"ג מקום של ד' על ד', הכוונה היא להאלכסון של ד' על ד', והאלכסון של ריבוע של ד' על ד' הוא חמשה טפחים וג' חומשין, וא"כ הכוונה היא שרה"י צריכה להיות ה' טפחים ושלושה חומשין על ה' טפחים ושלושה חומשין, וכן הכוונה בהאלפים אמות של תחום שבת היא להאלכסון

שלהם, דהיינו שכיון שאם יעשו מרובע של אלפים אמה על אלפים אמה האלכסון יהי' אלפים ושש מאות וששים ושש בקירוב, א"כ השיעור של תחום שבת הוא השיעור הזה.

והקשה הפ"י על זה, דהנה בעיגול אם האלכסון הוא ששה טפחים, אפשר לרבע בתוכו ריבוע של ד' על ד', אבל כדי לרבע ריבוע של חמשה טפחים ושלושה חומשין על חמשה טפחים ושלושה חומשין צריכים עיגול שהאלכסון שלו הוא קרוב לשמונה טפחים, וא"כ אב"י הי' צריך לנקוט השיעור של שמונה טפחים.

מיהו בהגהות אשר"י גופא התיחס לדבר זה וז"ל, אומר ר"ת דכל ד' על ד' היינו חמשה טפחים ושלושה חומשין בין שהוא עיגול בין שהוא מרובע וכו' עכ"ל, הרי שנחית לומר שגם בעיגול מספיק באלכסון של חמשה טפחים ושלושה חומשין (וששה לאו דוקא הוא ולא דק) אע"פ שאפשר לרבע בו רק ד' על ד', ובביאור הדבר צ"ל שהשיעור של חמשה טפחים ושלושה חומשין אינו שיעור בגודל הרשות, וכן בגודל המקום של עקירה והנחה, אלא הדין האמור בזה הוא שצריכים למדוד בקנה מדה של חמשה טפחים ושלושה חומשין ועי"ז לדעת את גודל הרשות, וממילא כשהרשות היא עיגול סגי בזה שאפשר למדוד את רוחב האלכסון במדה של חמשה טפחים ושלושה חומשין כי בעיגול האלכסון הוא הרוחב של העיגול (ועי"ז יודעים את גודל העיגול), אבל בריבוע אי אפשר למדוד את הרוחב רק ע"י שמודדים את האלכסון כי המרחק בכל צד מפינה

לפינה אינו כל כך גדול, ולכן צריכים למדוד את הצדדים. והנה לפי ההגדרה הנ"ל הדינים מסתדרים אבל לכאורה הוי מילתא בלא טעמא.

קח) רש"י ד"ה אבל גבוה ז' ומחצה.

וז"ל, ובשלא כפאה ליכא למימר לבוד, דלא אמרינן לבוד אלא במחיצות עכ"ל. ומדברי הבעל המאור כאן נראה שהבין שכוונת רש"י היא דאמרינן לבוד רק באותו כיוון שהולכות המחיצות, ולכן כשלא כפאה על פי' מכיון שהכיוון של המחיצות היא לכיוון למעלה לא אמרינן לבוד מהשוליים לכיוון למטה. וז"ל הבעל המאור, והני מילי בשכפאה על פי' שחודן של מחיצות פונה למטה, אבל כשזרקה פי' למעלה, כיון שהשולים פונים למטה, ואין חודן של מחיצות פונה כלפי הקרקע אלא כלפי מעלה, לא אמרינן גוד אחית ולא הוי כמונחת עד דמטיא לארעא עכ"ל. מיהו לכאורה פי' זה אינו המשמעות של לשון רש"י.

מיהו תוס' בד"ה כפאה על פי' פירשו בשם הריב"א שכפאה על פי' איירי ברחבה ששה, ובשבעה ומשהו הרי הוא חייב כי כשהגיעה לתוך ג' לא אמרינן לבוד (דאם היינו אומרים לבוד הי' יוצא שיש כאן המדות של רשות היחיד), והא דלא אמרינן לבוד הרי זה כי אמרינן לבוד רק היכא שאחרי הלבוד תהי' כאן מחיצה של י' כנגד חלל י', אבל כאן תהי' מחיצה של י' רק ביחד עם עובי השולים, "דלא אמרינן לבוד אלא במחיצות כדפירש בקונטרס".

וחזינן שלא הבין את כוונת רש"י כהבעל המאור, כי לפי הבנת הבעל המאור שפיר אמרינן לבוד כי הלבוד הוא לכיוון המחיצות. וא"כ מדברי הריב"א חזינן שהוא הבין שכוונת רש"י היא לומר שאי אפשר לומר לבוד כשלא כפאה והיא גבוהה שבעה ומשהו כי אחרי הלבוד לא ישאר חלל י' כי במקום של השולים אין חלל, ואנו צריכים שע"י הלבוד תהי' מחיצה של י' כנגד חלל י'.

מיהו גם פי' זה אינו המשמעות של לשון רש"י, אלא משמעות לשונו היא שלא אמרינן לבוד כשלא כפאה על פי' כי אי אפשר לומר שמורידין את צדי השולים, כי הם אינם בגדר מחיצות אלא חלק מהשוליים ואינם דומים לצדדי עמוד שחשיבי שפיר בגדר מחיצות ואמרינן גוד אסיק מחיצתא כמש"כ רש"י לעיל בדף ו' ע"ב.

ועוד, דהנה רש"י בע"כ אינו סובר כהריב"א, דהא בכפאה על פי' ויש בה רק שבעה ומשהו כתב רש"י דשפיר אמרינן לבוד אע"פ שיהי' גובה י' רק בהדי השולים. והנה את זה אולי יש ליישב בדוחק גדול ע"י שנאמר שרש"י כתב כן רק לפני שהוכרח אח"כ לבאר שבלא כפאה על פי' אי אפשר לומר לבוד. מיהו מלבד שזה דוחק גדול, גם נצטרך לומר שגם מה שכתב שה"ה שבשבעה ושני משהויין יהי' פטור הרי זה מתבטל לפי דבריו בסוף בלא כפאה על פי'. ורק היכא שאחרי הלבוד ישאר חלל י' אמרינן לבוד. מיהו י"ל שכוונתו בשבעה ושני משהויין היא להיכא שהשולים הוא רק משהו.

קט) כפאה על פי' וכו' שבעה ומחצה פטור.

פירש"י דאמרינן לבוד וממילא חשיב כנח משהגיעה לג' טפחים פחות משהו, ומכיון ששולי' הן למעלה מ' הרי היא מקצתה במקום פטור ומש"ה הרי הוא פטור. והנה יש ג' דרכים איך להחשיבה נח משהגיעה לג' פחות משהו, א', ע"י שממשיכים את מחיצות הכוורת כלפי מטה עד הקרקע, ב', ע"י שחשבינן כאילו האויר שבין הקרקע ומחיצות הכוורת היא ג"כ קרקע, דהיינו מה שנקרא "ארעא סמיכתא", ג' שהאויר שפחות מג' מהקרקע הרי הוא עצמו נחשב מקום הנחה ומה שהכוורת נושקת להאויר ההוא הרי זה נחשב הנחה. והנה הבעל המאור הביא בשם רש"י שאומרים גוד אחית ולא הזכיר לבוד, ונראה שכוונת הבעל המאור היא שמלשון לבוד הי' אפשר להבין שהכוונה אינה שמורידין את המחיצות, אלא שאמרינן ארעא סמיכתא, וס"ל שלא שייך לומר כאן דחשיב ארעא סמיכתא כי הכוורת היא בתנועה, אבל הורדת המחיצות שפיר שייך, ובאמת גם כוונת רש"י במה שהזכיר לבוד היא שמורידין את המחיצות, ולכן שייך לומר את מה שכתב שהיכא שלא כפאה על פי' לא אמרינן לבוד כי אומרים לבוד רק במחיצות, כי לכאורה להחשיב את האויר כארעא סמיכתא (וכן להחשיב את האויר שפחות מג' סמוך לקרקע בגדר מקום הנחה) שייך בכל דבר ולא רק במחיצות, כי אין אנו משנים עי"ז את הכוורת, וא"כ למה נאמר שצריכים דוקא מחיצות.

מיהו אין הדבר מבואר למה ארעא

סמיכתא אי אפשר לומר כשהכוורת היא בתנועה אבל לבוד, כלומר גוד אחית, שפיר שייך לומר, אבל כן מבואר בריטב"א כאן וז"ל, והוי יודע דהכא לאו בלבוד בלחוד סגי לה, דהא משום הא לא חשבינן ליה כמונח כיון שהוא יורד והולך, אלא משום דאמרינן נמי גוד [אחית], וכי תימא א"כ נימא גוד אפילו ביותר משלשה כדאמרינן בעלמא, י"ל דהתם (עד) דאיכא מחיצה עשרה אם כן מחיצה עומדת במקומה, אבל בזה שהוא יורד אין לומר בו גוד אחית אלא בפחות משלשה שהוא כלבוד, וא"ת ולמה פטור דהא סוף סוף נחית ונייחא ברשות הרבים כולה, ולמה אינו כוורק דרך מקום פטור שהוא חייב, וי"ל דשאני הכא דבפחות משלשה חשבינן ליה כמונח על ידי גוד, (וכאלו) [ובדנח] פטור כדאיתא לקמן עכ"ל.

ובאמת החידושי הר"ן כאן הקשה שגם גוד אחית אין אומרים כשהדבר הוא בתנועה וסופו לנוח וז"ל, ולהאי פירושא קשיא דאפי' כפאה על פיה בשבעה ומחצה אמאי פטור מדין לבוד דהא לא שייך דין לבוד אלא בדבר שאין סופו לנוח. וליכא למימר דמדין גוד אחית אתינן עלה דאין דין גוד אחית בדבר שסופו לנוח. וי"מ דלא אמרינן סופו לנוח אלא בגבוהה טפי משלשה או שלשה אבל תוך שלשה אמרי' גוד אחית (וזהו כדברי הריטב"א הנ"ל), ולא נהירא דלא גרע ממעביר דרך סטיו דחייב אף על פי שהעבירו בפחות משלשה לסטיו כיון דסופו לנוח ברשות הרבים איכא עקירה והנחה באיסור עכ"ל. ונראה שכוונתו בראייתו בסוף דבריו היא לדברי רבא בדף ק' סוף ע"א שלפי רבנן שחולקים

על ר"ע וסוברים שהזורק מרשות היחיד לרשות היחיד ורה"ר באמצע הרי הוא פטור הרי הוא פטור אפילו אם עבר את הרה"ר פחות מג' סמוך להקרקע כי אין זה נחשב הנחה כיון שהחפץ הוא בתנועה.

(והסיק שם הר"ן פי' אחר לגמרי וז"ל, והנכון מה שפירש הראב"ד ז"ל דכפאה על פי' ארחבה ששה קאי, וכגון שכפף פיה לתוכה שני טפחים ומחצה מכאן ושני טפחים ומחצה מכאן כדי לשמור מה שבתוכה והניח חלל טפח באמצע כדי להשתמש בתוכה והלכך אם אינה גבוהה אלא שבעה ומשהו חייב דאפי' אנו רואין הכיפוף כאלו הוא זקוף אכתי לית בה גובה עשרה, דהא שבעה ומשהו דידה ושני טפחים ומחצה של הכיפוף אכתי לא הוי עשרה, וכלי הוא. וא"ת מ"מ כיון דלית בה עשרה כיון שהיא רחבה כדי לרבע בה ארבעה הויא כרמלית וליפטר דהא רשותא היא. וי"ל דאין דין כרמלית בכלים, ואין כלים חולקין רשות לעצמן בזמן שהם ברשות אחרת, דבטל"י הן לגבי הרשות וכמו שפי' הרשב"א ז"ל גבי טרסקל, והכי מוכח לקמן ההיא דקופה. ועוד י"ל דאפי' אם תמצא לומר דליהוי כרמלית לא חשיב רשות לענין זריקה משום דלא הוי רשות דאורייתא, ואנן כי פטרי' דוקא ברשות דאורייתא, אבל כרמלית שהיא דרבנן לא. שבעה ומחצה פטור. פי' משום דרואין את שני טפחים ומחצה הכפופים כזקופים והרי היא גבוהה עשרה ורחבה ששה והיא רשות היחיד. ורב אשי פליג וסבירא לי' דכיון דמחיצות אלו הכפופות לצורך תשמיש ולשמור מה שבתוכן עשאן, אינו בדין

שנאמר רואין הכפוף כאלו הוא זקוף עכ"ל).

ובחידושי הרמב"ן כאן מבואר שאין הכוונה כאן לא לארעא סמיכתא ולא לגוד אחית, אלא הכוונה היא להגדר השלישי שכתבנו לעיל, והיינו שהאוויר שהוא פחות מג' מהקרקע הרי הוא עצמו נחשב מקום הנחה, ומה שהכוורת נושקת להאוויר ההוא הרי זה נחשב הנחה. וז"ל הרמב"ן, ואני איני אומר כן, דלעולם בין ברחבה ששה, בין בשאינה רחבה ששה, לא אמרינן בכלים לבוד, ועכשיו כלי הוא, אלא עיקר פטורה משום דכיון שהיא בתוך ג' נעשית כמונחת, וכשהיא גבוהה שבעה ומחצה הרי הונחה ואיגדה למעלה מי' לפיכך פטור, ולא משום מחיצות כלל, וכן דעת רבינו אלפסי ז"ל דלא מסיים הכא רחבה כמה, ויותר מזה כתבתי בס' מלחמות ה' עכ"ל.

והנה הרשב"א הקשה קושיות חזקות על הרמב"ן וז"ל, ולא ירדתי לסוף דעתו, דאם כדבריו למה ליה למימר כפאה על פי', הוא הדין נמי לשול"י כדאיירי עד השתא, ואפשר דמשום הכי נקט כפאה על פי' דאי לא כפאה אפילו בשבעה ומשהו פטור משום דאי אפשר לקרומיות של קנים שבפי' שלא יעלו למעלה מעשרה, אבל השוליים חלקיים חלקים הן ואין קרומיות עולין מהן (פי' אבל כשהפכה על פי' לא אמרינן שחשיבא כנחה כשהיגעו הקרומיות של קנה לתוך ג', באופן שגם בשבעה ומשהו הרי היא אגידא למקום פטור, דלא אמרינן כן כי לא היתה יכולה לעמוד על הקרומיות של קנה לבדן, ולכן לא חשיב הנחה), ומיהו אכתי קשה לי דעל כרחין רבא משום

לבוד אתי בה, מדאמר רב אשי אפילו שבעה ומחצה חייב מאי טעמא מחיצות לתוכן עשויות, כלומר ואינן מחיצות לומר בהן לבוד, אלמא רבא דפטור משום לבוד נגע בה, ועוד דאי מתורת מונח אתית לה, רב אשי אמאי קא מחייב, וכי פליגי רבא ורב אשי בשלשה סמוך לקרקע אי כמונח דמי או לא עכ"ל.

ושוב הקשה הרשב"א דנהי שרש"י מפרש שבכפאה על פי' שבעה ומחצה פטור משום דאמרינן לבוד, וכתב רש"י שבלא כפאה על פי' גם בשבע ומחצה הרי הוא חייב כי בכה"ג לא שייך לומר לבוד, אבל בכל זאת למה אינו פטור מטעם שכיון שהגיעה לתוך ג' סמוך לקרקע הרי היא כמונחת וא"כ הרי היא אגידא למקום פטור.

וכתב לתרץ כ"דברי רבינו" (אולי כוונתו היא להרא"ה) שבכלל לא אמרינן כדברי הרמב"ן שבתוך ג' הרי היא כמונחת כי פסקינן כרבא שאמר בדף ק' שצריכים הנחה על גבי משהו (פי' אבל לבוד שפיר אמרינן, רק שהתם בדף ק' לא אמרינן לבוד כי הוי כלי בעלמא ולא כוורת שהיא כלי שיש לה מחיצות. ולא ס"ל ל"רבינו" את חילוקו של הרמב"ן שנביא להלן שרק התם בדף ק' לא חשיב הנחה כיון שאין סופו לנוח בתוך הרשות הרבים).

אלא ששוב הקשה שמה נגיד לפי הר"ח שאינו פוסק כרבא אלא כרב חלקי בר טובי שאמר בדף צ"ז ע"א שרבנן דר"ע שפיר מחייבים כשהוא למטה מג' טפחים להקרקע, ועוד הקשה מגיטין דף ע"ט ע"א דאיתא דכיון שהגיע הגט לתוך ג' סמוך

להגג שלה הרי היא מגורשת, אלא שכתב שי"ל ששאני גט שמודים שם רבנן שאמרינן אפילו קלוטה כמי שהונחה דמי כי שאני גט שהוא משום אינטורי הוא והא מינטר כמו שמבואר בגיטין שם.

ושוב כתב לתרץ וז"ל, ומסתברא לי דלא אמרו תוך שלשה סמוך לקרקע כקרקע דמי אלא להתחייב בו כאילו זרקו לקרקע ונח בו ממש, אי נמי לקנותו בו כאילו נח ממש בקרקע, אי נמי כאילו נתמלא כל האויר עפר והוא כארעא סמיכתא, ואילו היה אותו אויר, קרקע, מתלקט ועולה עד החפץ, מאותו מקום אתה מודד עשרה טפחים לאויר רשות הרבים, אבל שנראה כאילו נשתרבבו שולי הכלי או הגט והגיע לארץ ונחשוב הכלי כאילו אגוד למעלה מעשרה בכי הא לא אמרינן לעולם, כן נראה לי עכ"ל, פי' דאזיל הרשב"א שלא אמרינן שהאויר שהוא תוך ג' סמוך לקרקע חשיב בזכות עצמו מקום הנחה, והיות החפץ נמצא שם נחשב בגדר נח, אבל אכתי יש אפשרות לומר שהאויר הוא כארעא סמיכתא, דהיינו שמסתכלים כאילו אותו אויר מלא עפר, אשר לפ"ז אנו רואים כאילו החפץ מונח באותו מקום על קרקע, אלא שכתב שלפ"ז צריכים להסתכל שגם כל הרשות הרבים עולה באותה מקום, וא"כ יוצא שהחפץ אינו אגוד למקום פטור. ולפ"ז שפיר כתב רש"י שבלא כפאה על פי' שבעה ומחצה חייב כי בלא כפאה על פי' לא אמרינן לבוד בהגיעה תוך ג' סמוך לקרקע, ואי אפשר להקשות שבכל זאת נגיד שחשיב הנחה כשהגיעה לתוך ג', כי הפירוש בזה יהי' משום ארעא סמיכתא,

וא"כ לפ"ז אכתי אינה בולטת למקום פטור כי גם המקום של אויר רשות הרבים עלה בגלל הארעא סמיכתא.

ועי' במלחמות שכתב וז"ל, אלא בין בשרחבה ששה בין שאינה רחבה מתוקמא, דאנן לא אמרי' לבוד לשוויי רשות דבר שהוא כלי, ולא מצינן בתלמוד לבוד וגוד אחית מחיצתא וגוד אסיק בכלים, אלא עיקר הפטור שמשעה שירדה לתוך שלשה נעשית כמונחת, ואפילו למאן דאמר תוך שלשה לרבנן צריך הנחה על גבי משהו, התם בזורק, כלומר זורק ממקום למקום שאין סופו לנוח כאן, אבל הכא כמעביר דמי, שהרי סופה לנוח כאן, ומשעה שהגיעה לפחות מג' התחילה הנחתה ונפטר עליה דרואין כאילו דפנות מונחות בקרקע וכו', ורב אשי אמר מחיצות לתוכן עשויות ואין משלשין להם דפנות אלא רואים הנחתה בתוך שלשה כאילו רשות הרבים עולה וכו' עכ"ל. והנה מלשונו בדברי רבא הי' נראה שכוונתו כאן היא באמת ללבוד, דהיינו שממשיכים את דפנות הכוורת למטה עד הקרקע באופן ששולי' בולטת לתוך מקום פטור, וזהו שכתב ש"רואין כאילו דפנות מונחת בקרקע", ולפ"ז צ"ל שמה שכתב שאין אומרים לבוד בכלים הרי זה דוקא לענין לחשבו רשות, ולכן ברחבה ששה וגבוהה שבעה ומשהו אע"פ שאמרינן לבוד אבל אינה נעשית עי"ז רשות היחיד ומש"ה הרי הוא חייב. מיהו דרך זה שאמרינן לבוד אינו כדרכו הנ"ל בהחידושים, ואילו בהחידושים משמע שאינו זו שם מדרכו במלחמות.

וצ"ל שלעולם כוונתו היא כדרכו

בהחידושים שרבא סובר שאויר תוך ג' הוא בזכות עצמו מקום של הנחה ומה שכתב ש"רואין כאילו דפנות מונחות בקרקע" כוונתו היא רק שזה על מדריגה אחת כמו היכא שהדפנות מונחות בקרקע.

ובדעת רב אשי כוונתו לומר שרב אשי חולק וסובר שלא אמרינן לבוד אלא ארעא סמיכתא, וכלשונו של הרמב"ן בדברי רב אשי שהקרקע עולה, וממילא אם הקרקע עולה ה"ה לאויר הרשות, באופן שגם בשבעה ומחצה הרי זה נקרא שהכוורת נחה כולה בתוך י'.

קי) דברי הגר"ח על כוורת ובענין חורי רה"י.

הנה תוס' כאן הביאו את שיטת הר"ח שצריכים חלל של ד' על ד' בין המחיצות, וכן סובר הרי"ף כאן, וכן כתב הרמב"ם בפני"ד מהל' שבת הי"א שרה"י הוא רק כיש חלל של ד' על ד' בין המחיצות (וע"ע בזה לעיל באות מ"א). והקשו תוס' על הר"ח מהא שעובי חולית הבור מצטרף לרוחב ד' על ד' כי ראוי להניח עליו מידי, והרשב"א הוכיח כהר"ח מדברי אביי להלן בדף ק' ע"א שאם יש בור שתוכו ד' על ד' וזרק מחצלת וחילק אותו בטלה לה תורת רה"י, הרי שצריכים ד' על ד' של חלל, והסיק הרשב"א שבע"כ צ"ל שמה שעובי המחיצה מצטרף הרי זה רק כשהיא עבה וראוי להניח עלי' מידי.

והגר"ח כתב לתרץ קושיית תוס' דנהי שעל גבו הוא רה"י והוי כמו גג של עמוד שגבוה י' ורחב ד' על ד', אבל תוכו אינו רה"י, אלא שכתב שלכאורה הי' בדין

שהתוך יהי' בגדר חורי רה"י, וכתב שאע"פ שחורי רה"י הם כרה"י, אבל אינם בגדר חפצא של רה"י, כלומר שאינם בטלים להרה"י באופן שגם הם נחשבים חלק מהרה"י, אלא לעולם הרי הם מקום נפרד שאינו רשות היחיד רק שיש להם הדינים של רה"י, וכתב שלכן לפי רש"י שזורק כוורת פטור משום שזרק רשות ואין זה דומה למחטין, צריכים שחלל הכוורת יהי' ד' על ד', כי אם אינו ד' על ד' נהי' שלמעלה יש ד' על ד' אבל אכתי יתחייב על זריקת הכוורת בגלל זריקת גוף הכוורת שאין בחללה ד' על ד' והרי היא כחפץ בעלמא ולא רשות כי חורי רשות היחיד אינם בגדר חפצא של רשות היחיד, אבל לפי תוס' שפטור משום דהוי בגדר זורק מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע, כלומר דמיקרי שנח ברה"י ולא ברה"ר, א"כ גם בחורי רה"י הרי זה כך כי נח במקום שיש לו דין של רה"י ולא דין של רה"ר.

ולפי הנ"ל הקשה על הרי"ף שפי' כתוס' דפטור משום דהוי מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע ובכל זאת כתב שצריכים ד' על ד' בחללו (וגם הרמב"ם מפרש כתוס' ולא כרש"י כמו שכתבנו באות ק"ג). ועוד הביא שתוס' בעירובין כתבו שתוכו הוא מקום פטור, וכתב שצ"ל שהם סוברים שגם חורי רשות היחיד צריכים להיות רחבן ד', אבל לדעת הרבה פוסקים יש דין של חורי רה"י גם כשאין רחבן ד'.

וכדי לתרץ את קושייתו על הרי"ף כתב שאם אין בתוכו חלל של ד' על ד' נהי' דהוי חורי רשות היחיד אבל אכתי חייב על המחיצות שסובבות את התוך, וכדי לבאר

דבר זה הקדים שלכאורה קשה על היכא שיש בחללו ד' על ד' דגם בכה"ג הלא לעובי המחיצות אין דין של רה"י שהרי אין שם ד' על ד' וא"כ למה אינו חייב על הנחת המחיצות, ובשלמא לפי רש"י מכיון שהמחיצות עושות את הד' על ד' הרי גם הם בכלל מה שנחשב זריקת רשות ואין זה דומה לזריקת מחטין, אבל לפי תוס' דפטור משום שההנחה היא ברה"י א"כ מקום המחיצות אינו רה"י, וא"כ למה אינו חייב, והרי מצינו שבית שאין תוכו ארבעה וקריו משלימו לעשרה על גגו נחשב רה"י אבל לא בתוכו, הרי שאם חלק מהמבנה אין בו עצמו המדות של רה"י אינו נעשה רה"י, וא"כ ה"ה לעובי המחיצות.

ותי' על פי האמור בדף צ"ט ע"ב שמחיצות של רשות היחיד אפילו אם אין על גבם שטח של ד' על ד', בכל זאת יש להם דין של רה"י, כי "לאחרים עושה מחיצה לעצמו לא כל שכן", הרי שהמחיצה מקבלת את הדין של התוך כיון שהיא זאת שיוצרת את התוך, אבל כתב שהיינו רק בהמחיצה של רה"י אבל לא של חורי רה"י כיון שחורי רה"י אינם חפצא של רה"י אלא רק יש להם הדינים של רה"י.

ושוב הקשה שאכתי קשה על הרמב"ם, קושית תוס' מחולית הבור, שהרי הרמב"ם הגדיר שבלי שיהי' תוכו ד' על ד', בכלל אינו חפצא של רה"י, ומשמע אפילו על גבי המחיצות. ותי' דהיינו משום שחוקן ממה שצריכים שיוכל להשתמש למעלה בעובי המחיצות צריכים ג"כ שעובי המחיצות יהיו מספיק עבים כדי שהעומד

יהי מרובה על הפרוץ, דהיינו על דרך משל שעובי שתי המחיצות יהי שני טפחים וחצי, והעובי של החלל יהי רק טפה וחצי, אבל אם אין העומד מרובה על הפרוץ אין העובי מצטרף ובהכי איירי הרמב"ם, ועיי"ש באריכות איך שהמציא את הדרך הנ"ל.

קיא) אמר עולא עמוד תשעה ברה"ר ורבים מכתפין עליו וזרק ונח על גביו חייב.

א. בענין אם צריכים שיהי בו ד' על ד'.

ועי' ברש"י שכתב שלא בענין שיהי בו ד' על ד', וכן פסק הרמב"ם בפ"ד מהל' שבת ה"ח, והרשב"א כאן הביא שהראב"ד סובר ששפיר צריכים שיהי בו ד' על ד'. ורעק"א בגליון הש"ס הקשה מהא שכתב רש"י להלן בדף צ"א ע"ב בד"ה אי נימא וכו' ששפיר צריכים שיהי בו ד' על ד', שהרי רש"י שם כתב שאיסקופה גבוה ט' ורבים מכתפין עליו הרי הוא רה"ר רק אם יש בו ד' על ד'. מיהו אולי יש לחלק שלעולם ס"ל לרש"י שיש דין נפרד שרשות הרבים צריכה להיות לכל הפחות ד' על ד', והא דבעמוד אין צריכים ד' על ד' הרי זה כי מכיון שרבים מכתפין עליו הרי הוא נחשב חלק מהרה"ר שסביבו שיש בו ד' על ד' ויותר (ואי משום שצריכים בשביל מעשה ההנחה שתהי' הנחה על גבי ד' על ד' כבר כתב הרשב"א כאן טעמים למה בעמוד שרבים מכתפין עליו אין צריכים הנחה על גבי ד' על ד'), אבל התם איירי

באיסקופה שבין רה"י לרה"ר, וא"כ י"ל שהתם אי אפשר להסתכל עליו בחלק מהרה"ר שבחוץ אלא לכל היותר יש להסתכל עליו כרה"ר נפרד בזכות עצמו, ולכן בענין שיהי' בו ד' על ד'. ולפ"ז יוצא שהטעם למה במבוי מפולש בענין שיהי' בו רוחב של ט"ז אמה אין זה משום שזה השיעור של רשות הרבים, אלא הרי זה משום ששטח כזה ראוי להילוך רבים, אבל השיעור של רה"ר הוא ארבעה טפחים. וע"ע בזה בביאור הגר"א על סי' שמ"ה סעיף י'.

ב. עוד בענין אם צריכים שיהי' בו ד' על ד', וכן בענין גבוה יותר מט' טפחים עד גובה י' טפחים.

הנה התוס' רי"ד כאן כתב שצריכים שיהי' בו ד' על ד', ושבע"כ שבהכי איירי כאן, כי לפ"ז ניחא למה בגבוה י' אינו רה"ר והיינו משום שהוא רשות היחיד, ואע"פ שרבים מכתפין עליו, אבל כיתוף רבים אינו מבטל מחיצות כמו שדריסת רבים אינה מבטלת מחיצות, אבל אם איירי באין בו ד' על ד', למה אם הוא גבוה י' אינו רשות הרבים אם רבים מכתפין עליו, הלא אדרבה בגבוה י' הוא יותר נח לכיתוף. והנה דבריו בנויים על ההנחה שגבוה ט' לאו דוקא הוא, אלא ה"ה מט' עד י', דלכן הקשה למה לא גם יותר מי', וכן סובר הרא"ש כאן שה"ה לגבוה בין ט' לי', אבל הרמב"ם בפ"ד מהל' שבת ה"ח פוסק שהכוונה היא לגבוה ט' טפחים בצמצום, דהיינו לא פחות ולא יותר, וא"כ לפ"ז אי אפשר להקשות שאם אין בו ד'

ק"ב) ורבים מכתפין עליו.

ע"י ברשב"א שהביא את דעת הראב"ד שלא סגי בזה שראוי לכתף עליו, אלא צריכים שגם למעשה מכתפין עליו, וכן לא סגי בזה שלמעשה מכתפין עליו אם אינו ראוי לכתף עליו וז"ל, והראב"ד ז"ל פירש וכו' ודוקא שמכתפין עליו, אבל כשאין מכתפין עליו, ואף על גב דראוי לכתף עליו, לא, וכדמוכח בהדיא בעירובין (דף ל"ג ע"א) גבי אילן העומד חוץ לארבע אמות ונתכוון לשבות בעיקרו, דמייתי עלה הא דעולא, והא דאמרין הכא תשעה ודאי מכתפי עליה, הכי קאמר תשעה ודאי ראוי לכתף עליו, ודרכן של בני אדם לכתף עליו, וכיון שהוא ראוי לכך, ומכתפין עליו עכשיו, כרשות הרבים הוא, שאילו לא הי' ראוי לכתף עליו, אף על פי שהרבים מכתפין עליו, לא היינו נותנין לו דין רשות הרבים, כיון שאינו ראוי לכך עכ"ל. וע"י בק"נ כאן באות פ', ובשער הציון בסי' שמ"ה אות ל"ו בענין דעת שאר הפוסקים אם צריכים שלמעשה מכתפין עליו.

והנה לעיל בדף ז' ע"א יש שתי לשונות בגמ' בענין למה בין העמודים הוא רשות הרבים, דהלשון הראשון אמר משום דניחא תשמישתי, והלשון השני אמר משום דדרסי בי רבים, וכבר כתבנו לפרש שפליגי באם סגי בכל שימוש או האם צריכים דוקא הילוך ודריסה. מיהו אולי יש לפרש שהלשון הראשון סובר שמספיק בניחא תשמישתי אפילו אם לא משתמשים, והלשון השני סובר שצריכים שלמעשה ידרסו שם ולא מספיק בניחא לדריסת רבים, וגם יש לפרש איפכא והיינו

על ד' (וכמו שסובר באמת הרמב"ם) למה לא גם ליותר מי' ולהוכיח מזה שאיירי בד' על ד' וכמו שהוכיח התוס' רי"ד, דזה לק"מ שהרי חזינן שאפילו בפחות מי' אינו רה"ר אלא רק כשיש בו גובה של ט' בצמצום.

ומדברי התוס' רי"ד יוצא שאם הוא גבוה י' ואין בו ד' על ד' אשר בכה"ג אינו רה"י הרי הוא נשאר רה"ר.

והנה הרא"ש כתב דלא כהתוס' רי"ד אלא שאע"פ שה"ה לגבוה מט' עד י', אבל בכל זאת רק עד גובה י' הרי הוא רה"ר, אבל לא בגובה י', אלא אם יש בו ד' על ד' הרי הוא רה"י וכמש"כ התוס' רי"ד, אבל אם אין בו ד' על ד' הרי הוא מקום פטור. ויש לעיין במה הם חולקים, ולמה לפי התוס' רי"ד הרי הוא רה"ר ואילו לפי הרא"ש הרי הוא רה"י או מקום פטור.

וי"ל דפליגי למה אומר רה"ר עולה רק עד י', ולמעלה מזה הוא מקום פטור, דהתוס' רי"ד סובר דהיינו משום שלמעלה מי' לא משתמשים בו רבים, ולכן ס"ל שבעמוד, מכיון שרבים מכתפים בו גם כשהוא גבוה י', הדין נותן שלא יהי' מקום פטור אלא רה"ר, אבל הרא"ש סובר שאינו משום שאין רבים משתמשים שם, אלא הרי זה דין של שיעור, דזהו השיעור של רה"ר, דהיינו רק עד עשרה, ולכן ס"ל שאפילו אם רבים מכתפין עליו בכל זאת הרי הוא מקום פטור.

וע"י ברש"י לעיל בדף ז' ע"א סד"ה חייב שכתב וז"ל, ואי למעלה מיו"ד דלא שלט בי רבים עכ"ל.

שלכו"ע צריכים דריסה ממש רק דפליגי
 אם צריכים גם שיהי' ראוי וניחא
 תשמישתי' דהלשון הראשון סובר שמספיק
 בניחא, ודוחק.

ק"ג) וכן בגומא.

הנה בגמ אמרינן א"ל אביי לרב יוסף
 גומא מאי וא"ל וכן בגומא, ועי' בחידושי
 הר"ן שכתב שמרש"י משמע שכוונת רב
 יוסף היא רק לעמוק ט' אבל לא אם הוא
 עמוק רק שמונה או רק שבעה. ולכאורה
 דייק כן מזה שרש"י הזכיר רק עמוק ט'.
 מיהו תוס' כתבו שה"ה לעומק פחות מט'
 כי כ"ש שניחא תשמישתי' יותר.

והרשב"א כתב וז"ל, ואחרים פירשו
 דוקא גומא תשעה כעמוד ממש, דכל שהיא
 תשעה מצנעי בה הרבים כליהם שאין
 נדרסין ברגלי בני אדם, הא פחות מכאן
 נדרסין ברגלי בני אדם שהן יוצאין קצת
 לחוץ ולא משתמשי בה עכ"ל. וצ"ע שאם
 נדרסים ברגלי בני אדם א"ב הרי זה ממש
 כמו כל שאר הרשות הרבים, וצ"ל דדרסי
 שם רק ע"י הדחק ולכן הרי זה כקרן זוית
 לעיל בדף ז' ע"א.

ועי' בחידושי הר"ן שהביא מהר"ר
 יהונתן פי' אחר בנוגע לשימוש הגומא,
 וכתב שלפי הפירוש ההוא וכן בגומא הוא
 דוקא בעמוק ט' וז"ל, פי' גומא עמוקה
 תשעה, ובדרך מדרון, אדם יורד לתוכה
 ומשאווי על כתפיו, והוא מניחו על קרקע
 רשות הרבים עד שינוח מיגיעתו, ואח"כ
 מפילו על כתפיו בלא טורח ויוצא באותו
 דרך שנכנס בו, כן פי' רבינו יהונתן ז"ל.
 ולפי זה דוקא שהיא עמוקה תשעה דומיא

דעמוד, הא אינה עמוקה תשעה, שהוא
 טורח להפילו על כתפיו, לא עכ"ל.

ק"ד) רש"י תד"ה פחות מכאן.

וז"ל, וא"ת פחות מי' ורחבה ד' כרמלית
 היא, לא גזור רבנן לבטולי מתורת כלים
 הואיל וכלי הוא עכ"ל. והנה תוס' לעיל
 בדף ה' ע"א בד"ה כאן וכו' סוברים שאין
 כרמלית בכלים אלא נשאר רה"ר ואינו
 מקום פטור, אבל בהג"א כאן איתא בשם
 רש"י שאע"פ שאין כרמלית בכלים אבל
 הקופה היא מקום פטור ולא חלק מהרה"ר,
 וכן משמע מלשון רש"י כאן שכתב "לא
 גזור רבנן" דמשמע שהדין דאורייתא של
 מקום פטור שפיר נוהג גם בכלים, ולכן
 לעשות כרמלית הוא חומרא ובגדר "גזור
 רבנן". ולעיל באות י' סק"ו ובעוד מקומות
 ביארנו שי"ל דהיינו משום שמקום פטור
 אינו בגדר רשות חיובי ומש"ה הרי זה
 שייך גם בכלים, דאע"פ שכלי אינו מסוגל
 להחשב בגדר רשות אבל מקום שפיר הוי.

דף ח' ע"ב

ק"ט) בענין מעביר פחות מד' אמות ברה"ר.

עי' ברשב"א כאן שהביא בשם רבינו
 יונה ובשם תוספות ובשם הרמב"ם שמותר
 לטלטל ברה"ר פחות מארבע אמות, והא
 דבדף קנ"ג ע"ב התירו רק בשעת הדחק
 הרי זה כי התם איירי באופן שהולך מרחק
 רב בדרך זה של פחות פחות מד"א,
 ומהראב"ד הביא שאסור גזירה שמא יטעה

ויטלטל ארבע אמות. ונראה דהא שאינו אסור מהתורה משום הדין של חצי שיעור אסור מהתורה, הרי זה כי לפי הבעל המאור וסייעתו שמהות המלאכה של מעביר ד' אמות ברה"ר הוא שזה כעין הוצאה מרה"י לרה"ר כיון שמקומו של אדם הוא ד' אמות, א"כ במעביר פחות מד"א אין זה בגדר חסרון בהשיעור, אלא חסר כל עיקר מהות המלאכה ואינו כלום. וגם לפי שיטת החכם צבי בסי' פ"ו שחצי שיעור אסור רק במידי דאכילה לק"מ (והנני נוקט שבאיסורים שאינם איסורי אכילה אפילו איסור דרבנן ליכא, ועי' בזה בספרי על זבחים בח"ג אות י"א בהקטע האחרון). והרש"ש בדף ע"ד ע"ב כתב משום שלא חזי לאיצטרופי כי לאחר שהניח בסוף ב' אמות אפילו אם יעביר עוד ב' אמות אינן מצטרפות.

קטז) רש"י ד"ה ומאי למטה דתתאי ואותבי'.

וז"ל, הרי הבור רה"י משפת אוגנו ולמטה עכ"ל. והנה לכאורה משמע מדבריו שהאור למעלה מהבור אין לו דין רשות היחיד, ואע"פ שרשות היחיד עולה עד לרקיע אבל י"ל דהיינו רק היכא שאם לא יהי' רה"י יהי' מקום פטור, דבזה אמרינן שהיותו אור רה"י מפקיע מהיותו מקום פטור, אבל הכא בבור לכאורה האור למעלה מהבור אם לא יהי' בגדר אור רה"י הרי הוא יהי' אור רה"ר ויהי' לו דין רה"ר, וא"כ י"ל שאין נותנין דין של אור רה"י היכא שזה יפקיע מהיותו רה"ר.

ברם לכאורה אין זה נכון שהאור

שלמעלה מהבור דינו הוא להיות נידון כאור רה"ר, כי הרי אין תחתיו רה"ר, וגם אינו בדין שיהי' בגדר חורי רה"ר שהם כרה"ר לפי אביי, כי התם ניחא תשמישתי' וכמו שאמר אביי לרבא, אבל הכא אין להאור הזה שום שימוש.

ועוד דדברינו הנ"ל נכונים רק אם נאמר שמקום פטור אינו בגדר רשות חיובי, עי' בזה לעיל באות י' סק"ו, אבל אם נאמר שמקום פטור הוא בגדר רשות חיובי א"כ כמו שחורי רה"י יכולים לבטל את הרשות של מקום פטור, למה אינם יכולים לבטל גם רה"ר.

ברם גם בלא"ה י"ל שרש"י הזכיר רק משפת אוגנו ולמטה כי על זה מדובר בסוגיין אבל פשיטא שגם למעלה מזה הוא אור רה"י.

קיז) הוא ועירובו בכרמלית.

פי' ולכן בלמעלה מי' עירובו עירוב כי מותר לטלטל מכרמלית לכרמלית כדאיתא בעירובין דף ס"ז ע"ב.

מיהו עי' בחידושי הר"ן כאן שכתב וז"ל, הוא ועירובו בכרמלית, פי' ובכי האי גוונא איכא למימר דתשמיש ע"י הדחק שמי' תשמיש עכ"ל, וצ"ע למה הוצרך לצרף שתשמיש ע"י הדחק שמי' תשמיש, הלא כיון ששתיהן הן כרמליות הרי מותר לטלטל מכרמלית לכרמלית.

וי"ל דס"ל שכדי להחשב שהוא עירובו הם במקום אחד לא מספיק בזה שמותר לטלטל ע"י שמותר לטלטל מכרמלית לכרמלית, אלא צריכים שיהיו הוא ועירובו ביחד במקום אחד, דהיינו שהכל יהי'

נחשב כרמלית אחת, וזה נפעל ע"י התשמיש ע"י הדחק, ונהי שתשמיש ע"י הדחק לא מהני לבטל את הדין של כרמלית ולחברו לרה"ר, אבל לחבר שתי כרמליות ולעשותן כרמלית אחת שפיר מהני.

ק"ח) אבל בימות הגשמים אימא לא וכו'.

צ"ע דאיך אפשר לומר דס"ד שבימות הגשמים אין הולכים שם ושקמ"ל ששפיר הולכים שם, הלא אפשר לבדוק את הדבר. ובע"כ צ"ל שהכוונה היא דס"ד שבימות הגשמים אע"פ שיש כאלו שהולכים שם, לא חשיב הילוך, ואע"פ שהמשנה סוברת שהילוך ע"י הדחק חשיב הילוך, אבל ס"ד שגרע אפילו מהילוך ע"י הדחק.

ק"ט) בענין מעביר ד' אמות ברה"ר.

ע"י בתוס' להלן בדף צ"ט ע"ב בד"ה ואמאי וכו' שכתבו וז"ל, וקשה לר"י דבענין זה אין נראה שיתחייב כיון שאיגודו בפנים כמו מוציא חצי קופה לרה"ר דאינו חייב עד שיוציאנה כולה לחוץ, דאטו אם זרק אדם רומח וכל דבר ארוך כל שהוא (פי' שזרק אותו רק מרחק כל שהוא), יתחייב כיון שראשו אחד יצא חוץ לד' אמות עכ"ל. והנה מדבריהם יוצא שאם הי' חפץ קצר שע"י שהזיזו רק קצת יצא כולו מהד"א שלו, וכגון שהעיפו קצת ע"י מקל וכדומה, הרי הוא חייב כיון שאין איגודו בפנים, וצ"ע על זה דהא אכתי לא העבירו ד' אמות. מיהו לפי הבעל המאור וסייעתו אתי שפיר, שהרי הם סוברים שיסוד החיוב של מעביר ד"א ברה"ר הוא משום דדמי

להוצאה מרה"י לרה"ר כי מקומו של אדם הוא ד"א, וא"כ לפ"ז מספיק בזה שהאדם נעמד על מקומו ודחף והעביר את החפץ כולו מחוץ לד' אמותיו.

והנה באמת כל עיקר דברי תוס' שם שצריכים שהחפץ לא יהי' אגידא בתוך הד"א שלו שייך רק לפי דרכו של הבעל המאור, כי הרי זה דומה למוציא מרה"י לרה"ר והחפץ עדיין אגידא בהרה"י, אבל אם לא נאמר כהבעל הבעל המאור, אלא נאמר שיסוד המלאכה היא העובדא שהזיז אותו ד' אמות, א"כ הדין נותן שאם הזיז חפץ שטח של ד' אמות הרי הוא חייב אפילו אם החפץ הוא עדיין בתוך ד' אמותיו, וכגון שהחפץ הוא בצדו מאחוריו ג' אמות והזיז אותו ד' אמות באופן שהוא עכשיו בצדו לפניו אמה אחת.

ק"כ) זירזא דקני.

הנה בגמ' אמרינן אמר רב יהודה האי זירזא דקני, רמא וזקפי, רמא וזקפי, לא מחייב עד דעקר ל'. והעירו תוס' מ"ש ממגרר דחייב. וכתב השפ"א כאן בדעת רש"י די"ל דס"ל דהיינו משום שרמא וזקפי רמא וזקפי חשיב שלא כדרך, ודלא כתוס' שסוברים דהוי שפיר כדרך. מיהו חזינן שרש"י כתב שהם ארוכים, ולכאורה כתב כן כדי לומר שמשום כך הדרך להזיזו הוא ע"י רמא וזקפי רמא וזקפי, וא"כ הוי שפיר כדרך. ולפי השפ"א צ"ל איפכא, והיינו שכוונת רש"י היא לומר שגם אם הם ארוכים הרי זה נחשב שלא כדרך כי הדרך הוא לגוררו, מיהו זה דוחק.

ובנוגע ללמה הוא פטור פירש"י דהיינו

משום שאין כאן עקירה כי הם תמיד על הארץ, פי' אבל במגרר כך הוא הדרך וכהנ"ל,

מיהו תוס' כתבו שרמא וזקפי' בזרזיר הוא שפיר כדרך, רק שבכל זאת הרי הוא פטור, והשפ"א העיר שבאמת תוס' לא ביארו למה זה שונה. ועכ"פ כתבו תוס' שזה נקרא שהפסיק באמצע המלאכה ושוב גמר אותה, והרי זה כמו היכא "שמגרר החפץ עד שהוציא ראש החפץ חוץ לד' אמות, והניחו דאע"פ שחוזר ומושכו לחוץ פטור שלא נעשה המלאכה בבת אחת עד חוץ לד' אמות או מרה"י לרה"ר", דכן הוא גם בזירזא דקני, "דכשהניח ראשו האחד חוץ לד' אמות עדיין ראשו השני מונח בתוך ד'". והנה יש לעיין למה הקפידו לומר שזה חצי מלאכה משום שהפסיק כשהחפץ היא על גבול של הד"א, הלא גם אם הפסיק באמצע ההילוך של האמה הראשונה או השני' או השלישית יש כאן הפסקה באמצע המלאכה.

מיהו י"ל שתוס' נקטו כן כי נקטו שאיירי בקנים ארוכים יותר מד' אמות ולכן כבר בהדחיפה הראשונה מקצת מהקנים הוא כבר חוץ לד"א.

ועוד דלפי הבעל המאור וסייעתו (וכן סוברים תוס' בדף צ"ט ע"ב כמו שכתבנו לעיל באות קי"ט) שיסוד המלאכה של מעביר ד"א ברה"ר הוא משום שמקומו של אדם הוא ד"א וממילא הרי הוא כמוציא מרה"י לרה"ר, א"כ באמת המלאכה הוא רק מה שהוא עובר את הגבול של ד' אמותיו, וכל השטח שלפני זה הרי הוא בגדר מתקרב להגבול ועוד לא התחילה

המלאכה. מיהו זה אינו, כי כבר עשה את העקירה וא"כ הוי שפיר באמצע המלאכה.

קכא) המעביר חפץ מתחילת ד' לסוף ד' ברשות הרבים אע"פ שהעבירו דרך עליו חייב.

מהא דלא אמר המעביר ד' אמות ברה"ר, אלא אמר מתחילת ד' לסוף ד', משמע שהעביר רק ד' אמות ולא יותר, ואע"פ שחלק מד' אמות לא העביר בתוך הרה"ר אלא למעלה במקום פטור וכפירש"י (בניגוד לפי הר"ח), בכל זאת הרי הוא חייב כיון שיש מהמקום של העקירה להמקום של ההנחה ד' אמות. וכן מבואר בחי' הר"ן כאן בשם הרא"ה שיש כאן רבותא דחייב אע"פ שלא היתה העברת כל הד' בתוך רשות הרבים וז"ל, דאיצטריכא היא, דדילמא היא גרעה משום דליכא העברה ארבע אמות בחיוב עכ"ל (ועיי"ש בכל דבריו).

ויש לעיין אם היינו רק משום שלמטה יש ד' אמות של קרקע רה"ר, אבל אם שתי אמות האמצעיות היו רה"י או מדבר אינו חייב כי צריכים שיעביר ד' אמות של רה"ר, או האם גם בכה"ג הרי הוא חייב. ואם נאמר שאינו חייב בכה"ג אולי אינו חייב אפילו אם העביר ב' אמות ברה"ר וב' אמות ברה"י ושוב עוד ב' אמות ברה"ר.

ובסוף דף צ"ז ת"ר הזורק מרה"ר לרה"ר ורה"י באמצע ד' אמות חייב, ופירש"י וז"ל, אם עבר ברה"ר ד' אמות אפילו על ידי צירוף חייב עכ"ל, הרי שהאמות של רה"י אינן מצטרפות להד'

דף ט' ע"א

קכב) התם לא נח הכא נח.

והנה יש ג' דרכים איך להבין איך חשיב שנה על האיסקופה, א', שאירי שהניחו על האיסקופה, ב' שאפילו אם לא הניחו על האיסקופה אבל עצר את ידו מלזוז ובהכי חשיב הנחה, ג', שאפילו אם לא עצר את ידו, עצם העובדא שהוא אינו זז ממקומו גורם שנחשב שהחפץ שבידו נח אפילו אם לא הפסיק מלהזיז את ידו.

והנה השפ"א נוקט שרש"י כאן סובר שהכוונה בנח הוא שהאדם עומד על האספוקה ואינו מהלך, דבגלל העובדא שאינו מהלך הרי זה נקרא שהחפץ נח על האיסקופה אפילו אם ידו היא בתזוזה, משא"כ הציוור של רבא הוא ציוור של 'לא נח' משום שהאדם מהלך, דכן משמע מדברי רש"י בד"ה הכא נח שכתב וז"ל, הכא נח במקום פטור ביד העומד על האיסקופה עכ"ל. ולפ"ז צ"ל שמש"כ רש"י לעיל בד"ה חייב וז"ל, כי הדר אנחי עכ"ל, אין כוונתו שהניחו על הקרקע, כי סגי בזה שהפסיק מללכת, וא"כ צ"ל שכוונת רש"י היא כי הדר אנחי ע"י שהפסיק ללכת.

והנה תוס' כאן הקשו על פירש"י שדרך עליו היינו למעלה מגובה י' טפחים שהוא מקום פטור, דבעירובין דף צ"ט ע"א רצתה להביא רא"י לדברי רבא מהא דמבואר מהמשנה שם שאם אדם עומד ברה"י ומזיז חפץ ד"א ברה"ר הרי הוא חייב, ואילו לפי רש"י אין קשר בין הדברים, מיהו רש"י עצמו פ"י שם שהכוונה שם היא להיכא

אמות, אבל גם אינן מפסיקות (אבל אלמלא דברי רש"י הי' אפשר לומר שאירי שהעבירו כל השטח של ד' אמות ברה"ר אחת, ורק את ההנחה עשה ברה"ר אחרת).

ועי' ברמב"ם בפ"ג מהל' שבת הי"ז שכתב וז"ל, המעביר ארבע אמות ברה"ר זו עם רה"ר השני חייב, מפני שארבע אמות בשתי רשויות מצטרפות מפני שלא נח החפץ ברשות שביניהן עכ"ל. הרי להדיא ששתי אמות רה"י באמצע אינן מפסיקות אבל גם אינן מצטרפות.

ועי' במרכבת המשנה על דברי הרמב"ם הנ"ל שכתב כהנ"ל, וגם כתב את ההוכחה מרש"י בדף צ"ז, אלא שהביא שהרלב"ג בפירושו על התורה בפר' יתרו השיג על הרמב"ם וס"ל שרה"י באמצע שפיר מצטרפת.

והנה לפי הבעל המאור בריש הזורק שכתב שיסוד המלאכה של מעביר ד"א ברה"ר הוא משום דהוי כעין הוצאה מרה"י לרה"ר כי מקומו של אדם הוא ד' אמות, א"כ לכאורה הדין נותן דהאמות של רה"י גם יצטרפו כי סוף סוף הוציא ממקומו הראשון לרה"ר, ובאמת כן מבואר בדברי הרלב"ג, אלא שמדברי הרלב"ג משמע שיסוד המלאכה אינו שהאדם הוציא את החפץ מהד' אמות שלו עצמו שהן כרה"י דידי', אלא יסוד המלאכה הוא שהוציא את החפץ מהמקום של החפץ דהיינו ד' אמותיו של החפץ.

וע"ע לעיל באות א' סק"י בשם התוצאות חיים שאמות של מקום פטור אינן מצטרפות.

שאדם עומד ברה"י ומעביר חפץ ברה"ר כשהוא עומד ברה"י בגובה למעלה מי' ומעביר את החפץ ברה"ר למעלה מי' טפחים כמו שאיירי רבא. והקשה השפת אמת דלפי רש"י כאן קשה על הא דמשמע שם שאם העביר ד"א חייב דהא האדם העומד שם ברה"י לא זו וא"כ הרי זה נקרא שנח בתוך המקום פטור כמו באיסקופה כאן. והביא מהרי"א ז"ל, הובא בשלטי הגיבורים כאן, ומהתוס' רי"ד, דלא כמו שמשמע מרש"י כאן אלא שמיקרי נח רק אם הניחו על האיסקופה, ושלפ"ז אתי שפיר הציור בעירובין שם כי התם לא הניחו בהמקום פטור. ומהראב"ד בפי"ב מהל' שבת הביא שכתב שגם אם לא הניחו על הקרקע, רק שהפסיק את ידו מלזוז הרי זה נחשב הנחה אבל אם ידו המשיכה ידו לזוז אין כאן הנחה.

והנה תוס' הביאו את פירושו של הר"ח שהכונה בדרך עליו הוא שהעבירו לפניו מימינו לשמאלו ועבר החפץ כנגד גופו, וס"ד שמה שהוא נמצא כנגד גופו הרי זה בגדר הנחה, ומשני הגמ' שאין זה הנחה. ולכאורה יש לפרש שלעולם הציור של איסקופה איירי בהניח אותו על הקרקע,

א"נ שעצר את ידו מלזוז וגם זה מיקרי הנחה, רק דס"ד שבהציור של רבא גם מה שעבר כנגד גופו הרי זה בגדר הנחה, ועל זה משני ש"התם לא נח" כלומר שאין זה נקרא הנחה וכמש"כ תוס'. מיהו המהרש"א כאן מפרש שלעולם גם בהציור של איסקופה לא עשה הנחה ממש, רק שמכיון שהמקום הוא מקום פטור, מה שעבר כנגד גופו הרי זה שפיר מיקרי הנחה במקום פטור, משא"כ כנגד גופו כשהחפץ הוא ברה"ר שהוא מקום חיוב לכל אדם אין זה נחשב הנחה, וצ"ב. וז"ל המהרש"א, שהעבירו לפניו נגד גופו, דהו"א כיון שהגיע כו' עכ"ל (תוס') כצ"ל, דהשתא א"ש, דהך דהכא ודרבא וההיא דעומד אדם ברשות היחיד כולהו בגוונא חדא קמיירי, שהאדם עומד במקום א' ואינו זו ממקומו, ומעביר החפץ מכאן לכאן דרך גופו וכמ"ש התוס' פרק המוצא תפילין, ומיהו הך דהכא (איסקופה) הוי טפי נח מההיא דרבא, דכיון שהאדם נח על האיסקופה שהוא מקום פטור, והחפץ כשבא כנגדו במקום פטור, מקרי שפיר נח, מה שאין כן בההיא דרבא ובהך דעומד אדם ברשות היחיד כו' וק"ל עכ"ל המהרש"א.